

מאמרים לתלמידי קבלה

מאת המקובל האלוקי

רבי ברוך שלום הלוי אשל"ג זצוק"ל

המקובל במאמריו מגלה לאדם שרוצה להתחיל לעלות בסולם העולמות את הפעולות הדרושות לו להגיע להכרת הבורא. מאמרים אלו הם המדריך הגלוי והמעשי ביותר הקיים היום, המלווה התלמיד לאורך כל פרטי הדרך מהעולם הגשמי ועד הכי עליון. מאמרים אלו הם " השולחן ערוך" למי שרוצה בהשגה רוחנית

מאמרי תשמ"ז

ענין חשיבות הכרת הרע

מאמר ב', תשמ"ז

כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא

מאמר ג', תשמ"ז

מאדם רע אסור לשמוע דבר טוב

מאמר ד', תשמ"ז

מהו היתרון שיש בעבודה יותר משכר

מאמר ה', תשמ"ז

חשיבות של האמונה, שנוהגת תמיד

מאמר ו', תשמ"ז

נעשה נס לשושנים"

מאמר ז', תשמ"ז

ההבדל בין חסד ואמת, לחסד שאינו אמת

מאמר ח', תשמ"ז

גדלות האדם תלויה בשיעור אמונתו בעתיד

מאמר ט', תשמ"ז

מהו החומר דלשון הרע וכנגד מי הוא

מאמר י' תשמ"ז

פורים, שהמצוה עד דלא ידע

מאמר י"א, תשמ"ז

מהו מחצית השקל, בעבודה

מאמר י"ב, תשמ"ז

מדוע חג המצות נקרא "פסח"

מאמר י"ג, תשמ"ז

הקשר בין פסח, למצה, מרור

מאמר י"ד, תשמ"ז

ב' בחינות בקדושה

מאמר ט"ו תשמ"ז

ההבדל בין עבודת הכלל להפרט

מאמר ט"ז, תשמ"ז

מהות חומרת איסור לימוד תורה לעכו"ם

מאמר י"ז, תשמ"ז

הכנה לקבלת התורה מהי

מאמר י"ח, תשמ"ז

מהו נסתר ונגלה בעבודת ה'

מאמר י"ט, תשמ"ז

רכוש הפרטי של אדם מהו

ז"משת, כ' רמאמ

מהו שקוראים פרשת זכור לפני פורים, בעבודה

מאמר כ"א, תשמ"א

מהי המתנה שהאדם מבקש מה'

מאמר כ"ב, תשמ"ז

שלום אחר מחלוקת יותר חשוב משאין מחלוקת כלל

מאמר כ"ג, תשמ"ז

שנאת חינם בעבודה מהו

מאמר כ"ד, תשמ"ז

כובד ראש בעבודה מהו

מאמר כ"ה, תשמ"ז

מהי מצוה קלה ?

מאמר כ"ו, תשמ"ז

מהו קללה וברכה בעבודה

מאמר כ"ז, תשמ"ז

מהו "לא תוסיף ולא תגרע" בעבודה

מאמר כ"ח, תשמ"ז

מהו לפום צערא אגרא

מאמר כ"ט, תשמ"ז

מהי מלחמת רשות בעבודה

מאמר ל', תשמ"ז

מהו כריתת ברית בעבודה

מאמר ל"א, תשמ"ז

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

ענין חשיבות הכרת הרע

מאמר ב', תשמ"ז
ספר בראשית

בזה"ק בראשית (חלק ב' ובהסולם אות רי"ח, רי"ט) כתוב שם וזה לשונו, "יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותראה היבשה. יקוו המים, היינו התורה המכונה מים. אל מקום אחד, היינו ישראל. וזה שכתוב, יקוו המים אל מקום אחד, אשר מים, פירושו תורה, ומקום אחד, פירושו ישראל, מקבלי התורה, כנ"ל. לאפוקי אומות העולם שלא רצו לקבל את התורה, ועל כן נשארה הארץ חרבה ויבשה. והתורה היא ישוב העולם, ובה מתקיים. ואומות העולם שלא קבלו אותה, נשארו חרבות ויבשות", עד כאן לשונו.

ויש להבין את דברי הזה"ק, שמפרש על בחינת הכלל, דהיינו על ישראל ואומות העולם. אבל איך זה מתפרש על הפרט, היינו בחינת ישראל ואומות העולם בגוף אחד. כידוע, שהזה"ק אומר, "שכל אדם הוא עולם קטן בפני עצמו", שהוא כולל בעצמו כל הע' אומות, וישראל.

ובפרקי אבות (פ"ד מכ"א) רבי יעקב אומר, "העולם הזה דומה לפרוודור בפני העולם הבא. התקן עצמך בפרוודור, כדי שתכנס לטרקלין". זה ברור שלא שייך לתקן איזה דבר, אם לא מוצאים שם שום קלקול. והיות כשמדריכים בעבודת ה', מתחכים אותם על דרך השלימות. זאת אומרת, היות שבהכלל ישנם הרבה יחידים, וכל אחד משונה מחבירו, כמו שאמרו חז"ל (במ"ר כ"א סנהדרין ל"ח) "כשם שאין פרצופיהן שווין זה לזה, כך אין דעתן שווה".

ומשום זה מוכרחים להדריך את הכלל באופן, שיהיה החינוך דבר השווה לכל נפש. היינו, שכל יחיד ויחיד תהיה לו אחיזה בתורה ומצות. והוא על דרך שאמרו חז"ל (מנות צ"ט) וזה לשונם, "אמר ר' אמי, מדבריו של ר' יוסי נלמד, אפילו לא שנה אדם אלא פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית, קיים מצות "לא ימוש ספר התורה הזה מפיך". אמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי, אפילו לא קרא אדם אלא קריאת שמע שחרית וערבית, קיים לא ימוש. ודבר זה אסור לאומרו בפני עמי הארץ, ורבא אמר, מצוה לאומרו בפני עמי הארץ".

מכאן אנו רואים, שיש הרבה שיעורים בקיום התורה לגבי הכלל. וזה הוא בכוונה תחילה, משום שאין אדם דומה לחבירו. אי לזאת, אין לחייבו את האדם לקיים "לא ימוש ספר התורה מפיך", אלא כל אחד כפי יכולתו. והיות שהכלל כולו נבחן לגוף אחד, נמצא, שבאופן כללי, מתחבר כל אחד להכלל. נמצא, שיש בהכלל כולו ביחד הרבה תורה, היינו שהרבה תורה נלמוד באופן כללי. נמצא, שהוא מקיים על ידי קריאת שמע

שחרית וערבית ויצא ידי חובתו לדעת ר' שמעון בר יוחאי "והגית יומם ולילה".

וזה הוא דבר חידוש, שר' שמעון בר יוחאי, שאמרו עליו (ברכות ל"ה) "הרבה עשו כר' ישמעאל ועלתה בידם, והרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידם. שר' ישמעאל אומר, היות שכתוב, ואספת דגנך, מה תלמוד לומר, לפי שנאמר "לא ימוש ספר התורה הזה מפידך", יכול דברי ככתבן, תלמוד לומר, "ואספת דגנך נהוג בהם מנהג דרך ארץ, דברי ר' ישמעאל. רשב"י אומר, אפשר אדם חורש בשעת חרישה, וזורע בשעת זריעה, וקוצר בשעת קצירה, ודש בשעת דישה, וזורע בשעת הרוח. תורה מה תהא עליה".

ויש להבין זה, במה שאומר ר' יוחנן בשם רשב"י (במסכת מכות צ"ט), "אפילו לא קרא אדם אלא קריאת שמע שחרית וערבית, קיים "לא ימוש ספר התורה הזה מפידך". אלא יש לפרש, להכליל אומר רשב"י, יכול לקיים את הפסוק "לא ימוש" עם קריאת שחרית וערבית. אבל להפרט הוא אומר, אפשר אדם חורש בשעת חרישה, תורה מה תהא עליה.

ומשום זה יש תמיד להבחין בין הכלל להפרט. ואפשר לפרש, שהכלל נקרא דעת בעלי בתים, והפרט, היינו אנשים ששיכים להפרט, הם נקראים שיש להם דעת תורה.

והפירוש של דעת בעלי בתים הוא, כי מדרך העולם נהוג, מי שקונה איזה בית, אומרים, שבת זה שייך לפלוני, היינו שהבית זה לא שייך לאחר רק דוקא לפלוני. ואם קונה אפילו חפץ קטן, גם כן אותו דבר, היינו כששואלים זה לזה, למי שייך החפץ הזה, זה שייך לפלוני, שהוא רכש אותו על ידי יגיעה שנתן בעד החפץ, בכדי שחפץ יהיה שלו. ושמו של פלוני נקרא על החפץ.

וכמו כן בעבדות ה', שהאדם נותן יגיעה ורוצה שכר תמורת יגיעתו, נמצא, שהשכר, שהוא רוצה לקבל, נקרא על שמו. והוא רוצה לרכוש שכר של עוה"ב, ושכר של עוה"ב, נמצא, שהכל בא לתוך רשותו, שהוא הבעל בית על כל אלו הדברים, שהוא רוכש אותם על ידי יגיעתו.

ואלו אנשים נקראים דעת בעלי בתים, משום שהדעת מה שהם מבינים, הוא שלא לעשות שום דבר אלא לתועלת עצמו, היינו שיהיה בעלות על דברים, שיוכלו להשיג ע"י היגיעה. ואם אין הם רואים, שיוכלו להשיג משהו לתועלת עצמם, אין להם כח לעבוד ולהתייגע, אם הם לא רואים, שיש כאן מקום להרויח עבור רשות עצמו, שנקרא אהבה עצמית. וזה נקרא כלל, שהם בחינת בעלי בתים.

מה שאם כן הפרט נקרא דעת תורה. זאת אומרת, כל אלו אנשים שיש להם שייכות לפרט, להם יש דעת תורה. היות שהוא רוצה לבטל את פרטיותו עצמו, שלא יהיה לו שום מציאות בפני עצמו, כי הוא לא רוצה לעלות בשם. היינו, שהוא לא רוצה להיות בעל בית על שום דבר, מטעם שהוא רוצה לצאת מאהבה עצמית, ולא לדאוג בשביל עצמותו לשום דבר, רק להיבטל לה'. וזהו כל מגמתו, היינו לבטל את רשות עצמו. והוא רוצה שיהיה רק רשות היחיד, שהוא רשות של הקב"ה. היינו, שלא רוצה שיהיו שתי

רשויות, אלא רשות היחיד בלבד.

וכשקורין "קריאת שמע", הם מכוונים, באמירת "שמע ישראל, ה' אלקינו ה' אחד", שיהיה רק רשות אחד בעולם, ורשותם הפרטי הם רוצים שיתבטל, ולא יהיה רק ה' אחד. וזה נקרא "דעת תורה", היות שחז"ל אמרו (ברכות ס"ג) "אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה", שפירושו, שממית את עצמיותו, שהכוונה על אהבה עצמית.

משמע מכאן, שהפרט ודעת תורה הם ענין אחד. זאת אומרת, שענינו הוא להגיע לבחינת דביקות, הנקרא השתוות הצורה וביטול אהבה עצמית, אלא כל מגמתו הוא להיבטל אליו יתברך. וכל זמן שהאדם מרגיש, שעדיין שקוע באהבה עצמית, הגם שמקיים תו"מ בכל דקדוקיה, אין הוא יכול לראות עצמו, שהוא שלם בעבודתו, שיגיד, שהיא עבודה שלימה, היות שהוא רואה, שכל מה שהוא עושה, עדיין הוא רוצה שיכנס הכל לרשות עצמו, המכונה דעת בעל בתים, ולא איכפת לו, שיש לו שתי רשויות. והוא לוקח זה ללב, בזה שיש לו שתי רשויות.

אז הוא מסוגל לתת תפלה אמיתית מקירות לבו, שה' יוציא אותו מרשות עצמו, ולהכניסו ברשותו של הקב"ה. היינו, שירגיש, שאין בעולם רק רשות היחיד, שהכל בטל אליו יתברך. ומשום זה יש חינוך מיוחד להכלל, וחינוך מיוחד להפרט.

אמנם יש להבין, מדוע מחנכים את הכלל על דרך השלימות, היינו שכל מה שהם עושים, יש בהם שלימות, כנ"ל, שאפילו רשב"י, שהוא המחמיר ביותר מר' ישמעאל, ושואל, "אפשר אדם חורש בשעת חרישה, תורה מה תהא עליה". מכל מקום הוא אומר, "אפילו לא קרא אדם אלא קריאת שמע שחרית וערבית", קיים "לא ימוש ספר תורה הזה מפיך", היינו כאילו קיים את הפסוק "והגית יומם ולילה".

אולם, היות שצריכה להיות אחיזה להכלל בהתורה ומצות, ואנו רואים חוק בהטבע, שאין אדם יכול לעשות שום דבר, אם הוא לא רואה התקדמות במעשיו. והיות שלהכלל יש דעת בעלי בתים, ואם יגידו להם, שיש דעת תורה, אז הם אפילו לא יבינו מה שמדברים אליהם.

כי זה דומה, מי שמדבר רק עברית, ואם ידברו אליו בשפה האנגלית, בודאי לא יבין אף מילה. כמו כן שדעת בעלי בתים, שהם מבינים רק השפה של אהבה עצמית, בטח שלא יבינו שפה אחרת, היינו שפה של השפעה.

אי לזאת, בכדי שתהיה להם אחיזה בתו"מ, שזה נחוץ לטובת הכלל, כנ"ל, שיש שלימות בהכלל מבחינת הריבוי. ואם יגידו להם, שאין שלימות בעבודתם, אז בטח הם יפסיקו מלקיים תו"מ. ואין זה שקר חס ושלום, שלא אומרים להם האמת. היות שכל אחיזה שיש בתו"מ, היא דבר גדול מאוד, היות שכל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול, כי ישראל ערבים זה לזה. אל כן כל עבודה, שמי שהוא נותן, מצטרפת לעבודה של

וזה כמו שאמר אמו"ר זצ"ל, שיש שני גיבורים, גיבור בכמות וגיבור באיכות. גיבור באיכות הוא אריה, וגיבור בכמות הם ארבה, שלשניהם יש כח שקשה להתגבר עליהם. אי לזאת, להכלל אנו צריכים, שהם גיבורים באיכות. ומשום זה אומרים, כשמתפללים, אפילו לא יודעים את פירוש המילות, זהו ענין גדול, היות שיש בהמילים הקדושים סגולה גדולה, שמאירה בבחינת מקיף להאדם, אף על פי שהוא אינו מרגיש בבחינת פנימי.

אבל לא אומרים להאדם, אם הוא רואה את המילים, מה שהוא אומר, ויודע קצת פירוש המילים, ורואה, שהגוף לא מסכים למה שהוא אומר. אז אומרים לו, זה לא שייך אליך, ואל תתחשב עם המחשבות זרות, מה שהגוף אומר לך, שאין אתה מסכים למה שהגוף טוען. אלא סוף הכבוד לבוא. היינו, רק כשאתה תגיד המילים, מה שהחכמים שלנו סידרוהו, שאנחנו צריכים להגיד את כל הסדר של התפלות והבקשות, אין אתה צריך לשים לב לכל זה. היינו, שאין לך להתחשב מה שהגוף טוען, שאתה אומר שקרים. זאת אומרת, מה שאתה מוציא מהפה, הכל שקר. היינו, שאתה מבקש דבר מה, ואלביא דאמת אין אתה בעצמך מתחשב עם הבקשה שאתה מבקש.

לדוגמא, אתה אומר "השיבנו אבינו לתורתך", ואתה לא חושב אפילו מה שאתה מבקש, כי החסרון שלך, מה שאתה מרגיש שחסר לך, הוא כבוד, וכסף, וכדומה. אם כן הוא טוען טענות אמיתיות. אז אומרים לו, שאין לך להסתכל מה שהגוף טוען, אלא שזה, מה שהוא טוען, אינו טוען שאתה תבקש באמת על תשובה, אלא הוא רוצה להכשיל אותך, שלא תתפלל, לכן הוא בא אליך וטוען טענת צדיק. אלא שזהו מחשבות זרות, שאל יסתכל עליהם כלל.

והסיבה שמחנכים אותו ללכת בבחינת, שכל מה שהוא עושה הוא בחינת שלימות, הוא כנ"ל, שאין האדם מסוגל לעבוד באיזה דבר, שאין הוא רואה שם התקדמות. כדוגמת הסדרים הנוהגים בדברים גשמיים. למשל, כשהאדם מתחיל ללמוד מקצוע של נגרות, ורואה שאין הוא מתקדם בהמקצוע, אומרים לו, נגרות אין זה בשבילך, אלא תלמד מקצוע אחר. ואם במקצוע השני אינו מצליח להתקדם, אז אומרים לו, אין אתה יכול להמשיך בזה, כיון שאין לך שום התקדמות בלמודים האלו, אלא הוא לא מסוגל להיות בעל מקצוע, אלא הוא יכול להיות רק פועל פשוט.

וכמו כן כאן בעבודת ה', שרוצים, שהוא כן ימשיך בעבודה, מטעם שברוחניות כל מה שעושים הוא בגדר השלימות מבחינת הכלל כנ"ל, לכן אסור להגיד איזה חסרון בעבודתו. אלא אומרים לו, כל מה שאתה עושה הוא שלימות, מטעם שכל פרוטה ופרוטה מצטרפין לחשבון גדול, ואין שום מעשה ברוחניות הולך לאיבוד, אלא כשיבוא הזמן של גמר התיקון, אז כל המעשים יתקנו.

נמצא, שלא אומרים לו חס ושלום שקר, אלא בשבילו מספיק עבודה זאת, מסיבת שאין

הוא מסוגל לעבוד בבחינת הפרט, ששם מלמדים את האדם ללכת בדרך הבקורת, היינו, האם באמת הוא מסוגל לקיים את מה שהוא מבקש, זאת אומרת, אם פיו ולבו שוים, במה שהוא מבקש מה', או שהוא רואה, שאין הגוף מסכים למה שהוא מבקש. וצריך תמיד לראות את מצבו האמיתי.

והסיבה שנוהגים שני מיני הדרכות, אנו מוצאים זה בחז"ל (כתובות י"ז) במחלוקת בית שמאי עם בית הלל בענין "כיצד מרקדין לפני הכלה". שבית שמאי אומרים, "כלה כמות שהוא", היינו להגיד האמת באיזו צורה יש לה. ובית הלל אומרים, "כלה נאה וחסודה". אמר להן בית שמאי לבית הלל, "הרי שהיתה חיגרת או סימא, אומרים לה כלה נאה וחסודה" (ופירש"י, "חסודה" •, חוט של חסד משוך עליה). והתורה אמרה, "מדבר שקר תרחק". אמרו להם בית הלל לבית שמאי, "לדבריכם מי שלקח מקח רע מן השוק, • ישבחנו בעיניו או יגננו בעיניו". הוי אומר, "ישבחנו בעיניו". מכאן אמרו חכמים, "לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות". ופרש"י, תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות, לעשות לאיש ואיש כרצונו.

והדבר הזה צריך ביאור, אם אדם, שאינו כל כך בקי, דרך משל, בבתים או ביהלומים. • ולקח עמו איש שהוא בעל מקצוע בעיניו אלו. ואם הלוקח רוצה לקנות דירה, מה שמוצאת חן בעיניו, או יהלום, שמוצא חן בעיניו. והאדם הזה שלקח עמו בתור מבין, והוא רואה, שהם לא טובים, וכי מותר שלא להגיד לו את האמת, שזהו מקח רע. היתכן לומר כך. ולפי פירוש רש"י, שמפרש, "לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות", • לעשות לאיש ואיש כרצונו, היינו אם הוא רוצה מקח רע, שיגיד לו, נכון זהו מקח טוב.

אלא צריכים לומר, שיש הפרש, מטעם שאדם לקח את המקח רע, ובידו לתקנו, היינו • שלא יקח את המקח רע, בודאי שצריך להגיד לו את האמת. מה שאם כן אם כבר לקח את המקח רע, ואין בידו לתקנו, אז אסור להגיד לו את האמת, כי מה הוא ירויח מזה, • שידע את האמת. רק יהיה לו יסורים בחינם.

אז שייד לומר כמו שפירש"י, לעשות כרצון איש ואיש. שפירושו, הרצון של כל איש • ואיש הוא, שיהיה לו תענוג. אי לזאת, אם יגידו לו האמת, יהיה לו יסורים, אסור להגיד לו האמת, כי זה לא רצונו. כי רצונו של איש, הוא להנות מהחיים, כי זה היה מטרת הבריאה. ומשום זה אם יגידו לו האמת, אז יהיה לו יסורים. מה שאם כן אם עדיין לא קנה, אז שיגידו לו את האמת, הוא יהיה שבע רצון מזה, מטעם כי עכשיו שידע את האמת, הוא לא יקח את מקח הרע, ויקח מקח טוב, כפי שהוא מיעץ לו, ויתן את המחיר • הדרוש עבור מקח הטוב.

אותו הדבר כאן בענין עבודת ה'. כי לאנשים השייכים להכלל, שלא רוצים או שלא • יכולים להבין שפה אחרת משפת אהבה עצמית, ואם יגידו לו על עבודתו, שאין בזה שלימות, שזה דומה למה שאמרו חז"ל, "הקונה מקח רע", היינו שאין לו היכולת לתקנו, אסור לומר לו, שזה מקח רע. אלא, "ישבחנו בעיניו". מטעם כפרש"י על מה שאמרו חז"ל, "מכאן תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות", היינו לעשות לאיש

ואיש כרצונו. שפירושו, אם הרצון של האיש הוא רק באהבה עצמית, צריכים לומר, שהעבודה הזו, שאתה עובד שלא לשמה, היא עבודה נאה וחסודה. ואיך יכולים לומר שני דברים מנוגדים בבת אחת, היינו שעבודה שלך היא שלא לשמה, ומכל מקום היא עבודה שלימה וטובה.

- אולם הוא מתחיל להבין מצד עצמו, שהוא אינו מסוגל לעבוד לשמה. אלא כמו כל הכלל, שעובדים רק שלא לשמה. על כן הוא אומר, אני לא גרוע מהכלל כולו. ומה שכתוב בכל המקומות, שהאדם צריך לעבוד לשמה, עבודה זו ניתנה רק ליחידי סגולה שבדור ולא להכלל, משום שהעבודה לשמה זהו עבודה קשה. לכן יוצא שמדריכים אותו כרצונו.
- אמנם אנשים ששייכים להפרט, שיש להם דחף פנימי, שאין להם סיפוק מעבודת הכלל. היות שיש להם נטיה להאמת, ואין הם מסוגלים להבין דברים מנוגדים, אלא שהוא אומר לעצמו, או שאני עובד ה', או שאני עובד עבור עצמי. זאת אומרת, הוא לא יודע פשרות, אלא הוא אומר, או שאני כולי לתועלת ה' ולא לתועלת עצמי, או לתועלת עצמי ולא לתועלת ה'. וזהו כמו שאמרו חז"ל (סוכה מ"ה) "כל המשתף שם שמים ודבר אחר נעקר מן העולם", שפירושו, שרוצה לעבוד לתועלת ה', וגם קצת לתועלת עצמו, הוא נעקר מן העולם הנצחי.
- אי לזאת, שרצונו של אדם זה, הוא לראות האמת. לכן מדריכים אותו לעשות בקורת על מעשיו. היינו, אם פיו ולבו שוים, בזה שהוא אומר. ואם לא, הוא צריך לעשות מאמצים, שיכול לכוון לשם שמים. ואז הוא להיפך, היינו שהגוף נותן לו להבין, שהוא צריך לדעת, שהוא מרים מעם, ואין הוא שוה לשאר אנשים, שהם שייכים להכלל, והוא שייך לעלות למדרגות ששייך ליחידי סגולה שבדור.
- ואם אין הקב"ה עוזרו תיכף על מה שהוא מבקש, תיכף הוא נעשה ברוגז, ואומר, בשלמא שאר אנשים, שהם מן סוג השייכים להכלל, שהם דורשים ממך, שתמלא להם חסרונות גשמיים, היינו חסרונות של אהבה עצמית, אם אתה לא עונה להם, אני יכול להבין, שהם אינם כדאי שתמלא את משאלותם. מה שאם כן שאני מבקש ממך רק דרישות רוחניות, היינו לטובתך, כי מה אני רוצה, שאני אעבוד בשבילך, לשמש רק אותך, ובשבילי אני לא דורש כלום, ומדוע אין אתה עוזר לי תיכף על המקום. ובפרט שיש כבר זמן ארוך, שאני מבקש ממך, שאני רוצה לעבוד בשבילך, רק שהגוף שלי אינו מרשה לי לעבוד, ואני מבקש את עזרתך, ומדוע אין אתה עוזר לי.
- נמצא, שהוא בא בטענות אמיתיות. ויש להבין את זה, למה באמת לא עונים לו. והטעם הוא פשוט, כיון שהוא בא בטענות שהוא צודק. ומתעוררת השאלה, מהו הצדק שלו. אז יגיד, שמדרך העולם, מישהו רוצה לעשות טובה להשני, אז הסדר, מי שצריך לקבל הטובה, הוא שומע בקולו של הנותן.
- ומשום זה גם כאן בעבודת ה', בזמן שהוא רוצה לעבוד בשביל ה', נמצא, שהבורא הוא

המקבל את הטובה, והאדם הוא הנותן. לכן הוא ברוגז על הקב"ה, מדוע הוא לא שומע בקולו.

אבל בעבודת ה' הענין הוא להיפך מכפי שהאדם חושב, היות שזהו דומה מה שאמרו חז"ל אצל כסף קידושין (דף ז' ע"א) "שהדין במקדש אשה, אומר הכתוב, ונתן בידה, שהבעל מחוייב ליתן כסף קידושין, מכל מקום אם הוא אדם חשוב, אם היא נתנה את כסף הקידושין, ואמר הוא, הרי את מקודשת לי, הרי זו מקודשת". והטעם הוא, באדם חשוב בהאי הנאה דמקבל מינה, זה חשוב כמו נתינה ממש.

ובהאמור יוצא, זה שהאדם רוצה לתת הכל להקב"ה, הוא נחשב למקבל. היינו, אם הקב"ה יקבל את עבודתו, זהו יהא נחשב, שהאדם הוא המקבל, ולא שהאדם הוא הנותן, כמו שהאדם חושב.

אי לזאת, כי בזמן שהאדם רוצה משהו לתת להקב"ה, זה נבחן שהקב"ה נותן להאדם. אז רואים מלמעלה, אם כדאי לתת להאדם הזה את ההנאה, היינו שהבורא יקבל מיניה. ולכן אין תפלתו מתקבלת תיכף, כפי שהאדם חושב, שהאדם הוא הנותן. ובהנותן מתנות לא דורשים מהנותן שום תנאים, אלא להיפך יכול להיות, היינו שהמקבל צריך לקיים את התנאים, מה שהנותן מתנות דורש.

ומשום זה, כמו באדם חשוב, נבחן הנותן להמקבל, והאדם חשוב יכול לדרוש מהנותן תנאים, אחרת הוא לא מקבל מיניה. כמו כן בעבודת ה', הקב"ה גם כן דורש מהאדם, שרוצה לתת לו את עבודתו לשם שמים, דברים מסויימים, אחרת אין הקב"ה רוצה לקבל מהאדם, את מה שהאדם רוצה לתת לו. ומשום זה צריך האדם הרבה לבקש מה', שירצה לקבל מהאדם.

ורק לאחר שהקב"ה רואה, שהאדם כבר מוכשר וראוי שה' יקבל ממנו, את מה שהוא רוצה לתת לו, אז הקב"ה נותן לו את העזרה, שיהיה בידו לעשות הכל בעמ"נ להשפיע. ומלפני זה אין הוא מקבל עזרה, באופן שהאדם יוכל לראות באופן ישר, שה' עוזר לו. אלא העזרה שהוא מקבל, עד שהאדם יהיה ראוי לעשות הכל בעמ"נ להשפיע, ועד אז מהגם בלי עזרת ה' אין שום דבר, אבל אין האדם מוכשר לראות את זה באופן ישר.

ומשום זה, האדם הרוצה שה' יעזור לו, שיהיה לו היכולת לקיים כמו שאמרו חז"ל (אבות ב' י"ב) "כל מעשיך יהיו לשם שמים, מוכרח מקודם להרגיש את חשיבות של הבורא, בכדי שיבין את הנתינה שלו", הוא כנ"ל, כדוגמת אדם חשוב. שאז ידע, שמה שהוא רוצה לתת, יחשוב שהוא הולך עכשיו לקבל מהבורא. מטעם שבאדם חשוב, בההוא הנאה דמקבל מינה, נקרא הנתינה קבלה.

לכן מוטל על האדם, ראשית כל, להעריך חשיבות הבורא, ולתת עצות איך להשיג גדלות ה'. זאת אומרת, שכל מעשי המצות שהוא עושה, יהיו על הכוונה, שע"י זה ישיג גדלות וחשיבות הבורא.

- וזהו כמו שכתוב בזה"ק על פסוק "נודע בשערים בעלה". אומר הזה"ק, "כל אחד ואחד לפום מה שמשער בליביה". שרק אז, לפום החשיבות וגדלות ה', שמשער בלבו, אז הוא מתחיל להרגיש בזה, שהוא רוצה לתת כל מעשיו, שיהיו רק לתועלת ה', הוא מטעם שהוא רוצה לקבל הנאה, מזה שה' מקבל מיניה, את מה שהאדם רוצה לתת לו. כנ"ל באדם חשוב.

- והיות שענין קבלת תענוג, מידה זו של קבלה נטבע בהאדם, לכן בזמן שהאדם מרגיש חשיבות וגדלות ה', והואיל שבאדם חשוב יש הנאה בזה שמקבל מינה, מתעורר מאליו בהאדם רצון, שרוצה לעשות הכל לתועלת ה', היינו שכל מה שיש לו, הוא רוצה לתת לה', מטעם ההנאה שהאדם מקבל בעת שהוא משפיע לה'.

- אבל זה לא נקרא "משפיע על מנת לקבל". כי "משפיע בעמ"נ לקבל" פירושו, שהוא על דרך מסחרי, שהלוקח נותן להמוכר כסף, נמצא, שהלוקח משפיע להמוכר, בעמ"נ שהמוכר יתן לו איזה תמורה עבור הנתנה שלו. נמצא שיש כאן ב' דברים:

• א. הכסף שהלוקח נותן,

• ב. שהמוכר נותן לו תמורת זה איזה חפץ.

- מה שאם כן בעבודת ה', שהקטן נותן להגדול איזה חפץ, ולא רוצה שום תמורה חזרה, אלא שיש כאן מעשה אחד. ועל זה יש להבחין במעשה אחד ב' כוונות. זאת אומרת, החפץ שהאדם נותן לאדם חשוב. יש להבחין כאן ב' כוונות הפוכות:

• א. האדם נותן, והנותן כוונתו לקבל הנאה מהנתנה,

- ב. המקבל את החפץ, שהוא אדם חשוב, הכוונה שלו הוא להשפיע הנאה להנותן. נמצא לפי זה, שהנותן נקרא מקבל, והמקבל נקרא נותן.

ובהאמור, הנאה זו, מה שהאדם נהנה, מזה שמשפיע לה', שהסיבה הוא מטעם חשיבות. הענין הוא, היות שניתן לנו ענין תיקון, המכונה השתוות הצורה, הנקרא דביקות, כמו שאמרו חז"ל על פסוק, "ולדבקה בו". אז צריכים לומר, שהפירוש הוא, "מה הוא רחום" ויש לו הנאה מזה שנותן להנבראים, "אף אתה רחום", היינו שיהיה לו הנאה בזה שהוא נותן להבורא. נמצא, בזמן שמשפיע לבורא ואינו נהנה, נמצא, שיש חסרון בהשתוות הצורה.

- אלא דוקא אם הוא נהנה מזה שנותן להבורא, אז יש לומר, שיש כאן השתוות הצורה. אולם איך האדם יכול להגיע לדרגה זו, שיהנה מזה שמשפיע להבורא. זה יכול להיות רק בזמן שמרגיש גדלות וחשיבות הבורא. אז יש הנאה מצד הטבע, כנ"ל באדם חשוב. מזה האדם יכול לקבל הנאה מהשפעה, מטעם כי השפעה זו מביאה לו קבלת התענוג. ובמקום קבלה האדם מסוגל לעבוד.

- אמנם כאן מתעוררת השאלה, איך מגיעים לידי הרגשת גדלות ה'. על זה אמר אאמו"ר זצ"ל, שיש ענין אמונה למעלה מהדעת. היינו שנתן ציור, שיש לפעמים, שאדם מרגיש, שאדם הזה הוא מרים מהעם, ויש לו התכונות הכי חשובות בעולם. ובחכמה, הוא חכם •הכי גדול בעולם. זהו בחינה א'.
- ובחינה ב' הוא, שהוא אינו מרגיש את גדלות וחשיבות שלו, אלא הוא מאמין בו למעלה מהדעת, שיש בו כל מיני מעלות שישנם בעולם נמצא אצלו. ואם האמונה שלו הוא במאה אחוז, הרי זה דומה כאילו השיג זה בידיעה. ובאמונה למעלה מהדעת, ישנם •להבחין גם כן ב' בחינות :
- א. שאין לו שום עצה איך להשיג את חשיבותו וגדלותו, ומשום זה הוא מאמין שהוא •האדם הכי חשוב בעולם.
- ב. שיש לו עצה איך להשיג ולהרגיש את חשיבותו וגדלותו, אלא משום כבודו, בכדי שלא יהיה פגם, בזה שהוא הולך לחקור את האמת. בדומה שאדם מבקש ממישהו הלוואה, והוא אומר ומבטיח לו, שיחזיר לו בזמנו. והמלווה הולך לחקור ברחוב, אם הוא איש נאמן. ויש לפעמים שהלווה שומע מזה, נמצא שהלווה נפגם ע"י זה, שהוא אדם החשוב בעולם. נמצא, משום כבוד הוא מאמין בלמעלה מהדעת, אפילו שיש לו •עצה אחרת.
- ובהאמור יוצא, אם האדם רוצה דוקא, "משום כבוד אלקים הסתר דבר", הוא רוצה להאמין בה', אפילו שיש לו עצה, איך להשיג ולדעת את חשיבותו של הבורא, מכל מקום הוא מוותר על הניצוצין שיש בגופו, שאומרים לו, בשביל מה אתה צריך ללכת למעלה מהדעת, במקום שיש לך עצה, איך להשיג את הכל בתוך הדעת. וזה המדרגה נוהגת בבעלי מדרגה שכבר זכו קצת לרוחניות, שלא לו יש עצה, איך להשיג גדלות ה', ומכל •מקום הם רוצים ללכת למעלה מהדעת.
- אולם אותו דבר נוהג גם בבחינת עבודה, שהוא בבחינת ההכנה להכנס לרוחניות אמיתית. היינו, שבשעה שהוא מקבל על עצמו להאמין בחשיבות ה' למעלה מהדעת, אז הוא צריך לקבל על עצמו, שהוא רוצה ללכת דוקא באמונה למעלה מהדעת, אפילו שיתנו לו דעת איך לראות את גדלות ה' בתוך הדעת, הוא בוחר יותר באמונה למעלה מהדעת. מטעם "כבוד אלקים הסתר דבר".
- וזה נקרא, שהוא רוצה ללכת בלמעלה מהדעת. ודוקא אז הוא נעשה כלי מוכשר לקבל רוחניות, הואיל שאין הוא דואג לשום דבר עבור עצמו, אלא כל כוונותיו הוא רק להשפיע להבורא. ומשום זה כבר אין פחד, שאם יתנו לו איזה הארה, שזה ילך לכלי •קבלה. הואיל, והוא משתדל תמיד לצאת מאהבה עצמית.
- כי אאמו"ר זצ"ל אמר, כי כמו שהרצון לקבל רוצה רק לקבל ולא להשפיע, גם במקום

שאומרים לו לעבוד למעלה מהדעת, נקרא זה רק להשפיע ולא לקבל, מטעם שיש יסורים לאדם, במקום שהוא צריך ללכת למעלה מהדעת. וראיה לזה היא, היות שהגוף דואג תמיד לקבל הנאה ותענוג בכל מה שהוא עושה, והיות למעלה מהדעת, אם האדם צריך לעבוד, הגוף לא שבע רצון מזה. ומשום זה, כשמחנכים האדם ללכת למעלה מהדעת, אז כבר מתחיל בעבודה דלהשפיע. ולפי זה יוצא, בזמן שהאדם מעדיף ללכת בדרך של למעלה מהדעת, זו היא שמירה שילך בדרך הנכונה, שהוא המסלול להגיע לידי דביקות ה'.

- ובהאמור צריכים תמיד לזכור את הפירוש "למעלה מהדעת", שהאדם צריך מקודם שהולך לקבל על עצמו את הבחינה דלמעלה מהדעת, לעשות ציור, מהו בתוך הדעת, היינו, מה הדעת שלו אומר לו, שבשביל סיבות האלו כדאי לעבוד לשם שמים. והאדם צריך לעשות ציורים, היינו על איזה אופן, אם היה כך וכך, הוא היה מסכים לעבוד בעמ"נ להשפיע.

- והואיל שאנו רואים בטבע, שהקטן כשמשמש את הגדול, יש לו הנאה ותענוג, שאנו רואים, שיש אנשים, שמשלמים כסף בכדי שיהיה להם היכולת לשמש את הגדול. ובזמן שהאדם יודע ומרגיש את גדלותו של האדם חשוב, אז הוא לא צריך לעשות התאמצות, בכדי שהגוף ירצה לשמש אותו, מטעם כי זה נתן הבורא בהטבע, שיש הנאה בזה שהוא משמש להגדול, והוא מתבטל אליו כנר בפני האבוקה. אולם זה דוקא שהגוף מרגיש את גדלותו וחשיבותו שלו. ומשום זה צריכים תמיד לחשוב, איך משיגים גדלות וחשיבות ה'.

- ועתה נבוא לבאר דברי הזה"ק, במה שמפרש את הפסוק, "יקוו המים אל מקום אחד ותראה היבשה". ולפי מה שביארנו לעיל, בענין שיש כלל ופרט. ולהכלל, יש להם "דעת בעלי בתים", הנקרא אהבה עצמית, היינו שהם רוצים לקבל הכל לרשותם. זאת אומרת, הגם שמאמינים בה', שהוא הבעל הבית של העולם, והכל נקרא על שמו, ומכל מקום, כשהם עוסקים בתו"מ, הם רוצים להוציא תמורה מהקב"ה עבור היגיעה בתו"מ לרשותם, שזה נקרא "מוציא מרשות לרשות", היינו מוציא מרשות היחיד לרשות הרבים. וזה נקרא, שהם רוצים, שיהיו שתי רשויות, היינו רשותו של בני אדם ורשות של הקב"ה.

- מה שאם כן הפרט שייך ל"דעת תורה", שהוא ביטול הרשות, כמו שאמרו חז"ל (ברכות ס"ג ע"ב) "אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עליה. שנאמר, זאת התורה, אדם כי ימות באוהל". והפירוש הוא, שהאדם מבטל את עצמותו, שהכוונה היא על אהבה עצמית, אלא הוא רוצה לעשותה הכל לשם שמים, היינו שלא יהיה בעולם, רק רשות אחד, שהוא רשות היחיד.

- ואז הוא יכול לזכות לתורה, משום שהוא אז בבחינת השתוות הצורה, שנקרא דביקות בה'. ואז הוא בשם ישראל יכנה, היינו שזוכה להיות, כל המחשבה דיבור ומעשה שלו, יהיו ••ישר - אל. •, היות שכל שאיפותיהם הוא רק להגיע לבחינת השפעה, הנקרא השתוות הצורה, היות שהוא מבטל את עצמו לה', שזה נקרא רשות היחיד, ולא שתי רשויות.

•היינו, שיהיה להם רצון גם לאהבה עצמית.

- אולם היות שיש כלל, שהם רבים, אי לזאת, הואיל שדעת רבים יש לו כח גדול לשלוט על היחיד, והיות שהכלל מרגישים עצמם לשלמים בענין עבודת ה', ומשום זה דעת הרבים מגיע גם לבחינת הפרט. והגם שהפרט לא רוצה לקבל את שיטת הכלל, מכל מקום הם מחלישים את הפרט, שלא ירגיש כל כך בחסרונו. והפרט מקבל חולשה בעבודתו.
- היינו, שהגוף אומר אליו, נכון שאין אתה בשלימות העבודה דלשם שמים, אבל לא נורא כל כך, שיהיה כדאי להצטער, ולתת על זה תפלה מעומק הלב. זאת אומרת, שאתה מוכרח לומר, שאם אין אתה תזכה לדרגת של "להשפיע נחת רוח להבורא", אתה אומר על זה, "טוב לי מותי מחייה". זה אתה לא מחוייב. הלא אתה רואה, שכל הכלל הולכים בדרך בעלי בתים. נכון זה היה יותר טוב, אם אתה היית יכול לעשות הכל בעמ"נ להשפיע. אלא אתה צריך לבקש מה', שהוא יעזור לך. ואם אתה עדיין לא קבלת עזרה מה', אתה כל כך מודאג, עד כדי כך שאתה אומר, "טוב לי מותי מחייה". זהו הוא לא כל כך נורא, תסתכל אחורי על הכלל.
- ועיי זה הפרט נכנע להכלל. פירוש, הוא מחליש אותו מלעשות מעשים, מה שיש בידו לעשות, עד ששיג עזרה מה', שיתן לו את הכח הזה, שיוכל לעשות הכל בעמ"נ להשפיע, כמו שהפרט דורש.
- ובזמן שהאדם מתחיל לקבל שלימות מהכלל כנ"ל, אז האדם כבר לא יכול לראות את האמת, משום שעל כל חסרון, שהוא מוציא בעצמו, הוא תיכף ממציא לעצמו תירוץ, שזה מצדיק אותו, בשיעור שהוא כבר לא מרגיש, שהוא נמצא עכשיו תחת שליטת הכלל.
- ולפיכך, בכדי שתהא המצב של העבודה גלויה לפניו, ולא להיגרר אחרי שליטת הכלל, בא הזה"ק ונותן לנו עצה, והיא, שהאדם ירכז את כל מה שהוא עוסק בתורה ובמצות יהיו למקום אחד, היינו שהוא צריך לבוא, שיהיה רק מקום אחד, היינו רשות אחד, ולא שתי רשויות.
- ואז הוא יכול לומר, "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד". שזהו כנ"ל, שהוא "דעת תורה". אחרת, היינו מדעת בעלי בתים, מוכרח להיות שתי רשויות, א' רשותו של הקב"ה, ב' רשותו של אדם. וכשהאדם עושה בקורת על עבודתו, אז הוא רואה, שאין לו שום שייכות לדביקות ה', הנקרא השתוות הצורה. וממילא הוא נפרד מחיי החיים, ודומה לבחינת אומות העולם, שהם לא רצו לקבל את התורה, שתורה צריכים לפרש "דעת תורה". אלא הם רוצים דעת בעלי בתים. ומזה לא יכול להיות קיום העולם. ועיי זה שיראה ויבדוק עצמו, אז הוא יכול לראות את מצבו האמיתי בדרכי ה', ולא יהא נגרר אחרי השלימות של הכלל, שרוצים להשליט דעת בעלי בתים.

• וזה שאומר הזה"ק, "יקוו המים אל מקום אחד". אשר המים, שהוא התורה, יקבץ אל
מקום אחד, •שב' הרשויות, שישנם בעולם, יהיה רשות אחד, • שזה נקרא "דעת תורה".
וכמו שמסיים הזה"ק, "והתורה היא ישוב העולם, ובה מתקיים. ואומות העולם, שלא
•קבלו אותה, נשארו חרבות ויבשות".

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא

מאמר ג', תשמ"ז
ספר בראשית, נח

בזהר פרשת נח (ובהסולם אות ב') וזה לשונו, "תא חזי, כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא. ושואל מהו הטעם. ואומר, משום שהם שומרים את הברית, שהעולם מתקיים עליו. כמו שכתוב, אם לא בריתי יומם ולילה, חוקות שמים וארץ לא שמתני. ולפיכך ישראל, ששומרים את הברית, כי קבלו אותו עליהם, יש להם חלק לעוה"ב".

ויש להבין, כי מתחילה הוא אומר, "כל ישראל יש להם חלק". זאת אומרת, כי כל מי שבשם "ישראל" יכונה, בלי שום תנאים מוקדמים, יש להם חלק לעוה"ב. ואח"כ הוא מפרש, שלא כל ישראל, אלא הוא מעמיד תנאים, שרק אלה שהם שומרים ברית. ומביא ראיה מהפסוק, שהכוונה על שומרי ברית, במה שכתוב, "אם לא בריתי יום ולילה, חוקות שמים וארץ לא שמתני". ועוד יש להבין, מה משמע מהפסוק, "אם לא בריתי יומם ולילה", שהכוונה היא על ברית.

ובפסחים (דף ס"ח ע"ב) כתוב שם וזה לשונו, "והא אמר ר' אלעזר, אלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר, אם לא בריתי יומם ולילה, חוקות שמים וארץ לא שמתני". ופירש רש"י, "אם לא בריתי של יומם ולילה, דהיינו תלמוד תורה, שכתוב בו, והגית בו יומם ולילה". אם כן משמע מכאן, שברית נקראת תורה. וכאן מפרש הזה"ק, "שברית הוא ברית מילה, ששומרים על הברית".

הנה בענין כריתת ברית, שהיה אצל אברהם, שכתוב, "וכרת עמו הברית", ודרשו חז"ל, "שהקב"ה עזר לכריתת הברית, שלא היה יכול לבדו לעשות את כריתת הברית, אלא הקב"ה עוזרו". יש להבין על דרך העבודה, מהו הפירוש, שלא היה יכול לעשות את כריתת הברית, עד שהיה צריך עזרה מה'.

הנה באברהם עם אבימלך כתוב, "ויכרתו שניהם ברית". ושאל אמו"ר ז"ל, אם שני אנשים מבינים, שכדאי שיאהבו זה את זה, כריתת הברית למה לי. למה זה עוזר שעושים מעשה, כאילו עושים חוזה. ומה זה נותן לנו. אז הוא אמר, זה נותן, שזהו שעושים ברית, הכוונה היא, היות שיכול להיות, שיבוא דבר שיכול להביא פירוד ביניהם, אזי הם כורתים עכשיו ברית, שכמו שעכשיו הם מבינים, שיש ביניהם אהבה והשתוות זה לזה, הברית הזו תהיה לקיום, אפילו שאח"כ יבואו דברים שצריכים לעשות פירוד, מכל מקום הקשר שהם עושים עכשיו יהיה לצמיתות.

ולפי זה צריכים לומר, שאם אח"כ באים דברים, שכן צריכים להפריד אותם, אז צריכים לומר, שכל אחד ואחד צריך ללכת למעלה מהדעת, ולומר, שהם לא משגיחים על מה שהם רואים בתוך הדעת, אלא שהולכים למעלה מהדעת. ורק באופן כזה יכול להתקיים הברית, ושלא יהיה פירוד ביניהם.

ובהאמור יוצא, שבין שאומרים שברית הוא תורה, או שאומרים שהברית הוא ברית מילה, אין הפירוש שרק דבר זה נותן את הברית עם הקב"ה, שלא יפרד את כריתת הברית, היינו שיהיה לבו שלם עם הקב"ה. אלא הן התורה והן הברית מילה, שניהם באים לקיים את כריתת הברית, מה שהאדם צריך להיות לבו שלם עם הקב"ה, ולהידבק בו ביתד שלא תמוט לעולם. כמו שכתוב, "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתיי". היות שענין בריאת שמים וארץ היתה על הכוונה דלהטיב לנבראיו. ואין הנבראים יכולים לקבל את הטוב והעונג בלי השתוות הצורה, הנקרא שכל מעשיו יהיו בעמ"נ להשפיע, אחרת יהיה פירוד בין הנבראים להבורא.

ובעבור זה ניתן לנו שתי הבריתות, היינו ברית מילה וברית של התורה, שעל ידיהם נוכל לבוא לידי כריתת ברית עם הקב"ה, באמונה למעלה מהדעת, שנוכל לעשות הכל בעמ"נ להשפיע.

וזה פירוש, "אם לא בריתי". היינו, אם אני לא היה ברא את העצות איך להגיע לידי השתוות הצורה, לא היה באפשרות לקבל את הטוב והעונג, שזהו כל מטרת הבריאה להטיב לנבראיו. ואם לא הייתי מכין את הדרכים, איך להגיע לידי השתוות הצורה, אז לא הייתי צריך לברוא את השמים והארץ, כי לא היו יכולים לקבל שום טוב מהבריאה. והיתה כל הבריאה ללא תועלת, כי לא היה מי שהיה יכול להנות מהבריאה. ועל הברית הזו, שעשה ברית יתד, שלא תמוט לעולם, היה צריך אברהם לעזרתו יתברך. וזה ענין, שהקב"ה צריך לעזור לו. וזה וכרת עמו הברית, שה' עזר לו, שיהיה לו היכולת ללכת למעלה מהדעת.

ובעבודה דלמעלה מהדעת יש להבחין בה ג' הבחנות. א) שלא מרגיש שום חסרון בעבודתו, בכדי שיהיה לו צורך ללכת למעלה מהדעת.

ב) שהוא מרגיש בחסרונו, אלא הוא בבחינת נקבה, זאת אומרת, תשש כוחו כנקבה, היינו שאין לו כח להתגבר ללכת למעלה מהדעת.

ג) הוא נבחן לבחינת זכר. זאת אומרת. שיש לו כח התגברות ללכת למעלה מהדעת.

א) למשל, כשאדם רוצה לקום לפנות בוקר, וכשמעוררים אותו לקום, יש לפעמים שהאדם שומע, ולא שם שום דבר על הלב, וממשיך לישון. ואז אין מי שירגיש בחסרונו, משום שתיכף הוא נרדם, וממילא אין לו זמן לחשוב בחסרונו. ומשום זה הוא עדיין לא נכנס בגדר אדם, שניתן להבחין בין זכר לנקבה. כי אדם הוא מלשון **איש אדמה**, היינו

שהוא עובד את האדמה, בכדי שיתן תבואה ופירות להחיות את האנשים.

וזה שייך לומר רק במי שמרגיש חסרונו, הוא מתחיל לעבוד, היינו לתקן חסרונו. מה שאם כן במי שלא מרגיש בחסרונו, אין ממי לדבר. היינו, אפילו שיגידו לו חסרונו, אין הוא שומע. מטעם שיש לו הרבה תירוצים על כל דבר. וממילא אין לו מקום לתפלה, שהי' יעזור לו, שתהיה לו היכולת לצאת מההפרעות הבאות אליו.

ב) בזמן שמעוררים אותו, הוא מתחיל לחשוב, נכון אמרתי לחבר שלי שיעורר אותי, אבל בזמן שאמרתי לחבר שלי, שאני רוצה לקום לפנות בוקר, היה מטעם שהיה לי קצת השתוקקות לקום וללמוד, והייתי משתוקק להתענוג מה שאני אקבל מהתורה. ונגיד, אפילו שלא חשבתי, שיהיה לי תענוג גדול מלימוד התורה, מכל מקום יסורים מזה שאני צריך לקום מהמיטה, ולוותר על התענוג של המנוחה, לא היה לי. כי בזמן שדברתי עם החבר שלי, בקשר שיעורר אותי, חשבתי רק על התענוג, מה שאני אוכל להוציא מלימוד התורה. ומשום זה אמרתי לו.

מה שאם כן עכשיו, כשאני שוכב על המיטה מתחת להשמיכה, ואם בחוץ יש גשם ורוח, בודאי אני מרגיש עכשיו תענוג מהמנוחה. ואני צריך לקום. מאיפה אני יודע, שאני אקבל יותר תענוג מלימוד התורה. ומשום זה יותר כדאי לי להיות "שב ואל תעשה". כי אין ספק מוציא מידי ודאי. כי מהמנוחה בודאי יש לי תענוג, ומלימוד התורה לא מאיר לי שיהיה לי תענוג.

אבל אח"כ באות לו מחשבות, הלא אנחנו למדנו, שצריכים ללכת למעלה מהדעת. היינו שלא להסתכל כמה תענוג יהיה לי, וזה יהיה המודד שלי, אלא שצריכים לעבוד לשם שמים. אם כן מדוע אני עושה חשבון עצמי, היינו כמה שאני ארויח מזה. אלא אני צריך לעשות חשבון, אם בזה המעשה שאני עושה, אני מקיים מצות הבורא, והבורא נהנה מזה, בזה שאני שומע בקולו. ולמה יש לי מחשבות אחרות של אהבה עצמית. אבל מה אני יכול לעשות עכשיו, היות שאני לא יכול להתגבר על מחשבותי. נמצא, שהוא כן נקרא עובד ה', ורוצה להתגבר על המחשבות זרות, היינו שהמחשבות האלו הם זרות לדרך התורה. ונקרא זה שהוא בבחינת נקבה, היינו שתשש כוחו כנקבה, שחסר לו כח התגברות.

ג) הוא בחינת זכר, היינו שיש לו כח התגברות. זאת אומרת, בזמן שמעוררים אותו, ואם בא אליו מחשבות, מה לך לקום מהמנוחה שאתה נהנה, ובטח שאתה חושב כשאתה תקום מהמיטה ותלך ללמוד, יהיה לך יותר תענוג מכפי שיש לך עכשיו, מאיפה אתה יודע שיהיה כך. ונותן לו תיכף עצה, שיבחן אם האמת הוא כך. אז הוא אומר לו, איזה טעם יש לך עכשיו בהלימוד מה שאתה חושב לקבל אח"כ. ותיכף באים לו טעמים כאלו, עד "שעולם חשך בעדו". זאת אומרת, שבאים אליו ציורים של הסתרה, היינו שמסתיר ממנו את החיות שבתורה. והגוף שואל אותו, תגיד האמת, למצבים כאלו אתה משתוקק.

ואם הוא גבר איש, הנקרא איש מלחמה, אומר להגוף שלו, הכל נכון, מה שאתה אומר, היינו לפי דעתך אתה צודק, אבל היסוד שלי, שעליו אני בונה את ענין העסק בתורה ומצות, הוא, הוא על יסוד למעלה מהדעת, שפירושו, הדעת מחייבת, שרצון לקבל הנאה ותענוג הוא הקובע, אם כדאי לעבוד או לא. ולמעלה מהדעת פרשו, שהוא עובד בעמ"נ להשפיע. זאת אומרת, שאין הרצון לקבל צריך להסכים לזה, אלא הרצון להשפיע הוא הקובע. היינו, שאם הוא מאמין שיהיה מזה נחת רוח להבורא, מהמעשה שהוא רוצה לעשות עכשיו, תיכף הוא מוכן לעשות את הדבר בלי שום דחוי, והגם שהגוף טוען נגדו להיפוך, מכל מקום יש לו כח להתגבר עליו. וזה נקרא **זכר**.

אולם לאחר שהאדם גמר אלו הג' בחינות בעבודה :

(א) שהוא עוד לא מרגיש בחסרונו, בכדי שידע לבקש מה' שיעזור לו,

(ב) הוא כן מרגיש בחסרונו, אבל אין לו כח התגברות, שזה נקרא בחינת נקבה,

(ג) שהוא בחינת זכר ובחינת איש מלחמה, היינו שכן יכול להתגבר על חסרונו,

הוא בא לבחינת שבת, היינו לבחינת מנוחה מעבודתו, שזה נקרא, "ששת ימים תעבוד וביום השביעי תשבות".

ובזה יש לפרש, "אלה תולדות נח איש צדיק". נח הוא בחינת נייחא, כמו שכתוב בזה"ק. ולכן נקרא צדיק, משום דאית ביה נייחא. כי הזה"ק אומר, באתר דאית טרחא תמן אית ס"א. היינו, שבמקום שיש טרחא, יש שם ס"א. אז ממילא מי שהוא צדיק, אי אפשר שיהיה לו טרחא. וכמו שאמר אאמו"ר זצ"ל, כי במקום שמאיר הקדושה שם האדם מתבטל כנר בפני אבוקה, ולא שייך שם לומר שיש להגוף טרחא, משום שהקדושה הוא מקור הטוב והעונג.

אלא בזמן שיש בהאדם אחיזה בס"א, שהיא מתלבשת בהאדם באהבה עצמית, הנקראת מקבל בעמ"נ לקבל, ועל בחינה זו היה הצמצום וההסתר, ואין הקדושה יכולה להתגלות שם, רק ההסתר שורה על המקום הזה, היינו שאינו מאיר שם הטוב והעונג, אלא ההפוך.

ומה שאנו אומרים, "כי הם חיינו ואורך ימינו, ובהם נהגה יומם ולילה". או כשאנו אומרים, "הנחמדים מזהב ומפז רב, ומתוקים מדבש ונופת צופים". זהו בזמן שיש לאדם הכלים המוכשרים לכך, הנקראים כלים דהשפעה, שזה נותן לנו בחינת השתוות הצורה, שאז קבלת התענוגים היא בבחינת בעמ"נ להשפיע. אחרת, היינו אם היה מאיר האור והשפע בכלים דקבלה, היו המקבלים נעשים יותר מרוחקים מה'. והתכלית היא, שצריכים להיות דבקים בה', כמו שכתוב, "ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם

ובהאמור יוצא, מי שהוא צדיק, אין שם מקום לס"א, אלא שם יש מקום של נייחא דרוחא. וזה ענין שבת, כמו שכתוב, "כי בו שבת וינפש", שמפני קדושת שבת אין עכשיו מקום עבודה.

אולם חז"ל אמרו (עבודה זרה ג' ע"א) וזה לשונם, "אמר להן הקב"ה, שוטים שבעולם, מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת, מי שלא טרח בערב שבת, מהיכן יאכל בשבת".

שפירושו הוא, למי שהיה לו טרחא, היינו שהיה לו עבודה ויגיעה עם הס"א, שהיא היתה מפריעה לו מללכת בדרך דלשמה, זאת אומרת, בשעת עבודה היה מרגיש זה שהוא לא יכול להתגבר על הרע שלו, הוא מסיבת שעדיין לא זכה להכנס לקדושה, אבל הוא מאמין, ברגע שיכנס להקדושה, בטח שהס"א יתבטל כנר בפני אבוקה, ואין לו אז שום מגע עם הס"א, נמצא, שהוא יודע, שחסר לו דבר אחד, שהקב"ה יעזור לו, ולתת לו להשיג קצת קדושה. וממילא הכל על מקומו יבוא בשלום.

ומשום זה, בזמן הטרחא ועבודה, הוא מתפלל מעומקא דליבא, שה' יעזור לו, ומרגיש אז, שבלי סיוע מהקב"ה, הוא לא ישיג שום דבר. והרגשה זו שיש לו, שהקב"ה יכול לעזור לו, עושה אצל האדם כלי לקבל את העזרה מה', מטעם כי חסרון נקרא כלי לקבל מילוי. ומשום זה, האמונה שהוא מאמין בה', כמו שכתוב "כי אתה שומע תפלת כל פה", זה עושה את הכלי לקבל את העזרה.

ובזה נבין את הענין, כי "מי שלא טרח בערב שבת", היינו שלא היה עובד עם עצמו, לעבוד בעמ"נ להשפיע, ולראות שאינו יכול לנצח לבד בלי עזרת הקב"ה, וממילא אין לו מקום לתפלה, שהיא הכלי לקבל את עזרתו יתברך, והכלל הוא, שאין אור בלי כלי, אם כן להכנה אנו צריכים, בכדי שיהיה לו מה לאכול בשבת, כי "ששת ימי המעשה" הם הכנה לקבל את אור השבת. ו"שבת" נקרא את השפע הנמשך למלאות את הכלים הריקניים, המצפים לעזרתו יתברך.

וזה כמו שכתוב, "המאור שבה מחזירו למוטב". כמו שכתוב בשבת, "וכל דינין מתעברין מינה, ולית שולטני אחרא בכלהו עלמין בר מינה" (כגוונא בליל שבת). ובהאמור, משום שאחרי הטרחא עם הס"א שמרגישים את החסרון, הנקרא כלי, אז יכולים לקבל בחינת שבת, הנקראת שביתה ומנוחה.

ועכשיו נוכל להבין מה ששאלנו. הוא אומר שם, "כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב, בלי שום תנאים". ואח"כ הוא אומר, שדוקא אלו ששמרו ברית, ולא כל ישראל.

ובהאמור צריכים לפרש מילת "ישראל", שהוא ישר-אל, שהכוונה היא, שכל מה שהוא עושה, הוא רוצה שכל המעשים שלו יהיו ישר להקב"ה, ולא לתועלת עצמו. וזהו על דרך

שביארנו על פסוק "לא יהיה בך אל זר, ולא תשתחוה לאל נכר".

ודרשו חז"ל (שבת ק"ה ע"ב) "איזהו אל זר בגופו של אדם, הוי אומר זה יצה"ר".

ויש להבין זה, הלא גם היצר הטוב הוא בגופו של אדם, כמו שכתוב (זהר לך, דף ל"ה, ובהסולם אות פ"ו) וזה לשונו, "כי אנשים אחים אנחנו, שהיצר הרע והיצר טוב קרובים זה לזה, זה לימינו של אדם, וזה לשמאלו, דהיינו יצה"ר לשמאלו ויצה"ט לימינו".

הרי אנו רואים, שגם יצה"ט הוא בגופו של אדם. אם כן מהו הפירוש במה שאמרו, "שהיצר הרע הוא בגופו של אדם". ויש לפרש זה על פי דרכנו, שהיצר הרע הוא דואג ושואף, שכל מה שהוא עושה יכנס לתוך גופו, שהכוונה שיהיה הכל לתועלת עצמו, שהוא נקרא לתוך גופו. מה שאם כן היצר הטוב שואף, שכל מעשיו יהיו לחוץ מגופו, שזה נקרא, שכל שאיפתו היא להגיע, שכל מעשיו יהיה לשם שמים ולא לתועלת עצמו. ובזה יכול לפרש מילת ישראל, הוא פירושו ישר-אל, שכל מעשיו יהיו רק לשם שמים.

וכעין זה מובא בדרשת חז"ל (ירושלמי ט' ע"א) "אמר ר' לוי, ליבא ועינא תרי סרסורין דחטאה, דכתיב (משלי) תנה בני לבך לי, ועיניך דרכי תצרנה, אמר הקב"ה, אי יהבת לי לבך ועיניך, אנא ידע דאת ליי".

משמע מכאן, זה שאנו אומרים, "הבוחר בעמו ישראל", מתי נקרא האדם שהוא שייך לעמו של הקב"ה, הוא בזמן שהאדם נותן את עיניו ולבו לשם, היינו **שכל מה שהוא מסתכל, ומה שהלב משתוקק, הוא משתדל שהכל יהיה לטוב ולתועלת ה'**, ולא לתועלת עצמו. זה נקרא "אנת ליי", שפירושו, אתה שייך לי. ואז הוא נכלל בעמו ישר-אל.

ובהאמור יש לפרש, "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא". ואח"כ הוא מפרש מי נקרא ישראל. ואומר, שרק מי ששומר ברית, שעל זה קיים העולם, הוא נקרא בשם ישראל. אחרת, היינו מי שלא שומר את הברית, שע"י יתקיים העולם, לא שייך לבחינת ישראל, אלא שייך לאומות העולם.

ומהו הברית שהעולם מתקיים, הוא כנ"ל, היינו שהוא כורת ברית עם הקב"ה, שכל מעשיו יהיו רק לתועלת ה', שזה נקרא בעמ"נ להשפיע, שדוקא ע"י זה יהיה קיום העולם. זאת אומרת, שהעולם נברא בכדי להטיב לנבראיו. וכל זמן שאין השתוות הצורה, אין הטוב והעונג יכולים להתלבש בהנבראים.

נמצא, שכל בריאת העולם, שהיה כדי להטיב לנבראיו, היה בחינם, כי אין מי שיקבל את הטוב והעונג. מה שאם כן על ידי הברית עם הקב"ה, יהו הנבראים מוכשרים לקבל את הטוב והעונג, ובכדי להגיע להברית יש תורה וברית מילה, היינו שכל מה שאנו עושים, צריכים לכוון שע"י זה נזכה לכריתת ברית עם הקב"ה לעולמים. ובעיקר צריכים להאמין, שהקב"ה הוא שומע תפלת כל פה, וע"י זה ניוושע.

רביברוך שלום הלוי אשלגזצוק"ל

מאדם רע אסור לשמוע דבר טוב

מאמר ד', תשמ"ז
ספר בראשית

הנה כתוב (לך שלישי), "ויאמר אברהם אל לוט, אל נא תהי מריבה ביני ובינך, ובין רעי ובין רעיד, כי אנשים אחים אנחנו. הלא כל הארץ לפניך, הפרד נא מעלי. אם השמאל, ואימינה. ואם הימין, ואשמאילה".

ויש להבין במה שאמר, "כי אנשים אחים אנחנו". הלא הם לא היו אחים.

ובזה"ק (לך דף ל"ה ובהסולם אות פ"ו) מפרש וזה לשונו, "כי אנשים אחים אנחנו, שהיצר הרע והיצר טוב קרובים זה לזה. זה לימינו של אדם, וזה לשמאלו. דהיינו יצה"ר לשמאלו ויצה"ט לימינו. ולפי זה יהיה הפירוש, כי אנשים אחים, שהכוונה הוא, שמדברים בגוף אחד, והריב הוא בין יצר הטוב ליצה"ר, שהם נקראים אחים".

ולפי זה יהיה קשה, בשלמא שהיצה"ט אומר ליצה"ר, אם השמאל, היינו שאתה אומר לי, שאני אלך בדרך השמאל, שזה דרך של יצה"ר, כי הוא נמצא תמיד בשמאל, כנ"ל בדברי הזה"ק, "שיצה"ר הוא לשמאלו". והיצה"ט אומר לו, שאני לא אלך בדרך שלך, אלא אני אלך בדרך הימין, שזה דרך של יצה"ט, שהוא נמצא תמיד בימין. אנו יכולים להבין. אבל במה שאומר, "ואם הימין", היינו, שאם היצה"ר ילך בימין, שהוא דרך של יצה"ט, למה אומר לו היצה"ט, ואשמאילה, היינו שיצה"ט ילך בדרך השמאל, שזהו דרך של יצה"ר. זה קשה להבין.

ואאמו"ר זצ"ל שאל, מדוע בזמן שיעקב היה לו ויכוח עם לבן, כתוב (ויצא שביעי), "ויען לבן ויאמר אל יעקב, הבנות בנותי, והבנים בני, והצאן צאני, וכל אשר אתה ראה לי הוא". היינו, שלבן הרשע טען, שהכל שלו, היינו שליעקב אין לו שום רכוש, אלא הכל שייך ללבן הרשע.

ומדוע בזמן שיעקב נתן את המתנות לעשו, כתוב (וישלח רביעי), "ויאמר עשו, יש לי רב אחי, יהי לך אשר לך". ולא רצה לקבל ממנו את כל מה שהיה רוצה לתת לו. מה שאם כן לבן היה טוען להיפך, שהכל שלו.

ואמר, שיש כאן ענין סדר עבודה, איך להתנהג בעבודת היצר הרע, בזמן שהוא בא אל האדם עם הטענות הצודקות שלו, בכדי להפריע להאדם להגיע לדביקות ה'.

ואמר לבן, נקרא שהוא בא בטענת צדיק, ואומר לו, בזמן שהאדם רוצה להתפלל, ורוצה

להאריך קצת בתפלתו. או דוגמא אחרת, שרוצה ללכת ללמוד לבית המדרש, אז היה בדעתו של אדם לקיים, להיות גבור כארי ולהתגבר על עצלותו. בא היצה"ר וטוען, נכון שאתה רוצה להתגבר, לעשות את רצון אביך שבשמים, כמו שכתוב (אבות פרק חמישי) וזה לשונו, "יהודה בן תימא אומר, הוי עז כנמר, וקל כנשר, רץ כצבי, וגיבור כארי, לעשות רצון אביך שבשמים".

אבל אני יודע, שאין לך רצון לעשות רצון אביך שבשמים. אולם האמת אני יודע, שאתה עובד רק לשם אהבה עצמית, ואין לך אהבת ה', שאתה תוכל לומר, שזה, שאתה הולך לעשות עכשיו איזה מעשה, הוא מטעם לשם שמים. אלא כל מה שאתה עובד, הוא בשבילי, היינו בשביל הס"א ולא בשביל הקדושה.

אם כן ההתגברות הזאת מהי. זאת אומרת, אם אתה עובד בשבילי, אז אני מייעץ לך, תשב במנוחה ותהנה, היות שכל מה שאתה רוצה לעבוד הוא בשבילי. אי לזאת, אני מרחם עליך, שלא תעשה מאמצים גדולים ותהנה מהמנוחה. וזה שאמר לבן. היינו הוא מתלבש בטלית לבן. היינו שאומר, "הבנות בנותי, וכל אשר אתה רואה לי הוא".

ויעקב היה טוען כנגדו, לא כן הוא, אלא אני עובד לשם שמים. אם כן, כן כדאי לי להתגבר על העצלות שלי ולעשות רצון ה'. ואני לא רוצה לשמוע את טענתך, מה שאתה טוען טענת צדיק.

ועשו הרשע היה להיפוך. כי בזמן שיעקב בא אליו ורוצה לתת לו את הרכוש של תו"מ שלו, אז עשו אמר לו, "יש לו רב". היינו, יש לי הרבה תו"מ מאנשים אחרים, שכולם עובדים בשבילי ולא לשם שמים. אבל אתה צדיק. אתה לא עובד בשבילי, אלא לשם שמים. אם כן אין לי שום חלק בתורה ועבודה שלך. לכן אני לא רוצה לקבל זה, להכניס לרשותי. אלא צדיק, ואתה עובד רק לשם שמים.

ושאל זצ"ל על זה, היינו באמת מי מהם טוען טענת אמת, היינו, לבן או עשו. ואמר, שבאמת שניהם אומרים אמת, מה שטוב להס"א, שהם מפריעים את האדם להגיע לשלימות. וההבדל הוא בטענותיהם. אם הוא בא קודם המעשה, או שבא לאחר המעשה. היינו, שקודם המעשה, שהאדם רוצה להתגבר ולעשות משהו בקדושה, לטובת ה', אז היצה"ר מתלבש בטענת צדיק ואומר לו, שאין אתה מסוגל לעשות משהו לתועלת הקדושה, אלא כל מה שאתה עושה הכל הוא בשבילי. שזה נקרא, "וכל אשר אתה רואה לי הוא". היינו, שהכל אתה עושה בשביל הס"א. אם כן יותר טוב שאתה תהיה, "שב ואל תעשה". ולמה להתאמץ ולהתגבר על עצלותך. ובזה הוא מכניע את האדם שלא לעסוק בתו"מ. וזוהי טענת לבן.

וטענת עשו היא לאחר המעשה. היינו, אם סוף כל סוף האדם התגבר על טענת לבן והלך בדרכו של יעקב, בא אליו עשו ואומר לו, אתה רואה איך איזה גיבור איש מלחמה אתה, שאין אתה דומה להחברים שלך, הם עצלים ואתה גבר, מי כמוך. ומכניסים אותנו

לתאוות של גאווה, שעל זה אמרו חז"ל (סוטה ה' ע"ב) וזה לשונם, "אמר רב חסדא, ואיתימא מר עוקבא, כל אדם שיש בו גסות הרוח, אמר הקב"ה, אין אני והוא יכולין לדור בעולם".

ומשום זה טוען יעקב נגד זה ואומר לו, לא נכון, כל מה שעשיתי היה רק בשבילך, היינו לתועלת עצמו, שזה בחינת רצון לקבל השייך להס"א. ועלי מוטל עכשיו להתחיל עבודה מחדש, על דרך שהכל יהיה לשם שמים, ולא בשבילך. אבל עד עכשיו הייתי עובד רק בשבילך. וזה הענין שנתן יעקב לעשו בתור מתנה, ועשו לא היה רוצה לקבל ממנו, וטוען להיפוך, שיעקב הוא צדיק, ועובד הכל לשם שמים, ולא לתועלת עצמו.

ובהאמור נוכל לפרש מה ששאלנו, איך שייך לומר שהיצה"ט אמר ליצה"ר, אם אתה תלך לדרך ימין אני אלך לשמאל, הלא דרך שמאל שייך לס"א, ולא לצד הקדושה. ובהנ"ל נוכל לפרש, שהיצה"ט אמר ליצה"ר, שאתה צריך לדעת, שאין אתה יכול לרמות אותי, כי אני יודע דבר אחד, שאתה רוצה להפריע לי להגיע לדרגת עובד ה', היינו, שכל מחשבותי יהיו בעמ"נ להשפיע, ואתה, מצד התפקיד שלך, אתה משתדל להשאיר אותי באהבה עצמית.

אם כן איך אני יכול לשמוע את הימין שלך. זאת אומרת מה, במה שאתה בא אלי ואתה מתלבש בטענת צדיק, היינו, שאתה מייעץ לי להיות צדיק לעבוד לשם שמים. זה לא יכול. היות שזה לא מתפקידך, אלא בטח אתה רוצה כאן, עם העצות שלך, להכשיל אותי מלהגיע להמטרה. ומשום זה שאתה בא עם טענת ימין, הנקרא לבן. אז מה מוטל עלי לעשות אז, רק לא לשמוע בקולך, ולעשות ממש להיפוך מדעתך. וזה שכתוב "ואם הימין ואשמאילה".

ובהאמור צריך האדם תמיד להיות ער לבל יפול ברשת היצר הרע, בזמן שהוא בא אליו עם טענת צדיק, ולא לשמוע בקולו. והגם שהוא נותן לנו להבין, שאנחנו לא הולכים עכשיו בדרך הישר, כי זה מה שאנחנו רוצים לעשות עכשיו, זוהי מצוה הבאה בעבירה. במילים האלו הוא קושר אותנו, ואנחנו נכנסים לתוך הפח והרשת, שהוא רוצה לשלוט עלינו בצדקת לשונו.

ובשם הבעש"ט אומרים, בכדי לדעת, אם זוהי עצת היצה"ר או לא, הבירור הוא, אם מה שאומר לו מחייב יגיעה, זהו שייך ליצה"ט. ואם ישמע בקולו, הוא לא יצטרך לתת יגיעה, זה סימן של יצה"ר. ובזה אפשר להבחין אם זו עצת היצה"ט או של יצה"ר.

דוגמא, נגיד אם באה לו מחשבה, שלא כל אדם צריך לקום לפנות בוקר, זוהי עבודה ששייכת לאנשים שתורתם אומנותם, ולא סתם יהודי יכול להשוות את עצמו לתלמידי חכמים, שהם צריכים לקיים "ובתורתו יהגה יומם ולילה". אבל סתם יהודי. ומביא לו ראיה מדברי חז"ל להצדיק את טענתו, ממה שאמר ר' יוחנן בשם ר' שמעון בר יוחאי

(מנחות צ"ט) "אפילו לא קרא אדם אלא קריאת שמע שחרית וערבית, קיים "לא ימוש ספר התורה הזה מפיך". אם כן הוא טוען אליו, שיותר טוב שאתה תקום בבוקר כמו כולם, ואתה לא תהיה עייף כל היום, ואתה תוכל להתפלל בכוונה, יותר טוב מכפי שאתה תוכל להתפלל, באם אתה תקום לפנות בוקר.

וזה ידוע מכל ספרי חסידות, שעיקר הוא התפלה, כי בתפילה אין האדם חושב על שום דבר, אלא שה' ישמע תפלתו. ובתפלה, אז הזמן שיכולים לכוון יותר בקלות ולהרגיש לפני מי אתה עומד. מה שאין כן בלימוד התורה, הגם שכתוב "ותלמוד תורה כנגד כולם".

גם כן מפרשים, שהפירוש הוא, שהתורה מביאה להאדם לידי חשיבות וגדלות הבורא, נמצא, **שהתורה היא רק סגולה**, שזה מביא להאדם, שיוכל להתפלל ולהרגיש את המאמר "לפני מי אתה עומד", שזהו סגולה להגיע לידי דביקות, שהוא שבזמן שהאדם מתפלל להקב"ה, שיכול לדעת עם מי הוא מדבר, ובאיזה דרך ארץ הוא מדבר לפני הבורא, ואז הוא הזמן שהוא יכול להתבטל לה', וזהו העיקר שיבטל את רשות עצמו. והוא צריך לבוא לידי הרגשה, שאין שום דבר אחר בעולם, אלא הבורא. והאדם רוצה להתדבק בו, ולבטל את רשות עצמו.

ועוד יותר מזה אמרו חז"ל, שכל המעשים טובים, מה שהאדם עושה, הן התורה והן שאר דברים שבקדושה, הכל האדם יכול לראות, אם הם בסדר, לפי הרגשתו בתפלה. נמצא לפי זה, שהעיקר הוא תפלה. ואם אתה תקום לפנות בוקר, ממילא הכל יתקלקל. אם כן מה אתה תרויח. ובטח שהוא טוען טענת צדיק. ואז האדם יכול לברר, אם ישמע בטענתו, יהיה לו יותר יגיעה, אז הוא יכול לדעת, שזוהי טענת יצר טוב. ואם ישמע לעצתו, יהיה לו פחות יגיעה, זהו סימן, שיצה"ר מדבר עכשיו אליו, רק שמתלבש בטענת צדיק, שבזה הוא עושה לו מלכודת, שיפול ברשת שטמן לו, ע"י שמדבר אליו בשפתי צדיק. ואליבא דאמת, צריכים תמיד מדריך, שידע איך להדריך את האדם, בכדי שידע מה זה אמת ומה זה שקר, כי אין האדם מסוגל לברר בעצמו.

ובהאמור, שיצה"ר בא בטענת צדיק, היינו שרוצה לייעץ לאדם איך שהוא יכול להכנס להקדושה, נוכל לפרש מה שאמרו חז"ל (בבא בתרא צ"ח ע"א) וזה לשונם, "כל המתגאה בטלית של תלמיד חכם, ואינו תלמיד חכם, אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה".

ויש להבין, מהו החטא כל כך גדול, אם הוא מתגאה בלבושו של תלמיד חכם. היינו שהוא מחשיב מאוד את הלבוש של תלמיד חכם, עד שמתגאה בזה. הלא לא עבר העבירה כל כך גדולה, עד כך שנותנים לו עונש גדול כל כך, עד שאין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה. משמע, מדברים מאדם שהוא ראוי להכנס למחיצתו של הקב"ה, אלא החטא הזה, שהוא מתגאה בלבושו של תלמיד חכם, מגיע לו עונש כל כך גדול.

אלא יש לפרש, שהכוונה היא, בזמן שהיצה"ר בא לאדם ומתגאה בטלית של תלמיד חכם, היינו שמדבר אל האדם כמו תלמיד חכם, שמדבר אל עם הארץ, ומייעץ לו להיות תלמיד חכם. וזה כמו ששואל אאמו"ר זצ"ל, מהו תלמיד חכם, ומדוע לא אומרים פשוט חכם. אלא זה בא לרמז לנו שנדע, **שחכם נקרא הקב"ה**, שרצונו הוא להשפיע לנבראיו. **ומי שלומד מהבורא את מידה זו, להיות משפיע, הוא נקרא תלמיד חכם. זאת אומרת, שלמד מהבורא להיות משפיע.**

ובהאמור יש לפרש, שהיצה"ר בא לאדם ונותן לו עצות, איך להגיע לדביקות ה', היינו שיהיה במחיצתו של הקב"ה. והוא באמת אינו תלמיד חכם, היינו שאין כוונת היצה"ר, שיביאו לו לידי דביקות, אלא להיפך, לידי פירוד. והוא מדבר כמו תלמיד חכם, בשביל שרוצה לעשות מלכודת, כדי להרחיקו מדרך המלך.

ואם האדם אינו שם לב, לבדוק את מי מדבר אליו, היצה"ט או היצה"ר, ורק שהוא שומע שמדבר בטליתו של תלמיד חכם, הוא מתגאה בזה, היינו שנותן להבין את חשיבותו של תלמיד חכם, ויחד עם זה הוא זומם להביאו לדרך אחרת, לבחינת שינוי צורה. אז אומרים להאדם, שידע, אם תשמע לעצתו, אין מכניסין אותו אדם ששמע בעצתו, למחיצתו של הקב"ה, אלא להיפוך. לכן צריכין להיות זהיר מאוד, בכדי לדעת מי הוא מדבר, ולא להתחשב מה שהוא מדבר. היינו, אפילו שמדבר דבר טוב, גם כן אסור לשמוע ממנו. היוצא מזה, מאדם שאינו הגון אסור לשמוע אפילו דבר הגון.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו היתרון שיש בעבודה יותר משכר

מאמר ה', תשמ"ז
ספר בראשית

רש"י מפרש את הפסוק "וירא אליו ה'", "פתח האהל לראות, אם יש עובר ושב, ויכניסם בביתו. כחוס היום הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה, שלא להטריחו באורחים. ולפי שראהו מצטער, שלא היו אורחים באים, הביא מלאכים עליו בדמות אנשים".

ויש להבין:

(א) מה שאומר "ולפי שראהו מצטער, שלא היו אורחים באים, הביא מלאכים עליו בדמות אנשים". וכי לא ידע הקב"ה מקודם, שהוא יצטער על זה שאין לו אורחים. אם כן מדוע הוציא חמה מנרתיקה.

(ב) וכי לא היה להקב"ה עצה אחרת לשלוח לו אורחים, אלא ע"י רמאות, היינו שמרמה אותו, שהוא יחשוב שהם אנשים. הלא היה לו עצה פשוטה להכניס שוב את החמה בתוך נרתיקה, וממילא תהיה יכולת לאנשים שיבואו אליו בתור אורחים.

חז"ל אמרו (במדרש), שאמר אברהם, "עד שלא מלתי, היו עוברים ושבים באים אצלי, תאמר, משמלתי אינם באים אצלי. אמר לו הקב"ה, עד שלא מלתי, היו ערלים באים אצלך. ועכשיו, אני ופמליא שלי באים אצלך".

גם זה קשה:

(א) מהי התשובה על השאלה, ששאל, "מדוע לא באים עכשיו אורחים". אז אמר לו, "מקודם ערלים באים אצלך, ועכשיו אני ופמליא שלי". אבל מדוע לא באים אורחים, לא השיב לו.

(ב) מהי השאלה, מדוע לא באים זהו פשוט, משום חוס היום, לכן אין אורחים יכולים לבוא.

(ג) ובכלל מהי התשובה, שהקב"ה השיב לו, כאילו עכשיו אתה נמצא במצב יותר גדול וחשוב מזמן הקודם, שהיו באים ערלים. הלא חז"ל אמרו, "גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה". ולפי זה טענתו של אברהם היא טענה צודקת, כי אברהם הבין, שלאחר שנימול עצמו, בטח שהוא צריך להגיע למדרגה יותר חשובה, והוא רואה שהדבר אינו כן, אלא שקבל ירידה, שהוא הפסיד דבר גדול, היינו הכנסת אורחים.

אולם זה עצמו יש להבין, מדוע גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה.

שחז"ל אמרו (שבועות ל"ה ע"ב) וזה לשונו, "דאמר רב יהודה, אמר רב, גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני השכינה". וענין גדולה משמע שהיא יותר חשובה.

והנה אנו רואים במציאות, בעולם הזה, כי דברים החשובים בעולם, נמצאים רק ביחידים ולא בסתם אנשים. וזהו רק קומץ קטן. אבל דברים שהם פחותים במעלה, נמצאים באנשים יותר מדברים חשובים. ולפי זה הכלל, היה צריך להיות בעולם הרבה אנשים שזכו לקבלת פני השכינה, ומיעוט הם האנשים שזכו לקבלת אורחים.

אבל במציאות אנו רואים את ההיפך, היינו שיש יותר אנשים בעולם שמקיימים הכנסת אורחים, מאנשים שזכו לקבל פני השכינה. עדי כדי כך, שאין אנו אפילו מסוגלים להכיר אותם, כמה הם בעולם, שזכו לקבלת פני השכינה. ועוד יותר מזה, שאנחנו מחוייבים להאמין, שישנה בעולם מציאות כזו, שזכו לקבלת פני השכינה, אף על פי שאנו לא יודעים מי הם. אבל חז"ל אמרו, "אין דור שאין בו ל"ו צדיקים" (סוכה מ"ה:). אבל מי מכיר אותם.

אלא אנו צריכים להאמין, שהם נמצאים בעולם. ועליהם אמרו, שהכנסת אורחים היא יותר חשובה מקבלת פני השכינה. ולפי הגיון היה צריך להיות להיפך כמו שישנו במציאות, שדבר חשוב זה, קשה למצוא מדברים שלא כל כך חשובים.

וכמו כן על דרך זה יש להבין מה שאמרו חז"ל (ברכות ח' ע"א) "גדול הנהנה מיגיעו יותר מיראת שמים", שהמשמעות הוא, זה שנהנה מיגיעת כפיו, אין לו יראת שמים. ואם הכוונה זה שנהנה מיגיעת כפיו, יש לו יראת שמים. מהו הרבותא, בטח מי שיש לו יראת שמים. ונוסף לזה יש לו עוד מעלה, שנהנה מיגיעת כפיו. בודאי שהוא יותר חשוב. אלא צריכים לומר, שהכוונה, שיש לו רק דבר אחד, היינו יגיעת כפיים לבד, הוא חשוב יותר מיראת שמים. גם זה צריכים להבין, שזהו ההיפך מהמציאות.

כי בהמציאות אנו רואים, שיש הרבה אנשים שהם נהנים מיגיע כפם. אבל אין אנו רואים שיש הרבה אנשים, שתהיה להם יראת שמים. ואם יהיו אלו שנהנים מיגיע כפם, יותר חשובים מאלו שיש יראת שמים, היה צריך להיות הרבה אנשים שתהיה להם יראת שמים, ואנשים שנהנים מיגיע כפם, היו צריכים להיות חלק קטן מהכלל.

ובכדי להבין את הנ"ל, נפרש זה על דרך העבודה, שדרך הזאת מביאה את האדם להכנס להיכל המלך, שזו נקראת דרך התורה. וזה שייך דוקא לעובדי ה' ולא לדעת בעלי בתים, כמו שדברנו מזה במאמרים הקודמים.

אולם צריכים להבין, מהי העבודה שנתן לאדם, שהוא צריך להתייגע, כמו שאמרו חז"ל (מגילה ו' ע"ב) "יגעתי ולא מצאתי, אל תאמין. לא יגעתי ומצאתי, אל תאמין.

יגעתי ומצאתי, תאמיני". אבל יש להבין היגיעה הזו למה לי.

ויש לחזור ולפרש במה שדברנו במאמרים הקודמים, שידוע, שמטרת הבריאה היתה, שהבורא ברא את הבריאה, מטעם רצונו להטיב לנבראיו. כמו שאמרו (בראשית רבה פ"ח) בדבר בריאת האדם, וזה לשונם, שהמלאכים אמרו לפניו יתברך, "מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו, הצרה הזאת למה לך. אמר להם הקב"ה, אם כן צונה ואלפים למה.

למה הדבר דומה, למלך, שהיה לו מגדול מלא מכל טוב, ואין לו אורחים. מה הנאה למלך שמלאו. מיד אמרו לפניו, ה' אדונינו, מה אדיר שמך בכל הארץ, עביד מה דהניי לך".

אולם לפי זה, מדוע אין הנבראים מקבלים את הטוב והעונג, מה שרצה לתת להנבראים. והתירוץ הוא ידוע, בכדי שלא תהיה נהמא דכסופא, נתן לנו תורה ומצות, שע"י הקיום התו"מ נוכל לקבל את הטוב והעונג, ולא נרגיש בזה את ענין של נהמא דכסופא.

אבל לפי זה יהיה קשה, הלא יש משנה מפורשת (אבות פרק א', ג') וזה לשונו, "הוא היה אומר, אל תהיו כעבדים, המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס. אלא הווי כעבדים, המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס". ואם כן איך מותר לעבוד ולתת יגיעה בתו"מ על מנת שנוכל לקבל שכר תמורת היגיעה, שרק באופן כזה יהיה מציאות, שנקבל את הטוב והעונג בלי שום בושה.

ולפי מה שמבואר בהקדמה לתלמוד עשר ספירות הפירוש הוא, היות שנטבע בנו רצון לקבל תענוגים, שזה נקרא אהבה עצמית, ואין לנו שום הבנה באהבת הזולת, אלא כשאומרים לנו, שצריכים לעשות משהו לטובת הזולת, תיכף שואל הגוף שלנו, מה יהיה לנו מזה שנעבוד בשביל אחרים. ומשום זה, כשאומרים לנו לקיים תורה ומצות, אז הגוף שלנו שואל, מה העבודה הזאת לכם, היינו מה נרויח מזה, בשביל זה אנו צריכים לתת יגיעה בתו"מ. לכן אומרים לו, שע"י זה יהיה לך טוב בעוה"ז, וגם יהיה לך עוה"ב. זאת אומרת, בלי שכר אי אפשר לעבוד. נמצא, שלמדים עם הכלל, שיקיימו תו"מ בכדי לקבל שכר, אחרת אף אחד לא ירצה לעסוק בתו"מ.

והרמב"ם (הלכות תשובה פרק י') כותב שם וזה לשונו, "ואמרו חכמים, לעולם יעסוק אדם בתורה ואפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה. לפיכך כשמלמדין את הקטנים, ואת הנשים, וכלל עמי הארץ, אין מלמדין אותן אלא לעבוד מיראה וכדי לקבל שכר, עד שתרבה דעתן ויתחכמו חכמה יתירה, מגלים להם רז זה מעט מעט, ומרגילין אותן לענין זה בנחת".

הרי מבואר מדברי הרמב"ם, שיש הבדל בין כלל ופרט. היינו, שרק ליחידים אפשר

לגלות את דרך ה', היינו כנ"ל דרך הבא להיכל ה'. זאת אומרת, שבדרך זה יכולים להגיע לדביקות ה', כמו שכתוב, "ולדבקה בו", היינו שמגיע לידי השתוות הצורה, שזהו פירושו, מה שאמרו חז"ל, "מהו רחום אף אתה רחום".

וזהו ההבדל בין דעת תורה לדעת בעלי בתים. כי דעת בעל הבית היא, שכל מה שהוא עושה, הוא יודע, שהוא צריך להרויח ולקבל כל הרווחים לרשותו, היינו שהוא מרגיש שיש לו רשות לעצמו, והוא השולט על רכושו.

מה שאין כן דעת תורה היא, שאין לו רשות בפני עצמו. וזהו כמו שאמרו חז"ל (ברכות ס"ג) וזה לשונו, "דאמר ריש לקיש, מנין שאין דברי תורה מתקיימין, אלא במי שממית עצמו עליה, שנאמר, זאת התורה אדם כי ימית באוהל".

אולם יש להבין את המאמר חז"ל, במה שאמרו, "אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה",

(א) מיתה זו למה לי. מדוע צריך האדם להמית עצמו, בכדי שיקיים התורה בידו.

(ב) מהו שיעור המיתה, שצריכים לזה. ואין לומר מיתה ממש, הלא כתוב, "כי הם חיינו ואורך ימינו". וזהו להיפך ממיתה.

(ג) ואין לומר, שהוא צריך לתת הרבה זמן על לימוד התורה ולהבין אותה, שזה נקרא מיתה. הלא אנו רואים, גם אלה שרוצים להשקיע כוחם רק בלימודי חול ולא בדברי קודש, אלא שרוצים להגיע לקבל תואר דוקטור באיזה מדע שהוא, גם הם יושבים ביום ובלילה ועוסקים בלימודיהם. וגם אנו רואים, שגם יש כאלו, שקיבלו כבר תואר דוקטור, מכל מקום גם כן ממשיכים בהלימוד ורוצים להגיע לתואר פרופסור. וגם יש אנשים, שכבר קיבלו תואר פרופסור, והם לא מפסיקים מהלימוד שלהם, ורוצים להשקיע את כל כוחם ומרצם במחקר, ולהיות מדענים עולמיים, ומכל מקום לא אומרים עליהם, שאין החכמה מתקיימת בהם, אלא שהם צריכים להגיע לבחינת מיתה, כמו שאמרו חז"ל, אין התורה מתקיימת. משמע ללימודי חול אין תנאים כאלה. אם כן מהו הפירוש, "אין התורה מתקיימת, אלא במי שממית עצמו עליה". מיתה זו מהי.

(ד) וגם יש להבין מה שאמרו חז"ל, "אין התורה מתקיימת". קיום זה מהו. ואם אנו נפרש, ש"קיום" נקרא, שהוא ידע ויזכור מה שלמד, שזה נקרא "התורה מתקיימת". ובשביל זה האדם צריך להמית עצמו. נמצא לפי זה, מי שנולד כשרוני, שיש לו מוח חריף, והוא כבוד סיד שאינו מאבד טיפה, אלא כל מה שהוא לומד נשאר בזכרונו, מתעוררת השאלה, בשביל מה הוא צריך להמית עצמו, בכדי שהתורה תתקיים אצלו.

ובכדי להבין את הנ"ל, נחזור על מה שהתחלנו לבאר בענין מטרת הבריאה, שהיא מטעם להטיב לנבראיו. וכפי שמבאר שם (בהקדמה לתלמוד עשר ספירות) להיות שכל

הנבראים, הנקראים בשם נבראים, הוא מטעם שנברא כאן דבר חדש, מה שלא היה לפני בריאת העולמות. והוא **בחינת חסרון והשתוקקות לקבל הנאה ותענוג**, כידוע ששיעור הנאה מהתענוג, תלוי כפי ההשתוקקות והחמדה שיש לו להדבר. בשיעור זה דווקא הוא יכול להנות. כדוגמת, מי שאינו רעב, אינו יכול להנות מהסעודה שנותנים לו.

אולם כאן, ע"י הרצון לקבל הנאה, שנטבע בהנבראים, זה גרם פירוד ושינוי צורה בין הבורא להנבראים, כידוע ששינוי צורה מפריד ברוחניות לשניים. וכפי השינוי שבהם, בשיעור זה הם מתרחקים אחד מהשני. ומשום זה נפרדו הנבראים מהבורא, ונעשו לשתי רשויות, שהאדם אומר, שגם הוא בעל בית ולא אורח, אלא שיש לו רשות בפני עצמו.

אמנם צריכים לדעת, כי הרצון לקבל הזה, הוא הרע שישנו בעולם, כמבואר שם (בהקדמה לתלמוד עשר ספירות). היינו, שכל הגניבות, והרציחות, והמלחמות, שישנם בעולם, וכמו כן כל המידות רעות, דהיינו כעס גאווה וכדומה, הכל נמשך מהרצון לקבל הזה, שהוא רוצה בכל כוחו למלאות את האהבה עצמית שלו בכל יכולתו. וממה שהוא רואה שיהיה לו תענוג, תיכף הוא מוכן למלאותו.

ואפילו עצלות, שאז אין האדם עושה שום דבר, הוא גם כן מטעם אהבה עצמית, הוא בוחר עכשיו לא לעשות שום דבר, משום שעכשיו הוא מרגיש, שהגוף משתוקק לקבל הנאה מהמנוחה. ומסיבה זו הוא מוותר על תענוגים אחרים, כי כרגע הוא רואה וחושב, שמזה הוא יהנה יותר משאר דברים. זאת אומרת, עצל נקרא, שיש לו תענוג מופרז ממנוחה. אבל כל אלה נכנסים באהבה עצמית, שזהו הרע שכל העולם סובלים מזה.

ובכדי לתקן את הרע הזה, הנקרא יצר הרע, שזה גורם לנו פירוד, שבשביל זה אין אנו יכולים לקבל את הטוב והעונג, מה שהבורא רוצה לתת לנו, הוא, אם אנחנו נצא מאהבה עצמית, ונבטל את רשותינו, וכל הרצון שלנו יהיה בעמ"נ להשפיע נחת רוח להבורא, שזה נקרא "ביטול הרשות", היות שאין אנו דואגים עבור שיהיה לנו הנאה ונחת רוח, אלא כל התשוקה שלנו יהיה אך ורק לתועלת הבורא ולא לתועלת עצמנו.

אז האדם מגיע לידי הרגשה, עם מה הוא יכול להנות להבורא, היינו מה האדם יכול לומר, שמזה יהיה להבורא נחת רוח, היות שכלום חסר בבית המלך. אז האדם מוציא דבר אחד, שהוא יכול לומר, שמזה יהנה הבורא. כי מטרת הבריאה היתה בכדי להנות לנבראיו. ומשום זה הולך האדם ומחפש איך להשיג תענוגים, בכדי להנות להבורא.

ובזה שהוא רוצה להשפיע נחת רוח להבורא, יוציא לנו דבר חדש, שבאמת הוא מקבל הנאה, אחרת נקרא שקר. היינו, שהוא נותן מקום להבורא להוציא לפועל את רצונו, במה שהוא רוצה שהנבראים יהנו. ואם הוא לא נהנה, ואומר שהוא כן נהנה, נמצא, שהוא משקר להבורא. אלא באמת הוא מקבל הנאה ותענוג.

אלא כל ההבדל הוא בהכוונה, היינו, שהנאה, מה שהוא מקבל, היא מטעם שהבורא

רוצה בכך. ומצדו עצמו, אף על פי שיש לו רצון וחשק לתענוגים, מכל מקום הוא מתגבר על רצונו והולך נגד רצונו. ולא רוצה לקבל. וזה נקרא מקבל בעמ"נ להשפיע.

ובזה אנו רואים, הגם מצד המעשה שניהם שוים, היינו שניהם נהנים, ומכל מקום יש הפרש בבחינת הכוונה. זה שמקבל הנאה מטעם אהבה עצמית, נמצא שהולך לפי עצת יצה"ר. וזה שמצד אהבה עצמית הוא מוותר על התענוג, אלא זה שנהנה הוא מטעם מצות ה', שרצונו להטיב, ובשביל זה הוא מקבל את ההנאה, אדם זה נקרא שהוא הולך לפי עצת יצה"ר.

וכעין זה אנו מוצאים בדברי חז"ל (נזיר י"ג) וזה לשונו, "אמר רבה בר חנה, אמר רבי יוחנן, מאי דכתיב, כי ישרים דרכי ה', וצדיקים ילכו בס, ופושעים יכשלו בס. משל לשני בני אדם, שצלו את פסחיהן. אחד לשם מצוה, ואחד אכלו לשם אכילה גסה. זה שאכלו לשם מצוה, וצדיקים ילכו בס. וזה שאכלו לשם אכילה גסה, ופושעים יכשלו בס. אמר ליה ריש לקיש, האי רשע קרית ליה, נהי דלא קא מצוה מן המובחר, פסח מיהא קא עביד".

משמע מכאן, שיש הבדל בכוונה, אף על פי שבמעשה שניהם שוים. והגם שריש לקיש אומר, "שלא נקרא רשע, כי על כל פנים מצוה קא עביד, אלא שאינו מן המובחר". את זה יכולים לפרש שדוקא בענין מצוה אמרינן, שנקרא מצוה. אבל לא מן המובחר. וזהו מטעם שאמרו חז"ל (נזיר כ"ג ע"ב) וזה לשונו, "ואמר רב יהודה, אמר רב, לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות, אפילו שלא לשמן, שמתוך שלא לשמן בא לשמן".

אבל בדבר רשות, בטח שיש הבדל בין שהוא מקבל התענוג מטעם מצות ה', שרצונו להטיב לנבראיו, אחרת, היינו מטעם אהבה עצמית, היה מוותר על התענוג. נמצא בזה, שעיקר היא הכוונה. אלא בדבר מצוה אומרים, אפילו שאין לו כוונה, גם כן נקרא מצוה. (וזהו כנ"ל, שלגבי הכלל, לומדים להם לקיים תו"מ שלא לשמה, כמו שאומר הרמב"ם).

ובהאמור צריכים לפרש ענין, שהאדם צריך להמית עצמו. ושאלנו, מהו ענין של מיתה. עכשיו נבין זה, שענין המיתה הוא ביטול הרשות של עצמו. והוא אומר, שאין שום רשות בעולם אלא רשותו של הקב"ה. וזה נקרא **רשות היחיד** וזה ענין שאנו אומרים, "שמע ישראל, ה' אלקינו ה' אחד". שאין רק רשות אחד בעולם, והוא מבטל את האהבה עצמית שלו.

ובזה יכולים לפרש מה שאומר האר"י ז"ל, שצריכין לקבל על עצמו בחינת מסירת נפש בעת אמירת שמע ישראל, שהכוונה היא כנ"ל, היינו ביטול אהבה עצמית. ואח"כ אפשר לומר, "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך", היות שמציאותו עצמו אינו מתקיים לגבי עצמו, היות שכל מחשבותיו הן רק לשם שמים. וזה נקרא ממית עצמו עליה.

ובהאמור נבין, מדוע אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה. ושאלנו, מה זה פירוש קיום התורה, שבלי ממית עליה, אין התורה יכולה להתקיים. ויש לפרש ענין מתקיימת, הכוונה על מה שהתורה הבטיחה לנו, דהיינו כמו שכתוב, "כי הם חיינו ואורך ימינו". וכן כמו שכתוב, "הנחמדים מזהב ומפז רב, ומתוקים מדבש ונופת צופים". ועוד כהנה וכהנה שהתורה הבטיחה לנו.

זהו כנ"ל, היינו שכל אלה דברים נכללים במטרת הבריאה, הנקראת "רצונו להטיב לנבראיו". שכל זה אינו יכול לבוא להנבראים מטעם כנ"ל, שהוא ענין שינוי צורה מהבורא, שהוא רצונו להשפיע, והנבראים רצונם לקבל לתוך רשותם, ושזה נקרא פירוד ברוחניות. ומזה יוציא לנו ענין של נהמא דכסופא.

ולפני זה מוכרח להיות הסתרה. היינו, שאין השפע עליון הנכלל במטרת הבריאה, יכול להאיר. והטעם, בכדי שיהיה מקום לבחירה. ומזה נובע מה שאנו רואים בעולם הסתרת פנים. וזהו שאמר דוד המלך עליו השלום (תהילים ע"ג) "הנה אלה רשעים ושלוי עולם השיגו חיל".

אולם בזמן שהאדם כבר הגיע לבחינת "ממית עצמו עליה", היינו שממית את עצמיותו, שהיא אהבה עצמית, ואין לו שום דאגה בשבילו, אלא כל דאגותיו הוא רק להרבות כבוד שמים בעולם, כמו שכתוב, "יתגדל ויתקדש שמה רבה", שאז, כשהאדם רוצה להשפיע נחת רוח להבורא, שזה נקרא, "ולדבקה בו, מה הוא רחום אף אתה רחום", אז יכולים לזכות לכל הדברים מה שהתורה הבטיחה לנו, מתקיים אז.

ובזה יכולים להבין את דברי חז"ל מה שאמרו, "אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה". נמצא, שהפירוש, "אין התורה מתקיימת", מה שהבטיח לנו, אלא לאחר שהמית עצמיותו עליה.

ועתה נבאר מה ששאלנו, במה שאמרו חז"ל, "יגעתי ולא מצאתי". ושאלנו, היגיעה הזו למה לי. אולם על זה יש קושיא הידועה, הלא אין מציאה בא אלא בלי הכנה. זאת אומרת, שלאדם קרה מקרה, שמצא משהו, אבל בלי בלי הכנה. אבל כאן בתורה יש תנאי לפני המציאה, שצריך יגיעה רבה בכדי להשיג את המציאה. ולפי זה היה צריך לומר, יגעתי וקניתי.

ואאמו"ר זצ"ל פירש, שהכוונה היא, שאם האדם יגע עצמו בתורה תחילה, אז הוא זוכה למציאות חן בעיני הקב"ה, ואז הקב"ה נותן לו את התורה במתנה. וזהו הפירוש, "יגעתי ומצאתי".

ובהאמור לעיל נבין, מדוע אין הקב"ה רוצה לתת התורה במתנה, מטרם שהאדם יגע את עצמו תחילה. וכמו כן מהי היגיעה. התשובה היא כנ"ל (בהקדמה לתע"ס), היות שהאדם נברא עם רצון לקבל לעצמו, ומשום זה הוא נעשה נפרד מהבורא. ובכדי שיהיה

דבוק בהבורא, אז מוכרח להיות בחינת השתוות הצורה, "מהו רחום אף אתה רחום". אחרת, אם הוא יקבל תענוג אמיתי מהתורה, הוא יהיה יותר מרוחק מהקב"ה.

ולכן, כשרוצה להכנס בבחינת "שכל מעשיך יהיו לשם שמים", אז הרצון לקבל שבגוף מתנגד לזה. וזוהי היגיעה אמיתית שישנה להנבראים, משום שהם צריכים ללכת נגד הטבע ממה שנולדו. נמצא, היגיעה היא מה שצריכים ללכת נגד הטבע. והיגיעה למה צריכים. בכדי להגיע לבחינת "ולדבקה בו", שיהיה רשות אחד, כנ"ל.

ומזה יוצא לנו, שיש להבחין בין הכלל להפרט. היינו, להכלל לומדים ומחנכים לעבוד שלא לשמה, שהוא בכדי לקבל שכר. והם נקראים "כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס".

מה שאם כן להפרט אומרים, "הו כעבדים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס. ויהי מורא שמים עליכם". ומפרש הזה"ק (הקדמת ספר הזהר דף קפ"ה ובהסולם אות קצ"א) וזה לשונו, "יראה דאיהו עיקרא, היראה שהיא העיקר, הוא שאדם יירא מפני אדונו משום שהוא רב ושליט". מלמדינו שיש ג' אופנים ביראת ה', שרק אחד מהם נחשב ליראה אמיתי.

(א) שמתירא מהקב"ה ושומר מצותיו, כדי שיחיו בניו, ויהיה נשמר מעונש גופו או ממנו. דהיינו, יראה מעונשים שבעוה"ז.

(ב) שמתירא גם מעונשים של גיהנום. ואלו השתים אינן יראה אמיתית, כי אינו מקיים היראה מטעם מצות ה', אלא מטעם תועלת עצמו. ונמצא, שתועלת עצמו הוא השורש, והיראה הוא ענף, ומסובבת מתועלת עצמו.

(ג) "אלא יראה דאיהו עיקרא", דהיינו, שיירא מה' יתברך משום שהוא גדול, משום שהוא השורש.

נמצא לפי זה, עיקר היגיעה נוהג באלו האנשים שרוצים ללכת בדרך הפרט, שהיא דעת תורה, שענינה היא ביטול הרשות הרבים, אלא שהם רוצים שיהיה רק רשות אחד, כנ"ל. היינו, שהכלל מצפים להשכר, כנ"ל בדברי הזה"ק, "הן שכר בעוה"ז, והן שכר של עוה"ב".

מה שאין כן הפרט, שמבטל את רשותו, וכל דאגותם הוא איך להנות להקב"ה, וכל מגמתם הוא לעבודה ויגיעה ולא להשכר, כי הם רוצים לשמש את הרב בבחינת שלא על מנת לקבל פרס, נמצא, שלא חשוב בעיניהם לא עוה"ז ולא עוה"ב, אלא כל תשוקתם הוא רק לעבודה.

וכשהם משתוקקים לעבודה, אז הם בטוחים בעצמם, שהם לא מרמאין עצמם, בזה

שהם עובדים לשם שמים. מה שאם כן ברגע שמסתכל על השכר, הגם שיכול לומר שכוונתו לשם שמים, מכל מקום מי יודע אם באמת הוא כך. לכן כל היקר שיש להם, הוא בזה שיש להם מקום עבודה בעמ"נ שלא לקבל תמורה כלל.

ובהאמור נוכל להבין דברי חז"ל שאמרו במדרש, שאמר אברהם, "עד שלא מלתי היו עוברים ושבים באים אצלי. תאמר, משמלתי, אינם באים אצלי. אמר לו הקב"ה, עד שלא מלתי, ערלים באים אצלך. ועכשיו אני ופמליא שלי באים אצלך".

ושאלנו, מהי התשובה על שאלתנו, מדוע אין הוא יכול לקיים מצות הכנסת אורחים. התשובה, שיש לו עכשיו מדרגה יותר גדולה, שהיא קבלת פני השכינה. זה שאמר לו, "עכשיו אני ופמליא שלי באים אליך". הלא מקודם היה לו מדרגה יותר גדולה, שהיא הכנסת אורחים. וגדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה. אם כן מהו תשובתו של הקב"ה.

אולם גם זה יש להבין. הלא זהו ההיפך מההגיון, הלא מדרך העולם הוא, שיש זכיה גדולה לאנשים, אם באים אליהם אדם חשוב. ולפי ערך החשיבות של האדם, חשוב כן ערך ההכנה לקבלתו. לדוגמא, שצריך לבוא אליו הגדול שבעירו, או הגדול שבמדינה, או הגדול שבעולם.

וכאן אנו מדברים, שזכה לקבל פני השכינה, שאין דבר זה ניתן להעריך את חשיבותו שבדבר, ואין זה ניתן לדעת אפילו מה זה, קבלת פני השכינה, כמובא בכל הספרים, שאין האדם יכול להשיג, אלא רק מי שזכה לזה. ובטח מי זוכה לזה, בטח צדיקים הגדולים שבדור. ואפילו מי המה הצדיקים האלה, גם זה אין אנו משיגים. אלא ע"י אמונה, שאנו מאמינים שישנם אנשים כאלו, נאמר על זה, שהכנסת אורחים גדולה מזה. ובטח יש תשובות על זה על דרך הפשט.

ונפרש זה על דרך העבודה. היות שיש ענין **יגיעת התורה וידיעת התורה**. יגיעת התורה היא מטעם, שהיות שהאדם רוצה לשמש את הבורא עמ"נ שלא לקבל פרס, ומשום זה הוא מסתכל רק על היגיעה. ואם הוא יחשוב על ידיעת התורה, נראה שהוא מצפה להשכר. כי אנו צריכים להאמין, כי אין שכר יותר חשוב מידיעת התורה, כמו שכתוב בזה"ק, "כי כל התורה כולה הם שמותיו של הקב"ה". והאדם השלם נקרא, שהוא כבר זכה לבחינת "אורייתא וקוב"ה וישראל חד הוא". אם כן בודאי קבלת פני השכינה הוא חשוב מאוד, היות שהתכלית היא, שהאדם צריך להגיע לדרגה זו.

אבל להגיע לקבלת פני השכינה, צריכה להיות מקודם הכנה, שהאדם יהיה מוכשר לזה. וזה נקרא בלשון חז"ל, "מהו רחום אף אתה רחום". שכך פירשו על פסוק, "ולדבקה בו, הדבק במידותיו", שענינו הוא, כמו שמבואר בספר מתן תורה, שרק ע"י זה שהאדם עובד באהבת הזולת, הוא יכול להגיע לדביקות ה'. שיש לזה הרבה שמות: השראת השכינה, השגת התורה, וקבלת פני השכינה, וכדומה.

ועיקר ההכנה, שנקראת יגיעה, שצריך להכין עצמו לבטל את רשותו, היינו עצמותו כנ"ל. וזה יכולים לכנות בשם הכנסת אורחים, היינו שהוא מבטל את דעת בעלי בתים ומשתוקק לדעת תורה, הנקרא ביטול רשות. וממילא הוא נעשה אורח אצל הבורא, שהוא בעל הבית של כל העולם.

והיות שיש בזה עליות וירידות, היינו שיש הרבה פעמים, שהגוף נותן לו להבין, שגם הוא בעל בית, היינו שמותר לו לעשות מה שהוא רוצה ואין הוא כפוף לבעל הבית, שהוא הבורא. וממילא הוא רוצה לעשות מכל העולה על רוחו. אבל אח"כ האדם מתגבר על המחשבות והרצונות של הגוף, ומקבל על עצמו, שהוא אורח והקב"ה הוא הבעל בית, ולהאדם אין לו שום רשות, הוא רק אורח עובר בעוה"ז.

ודבר זה, היינו עליות וירידות האלו, חוזרות ונשנות. נמצא, שהאדם הוא תמיד מזמן לזמן מכניס אורחים לתוך גופו. היינו שהאדם הולך תמיד עם מחשבות שהוא אורח. וזה יכולים לכנות בשם הכנסת אורחים, שכל פעם הוא מכניס לתוך גופו מחשבות של אורחים. אבל זו יגיעה רבה, משום שהיא נגד טבעו של הגוף.

ואח"כ הוא זוכה להשכר, הנקרא קבלת פני השכינה. ומשום זה, בכדי שהאדם לא ירמה עצמו, שהוא לא דואג על השכר, הנקרא על מנת לקבל פרס, אלא הוא רוצה לעבוד שלא על מנת לקבל פרס. לכן הגדלות של האדם ניכרת, אם הוא אומר, "גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה". אז ניכרת ונקבעת בהאדם ידיעה ברורה, שאינו מסתכל על השכר, אלא על העבודה ויגיעה, שיש לו במה לשמש להקב"ה, וזהו כל חשקו.

ויש להבין זה דרך משל, שני אנשים, שהיו ידידים גדולים, והם היו אוהבים זה את זה אהבת נפש. היה מקרה, שאחד מהם היה צריך באופן דחוף חמשת אלפים דולר, ואמר לחבירו, היות שאני צריך עכשיו ממך טובה גדולה, שאתה תלווה לי את הסכום הנ"ל, והיות שאני יודע, שאין לך בידך סכום כזה, אבל אני יודע, שיש לך מכירים וידידים, שאתה תוכל ללוות מעשרים אנשים, מכל אחד מאתים וחמישים דולר. ואז יהיה לך הסכום הדרוש לי. ובעוד שבועיים אני אחזיר לך בעזרת ה'.

האדם הזה אינו יודע מה לעשות. הוא צריך עכשיו ללכת לעשרים אנשים ללוות מהם כסף, על תנאי שיחזיר להם בעוד שבועיים. ואולי לא יהיה לו את הכסף לשלם בזמנו, כמו שהוא הבטיח לי. ומה אני אעשה. באיזה פנים אני אוכל להסתכל בפנים שלהם, היות שאני לא קיימתי את מה שהבטחתי להם.

אולם אח"כ הוא חושב אחרת, היות שהוא החבר שלי, והוא אוהב אותי בודאי, שאם לא היה ידוע מאה אחוז שיהיה לו לשלם בזמנו, אז הוא לא היה מצער אותי. ואח"כ באה לו מחשבה אחרת, נכון שהוא לא היה מבקש ממנו את ההלוואה, אם לא היה יודע

מאה אחוז, שיהיה לו כסף לתת לי, אבל אפשר להיות, שהיתה לו טעות בחשבון, היינו מהמקומות שהוא חשב, שהוא יקבל את הסכום הנ"ל, החשבון שלו לא היה כל כך מדויק, אם כן מה יהיה אם לא יחזיר לי בזמנו. אח"כ באה לו מחשבה אחרת, היינו היות שכמו שאני אוהב אותו כך הוא אוהב אותי, אי לזאת אני צריך לומר, שהוא חשב כמה פעמים, מטרם שאמר לי, שאני אתן לו ההלוואה, והמחשבות הולכות ובאות הלך וחזר.

ולבסוף הוא מחליט למעלה מהדעת, היינו אף על פי שהדעת מכניס אותי בספק, אם הוא ישמור את זמן הפרעון, אבל אני הולך באמונה למעלה מהדעת, ואני אומר לעצמי, היות שיש בנו אהבת חברים, אי לזאת אני רוצה לעשות לו טובה לחברי, שע"י זה אני יכול לגלות את האהבה שיש לי אליו.

אולם בזמן שהוא הביא לו החמשת אלפים דולר, הוא הוציא מכיסו שני שיקים, מה שהוא צריך לקבל מהממשלה. אחד, זמנו בעוד שבוע. והשני, בעוד שבועיים. במצב כזה האדם עומד בפני הדילמה:

(א) שהוא אומר לחבירו, מדוע לא הראית לי את השני השיקים בעת שביקשת ממני את ההלוואה. רק עכשיו, שהבאתי לך את הכסף, אתה מראה לי. והוא שואל, מהו ההפרש. אז הוא אומר לו, שני לילות לא יכולתי לישון, כי הרהרתי, מה אני אעשה, אם אתה לא תוכל לפרוע בזמנו. ועכשיו ממש אבן הורדה לי מהלב, שאני עכשיו בטוח, שאני אוכל להיות אדם הגון בפני עשרים אנשים האלו, שלקחתי מהם ההלוואות.

(ב) שהוא אומר לו, מדוע הראת לי את השיקים האלו. היות, אם אתה לא היית מראה לי עכשיו, אז היה לי שבועיים שלמים לעבוד עמדי בענין אהבת חברים למעלה מהדעת. והיה לי אז ריוח גדול מענין אהבת חברים, שזה דבר גדול אצלי. ובזה שאתה הראית לי עכשיו את השיקים, כאילו גזלת ממני מקום עבודה.

ובהמשל הנ"ל נוכל להבין דברי המדרש, שאברהם, לאחר שזכה לכריתת ברית עם הקב"ה, כמו שכתוב "וכרות עמו הברית", זכה לקבלת פני השכינה. ואז זכה לאמונת ה' בקביעות, בלי עליות וירידות. וראה את השכר שלו תמורת עבודתו. והרגיש שאין בידו עכשיו לתת יגיעה. והיה חושב, שעכשיו כל עבודתו בעמ"נ לקבל, שהיא אהבה עצמית. והוא היה משתוקק לעבודה, היות שכאן הוא יכול לדעת בבירור, שאין כוונתו לקבל תמורה, אלא רוצה לעבוד שלא עמ"נ לקבל פרס. מה שאם כן עכשיו, לאחר שנימול, אין לו ירידות ועליות, ואין לו מקום להתגברות בעבודה.

לכן בא בטענה להקב"ה, ואמר, "עד שלא נמלתי, היו עוברים ושבים באים אצלי". היינו שפעם הייתי רואה, שאני עובר על דברי תורה ולא שומר אותם, כמו שצריכים לשמור תורת ה', ואח"כ התגברתי. "ושבים", היינו שאני עשיתי תשובה. ואח"כ עוד הפעם "עוברים", עוד הפעם היה לי ירידה ממצבי. ואח"כ עוד הפעם התגברתי וחזרתי

בתשובה, שזה נקרא "ושבים". וחוזר חלילה.

נמצא, שאני מרגיש, שאני עושה משהו לפניך. ועכשיו, שנמלתי, שאני זכיתי לכריתת ברית עמד, אין אני עושה שום דבר לפניך, ואני משתוקק לעשות לך איזה שירות, שאני אוכל לומר, שזהו שלא עמ"נ לקבל פרס. ודבר זה נעלם ממני. אם כן היה לו לאברהם טענה צודקת.

אולם הקב"ה השיב לו, "עד שלא מלת ערלים היו באים אצלך". אבל סוף כל סוף היית בבחינת ערלים, אפילו שקיבלת איזה עליה בעבודה, אבל מכל מקום היית ערל. מה שאם כן עכשיו זכית לקבלת פני השכינה, שזהו שאמר לו הקב"ה, "עכשיו אני ופמליא שלי באים אצלך". ומה אתה מתרעם עלי.

עכשיו יש לדעת מהי האמת. היינו טענה של מי היא יותר טענת אמת.

והתשובה, ששניהן הן אמת, כנ"ל בהמשל. היינו, שהמלוה, לאחר שהלווה הראה לו את השני שיקים של חמשת אלפים דולר, מטעם שהמלוה היה רוצה, שחבירו לא יהיה לו צער, אולי לא יכול לשלם לו בזמנו.

והלווה הוא מתרעם על חבירו, מסיבת שהפסיד מקום עבודה, היינו אם לא היה חבירו מראה לו את המקום מאיפה יש לו לשלם, אז היה כל השבועיים הולך עם עבודה, שהיה עובד עם עצמו, שאני צריך להיות דבוק באהבת חברים, ולהאמין בחבירי, שהוא חושב כמה פעמים, אם הוא דורש ממני משהו, שדבר זה לא יגרום לי חס ושלום שום צער. **והגוף מביא לו תמיד הוכחות להיפך, היות שהוא רוצה להכניס בלבי שנאת חברים.** וממילא יש לי עליות וירידות. אז אני נהנה, מזה שאני עובד עם עצמי. ועכשיו, בזה שאתה רצית לעשות לי טובה, הפסדתי. מהמשל הזה אנו רואים ששניהם צודקים. זאת אומרת, שע"י זה שכל אחד טוען, שרוצה להראות לו אהבה, אזי נקבעת האהבה לצמיתות.

וכמו כן כאן, הראה הקב"ה לאברהם את האהבה, בזה שבא אליו על ידי כריתת ברית שהיתה ביניהם, כמו שכתוב, "וכרות עמה ברית". וכך אברהם הראה, בטענתו להקב"ה, את האהבה אליו, שרוצה לעבוד אותו בשלא על מנת לקבל פרס. ומשום זה היה אברהם משתוקק לעבודה, המכונה הכנסת אורחים, כנ"ל שהסברנו בענין הכנסת אורחים.

ועתה נבאר מה ששאלנו, מה שפירש רש"י, "כחוס היום הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה, שלא להטריחו באורחים. ולפי שראה מצטער, שלא היו אורחים באים, הביא מלאכים עליו בדמות אנשים". ושאלנו, וכי לא ידע הקב"ה, שיהיה לו צער מזה שאין לו אורחים. אם כן מדוע הוציא חמה מנרתיקה. ועוד שאלנו, בשביל מה היה צריך לשלוח לו מלאכים בדמות אנשים, שנראה כאילו יש כאן רמאות. היתה לו עצה פשוטה,

להכניס שוב את החמה בנרתיקה, וממילא יהיה יכולת שאנשים יבואו אצלו.

ויש להבין, מהו פירושה "הוצאת חמה מנרתיקה" על דרך העבודה. הנה אור ה' נקרא יום או "חמה". "נרתיק" נקרא כמו שהחרב מכוסה בתוך הנרתיק. כשרוצה לומר, שאור ה' מכוסה, הוא אומר, השמש נמצאת מכוסה בתוך הנרתיק, שלא מרגישים אותה.

ובזמן העבודה, זאת אומרת מטרים שהאדם יצא מאהבה עצמית שלו, הוא מוכרח לעבוד בבחינת הסתרה. דהיינו, הגם שעוד לא מרגיש טעם בתורה או בתפלה, הוא צריך להתייגע בתורה ובתפלה. ולא יאמר, מתי שיהיה לי טעם בתורה ותפלה, אז אני אתפלל, ואז אני אלמד. אלא, אם אין האדם חושב על עצמו, אלא רוצה לעשות שרות למלך, אם כן מה חשוב איזה טעם הוא מרגיש. אלא הוא צריך לומר, אני מקיים עכשיו מצות ה', ואני רוצה לעשות לו נחת רוח, בזה שאני שומר מצותיו, ואין להסתכל עלי, אלא רק להסתכל ממה שיהיה להקב"ה יותר נחת רוח.

אולם, היות שבזמן שהקב"ה רואה, שהוא כבר מוכשר לקבל הכל בעמ"נ להשפיע, אז האדם זוכה לגילוי פנים של הקב"ה. וזה נקרא "הוצאת חמה מנרתיקה", שההסתרת פנים של הקב"ה נעברת ממנו ובא במקומה גילוי פנים.

וזהו כדברי חז"ל (אבות פרק שישי) "רבי מאיר אומר, כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה, ומגלין לו רזי תורה". פירוש, אם הוא עוסק לשמה, היינו ולא לתועלת עצמו, אלא כל כוונתו בקיום התורה ומצות הוא רק לשם שמים. ובזה הוא נעשה מוכשר לקבלת השפע, משום שיש כאן השתוות הצורה, המכונה דביקות, שהוא, כמו שהקב"ה רוצה להשפיע להנבראים, כמו כן האדם רוצה להשפיע להבורא.

אז ממילא נעברת ההסתרה ממקומו, כי כל ההסתרה היתה מטעם תיקון של נהמא דכסופא. ועתה, שהוא בא לידי דרגה, שהוא רוצה להשפיע, אז אין כבר מקום לבושה, כי כל מה שהוא מקבל עכשיו, אינו לתועלת עצמו, אלא משום שהקב"ה רוצה בכך. וממילא הוא זוכה לקבלת השכינה. וזה נקרא "הוצאת חמה מנרתיקה", שפירושו, שהוציא את השפע עליון מההסתרה שלה, שהיה עד עכשיו.

ובהאמור אין מקום לשאלה, מדוע הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה, אם הקב"ה ידע מקודם, שאברהם יצטער בזה, שאין לו אורחים, הנקרא עוברים ושבים, היינו עליות וירידות כנ"ל. כי לא הכניס החמה בנרתיקה, שפירושו, שלא עשה את ההסתרה, אלא כדי שיהיה מקום לאדם, שיוכל להגיע לשם שמים.

זאת אומרת, אפילו שלא רואה שום שכר בעבודתו זו שמתייגע, להגיע לתורה לשמה, ולא לקבל פרס. מה שאם כן עכשיו, שאברהם הגיע לזה, בטח שאין טעם להסתרה, אלא ממילא ההסתרה נעבר מאותו מקום ששייך לה'. כמו שכתוב, "בכל המקום אשר אזכיר את שמי, אבוא אליך וברכתיד" (משפטים, מפטיר).

והקושיא היא, את אשר תזכיר. היה צריך לומר היינו, שאם האדם יזכיר את שמו של הקב"ה, אז אבוא אליך וברכתך. מה אזכיר. משמע, שהי' יזכיר את שמו. ויש לפרש כנ"ל, אם האדם מבטל את עצמו, כמו שביארנו כדעת תורה, היינו שמקיים ממית עצמו עליה, שהוא ביטול רשות, ואין כאן רק רשות היחיד, שהוא רשותו של הקב"ה, אז הקב"ה יכול לומר, "בכל המקום את אשר אזכיר". מדוע אני יכול להזכיר את שמי. כי האדם ביטל את המקום הזה עבור הקב"ה. אז יקויים, "אבוא אליך וברכתך". ומשום זה בא לידי מצב, שהוציא הקב"ה חמה מנרתיקה, שהיא קבלת פני השכינה.

וממילא אין כאן מקום להשאלה, כשראה הקב"ה, שהוא מצטער, שיכניס חזרה החמה בנרתיקה. הלא זה נגד המטרה. היות שמטרת הבריאה היא כמו שכתוב, "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". ולא להסתלק חס ושלום. כל זמן שיש מקום של השתוות הצורה, היינו שרוצה להשפיע, גם הקב"ה ממציא את עצמו לאותו מקום. רק במקום שחוטאים, היינו שנופלים מחמת איזה חטא, שוב לכלי קבלה בעמ"נ לקבל, אז השפע מסתלקת מחמת עוונות, שזה נקרא, חורבן בית המקדש.

ומשום זה לא היה יכול לתת לו מצב של הכנסת אורחים. שהמצב הזה עדיין אין זה קדושה, שיש שם עליות וירידות כנ"ל. אלא שלח מלאכים, שהוא קדושה גמורה, כי כבר לא יכול להיות אחרת, כי כבר כרת ברית עם הקב"ה לעולמים. אלא בדמות אנשים, היינו שהוא צריך לגלות את המצב. שזהו רק למראית עין. היינו, שיהיה לו מקום לגלות את הביקורת על עצמו, אם כוונתו על השכר, היינו קבלת פני השכינה, או שהוא משתוקק להיות משמש את הרב שלא על מנת לקבל פרס.

ואז אם הוא שמח בזה, שזכה לאורחים. הגם שאח"כ נתוודע לו, שהם מלאכים. אבל את הביקורת על עצמו, שהיה רוצה לראות, אם הוא מרמה עצמו, שהוא חושב על השכר ולא על העבודה, זה כבר קיבל מזה שהיה שמח, מזה שהוא יכול עכשיו עוד הפעם לקבל אורחים, היינו שיהיה לו מקום עבודה. אז היה ברור לו, שהוא עובד עמ"נ שלא לקבל פרס.

וזהו על דרך שתירץ אאמו"ר זצ"ל אם קושית העולם על פסוק, "ויאמר, אל תשלח ידך אל הנער, ואל תעש לו מאומה, כי עתה ידעתי, כי ירא אלקים אתה". והשאלה היא, וכי הקב"ה לא ידע מקודם לפני הנסיון.

ואמר, שהפירוש הוא, כי עתה ידעתי, שאתה יודע, שירא אלקים אתה. שהכוונה היא, שאברהם היה רוצה לדעת, אם הוא הולך בדרך של בלתי הי' לבדו, והוא בעצמו אינו עולה בשם. ומשום זה שלח לו הקב"ה נסיון, כדי שאברהם ידע, שהוא יכול לעמוד בנסיון. וענין שהוא רוצה לדעת, אם הוא בסדר, הוא, כי אז הוא לא יפחד להמשיך שפע עליון למטה, כי עכשיו יהא ברור לו, שלא יפגום בהשפע העליון. היות שהוא רואה, שכל רצונו הוא רק להשפיע ולא כלום לתועלת עצמו, שזה נקרא מקבל בעמ"נ להשפיע.

ובהאמור יש לפרש מה ששאלנו על מה שאמרו חז"ל, "גדול הנהנה מיגיעו יותר מיראת שמים". ושאלנו, היתכן, איך אפשר להיות דבר זה.

הנה ידוע, שיש יגיעת התורה ולימוד התורה. **לימוד התורה** נקרא, מה שהתורה מלמדת אותנו, לקיים מצות ה' במעשה ובכוונה. כמו שאנו רואים, שיש שתי ברכות:

(א) "ברוך אתה ה', לעסוק בדברי תורה",

(ב) "ברוך אתה ה', המלמד תורה לעמו ישראל"

זאת אומרת, אנו נותנים תודה לה' על מה שנתן לנו מקום לעסוק בדברי תורה, שהכוונה היא על היגיעה, שאנו יכולים לעסוק, שהיא ההתעסקות בתורה. וגם אנו נותנים תודה לה' על לימוד התורה, היינו מה שאנו זוכים שה' ילמד אותנו, שזה נקרא **ידיעת התורה**, מה שהתורה מלמדת אותנו.

ואנו צריכים לשתייהן, היינו הן ליגיעה והן לידיעה. שזהו ענין שאנו לומדים, "אין אור בלי כלי". שפירושו הוא, שאין מילוי בלי חסרון. בדומה, שאין אדם יכול להנות מהמנוחה, אם לא היה לו מקודם לכן טרחה ויגיעה.

אולם כאן בעבודת ה' יש ב' הבחנות בחסרון:

(א) היא, מה שהוא משתוקק לתענוגים. והיא בחינה א' שבהכלי, הנקראת חסרון, היינו שמרגיש שחסר לו התענוג הזה.

(ב) בכדי למלאות את חסרונו יש תנאי, שהוא צריך לשלם תמורה עבור התענוג. למשל בגשמיות, אם אדם נכנס לאיזה חנות, ורואה שם חפץ יפה, ומשתוקק אליו, ורוצה להשיגו, נמצא, שנתעורר אצלו עכשיו חסרון להדבר.

וחסרון (ב) הוא, שיש חסרון, שהוא רוצה לקבל את החפץ. אבל לא נותנים לו בלי תמורה. אלא שהוא צריך לשלם לבעל הבית, אז נותנים לו החפץ. וזה שצריך לשלם, נבחן ליגיעה. וזה נבחן לחסרון. כי האדם חושב, אם היו נותנים לו בלי תשלום, אז הוא לא היה בעל חסרון. היינו, שאין לו כסף לתת תמורת החפץ, שזוהי התמורה מה שדורשים ממנו, ואין לו היכולת לתת.

נמצא עכשיו, שיש לו ב' חסרונות:

א' שהוא משתוקק להדבר,

ב' אין ביכולתו לתת התמורה. נמצא, שההשתוקקות להדבר גרמה לו עוד חסרון, שעכשיו הוא יודע, שאין לו לתת התמורה עבור החפץ. נמצא כאן, בעבודת ה', מי שנפשו חושקת להידבק בה', נמצא שנולד בו חסרון. אבל מי גורם לו את החסרון הזה, שהוא משתוקק לה'. זה בא מלמעלה. וזה נקרא אתערותא דלעילא, שקוראים לאדם שיכנס לקדושה, כמו שכתוב, "קדושים תהיו, כי קדוש אני ה'". ופתאום האדם מתחיל להרגיש, איך שהוא מרוחק מה', היינו במקום שלפני הקריאה היה דואג על שאר צרכים, ועכשיו הוא רואה, רק רוחניות חסר לו.

ואח"כ מתחיל לחשוב, מהי באמת הסיבה שאין לו רוחניות. אז הוא בא לידי החלטה, שזהו רק מטעם חוסר השתוות הצורה, בסוד "מהו רחום אף אתה רחום", כנ"ל.

נמצא, שהחסרון הא', הוא זה שמרגיש, שחסר לו רוחניות, זהו חסרון אחד כנ"ל. וזה שהוא צריך לעבוד עכשיו בענין השתוות הצורה, ורואה שאינו יכול, זהו חסרון הב'. וזה כמו שאמרו חז"ל, "יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, ואלמלא הקב"ה עוזר לו, אינו יכול לו", (סוכה נ"ב).

אולם חסרון ב' הזה בא גם כן מלמעלה. היינו, בזה שהקב"ה עשה בכוונה תחילה, שלא יהיה בכוח האדם להתגבר עליו (לסיבה שכבר דברנו מזה), אלא בעזרתו יתברך, נמצא, שהחסרון הזה גם כן באה מלמעלה. היוצא מהנ"ל, שעיקר היגיעה היא בהחסרון הב', שזה נקרא, שאין לו לשלם את המחיר, שדורשים בעד לימוד התורה.

היינו, בכדי לזכות לתורה, דורשים מחיר יקר, היינו השתוות הצורה, כנ"ל בכדי שלא יהיה בחינת נהמא דכסופא. וזהו שפרשנו על דברי חז"ל, "אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה", שזוהי היגיעה האמיתית, כנ"ל. ועל החסרון הזה באה אח"כ מילוי, הממלא את החסרון הזה. וזה קבלת פני השכינה, או רזי תורה, וכדומה.

ובעיקר כאן מתחיל ההתחלקות אמיתית בין היגיעה להשכר. היינו, שיש שרוצים להתייגע בלי שכר, שרוצים להכנס בסוג העובדים, שהם משמשין את הרב עמ"נ שלא לקבל פרס. או שהם עובדים בכדי לקבל פרס, היינו השכר על היגיעה, היינו שמסתכלים על מה שיכולים לזכות ע"י היגיעה, שהיא נקראת בחינת תורה, מבחינת כל התורה כולה הם שמותיו של הקב"ה, ושזה נקרא "וידעתם, כי אני ה' אלקיכם".

וכדברי רז"ל, שדרשו (ברכות ל"ח ע"א) וזה לשונם, "כדי מפקינא לכו עבדינא לכו מלתא כיהיכי דידעתו דאנא הוא דאפיקת יתכון ממצרים", (כנ"ל במאמר י"ג, תשמ"ו), שאמרתי שם, שהכוונה היא, שהקב"ה, חוץ מזה שהוציא אותם מקליפת מצרים, עשה דבר שיזכו לידיעת ה', שהוא ידיעת התורה, מבחינת אורייתא וישראל וקודשא בריך הוא חד הוא.

ובכדי להבין את ההבחן בין יגיעה בתורה לידיעת התורה, זאת אומרת, שהוא רוצה

רק לשמש את הרב שלא עמ"נ לקבל פרס, בלי השכר, הנקרא ידיעת התורה. והיות שרצונו של הקב"ה הוא לגלות התורה, כמו שכתוב, "ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר", אז האדם אומר, אני מסכים להתייגע כמה שעות בתורה, בכדי שאני יכול לדעת את התורה. ובזמן שרוצים לתת לי השכר תמורת היגיעה, אני מסכים שהשכר יתנו לאחר. זאת אומרת, שאני אתייגע בתורה והשני יקבל את השכר, דהיינו, ידיעת התורה, מה שצריכה להתגלות על היגיעה, שהוא נתן.

וזוהי יגיעה אמיתית. משום שהוא רוצה רק היגיעה ולא השכר, הגם שהשכר חשוב לו מאוד, מכל מקום הוא מוותר עליו, מטעם שהוא רוצה לשמש את הרב שלא עמ"נ לקבל פרס. ומטעם שחפץ ה' הוא שהתורה יתגלה לנבראיו, הוא רוצה שתבירו הוא יזכה לידיעת התורה, והוא רוצה להמשיך ביגיעת התורה. וזוהי באמת יגיעה אמיתית, מטעם שהוא חושק לידיעת התורה. וראיה לזה היא, שרק הוא נותן היגיעה ולא חבירו. אבל מטעם שהוא רוצה, שעבודה שלו תהיה לשם שמים, הוא רוצה להישאר במצב של יגיעה.

אמנם יש אנשים שהולכים בדרך, "הו כעבדים המשמשים את הרב עמ"נ לקבל פרס". ומשום זה כל תשוקתם היא לידיעת התורה ולא להיגיעה. ולפי מה שאמרו חז"ל (מדרש רבה, פרשת "וואת הברכה") "אמר הקב"ה לישראל, חייכם, כל החכמה וכל התורה דבר קל הוא. כל מי שמתירא אותי ועושה דברי תורה, כל החכמה וכל התורה בלבו".

ובכדי להשיג השכר בלי יגיעה, והיות ע"י יראת שמים יכולים לקבל החכמה והתורה בקלות, בלי שום יגיעה, כנ"ל בהמדרש, ומשום זה הם רוצים להיות ירא שמים, בכדי לקבל את השכר, הנקרא חכמה ותורה. נמצא, שהיראת שמים שלו בנויה על יסוד אהבה עצמית, היינו שעובד את ה' בכדי לקבל פרס, הנקרא שלא לשמה, אלא כדי לקבל פרס, שזהו נקרא "דעת בעלי בתים", כנ"ל. וכמו שאומר הרמב"ם, "שמטרם שתרבה דעתם ויתחכמו חכמה יתירה, לומדים אותם, שיתעסקו בתו"מ שלא לשמה, אלא כדי לקבל שכר".

ובהאמור נוכל לפרש מה ששאלנו על מה שאמרו חז"ל, "גדול הנהנה מיגיעת (כפו) יותר מיראת שמים". ושאלנו, איך אפשר להיות דבר זה. ובהנ"ל יש לפרש, יראת שמים היא, שרוצה לקבל את החכמה והתורה בקלות, בלי יגיעה. היינו, שמצפה להשכר ולא להיגיעה שהוא, הוא לא רוצה לשמש את הרב שלא עמ"נ לקבל פרס. אלא הוא רוצה את השכר ולא את השימוש, הנקרא יגיעה, שזה נקרא שלא לשמה, שהוא לקבל פרס.

מה שאם כן זה שנהנה מיגיעו כפו, שהוא יגיעת התורה, ואינו חושב על השכר, אלא שע"י היגיעה הוא יזכה לכלי, שזהו מקום שהשכינה יכולה להתלבש בו, מטעם שיש כאן השתוות הצורה בין האור והכלי, וכל חשקו הוא רק לעשות נחת רוח ליוצרו ולא

לתועלת עצמו, כנ"ל (בענין גדולה הכנסת אורחים מקבלת פני השכינה), ודאי שמדרגה זו של הנהנה מיגיעו יותר חשובה מיראת שמים, שיראת שמים כוונתו שלא לשמה, מה שאם כן זה שהנהנה מיגיעו, הוא חושב רק לשמה, היינו אין לו כוונה אחרת אלא להשפיע.

אבל אין להקשות על המדרש, מה שאומר, "שהקב"ה אומר לישראל, חייכם, כל החכמה וכל התורה דבר קל הוא, כל מי שמתירא אותי, כל החכמה וכל התורה בלבו". ולפי הנ"ל נקרא זה שלא לשמה. ואיך יכול לזכות לחכמה ותורה. והקב"ה אומר, שע"י היראה כן יכולים לזכות לחכמה ותורה.

יכולים לפרש את זה על דרך ששאלתי קושית העולם, על מה שכתוב (מטות, שני) "וידבר ה' לאמר, נקם נקמת בני ישראל מאת המדיינים. וידבר משה אל העם לאמר, ויהיו על מדין לתת נקמת ה' במדין". והשאלה היא, מדוע שינה משה ממה שאמר לו הקב"ה, שה' אומר, "נקם נקמת בני ישראל", ומשה אמר להעם, "נקמת ה' במדין".

והענין הוא, כי ה' ברא את העולם במטרה להטיב לנבראיו, היינו שהנבראים יקבלו טוב ועונג. ומסיבת שלא יהיה אי נעימות, הנקרא נהמא דכסופא, בהתענוגים שהנבראים יקבלו, נעשה תיקון, שהמקבלים לא יקבלו את הטוב והעונג מה', אלא בתנאי שהם יכולים לקבל בעמ"נ להשפיע. וזהו נקרא דביקות השתוות הצורה.

וזהו כמו שאמרו חז"ל (חגיגה ז') "מה אני בחינם, אף אתה בחינם". פירוש, כמו שאני רוצה לתת לכם הנאה ותענוג בלי שום תמורה, אלא אני רוצה שתהיה לכם נחת רוח, כמו כן, אף אתה בחינם, היינו שהעבודה שאתם עובדים בשבילי, תהיה בחינם, בלי שום תמורה עבור העבודה שלכם, שזה נקרא השתוות הצורה.

ומשום זה יכולים לפרש, הקב"ה אומר לישראל, דבר קל הוא, כל החכמה וכל התורה נתונים בלבו. אבל האדם צריך לומר, אין אני רוצה בהתענוג, שאתה רוצה לתת לי, שהוא כנ"ל, הנקרא, "כי הוא אורך ימך, והנחמדים מזהב ומפז רב, ומתוקים מדבש ונופת צופים". ועל זה הוא מוותר, אף על פי שנפשו חשקה מאוד לכל אלה דברים טובים. ובכל זאת, היות שכל אלו דברים נכנסים לכלים דאהבה עצמית, ואהבה עצמית עושה פירוד בינו לבין הבורא, מטעם שינוי צורה כנ"ל, והוא רוצה בהשתוות הצורה, ומשום זה הוא מוותר.

אולם דוקא אלה שרוצים בהשתוות הצורה, ורוצים להיות בין אלו שמשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס, דוקא אלו הם האנשים, שיש להם כלי להשראת אור עליון, שיש לו כמה שמות, הנקראים השראת השכינה, קבלת פני השכינה, או רזי תורה, או אור התורה, שאז תקויים מטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו.

ובהאמור נוכל לפרש את הפסוק שאמרו חז"ל על, "גדול הנהנה מיגיעו יותר מיראת

שמים". דאילו לגבי יראת שמים כתיב, "אשרי איש ירא את ה'". ואילו גבי נהנה מיגיעו כתיב, "יגיע כפיך כי תאכל אשריך, וטוב לך, אשריך בעולם הזה, וטוב לך לעוה"ב". ולגבי יראת שמים, לא כתיב, "ביה וטוב לך".

הנה, עוה"ז, יש לפרש זמן העבודה. ועוה"ב נקרא זמן של השכר, שעתיד לקבל אחר העבודה. כמו שכתוב, "היום לעשותם ומחר לקבל שכרם". אי לזאת, לגבי יראת שמים, השכר הוא אצלו העיקר, שיזכה אחר כך בקלות לחכמה ותורה כנ"ל, שנקרא עוה"ב. לזה הוא מצפה שיזכה אח"כ, להטוב. לכן כתיב, "ביה", פעם אחד, כי כתוב "ביה, אשריך לבד", היינו השכר שהוא בעוה"ב, לזה הוא מצפה. ועוה"ז הנקרא זמן של יגיעה, מזה הוא לא מאושר, וכל יום ויום הוא עומד ומצפה, מתי אני אזכה להשכר, הנקרא חכמה ותורה.

מה שאין כן, הנהנה מיגיעו, נמצא שטוב לו בזמן העבודה, כי רק לזה הוא רוצה, שהוא רוצה לשמש את הרב שלא עמ"נ לקבל פרס, נמצא, שהוא נהנה בעוה"ז, הנקרא "בחינת היום לעשותם", וגם זוכה לבחינת עוה"ב, הנקרא "ומחר לקבל שכרם".

ובהאמור יש לפרש מה ששאלנו, על מה שאמרו חז"ל "יגעתי ומצאתי", הלא יגיעה היא בלי שום הכנה. והיה צריך לומר, יגעתי וקניתי. היינו, שהיגיעה היתה הכנה להקנין. מה שאין כן, מציאה, הוא דבר הבא בהיסח הדעת. ובהנ"ל ניחא, כי בזמן שהיגיעה היא המטרה, מטעם שהוא רוצה להיות משמש את הרב שלא עמ"נ לקבל פרס, וכמו שדברתי לעיל, שהוא מסכים שידיעת התורה, מה שיבוא לידי גילוי אחר היגיעה שלו, יזכה לזה חבירו, ומאחר שאין התורה מתגלית אלא אחר היגיעה, שזה נבחן לאור וכלי. היינו חסרון והמילוי. ועתה, לאחר שהוא נותן את הכלי והחסרון, הוא מסכים שלהמילוי יזכה חבירו.

נמצא לפי זה, בזמן העבודה הוא לא חושב כלל על השכר. אם כן היגיעה שלו לא היתה הכנה על המציאה, שהיא ידיעת התורה, כי לא על זה היה הכוונה, בזמן שהיה עובד. כי הוא היה משתוקק להיות בין העבדים המשמשים את הרב שלא עמ"נ לקבל פרס. ולפי זה היגיעה לא היתה הכנה על הקנין. והתורה נקרא "קנין" (אבות, פרק שישי). ומשום זה אמרו, יגעתי ומצאתי. היות, מה שהוא זכה לידיעת התורה, שבאה לו בהיסח הדעת, בלי שום הכנה לזה, וממילא נקרא זה מציאה.

ובהנ"ל שאמרנו אצל אברהם, שאפילו לאחר שזכה לקבלת פני השכינה, היה עוד משתוקק להכנסת אורחים, מטעם שהיה רוצה להיות ברור, שאין כוונתו להשכר, אלא להיות משמש את הרב שלא עמ"נ לקבל פרס. נבין מה שתירץ אאמו"ר זצ"ל, על קושית העולם, על מה שכתוב, "וירא ישראל", ואח"כ כתוב, "ויאמינו". משמע מכאן, שמטרם שראו חס ושלוש, לא היו מאמינים. ותירץ, שפירושו הוא, אפילו לאחר שזכו לבחינת ראייה, השתוקקו לבחינת אמונה. כנ"ל.

ובהאמור ניכר היתרון, שיש בעבודה יותר ממה שמצפים להשכר.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל חשיבות של האמונה, שנוהגת תמיד

מאמר ו', תשמ"ז
ספר בראשית, ויצא

הזה"ק (ויצא דף ל"ח, ובהסולם אות ע"ה) שואל וזה לשונו, "אמר ר' יהודה כיון שהקב"ה הבטיח לו כל זה, שאמר לו, והנה אנכי עמך, ושמרתיך בכל אשר תלך, למה לא האמין. אלא אמר, אם יהיה אלקים עמדי. ומשיב, אלא אמר יעקב, חלום חלמתי והחלומות, מהם שהם אמיתיים, ומהם שאינם אמיתיים. ואם יתקיים, אז אדע שחלום אמיתי הוא. ועל כן אמר, אם יהיה אלקים עמדי, כמו שחלמתי, והיה ה' לי לאלקים", עד כאן לשונו.

ולהבין את הקושיא וכמו כן התירוץ בדרך העבודה, מה שנוגע לנו: ומהו חלום, ומהי ההבטחה שהבטיח ה', ומהו התנאי, שיעקב אמר, "אם יהיה אלקים עמדי, והיה ה' לי לאלקים", אז הוא יקיים את הנדר.

ובכדי לבאר הכל בדרך העבודה, צריכים להקדים את מטרת הבריאה, שברא הקב"ה שהיא להטיב לנבראיו. וזה נקרא שהקב"ה הבטיח לתת להנבראים כל טוב. ובודאי צריכים להבין זה, שהבטיח להנבראים לתת להם כל טוב, בטח שאין הכוונה, שיתן לבני אדם, אלא אותו הטוב שמתאים לבני אדם.

למשל, אנו רואים, מהו הטוב אצל חתולים, שבזמן שתופסים עכברים ואוכלים אותם, זהו הטוב שלהם. ואיננו יכולים לומר, שהטוב הזה, שנותן לשקצים ורמשים, יתן לבני אדם. וגם בבחינת המדבר, הנקרא אדם, יש גם בהם, שאין להם מושג יותר, ממה שנקרא טוב אצל דומם, צומח, חי. ובטח לבעלי חי, למשל ניתן את הטוב, המתאים להם. ובאם ניתן להם טוב אחר, נקרא זה רע. היות שאין להם כלים, שירגישו בזה טעם. וכן צומח, וכן בחינת דומם. היינו, שבבחינת מדבר, יש להבחין בו עצמו דומם, צומח, חי.

וזהו כמו שכתוב בהקדמה לספר הזוהר (דף י"א אות ל"ג) וזה לשונו, "וצריך שתדע, שכל נחת רוח של יוצרנו יתברך, להנות לנבראיו, היא במידה שהנבראים ירגישו אותו יתברך, שהוא המשפיע, והוא המהנה אותם, אשר אז יש לו שעשועים גדולים עמהם, כאב המשתעשע עם בנו החביב לו, בה במידה שהבן מרגיש ומכיר גדולתו ורוממותו של אביו, ואביו מראה לו כל האוצרות שהכין בשבילו".

ובהאמור רואים אנו, שמטרת הבריאה להטיב לנבראיו, היא שישגו את התגלות

האלקות. ולא היתה הכוונה לתענוגים גשמיים, כי כל התענוגים גשמיים, שמזה ניזונים הנבראים מטרם שבאים להשיג כלים דהשפעה, הם רק, כמו שכתוב בזה"ק, שהם רק נהירו דקיק, שנפלו ניצוצי קדושה בין הקליפות. זהו כל חיותם. מה שאם כן עיקר הטוב והעונג הוא מלובש בתורה ומצות.

אולם בכדי שהתענוג, מה שהבורא רוצה לתת להנבראים, יהיה בשלימות, נעשה תיקון הצמצום, שהוא ההסתר על הטוב והעונג שישנם בתו"מ. (אלא בכדי שיהיה קיום העולם, מטרם שיוכלו לקבל את הטוב, שיהנו בינתיים מההארה דקיק, שנפלה בין הקליפות. ומזה ניזונים העולם).

וע"י ההסתר יש מקום, שהאדם יתרגל עצמו, שכל מה שהוא עושה יהיה לשם שמים, מטעם שהוא רוצה לשמש את המלך, בלי שום תמורה, היות שהוא מקיים תו"מ בלי שום התגלות אור, המכונה הטוב והעונג האמיתי.

ואחרי שיסתגל שכל כוונתו תהיה בעמ"נ להשפיע, שאז, כשמקבל את הטוב והעונג, לא תהיה בזה בחינת נהמא דכסופא, משום שלא מקבל את הטוב והעונג בשביל תועלת עצמו, כי לצורך עצמו הוא מוכן לוותר על התענוגים, אלא היות שהוא רוצה להנות לבורא, ועכשיו הוא רואה, אין שום דבר שחסר להבורא, אלא ענין אחד חסר עדיין, היינו שיוכל להוציא את מטרתו לפועל, היינו שהנבראים יקבלו ממנו. ומשום זה הוא הולך עכשיו לקבל את הטוב, בכדי להנות להבורא, כי רק זה יכול הקב"ה לקבל מהתחוננים, היינו, שיקבלו ממנו טוב ועונג. והיות שהבורא רוצה להנות לנבראים, לכן הנבראים גם כן צריכים להנות להבורא, שזה נקרא **השתוות הצורה**.

אולם בכדי להגיע להשתוות הצורה, הנקרא שכל המעשים יהיו לשם שמים, זוהי יגיעה גדולה, מטעם שהיא נגד הטבע. היות שהאדם נברא עם רצון לקבל הנאה לעצמו, המכונה רצון לקבל לתועלת עצמו. ואומרים להאדם, שהוא צריך לבטל את הרצון לקבל הזה, וצריך לרכוש כלי חדש, המכונה רצון להשפיע. אז לאו כל אדם זוכה לזה, היינו שיוכל לרכוש את הכלים האלו, המתאימים שישרה בתוכם אור עליון.

ובכדי שהאדם יוכל להגיע לידי רצון להשפיע, אמרו חז"ל (קידושין ל) "בראתי יצה"ר, בראתי לו תורה תבלין". שדוקא ע"י התורה הוא יכול להגיע לכלים דהשפעה. וכמו כן יש מאמר חז"ל (סוכה נ"ב) וזה לשונו, "אמר ר' שמעון בן לוי, יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו, שנאמר, צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו, ואלמלא הקב"ה עוזרו, אינו יכול לו, שנאמר, ה' לא יעזבנו בידו". שהכוונה על הרצון לקבל הזה, היות שהוא נפרד מהבורא, כידוע שברוחניות שינוי צורה מבדיל ברוחני לחלקו לשנים.

וכמבואר בהקדמה לספר הזוהר (דף ה' אות י') וזה לשונו, "אכן יש להבין מקודם ענין מציאות מהות הטומאה והקליפות מה היא. ותדע, שזה הרצון לקבל הגדול,

שאמרנו, ונתן אותו (היינו הרצון לקבל) במערכת העולמות אבי"ע דטומאה, ונמצאו בגללו נפרדים מהבורא יתברך ומכל העולמות דקדושה. ומטעם זה מכוונות הקליפות בשם מתים, כמו שכתוב זבחי מתים. וכן הרשעים, הנמשכים אחריהם". כמו שאמרו חז"ל, "הרשעים בחייהם נקראים מתים". כי הרצון לקבל המוטבע בהם, בהפכיות הצורה מקדושתו יתברך, מפרידן מחיי החיים, והן רחוקות ממנו יתברך מקצה אל הקצה, כי הוא יתברך אין לו שום ענין של קבלה, אלא רק להשפיע לבד, והקליפות אין להן שום ענין של השפעה רק לקבל לעצמן להנאתן בלבד. ואין הפכיות גדולה מזה.

ובהאמור, בכדי שהאדם תהיה לו בחינת השתוות הצורה, בכדי שיוכל לקבל את הטוב והעונג מהבורא, האדם צריך יגיעה גדולה ועזרה גדולה מהשמים, שיוכל לנצח את הרע שבקרבו, שהוא הרצון לקבל, ושתהיה לו היכולת לשמש עמו על הכוונה עמ"נ להשפיע. ויש הרבה אנשים שלא זוכים לזה. ומי שכן זוכה לזה הוא ממש מעשי ניסים.

ועכשיו יש לבאר מה ששאלנו, מה שכתוב אצל יעקב, מה בא זה ללמדנו את דרך ה', במה שהתורה מספרת לנו את חלומו, ואת הנדר מה שנדר, וגם מה שהנדר היה על תנאי, במה שאמר אם יהיה.

הנה הכתוב אומר, "ויקח יעקב משנתו, ויאמר, ויקח את האבן אשר שם מראשותיו". ידוע שאבן נקרא מלכות. ומלכות נקראת אמונה. היינו, שזה שהאדם רוצה להבין, והבנה נקרא ראש, אז הוא לוקח את ההבנה הזו, שיש בראשו, ומניחה מתחת לראשו, היינו שהאמונה הוא שם בראש, וההבנה והדעת שלו הוא שם מתחת לראשו. נמצא אחר זה הסדר, האמונה למעלה והדעת למטה.

וזה מכוונה **אמונה למעלה מהדעת**. וזה יכולים לפרש את מה שכתוב, "ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו". וזה שכתוב, "וישם אתה מצבה", פירושו, שהאמונה למעלה מהדעת, עשה אותה שזה יהיה המצב שלו. מצבה מלשון מצב. זאת אומרת, שהמצב שלו, שהוא רוצה לבנות את הבנין דקדושה, יהיה בבחינת אמונה למעלה מהדעת.

וזה שכתוב "וידר יעקב נדר לאמור, אם יהיה אלקים עמדי, והיה ה' לי לאלקים".

והזה"ק הקשה על זה, למה לא האמין, אלא אמר, אם יהיה. ומשיב, אלא אמר יעקב, חלום חלמתי והחלומות, מהם שהם אמיתיים, ומהם שאינם אמיתיים, ואם יתקיים, אז אדע שחלום אמיתי הוא.

ויש לפרש ענין עוה"ז ועוה"ב על דרך העבודה. הנה עוה"ז דומה לחלום, דהיינו, איך שפותרים אותו כך הוא מתקיים, כמו שאמרו חז"ל (ברכות נ"ה) "כל החלומות הולכין אחר הפה", שנאמר "כאשר פתר לנו כן היה". ובפשטות קשה להבין דבר זה, היינו איך שאנשים פותרים אותו כך הוא מתקיים. ולפי זה, למה לי ליישב תענית על חלום רע. יש עצה פשוטה, שיכולים ללכת לאנשים, שהם ידידיו, ובטח יפתרו את החלום לטוב, כמו

שאמרו חז"ל, כל החלומות הולכין אחר הפה. ובטח שיש תרוצים על דרך הפשט.

ונפרש זה על דרך העבודה. הנה הקב"ה ברא את העולם להטיב לנבראיו. ובכדי שלא תהיה בחינת בושה בהטוב ועונג, לכן נמצא האדם בעוה"ז, שהוא מקום עבודה, שיוכל להשיג כלים דהשפעה, שע"י יקבלו הכל בעמ"נ להשפיע, שע"י זה אין כאן מקום לבושה, מטעם שהוא מקבל הכל מטעם מצוה, כנ"ל.

וזה שאומר הזה"ק, "הקב"ה הבטיח ליעקב כל טוב". אבל זה דיבר אליו בדרך חלום, היינו בעוה"ז, שדומה לחלום, היינו לפי שאדם פותר אותו, היינו אם האדם הולך לפי דעת תורה (כמו שכתוב במאמר ה', תשמ"ז), נמצא, שנותן פתרון טוב על מה שהקב"ה הבטיח, בזה שברא את העולם על הכוונה להטיב לנבראיו. אבל הבטחה זו היא בבחינת חלום, היינו שע"י זה שהאדם יפתור את ההבטחה דלהטיב, שהוא מה שהבורא רוצה להשפיע, הוא יתן את הפתרון, כמו שהבורא הוא המשפיע, כמו כן האדם גם כן יעבוד הכל רק בעמ"נ להשפיע.

וזה נקרא שההבטחה שהבטיח הבורא להטיב היא, באם האדם יתן גם כן הפתרון, היינו להטיב, שזהו כנ"ל, כמו שאמרו חז"ל "מה הוא רחום אף אתה רחום". מה שאין כן אם אין האדם נותן את הפתרון על החלום, אלא מה שהקב"ה הבטיח, הוא להשפיע לנבראיו. והוא רוצה את ההיפך, היינו שהוא רוצה במקבל בעמ"נ לקבל.

נמצא, שהוא פותר אותו לרע. היינו שאין הטוב, מה שהקב"ה רוצה לתת, אינו יכול להתקיים, מסיבת שהוא לא הכין את הכלים המתאימים, שתהיה היכולת שהטוב והעונג יכנס בתוכם, היינו שלא יהיה פירוד ביניהם, כנודע ששינוי צורה מפריד את הרוחני לשתיים.

ובהאמור נבין מדוע החלום הולך אחר הפתרון. הכוונה היא, שמה שהבטיח הקב"ה להטיב לנבראיו תלוי בעבודת האדם בעוה"ז, שעוה"ז דומה רק לחלום, והכל תלוי בהפתרון, איך שפותרים אותו. היינו, אם הפתרון בעוה"ז הוא לטוב, היינו שהאדם, כל עשיותיו הם להטיב, היינו להשפיע, אז ההבטחה שהבורא הבטיח להטיב, תתקיים. ואם הפתרון הוא לפי יצר הרע, אז החלום, שהוא העבודה בעוה"ז, שה' יתן את הטוב, אי אפשר להתקיים.

ולפי זה יכולים להבין מה שאמרו חז"ל, "כל החלומות הולכים אחר הפה". הכוונה היא, אם האדם מדבר עם הפה שלו דברים טובים, היינו שאומר תמיד, שצריך לעשות מעשים טובים, שהוא הכל לשם שמים ולא לתועלת עצמו, אז מקוים החלום הטוב, היינו שהוא זוכה, כמו שאמרו חז"ל (ברכות י"ז) "עולמך תראה בחייך ואחריתך לחיי עולם הבא".

מה שאם כן אם הפה שלו פתר רע, שהוא שאומר, שצריכים לדאוג בשביל תועלת

עצמו, אז הוא חלום רע, היות שפתר את החלום לרע. היוצא מזה, מה שהבטיח הקב"ה לתת את הטוב והעונג, נתן בתור חלום, היינו בתוך עוה"ז, הדומה לחלום.

ועתה נוכל להבין את התנאי, ואת הנדר, ומהי החשיבות של הנדר, איזה גדלות יש בהנדר, שאמר, אם ה' יקיים כל מה שהבטיח לו, ומה יהיה אז דבר גדול הוא יעשה, כמו שכתוב, "והאבן הזאת, אשר שמתני מצבה, יהיה בית אלקים".

ובהאמור יוצא, שמה שכתוב, "ויקח מאבני המקום", יהיה הפירוש, שלקח את האבנים, היינו ההבנות והשכלים והדעות מהמקום. שכל אחד יש דיעה משלו. ולפי ההבנה של כל אחד, יש לו ללכת בדרכי ה' רק במקום שהשכל מחייב, ולא ללכת נגד הדעת. ואומרים, לכן ניתנה לנו דעת, שנבין מה שאנו עושים. והוא ראה, הגם שיש לכל אחד שכל אחר, אבל הוא ראה, שה', בזה שברא את הנבראים בטבע של רצון לקבל, אין כאן אלא דעה אחת, היינו אהבה עצמית, אלא שכל אחד מוציא את אהבה עצמית שלו בשכל מיוחד. אבל הצד השווה שבהם רצון לקבל ולא יותר. וזה כמו שכתוב, "ויקח את האבן, אבן אחת".

היינו כנ"ל, שהדעת, הנקראת אבן, "שם מתחת לראשו". ובראשו לקח אמונה. **והדעת למטה מהאמונה.** והנדר היה אם "אם יהיה אלקים עמדי", היינו שיזכה לבחינת קבלת פני השכינה וכמו שכתוב "והיה ה' לי לאלקים". ומכל מקום אני לא אקח זה לבסיס, אלא כל בנין בית אלקים שלי יהיה על בחינת אמונה למעלה מהדעת. וזה שכתוב "והאבן, אשר שמתני מצבה", כנ"ל "יהיה בית אלקים".

ועתה נבין את חשיבות הנדר, שאמר, שאם ה' יעזור לו לפתרון טוב, היינו שירכוש את הכלים דהשפעה המתאימים, ששם יתלבש השפע העליון, שזה נקרא קבלת פני השכינה, מכל מקום הוא רוצה לשמש רק מהאבן, שלקח מתחילה ועשה אותו שזה יהיה לו למצבה. היינו האבן, שהיה למטה מראשותיו. ואז הנדר היה, שאף על פי שיזכה ש"האלקים יהיה עמדי והיה ה' לי לאלקים", והאבן הזאת, אשר שמתני מצבה, יהיה בית אלקים. היינו, שהוא רוצה להישאר בבחינת אמונה, אפילו שיהיו לו כל הגילויים. נמצא, אמונה נוהגת בין בקטנות ובין בגדלות. ורואים מכאן את חשיבות האמונה, שהנדר היה, שאפילו בגדלות לא יזוז מהאמונה.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

"נעשה נס לשושנים"

מאמר ז', תשמ"ז

בפיוט של חנוכה אנו אומרים "יוונים, וכו', ומנותר קנקנים נעשה נס לשושנים, בני בינה, ימי שמונה קבעו שיר ורננים". המפרשים שואלים, מדוע עשו שמונה ימי חנוכה. הלא על לילה אחד היה להם שמן. והנס היה, שהדליק עוד שבעה ימים. אם כן היו צריכים לקבוע לפי הנס רק שבעה ימים.

ותירצו, היות שנשאר בלילה הראשון, ממה שהיה צריך שמן עבור לילה הראשון, וממילא גם בלילה הראשון היה נס, שלא נדלק כל השמן, אלא נגיד חלק מהשמן נשרף, והשאר נשאר לעוד שבעה ימים.

זאת אומרת, מה שמצאו את הפך שמן, שהיה חתום בחותמו של כהן גדול, זה לא נכנס בגדר נס, הגם שהיה נס, שהיוונים לא ראו את הפך שמן. היות שהוא חושב הנס, מה שלא היה בטבע, והדבר שנעשה למעלה מהטבע נחשב לנס. היות שהפך שמן היה בעולם, אלא שהם לא ראו.

מה שאם כן השמן. השיעור, שצריכים להדלקת לילה אחד, היה דולק רק חלק מהשמן, על החלק הקטן, שנתברך ודלק יותר, זה לא היה בהטבע. היינו, שלא נמצא שמן לפי הטבע, שידליק יותר מן המשוער. נמצא, ממה שנשאר מלילה הראשון, שלא נשרף כל השמן, זה נקרא "נס", היות שזה לא היה בעולם.

ועל דרך העבודה יש לפרש ענין היוונים, וענין הפך שמן, וענין ח' ימי חנוכה, שקבעו דוקא לח' ימים. היינו, מהו הרמז של שמונה ימים. זאת אומרת, מדוע לא היה ט' ימים או עשרה ימים, רק לשמונה ימים היה הנס. על הדרך הפשט מתרצים, מובא בשם רוקח, הטעם, שנמשך הנס ח' ימים ולא יותר, מפני שמקום הזיתים שמשם מביאין השמן, היה מהלך ד' ימים וחוזרים בד' ימים, הרי ח' ימים. וזאת התשובה, למה לא נתפשט הנס יותר משמונה ימים.

ידוע שהעבודה שלנו, מה שאנו צריכים להשתדל בכל מיני אופנים, הוא רק להגיע לידי השתוות הצורה, המכונה "דביקות", כי רק אז יכולים לבוא למטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו, לידי גלוי.

מה שאם כן לפני שהנבראים משיגים את הכלים דהשתוות הצורה, אין מטרת הבריאה יכולה להיות בהתגלות לעין כל, אלא שהיא בהסתרה. ורק אנו צריכים להאמין, שהיא על הכוונה דלהטיב.

ומה שנגלה לעין כל, הוא בסתירה להטוב. היות שכל אחד ואחד מרגיש תמיד חסרון בטעם החיים שלו, וחי תמיד בתערומות על ההשגחה העליונה, וקשה לו לומר, שהוא נהנה מהחיים שלו, ולהגיד כל היום "ברוך השם". היינו, אני אתן לך "תודה רבה", על

מה שאתה נוהג עמי במדת טוב ומטיב.

אלא האדם נמצא תמיד בהחיים שלו מלאים חסרונות ומכאובים. ותמיד הוא רואה, שאין טעם בהחיים שלו, בעת שהוא מתחיל לחשוב על מטרת החיים. היינו, מהם הרווחים, שהוא מרוויח, בעת שהוא סובל את מלחמת החיים.

זאת אומרת, שרק בעת שהוא טועם קצת תענוג, אז התענוג משכר אותו. ומאבד את השכל והדעת שלו, ושוכח לחשוב על תכלית החיים. אבל בו בזמן שהתענוג, שבו היה שקוע, מסתלק ממנו, לכמה סיבות, ומיד הוא בא לחשוב מחשבות של תכלית החיים. כי רק בזמן שאין להאדם ממה לפרנס את גופו, שיהיו לו מזונות, היינו ברגע שאין הוא מרגיש הנאה, תיכף הוא מתחיל לחשוב על מטרת החיים. היינו, שהאדם שואל את עצמו, מה הטעם בחיים שלי. לאיזה צורך נולדתי בעולם. וכי הבריאה היתה, שיבראו נבראים, שיסבלו יסורים ומכאובים בעולם.

המצב הזה, שהאדם מתחיל לעשות חשבון הנפש על מטרת החיים, מהו ובשביל מהו, זה נקרא, שהאדם מרים ראשו מזרם החיים. שבו נמצאים כל הנבראים, ואין להם זמן לחשוב על מה שהם. אלא הולכים עם הזרם, שהמים הולכים שם. ואין אף אחד, שיהיה באפשרותו לראות את הסוף. היינו, לאן הזרם החיים הולך. ורק הוא, מטעם שחוסר התענוג גורם לו להגביה את ראשו למעלה, בכדי להסתכל על המטרת החיים.

אז הוא רואה ושומע, כמו כרוז מלמעלה, שאומר לו, שהעולם נברא על הכוונה "להטיב לנבראיו". אלא בכדי לטעום את טעם ההטבה הזו, אומרים לו מפי ספרים ומפי סופרים, שיש תנאים, בכדי להגיע להטוב הזה, המכונה "מטרת הבריאה". והתנאים האלו, מה שהבורא דורש, שיקיימו מקודם, אחרת אין הוא רוצה לתת להם את הטוב והעונג.

אבל אין זה מטעם, שהוא נצרך להתנאים האלו, היינו שזהו לטובת הבורא, מה שהבורא דורש מהאדם, ובלי שהנבראים יקיימו התנאים, אין הוא רוצה לתת להם. כדוגמת בשר ודם, אם רוצים, שהמוכר יתן ללקוח משהו, אז המוכר מתנה עם הלקוח תנאים, שאם הוא יקיים התנאים, אז המוכר מסכים לתת. והתנאים הם לטובת המוכר.

מה שאם כן הבורא, חס ושלוש אינו בעל חסרון, שיהיה נצרך להתחוננים, שיקיימו את התנאים, הדרושים מהם, כמו שכתוב "ואם יצדק מה יתן לך". אלא התנאים האלו, מה שהבורא מציג בפניהם, הם לטובת האדם.

וזה יכולים להבין, שזה דומה, מי שאומר לחבירו "אני רוצה לתת הרבה כסף וזהב, אבל אני רוצה ממך תנאי, אחרת אתה לא תקבל ממני שום דבר". אז חבירו שואל "מה אתה דורש ממני, שאני אתן לך, ואח"כ אתה תיתן לי את הכסף וזהב". אז הוא אומר לו "תביא לי שקים גדולים וקטנים, שהשקים האלו אתה תוכל למלאות בכסף וזהב. אבל דע לך, שמצידי אין שום הגבלה, כמה שתיקח. אלא כל רבוי הכסף וזהב תלוי בהגבלה שלך. היינו, כמה כלים שאתה תביא לי, אני אמלא אותם, לא פחות ולא יותר. וזהו בדיוק. וזה התנאי, שאני מציג בפניך". ובטח כאן אין שום ספק, שהתנאים, מה

שחבירו דורש ממנו, הם לא לטובת הנותן, אלא הכל לטובת המקבל. וכאן, בעבודת ה', שהאדם צריך לקיים את הדרישות, מה שהבורא דורש, הם רק לטובת האדם. אבל האדם חושב, שזהו לטובת הבורא. והיות שהאדם נברא עם רצון לקבל, שאינו יכול להבין שום דבר שצריכים לעשות, אם אין הוא רואה שזהו לתועלת עצמו. וכאן אומרים לו, שהבורא רוצה, שנעבוד בשבילו, ולא לתועלת עצמו. ומשום זה הגוף מתנגד לעבודות כאלו. וזוהי העבודה שלנו, היינו זה שאנו צריכים ללכת נגד הטבע שלנו, זה נקרא "עבודה".

מה שאם כן בזמן שהאדם עובד ומרגיש את השכר, מה שהוא מקבל מהעבודה, שהיא לתועלת עצמו, אין האדם מרגיש, שזה יהא נקרא "עבודה", היינו שהוא רוצה להפטר מהעבודה. כי גם זה יש בטבע של האדם, שלא רוצה לאכול לחם חסד, היות שהשורש שלנו הוא, שאינו מקבל ובעל חסרון.

משום זה, בזמן שהאדם מרגיש, שהוא מקבל בלי תמורה איזה דבר, נוהג שם ענין של "נהמא דכסופא", ומתבייש לקבל. ומשום זה, אין האדם מתרעם על מה שהוא צריך לעבוד, אלא האדם יכול להצטער על מה שנותנים לו פחות משכורת, מכפי שהוא חושב שהוא שוה.

נמצא, שזה לא נקרא "עבודה", אם האדם יודע, שיקבל תמורה עבור עבודתו. מה שאם כן בעבודת ה' כן נקראת "עבודה", שהוא מטעם, שדורשים ממנו, שיעבוד בלי שום תמורה, שזה נקרא "לעבוד שלא על מנת לקבל פרס". וזה אינו בהטבע שלנו. אי לזאת, זה נקרא "עבודה". ומשום זה הגוף מתנגד לעבודות כאלו, ויש תמיד תערומת על הבורא, מדוע נתן לנו עבודה כל כך קשה, שאנו צריכים לעבוד נגד הטבע שלנו. ובהאמור, מה חסר לנו, שנוכל לעבוד את עבודה דעמ"נ להשפיע. הוא דבר אחד, שאם אנחנו נאמין, אף על פי שאין אנחנו רואים זה על המקום, היות שהגוף מראה לנו אחרת מהאמת, לכן אם אנחנו נשתדל להאמין, זה שאנו עובדים בעמ"נ להשפיע, זהו לטובתינו, היינו שאנחנו צריכים להשקיע האלו, כנ"ל בהמשל, שהשקיע, שאנו מכינים, זהו כל הכלים שלנו לקבלת הטוב והעונג.

נמצא, שכל העשיה, שהיא על הכוונה דלהשפיע, עשינו חלק מהכלי, הראוי לקבלת השפע. וכל עשיה ועשיה מצטרפת לחשבון שלם, עד שיהיה לנו כלי שלם, המתאים לקבלת האור. אבל זה קשה להאמין, ולומר לעצמנו, ממש זהו שנותן, זהו הכלי קבלה שלנו לקבל בתוכו ההנאה ותענוג, שישנם במטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו. ובהאמור יכולים לפרש את ענין שליטת היוונים, שהוא ההיפך מדרך היהדות. שענין יוונים הוא, שצריכים ללכת רק בתוך השכל, הן במוחא והן בליבא. ומובן מאליו, שבזמן שעם ישראל היו רוצים ללכת למעלה מהדעת, ולא להסתכל על מה שהשכל החיצוני מחייב, לא היו יכולים.

וזה נקרא, מלחמת היוונים. שאז מתחילה העבודה האמיתית, הנקראת, שעם ישראל רוצים ללכת ולעלות על המסילה, ההולכת לדביקות ה'. והדרך הזו נקראת "אמונה למעלה מהדעת". והיוונים רוצים לשלוט על הגוף, שלא יוותר על שום דבר, אם הדעת אינו מסכים לזה. ופעם זה גובר, ופעם זה גובר. וזה גורם באדם ענין של עליות

וירידות.

וזהו הסיבה והגורם, היינו הדעת. זאת אומרת, לאחר שהאדם החליט, שצריכים ללכת באמונה למעלה מדעת, וע"י זה באה לו התעוררות מלמעלה, ומתחיל להרגיש טעם בעבודת ה', אז מטבע של אדם, היות שהוא אוהב את המנוחה, ומשום זה הוא אומר "ב"ה, עכשיו אין אני צריך לעבוד עם עצמי, ולקבל את עבודת ה' בבחינת אמונה, אלא כבר יש לי עכשיו הרגשה טובה, וכבר הדעת שלי מסכים לקבל על עצמו לעסוק בתורה ומצות, היות שאני מרגיש עכשיו נייחא דרוחא".

ומקבל את ההתעוררות זו בתור בסיס ויסוד לעבודת ה'. היינו היסוד של הטעם, מה שהוא מרגיש עכשיו, על זה הוא בונה את כל היהדות שלו. ולפי זה יוצא, שעכשיו הוא פוגם באמונה. ואומר "חבל שלא באה לי ההתעוררות הזאת תיכף, כשהתחלתי בהעבודה. ולא הייתי צריך ללכת למעלה מהדעת, היינו נגד דעת הגוף. אלא הייתי צריך להאמין, במה שמקובל מפי ספרים ומפי סופרים, שצריכים לקבל עול מלכות שמים, אף על פי שהגוף לא מסכים, שזהו דבר טוב בשבילי. ולהאמין, שרק במצב הזה, שאין הגוף מסכים, זהו בשבילי הדרך הטובה ביותר".

היינו, שהוא מאמין למעלה מהדעת, שרק הדרך של עבודה במוחא וליבא זוהי הדרך הטובה בשבילו. היינו, שאז הוא יגיע להאושר שלו, ממה שהכין הבורא בשבילו. ולהאמין לזה קשה מאוד. מה שאם כן עכשיו, אין הוא צריך להאמין, שהוא כך. אלא הוא מרגיש, שבאמת הקיום של תורה ומצות יביאו לו אושר. היות שמרגיש, שהוא כך. ואין הוא צריך להאמין על זה.

נמצא, שזו היא הסיבה האמיתית, שגורמת לו אח"כ ירידה. מטעם, שהיסוד שלו בנוי על בסיס של הנאה, ולא על בסיס של השפעה. ואם ישאר הוא עם בסיס הזה, אף פעם לא יגיע לידי דביקות עם הבורא, משום שכל מה שהוא יוסיף ללכת בדרך זה, יפול הכל להקליפות של הרצון לקבל לעצמו.

ואאמו"ר זצ"ל אמר, שבזמן שבא לאדם טעם והרגש מלמעלה, שמתחיל גם הגוף לומר, שכדאי לעסוק בתורה ועבודה, אז הוא צריך להיזהר, ולומר, שאין הוא לוקח את הטעם והרגשה זו לבסיס ויסוד "שמשום זה החלטתי, שכדאי עכשיו לעבוד, משום שהדעת מסכים לעבודה זו, משום ההנאה שיש לי".

אלא הוא צריך לומר "עכשיו אני רואה, שהדרך הזו, שהיא למעלה מהדעת, היא דרך אמיתית. היות שאני רואה, שע"י זה זכיתי עכשיו למציאת חן בעיני הבורא, שהוא מקרב אותי. ומשום זה יש לי עכשיו גם הקדושה חן בעיני. ואני מרגיש את החשיבות של הקדושה, שכדאי לעבוד רק לטובת ה'. ומשום זה עלי לעשות עכשיו, להתחזק וללכת רק בדרך הזו, הנקראת "אמונה למעלה מהדעת", שע"י זה אני אזכה לדביקות ה' בקביעות".

ובהאמור יוצא, שדוקא ע"י זה שזכו לקצת טעם בעבודה, מזה לקחו תמיכה על דרך האמונה. נמצא, שהבסיס של האמונה מתחזק ע"י הנאה ותענוג, שמרגיש עתה בהעבודה.

ועכשיו נבאר ענין נס של חנוכה, שנצחו את היוונים. היינו, שזכו לבחינת אמונה,

והרגישו טעם בעבודה זו, ולא הלכו אז לקחת את ההנאה והתענוג לבסיס ויסוד לעבוד בתוך הדעת, שזהו בחינת "יוונים". אלא להיפך, שאמרו, שזה שזכו לטעם בעבודה, זה עדות, שדרך האמונה היא הדרך האמיתית, ולא כדעת היוונים.

ואם היו הולכים כדרך היוונים, היינו שהנאה והתענוג יהיה להם מכאן ולהלאה לבסיס ויסוד, שזה יהיה להם לתמיכה, לסמוך את העבודה, תיכף היו יורדים ממדרגתם, כנ"ל. שזו הסיבה העיקרית, שהאדם מקבל ירידה ממצבו. שהיא לטובתו, בכדי שלא יפול לקליפת היוונים. נמצא, שהירידה זו היא תיקון גדול, אחרת כל מה שהוא מוסיף והולך, הוא בונה רק קליפת יונים.

אי לזאת, כשבאים למצב הזה, הנקרא "עליה", אז יש שני דרכים: (א) לומר, שעכשיו הוא כבר משוחרר מעול האמונה. היינו, שעד עכשיו הוא סבל מזה, כי כל פעם שהיה צריך לקבל על עצמו את עול מלכות שמים, היה תמיד הגוף מתנגד לזה.

למשל, כשהאדם צריך לקום לפנות בוקר ללכת להשעורים הקבועים שלו, תיכף כשהוא פותח את העיניים שלו ורוצה לקום, תיכף על המקום בא אליו הגוף ושואל "הלא אתה נהנה מהמנוחה, ואתה שוכב עכשיו על המיטה, ואתה צריך לוותר על התענוג הזה".

בטח זה יכול להיות על דרך המסחר. היינו, שמוותרים על תענוג של כסף, בכדי להשיג דבר שיביא לו הנאה היותר נחוצה לו. היינו, שישג הנאה יותר גדולה מכסף. כידוע, שכל המעלות של התענוגים נמדדים לפי ערך ההצטרפות. למשל, אדם אוהב מנוחה, אבל מוותר על המנוחה בשביל כסף. אדם אוהב כסף, אבל הוא מוותר על זה בשביל אכילה ושתיה, וכדומה. אדם אוהב לאכול ולשתות, אבל הוא מוותר לפעמים, אם הוא יודע, שזה יזיק לבריאותו. נמצא, שמוותר על אכילה ושתיה, בכדי להשיג בריאות, וכו'.

ומשום זה שואל אז הגוף לאדם, בזמן שהוא רוצה לקום לעבודת ה' לפנות בוקר, ואומר לו "מה אתה חושב, שאתה תרויח עכשיו, אם אתה מוותר עכשיו על המנוחה". וכשהוא אומר לו "אני רוצה לזכות לעוה"ב ע"י זה שאני אקיים מצות המלך", אז הגוף אומר לו "טוב, יש לך זמן לקום בבוקר, כמו כל האנשים, ולשם מה אתה ממחר לקום יותר מוקדם מאחרים, כי כל היום יש לך זמן לקיים תורה ומצות".

אז האדם אומר להגוף שלו "תדע לך, כי יש כלל העולם, המכונה "עמך". ויש אנשים, שהם לא הולכים עם הזרם של הכלל, אלא רוצים להיות יוצא מהכלל, היינו שרוצים לזכות להמטרה, שבשבילה נבראו, שזה נקרא "דביקות בה'", "תורה לשמה". וחז"ל אמרו, שלזה יכולים לזכות ע"י לימוד התורה אחר חצות, כמבואר בזה"ק. וכן הדבר הזה מקובל בין אלה, שרוצים משהו לזכות בחיים שלהם".

אז בא הגוף עם טענות חזקות, ואומר לו "אתה צודק, אם זה היה כדברך, שיש לך מטרה גבוהה בחיים שלך, ואתה דורש ממני, שאני אסייע לך בתפקידך. אבל אתה רואה, כמה עבודה ויגיעה רבה השקעת בעבודה זו, בכדי להגיע לעבוד לשמה. ואתה רואה, שלא זאת כמלוא נימא. היינו, שיהיה לך עכשיו יותר רצון לעבוד

בעבודה דלהשפיע. ואם אתה תעשה חשבון צדק, אתה תראה להיפך, שהלכת אחורנית עשר מעלות. היינו, שיש לך כעת רצון לקבל יותר גדול, מכפי שהיה לך מטרם שנכנסת בעבודה דלהשפיע.

אם כן אתה רואה, שאין אתה יוצא מהכלל, אלא אתה כמו הכלל כולו. ואי לזאת, יותר תהנה מהמנוחה, שאתה שוכב עכשיו במיטה. ואל תגיד לי שטויות, שאתה יותר טוב משאר אנשים".

ובטענות כאלו, שהם טענות אמיתיות, היינו שמצד השכל הוא עושה חשבון, מאה אחוז הוא צודק, ואין מה להשיב לו. ואז לא תמיד הוא מצליח להתגבר עם האמונה למעלה מהדעת, ולומר להגוף "אף על פי שאתה צודק עם הטענות שלך, שההגיון מחייב ללכת כפי דבריך, אבל אני הולך למעלה מהדעת".

וזו היא עבודה גדולה, שהאדם סובל אז יסורי הגוף, איך שהגוף דוקר אותו עם הלשון הרע שלו, על מה שהוא מדבר על עבודה שלמעלה מהדעת. ומשום זה כשבאה אליו מלמעלה קצת התעוררות, ומתחיל קצת להרגיש טעם בתו"מ, בזמן הזה כשהוא מרגיש קצת עליה.

הוא אומר "בי"ה עכשיו כבר אני לא צריך ללכת בדרך האמונה למעלה מהדעת, אלא שהדעת מחייב גם כן שכדאי לקיים תו"מ". ומיד כשפוגם באמונה, היינו שאומר "עכשיו אני משוחרר מעול האמונה", זוהי הסיבה שמקבל תיכף ירידה ממצבו, מסיבת שפגם באמונה.

ב) ודרך הבי' היא, לומר "עכשיו אני רואה, שדרך האמיתית היא, ללכת למעלה מהדעת, ולא לקבל יסוד, מזה שמרגיש עכשיו הנאה ותענוג, שבשביל זה אני מקבל עלי מהיום והלאה לעסוק בתו"מ. אלא אני רוצה לעבוד בלי שום יסוד של הנאה ותענוג. כי עיקר הוא להגיע לעבוד לעשות נחת רוח להבורא. ואל כן איך אני יכול לעשות יסוד של הנאה ותענוג, ועל זה אני אבנה את היהדות שלי. אלא מה עלי לעשות, בעת שאני מרגיש טעם בעבודה".

אז הוא צריך לומר כנ"ל, כדברי האמו"ר זצ"ל, שהוא יכול לקבל את הרגשתו הנעימה, לא בתור יסוד, אלא בתור עדות. היינו לומר "עכשיו אני רואה שהדרך שלמעלה מהדעת, היא הדרך אמיתית, מה שהקב"ה רוצה שיעבדו אותו. והעדות לזה היא, במה שאני רואה, שהוא קירב אותי, בזה שהסיר את ההסתרה שלו מעלי, וזכיתי להרגיש את טובו וחסדו, שהוא רוצה לתת להנבראים טוב ועונג, כי זוהי מטרת הבריאה.

אבל, בכדי שלא יגיע ע"י זה, שאנו נקבל ממנו טוב ועונג בחינת פירוד, היות שקבלת התענוג היא בשנוי צורה ממנו יתברך, ומשום זה עשה צמצום והסתר. מה שאם כן כשאנו הולכים בדרך האמונה למעלה מהדעת, אין להגוף שום נגיעה, אלא להיפך, שהגוף מתנגד לעבודה שלמעלה מהדעת. ועתה, שאני הלכתי למעלה מהדעת, הסיר ממני קצת את ההסתר שלו. אם כן, מהיום והלאה אני אתחזק יותר ויותר, רק ללכת בדרך אמונה למעלה מהדעת".

וע"י זה הוא לא יפול ברשות קבלה עצמית, המכונה "פירוד מהקדושה", אלא

אדרבה, שעכשיו הוא יתחיל לעבוד בכח יותר גדול עם בחינת מוחא וליבא. וממילא הקב"ה לא יזרוק אותו שוב לשאול תחתיות, המכונה "מקבל בעמ"נ לקבל", אלא הוא ישאר במצבו של עליה.

אלא אדרבה, הוא יעלה בדרגה של התגלות יותר גדולה, מסיבת שהוא לא פוגם באמונה, שזהו השמירה, שהאדם לא יפול לכלי קבלה.

נמצא לפי זה, שיש לו במצב העליה שתי דרכים. ואיך האדם יכול לנצח, ללכת בדרך של עם ישראל ולא בדרך היוונים, שנותנים להבין, שבתוך הדעת הם יהיו עובדים יותר גדולים, משום שהדעת מסכים לדרך הזו יותר מדרך האמונה.

ואאמו"ר זצ"ל פירש את הריב, שהיה בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט (לך לך, שלישי). ואמר, ש"מקנה" נקרא רכוש, שהרכוש של אברם היה רק בחינת אמונה, שזה פירוש מלת אב-רם, שבחינת אב שבשמים, היא בבחינת רם, למעלה מהדעת. ו"רועי" פירושו, שהיה מפרנס רק את רכוש האמונה שלו. היינו, שהיה מחפש פרנסה תמיד, איך שיוכל לפרנס את האמונה, שיהיה לה כח ועצמה, ולא להיכשל בבחינת הדעת.

מה שאין כן רועי מקנה לוט. ש"לוט", מפרש הזה"ק, מלשון דאיתלטיא, היינו קללה. פירוש, ש"רועי מקנה לוט", שהיו מפרנסים את רכוש של ידיעה וקבלה, שמזה אי אפשר שתהיה ברכה, רק קללה, מטעם שזה ההיפך מהשפעה. והברכה שורה דוקא במקום שעוסקים בהשפעה.

היינו כנ"ל, שכלים, שיכולים לקבל עמהם שפע עליון, הם דוקא כלים שנותנים. בהכלים האלו יכולים לקבל. מה שאם כן בכלים שרוצים לקבל, אין השפע העליון נכנס שמה, מטעם הופכיות הצורה.

ובהאמור נבין את שתי הדרכים, שיש להאדם, בזמן שקבל קצת עליה ברוחניות. אבל עם מה יכולים להכריע לצד הטוב, הנקרא בחינת "אמונה", היינו שיהיה בחינת "רועי מקנה אברהם", כנ"ל.

ואאמו"ר זצ"ל אמר בשם הבעש"ט זצ"ל, כשיש לאדם לעשות שני דברים, והם הפוכים זה לזה, ואינו יודע להכריע ביניהם, העצה היא, להסתכל על מה שיש לו יותר יגיעה, את זה הוא יבחר עבורו. משום, שבמקום שיש יגיעה, היינו שהגוף לא מסכים, בטח זוהי קדושה. ובוזה יזדרז, ולקבל על עצמו לעשות. נמצא, שגם כאן יש לו שני דרכים:

(א) דרך אמונה

(ב) דרך ידיעה.

ויבחר לעצמו את דרך האמונה, היות שאין הגוף מסכים לזה, משום שזה לקדושה, היינו לרצון להשפיע. והגוף רוצה דוקא ההיפך מזה. אי לזאת, יוצא, מהו המכריע, זה שהגוף דוחה, ונבחן אצל הגוף לדבר מותר ומיותר. היינו, שאין לו צורך בזה, ואינו יודע בשביל מה צריכים את זה בכלל. ולכן הוא רוצה תמיד להפטר מזה, שהוא ענין האמונה, כנ"ל.

ובהאמור יוצא, הנס, שבא לאדם, שיכול להכריע לצד הקדושה, הוא לא דבר

שבשכל, אלא דוקא מדבר, שהוא מיותר להגוף, שהוא היגיעה, שהגוף מואס בזה, וחשב את כל ענין היגיעה לדבר מיותר. ודוקא מזה הנותר, היינו מה שהאדם משאיר ואינו רוצה וחושק, מכאן היה לו הנס, שהוא נשאר בקדושה.

וזהו הפירוש "מנותר קנקנים נעשה נס לשובנים". כי "קנקן" פירוש, כמו שכתוב "שרבי מאיר היה מטהר את השרץ בק"ן טעמים", שפירוש, שבכל דבר יש סברה לכאן, וסברה להיפך. ובמה יכולים לברר. הוא, מנותר. היינו, מדבר המיותר להגוף, מה שהוא לא מחשיב אותה למאומה. וזוהי בחינת אמונה למעלה מהדעת, שרק מזה יכולים להינצל מלנפול ברשת הקליפות.

וזהו ענין פך השמן, שמצאו, שהיה חתום בחותמו של כהן גדול. "כהן" נקרא חסד" "גדול" נקרא חסד, שנעשה לחכמה, היינו שפע דמין החסדים, הנקרא בחינת "כהן", שכהן הוא מדת החסד, שהחסד מראה על האמונה למעלה מהדעת. שזהו ענין, שאברהם, שהוא מידת החסד, הוא אב האמונה.

ובחינת אמונה אין היוונים יכולים לראות, מטעם שהם רואים רק עד הדעת, ולא למעלה מהדעת. ומשום זה, בה בעת שהם הלכו למעלה מהדעת, כבר אין היוונים יכולים לשלוט. וזהו ענין, שהיוונים לא ראו את פך השמן.

וענין הנס, שהיה מאיר ח' ימים, זהו רמז, שהיה מאיר בחינת חסדים שבבינה. שמבינה עד המלכות יש שמונה ספירות. אבל חכמה דחכמה לא היה מאיר. ולכן קבעו לשמונה ימים, היות שהיה מאיר רק מבחינת שמונה. וזה שכתוב "בני בינה ימי שמונה, קבעו שיר ורננים".

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

ההבדל בין חסד ואמת, לחסד שאינו אמת

מאמר ח', תשמ"ז

כתוב "ויקרא לבנו ליוסף, ועשית עמדי חסד ואמת".

המפורשים שואלים, מדוע קרא דוקא ליוסף ואמר לו, "ועשית עמדי חסד ואמת". על "חסד ואמת" פירש רש"י "חסד, שעושים עם המתים, הוא חסד של אמת, שאינו מצפה לתשלום גמולי". ועל הכתוב "ואני נתתי לך שכס אחד על אחיך", פירש רש"י "לפי שאתה טורח להתעסק בקבורתי".

והנה דברי רש"י הם בסתירה למה שכתוב כאן. שהוא "נותן לו שכס אחד על אחיך", הוא מסביר, מטעם שהוא טורח בקבורתי. אם כן אין זה "חסד של אמת". הלא הוא משלם לו עבור טרחתו, בזה שהוא נותן לו שכס אחד על אחיך. ובענין "חסד של אמת" מפרש רש"י, שהוא לא נותן לו שום דבר עבור הטרחה שלו, להביאו לארץ ישראל, שאומר "כי החסד שעושה עם המתים הוא, שאינו מצפה לתשלום גמולי".

חז"ל דרשו על הפסוק "ויצו אל יוסף לאמור, אביך צוה לפני מותו", שינו בדבר מפני השלום, כי לא צוה יעקב כן, שלא נחשד יוסף בעיניו. הגם שדרשת חז"ל מתרצת את הקושיא, שלא מצינו שיעקב צוה לפני מותו לאמר, מכל מקום רמז לזה אפשר לתת. היינו בדרך רמז, כן צוה אותו לפני מותו. אבל לא בפירוש, שיאמר לו, זה לא היה.

וכדי להבין את הנ"ל, צריכים מקודם לחזור על מה שכבר דברנו מזה הרבה פעמים. היינו מהי מטרת הבריאה. שלמדנו, שהיא להטיב לנבראיו. אלא מטעם שלא יהא נהמא דכסופא, נתקן דבר, שע"י זה יבטל הבושה בעת קבלת הטוב והעונג. ודבר זה נקרא בשם "לכוון בעמ"י להשפיע" בעת קבלת התענוג.

ואז כיון שהמקבל אין כוונתו לטובת עצמו, אלא כל מה שהוא מקבל הוא רוצה בזה להנות את הבורא, משום שרצונו יתברך היה כך, שהוא רוצה להטיב, ובזה נסתלקה הבושה, ומסיבה זו נסתלקו האורות מהכלים, בזמן שנאבד מהם את הכוונה דעמ"י להשפיע, המכונה בפרצופים עליונים בשם "הזדככות המסך", שע"י זה אין להם את האור חוזר.

שאור חוזר פירושו, שהתחתון רוצה להחזיר את הנאה להעליון. שפירושו, שכמו שהאור עליון בא להתחתון מסיבת להטיב לנבראיו, כמו כן התחתון מחזיר עכשיו את הנאה להעליון. היינו, שהתחתון רוצה להנות להעליון, בזה שהוא מקבל את השפע מהעליון.

וכמו כן מסיבה זו נולדו הקליפות, שתכונתם הוא רצון לקבל אך לעצמם. והטוב ורע שאנו מרגישים בעולמנו זה, גם כן נמשך מסיבה זו. וכל הקלקולים והתיקונים

סובבים רק על נקודה זו, הנקראת "רצון לקבל הנאה". אבל אם תשאר הכלי קבלה כמו שיצאה, היינו להיות מקבל בעמ"נ לקבל, היה גורם זה בחינת בושה, מטעם שינוי צורה. ומשום זה נתקן התיקון, הנקרא "בעמ"נ להשפיע". ודבר זה, היינו להפך את הרצון לקבל בעמ"נ להשפיע, זהו כל העבודה שיש לתחתונים. ובעולמות עליונים נקרא ענין זה "הסתלקות האורות" או "התפשטות האורות".

זאת אומרת, שהענין בעמ"נ להשפיע הוא המניע את כל העולמות. היינו, אם יש להתחתון הכח השפעה, הוא מקבל שפע עליון. ועוד יותר מזה הוא, ששיעור גדלות השפע, מה שהתחתון מקבל, תלוי במידת גדלות כח השפעה שיש להתחתון. וכמו שלמדנו, שכל העב ביותר ויכול להתגבר ולתת אור חוזר, הוא מקבל מדרגה יותר גדולה. זאת אומרת, שהכל תלוי במידת השפעה מה שהתחתון מסוגל לתת. וכבר דברנו מזה, שבהרצון לקבל הזה, שרק הוא נקרא "בריאה חדשה", והוא נקרא "כלי, שבו מושפע השפע העליון", שמזה נמשך אצל הנבראים התחתונים, שיש להבחין בהרצון לקבל שלהם ד' בחינות: (א) הוא כלל העולם, שהולכים אחר שאיפתם, שהוא לקבל הנאה ותענוג משום שהם רוצים להנות עצמם.

(ב) שהם כן משפיעים הנאה ותענוג לאחרים, אלא גם בזה יש להבחין ב' הבחנות:

(א) היינו, שאם הם משפיעים הנאה ותענוג לאחרים, ומקבלים עבור זה כסף, זה לא נקרא שהם משפיעים לאחרים. אלא זה נקרא "חליפין", שכל אחד מחליף את מה שיש לו, והשני נותן לו תמורת זה מה שיש לו. דוגמא, מי שיש לו מסעדה או מלון, ונותן לאנשים מקום ללון, או לאכול ולשתות. אף אחד לא יגיד, שהאדם הזה הוא עוסק במידת השפעה. והטעם הוא, היות שמקבל תמורת עבודתו כסף. ועוד, הוא מודד את המחיר, כמה כסף שיקח עבור מה שהוא נותן לו.

או נגיד לדוגמא, מלצרים, שמשמשים את האורחים. והגם שלא מקבלים אצל האורחים שום תמורה, מכל מקום אף אחד לא יגיד, שהמלצרים הם אנשים שעוסקים בהשפעה. והוא מטעם, שבעל המלון משלם להם כסף עבור זה שנותנים שרות להאורחים.

(ב) בזמן שעוסקים בהשפעה, כנ"ל, היינו שנותנים לאנשים לאכול ולשתות, ונותנים מקום ללון. אבל בלי תמורה של כסף. רק הוא יודע, שאם זה שהוא משתדל לעשות טובות לאחרים, בזה הוא קונה לעצמו שם טוב. ושכל העיר ידע, שהוא האיש שכדאי לכבדו, בזה שהוא מפריש מכוחו וממונו לצורך הכלל. אדם זה כבר מקבל שם "בעל טוב", "בעל גמילות חסד", "בעל הכנסת אורחים" וכדומה. והגם שהוא עושה זה לצורך כבוד, אבל אף אחד לא יגיד, שהמעשים שהוא עושה, הכל הוא לצורך עצמו, היינו בשביל שהוא רוצה כבוד.

ובאופן כזה מקובל בעולם. אם האדם מתנהג כך, דהיינו שעושה טובות לצורך הכלל, זה נקרא, שעובד עבור הכלל שלא על מנת לקבל פרס. ובאמת כולם מכבדים אותו עבור צדקתו וישרת לבו. ובחינה זו נקראת בעבודת ה' שהוא "משפיע עמ"נ

לקבל". זאת אומרת, **בחינה א'** נקראת "מקבל בעמ"נ לקבל".

מה שאם כן בחינה זו, שלא רוצה כסף עבור עבודתו, נקרא "משפיע אבל עמ"נ לקבל". וזה נקרא "שלא לשמה". פירוש, המעשה הוא להשפיע. היינו, שנותן מכוחו וממונו לצרכי קדושה, אבל הוא רוצה תמורה. לכן נקרא זה "משפיע בעמ"נ לקבל".

וזה נקרא בחינה ב'.

בחינה ג' הוא, שהוא לא רוצה עבור היגיעה שנותן, הן מכוחו והן מממונו, שום תמורה. דהיינו, בין אדם לחבירו הוא עובד בהצנע לכת, ובין אדם למקום, הוא אומר להבורא, אני נותן לך רב תודות, בזה שאתה נתת לי רצון וחשק לעשות משהו, בכדי להנות אותך. וזה הוא כל שכרי בחיים שלי, בזה שזכיתי לשמש אותך. ואני מבקש, שאתה תיתן לי שכר בזה, אם אתה תיתן לי עוד רצון וחשק, שלא יהיה לי שום מחשבות זרות, לעשות משהו לתועלת עצמי. אלא כל רצוני וחשקי יהיו אך ורק לעבוד לשם שמים. ואני חושב, שאין דבר חשוב יותר בעולם, שהאדם יכול לצפות לזכות בחיים שלו, להיות מאושר בעולם. שעל העושר עובדים כל העולם, וכולם רוצים להגיע. אבל הם אינם יודעים מה זה אושר. אבל בזה כולם שוים, שרוצים להיות מאושרים. ואני כן יודע מה זה מאושר. היינו, אם האדם יכול לזכות לשמש את המלך, ולא לחשוב על תועלת עצמו, אלא לתועלת המלך, האדם הזה הוא המאושר בעולם. ומאיפה אני יודע זה, היות שאני מרגיש כך. ובכן, איזה שכר אני רוצה. רק זה. לכן הוא אומר, שה' תזכה אותי להרבות מעשים לשם שמים. וזה כמו שאמרו חז"ל (אבות, פרק רביעי) "שכר מצוה מצוה". ומשום זה לשכר הזה אני מצפה, ובחינה זו נקראת "משפיע בעמ"נ להשפיע". וזוהי בחינת "לשמה".

בחינה ד' היא, שהוא כבר מוכשר לומר, שאני רוצה לקבל הנאה ותענוג, לאו דוקא ממה שאני משפיע, אלא רוצה לקבל הנאה ותענוג, מזה שאני מקבל ממש. היות שהוא כבר הגיע למדרגת "משפיע בעמ"נ להשפיע", ואינו דואג לתועלת עצמו. ומשום זה מתחיל לחשוב, מה מותר לי לומר, שמזה הבורא יהנה. הלא הוא לא צריך שום דבר שיתנו לו, הלא כל העולם שלו. כמו שכתוב "ואם יצדק, מה יתן לך". המחשבה הזו מביאה לו, שיתחיל לחשוב על מטרת הבריאה. והוא רואה מה שכתוב, שמטרת הבריאה היא "להטיב לנבראיו". היינו, שהבורא רוצה לתת לנבראים טוב ועונג. ומשום זה הוא אומר עכשיו להבורא, תן לי טוב ועונג. ואני רוצה זה לא בשביל אני חושב להנות עצמי, אלא אני רוצה להנות עצמי, מטעם שיש לך הנאה מזה שאנחנו נהנים. ורק על כוונה זו אני מבקש ממך שתיתן לי טוב ועונג. זאת אומרת, שאין בי שום רצון לתועלת עצמי. אלא כל מה שאני חושב ועושה, הכל הוא בכדי שתהיה לך נחת רוח.

וכשהאדם רוצה לצאת ממצב של "כלל העולם", שהוא "מקבל בעמ"נ לקבל".

אז הסדר הוא, שנכנסים למצב הב', הנקרא "משפיע בעמ"נ לקבל", וזה נקרא "שלא לשמה". כי המעשה הוא להשפיע, אבל מקוה שע"י זה יקבל שכר, בזה שהוא עושה מעשים דלהשפיע. וגם בזה יש להבחין ב' הבחנות:

(א) שהוא רוצה, שאנשים יתנו לו תמורה. שזה נראה, כאילו הוא עובד ועושה מעשים טובים, לפי מה שאנשים מחייבים אותו, בזה שנותנים לו כבוד, וכדומה.

נמצא, שנראה כאילו שהוא מקיים תו"מ בשביל שאנשים מצווים לו לקיים, ולא שה' הוא המחייב.

ב) שהוא עובד בהצנע לכת ואינו רוצה שום תמורה מאנשים. כי הוא לא מראה להם את עבודתו, מה שהוא עובד. וממילא לא נותנים לו שום תמורה, אלא שהוא רוצה שהקב"ה ישלם לו שכרו עבור קיום תו"מ.

וכאן יש הבדל גמור בין מצב דשלא לשמה. כי במצב הזה הבורא הוא המצוה לקיום תו"מ, ולא אנשים מחייבים אותו לקיים תו"מ. לכן נקרא אדם זה "עובד ה'", היות שכל עבודתו היא רק בכדי לקיים מצות ה', אשר צוה לנו. אלא מה, רק שהוא רוצה שכר עבור עבודתו, שה' ישלם שכרו ולא בשר ודם.

אבל חז"ל אמרו (פסחים נ', ע"ב) "לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות אף על פי שלא לשמה, כי מתוך שלא לשמה באים לשמה". ובעבודה דשלא לשמה, שהאדם רוצה לבוא מזה לדרגת לשמה, כאן במצב הזה, הוא עיקר מה שהאדם צריך שמירה יתירה, והבנה רבה, והדרכה מיוחדת איך לצאת מהמצב דשלא לשמה ולהגיע לשמה.

כי כאן המקום מסובך מאוד, מחמת שאין בידי אדם לברר את האמת. היינו, מה זה אמת ומה זה שקר. כי מטבע של האדם, הוא שלא לראות על עצמו שום חסרונות, מטעם, כי אדם קרוב אצל עצמו, ומשום זה הוא משוחד. ו"השוחד יעוור עיני חכמים".

ועוד יותר מזה, שאפילו הוא רואה את האמת, שהוא לא הולך בדרך הנכונה, והוא צריך לשנות דרכו, היינו לצאת מאהבה עצמית, אבל קליפת מצרים שולטת על הגוף, ואין האדם מסוגל לצאת מהשליטה זו, רק בסיוע מלמעלה. כמו שאמרו חז"ל "יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, אלמלא אין הקב"ה עוזרו, אינו יכול לו". ומשום זה עיקר העבודה מתחילה במצב ה', המכונה "שלא לשמה".

ובהאמור יוצא, שעיקר העבודה עם הגוף, שהוא מתנגד ולא נותן לו לעבוד, היא בזמן שהאדם עובד בהצנע לכת, ואינו מצפה לקבל שום שכר מבני אדם, אלא הוא עובד רק עבור ה', היינו משום שה' צוה לנו לקיים תו"מ, ורוצה לעשות רצונו. וזוהי אצלו הסיבה של קיום תו"מ.

ורק מה חסר לו. אבל הוא מצפה לתמורה עבור זה. היינו, שהוא רואה, שאין הוא מסוגל לעבוד שלא עמ"נ לקבל פרס, אלא רק שיבטיח לגוף שלו, שיקבל איזו תמורה עבור היגיעה. ובשיעור שהגוף מאמין בזה, היינו שיקבל שכר, בשיעור זה הוא מסוגל לקיים תו"מ. אבל בזמן שהוא מסופק בהשכר חס ושלום, אין לו חומרי דלק לעבודה.

ובמצב כזה, היינו שהאדם משתוקק להיות עובד ה' בעמ"נ שלא לקבל פרס, אז הגוף מוחה בכל תוקף ולא נתן לו מקום מנוחה, בעת שהוא אומר לו, שאני רוצה לקיים תורה ומצות בלי שום תמורה, אלא אני רוצה לקיים מצות אמונה, היינו להאמין בגדלות הבורא, אף על פי שהגוף לא מרגיש את גדלותו וחשיבותו של הבורא, שיהיה כדאי לשמוע בקולו ולקיים מצותיו בכל פרטיה ודקדוקיה. מטעם, כי בזה אני משמש אותו, ואני מתאר לעצמי בציור, אילו היה כאן לשמש

גדול הדור, שהוא לא נותן לכולם שישמשו אותו, אלא בחר בקומץ קטן של אנשים, ואני בתוכם, איזו שמחה היתה לי אז. ומדוע כאן, אצל עבודת ה', אין אני מסוגל לעבוד בלי שום תמורה, אלא אני מצפה שיתנו לי איזו תמורה עבור השרות. זהו מטעם, ששם אני רואה את האדם שכולם מכבדים אותו, ואומרים לי מהי גדלותו. ואני יכול להשיג את גדלותו, מה שהם אומרים עליו. אזי אני משמש אותו מטעם חשיבותו. מה שאם כן לגבי הבורא יתברך, **אנו צריכים להאמין** את גדלותו וחשיבותו, ובעיקר **להאמין שהוא טוב ומטיב**. והיות שהגוף אינו רוצה להאמין, אלא לראות בעיניים, שכך הוא.

ומשום זה, כשהאדם מתגבר לפעמים על אמונה חלקית, היינו על חלקים קטנים לתת לו, הוא מאמין, אבל שתהיה לו אמונה שלימה, אין לו כח להאמין, כמו שכתוב בהקדמה לתע"ס (אות י"ד).

ובהאמור נוכל להבין, מהי הסיבה שהאדם לא יכול להתקדם בעבודה דלהשפיע. זאת אומרת, במקום שהוא לא רואה שתהיה לו תמורה עבור עבודתו, אזל לו החומרי דלק, והגוף מתרפא מעבודה.

צריכים לומר, שאין זה אלא מסיבת חסרון אמונה. וכשאדם יודע זה, זאת אומרת, בזמן שאדם יודע את הסיבה שגורמת לו להחליש אותו, שלא יהיה לו כח לעבודה, יש אז מקום תקוה, שתהיה לו היכולת לתקן עצמו, באופן שיהיה בריא וחזק, שתהיה לו אפשרות ללכת לעבודה.

מה שאין כן כשהוא לא יודע את הסיבה האמיתית, מה שמביאה לו את חולשתו, הוא יכול ללכת ולשמוע כמה אנשים, מה שהם נותנים לו עצות להבריא. אבל כלום לא יעזור לו, כי כל אחד אומר לו, מה שהם מבינים לפי דעתם לרפאותו. ולפי שעה הוא מקבל מהם איזו תרופה. והוא מתחיל לחשוב, שהם מבינים משהו, אחרת לא היה שומע בקולם.

ועוד יותר מזה, שיותר קל להאמין להם, שהם יודעים מה שאומרים, מסיבת שהם בעצמם חושבים לעצמם למבינים גדולים. וגם התרופות מה שהם נותנים, אינו מסכן את החיים שלו, של אהבה עצמית.

ומשום זה, כל העולם שמרגישים איזו חולשה בעבודה, הולכים אליהם. והם נותנים להם תרופות, שהתרופות האלו המה תרופות להרגיע. היינו, שמי שמרגיש קצת יסורים בעבודת ה', בזה שהוא רואה, איך שהוא מרוחק מהאמת, ולא רוצה לרמות עצמו, ובשביל זה הוא הולך לבקש איזו תרופה לרפאות את חולשתו בעבודה.

וכשהוא מקבל את התרופות מה שהם נותנים, זו תרופה של אמת לפי שעה. היינו שהיסורים שהיו לו, הסתלקו ממנו ע"י התרופה שלהם. היינו, שכבר אין לו יסורים, בזה שהוא לא הולך על דרך האמת. היינו, שע"י התרופה מה שקיבל מהם, כבר אין לו דרישה להאמת. נמצא, שהתרופות מה שקיבל מהם, הם תרופות להרגיע, היינו שלא להרגיש את הכאב.

וזה דומה למי שכואב לו הראש, הוא מקבל כדורים להרגיע. ולא שהכדורים האלו מרפאים אותו, אלא זהו רק להרגיעו ולא יותר. כמו כן בנידון דידן, שכל העצות, מה

שהוא מקבל מהיועצים, **ששייכים להכלל**, אינם יכולים לתת עצות לעשות מעשים דלהשפיע. שהוא תרופות רק להרגיע, ולא לעצם המחלה, שהיא הסיבה העיקרית, המביאה לחולשת האדם.

מה שאם כן בזמן שהוא הגיע לדעת סיבת המחלה, היינו שכל הסיבה היא רק שחסרה לו אמונה, להאמין בגדלות וחשיבות ה', ושזה נקרא בלשון הזה"ק "שכינתא בעפרא" ועבודתנו היא "לאוקמא שכינתא מעפרא". זה נותן לנו סדר אחר בעבודת ה'.

זאת אומרת, שהאדם צריך לדעת, שיש **מעשה וכוונה**, במה שניתן לנו לקיים תורה ומצות בבחינת מעשה, בדיבור ובמעשה. אבל לכל אלו, היינו הן לתורה והן למצות, יש גם כן כוונה, היינו לכוון מה אני רוצה עבור קיום תורה ומצות, שפירושו, מה אני צריך לכוון בעת הקיום של תו"מ.

ובעיקר הוא צריך לדעת, לטובת מי אני צריך לקיים אותם. זאת אומרת, שלגבי אנשים השייכים להכלל, בהם לא שייך לומר, שהם יכוונו כוונות, מטעם כי מתוך שלא לשמה יבואו לשמה, ויספיקו המעשים לבד. ומשום זה אינם יכולים לחייב אותם, שיכוונו כוונות.

אלא מה שהם מקיימים תו"מ בבחינת עשיה, שזה נוהג במצות התלויות בדיבור או במעשה, לא חשובה אז הכוונה. כי אפילו שאין להם שום כוונה, אלא שמכוונים, שעכשיו מקיימים מה שהקב"ה צוה לנו לעשות, זה מספיק לנו בבחינת שלא לשמה.

אבל בזמן שהאדם רוצה להגיע לשמה, שפירושו, שרוצה לקיים תו"מ "שלא על מנת לקבל פרס", אלא שרוצה לעשות נחת רוח להבורא, בכדי להגיע לזה נוהג אז ענין כוונה. זאת אומרת "המצוה הזו שאני מקיים, על איזו כוונה אני עושה זאת". וידוע, שבלי שכר אי אפשר לעבוד. אם כן, מה יכולים לומר לאדם, שכדאי לעבוד שלא עמ"נ לקבל פרס. הלא לשכר הוא צריך. רק דבר אחד יכולים לומר לו, שהוא שיזכה לשמש את המלך, שאין תענוג יותר גדול מזה שהוא ישרת את המלך. ולפי גודל חשיבות המלך כך הוא נהנה. היינו, המודד של התענוג משמוש המלך, תלוי בחשיבות המלך, בשיעור שהוא מחשיב אותו.

והיות ששכינתא בגלותא, וכן שכינתא בעפרא, לכן מובא בזה"ק, שהאדם צריך לכוון "לאוקמא שכינתא מעפרא". כי ענין עפר הוא ענין שפלות, שאדם דש זה בעקביו. זאת אומרת, שבכל מעשה, שהאדם עושה בקיום תו"מ, הוא צריך לכוון, שע"י זה יזכה "לאוקמא שכינתא מעפרא". שפירושו הוא, שהוא רוצה שכר עבור יגיעתו בתורה ומצוות, שיזכה להרגיש, שהוא משמש מלך גדול.

היינו, כי בעת היגיעה הוא מרגיש, שלרוחניות, היינו בזמן שהוא רוצה לעבוד בעמ"נ להשפיע, אז הוא מרגיש טעם עפר בעת עבודתו. והוא מטעם שיש הסתר גדול על הרוחניות, שלא רואים ומרגישים את חשיבות הדבר. ומזה באים לו כל המכשולים.

מה שאם כן אם הקב"ה יסיר ממנו ההסתרה, וירגיש את חשיבות המלך, אז זהו כל שכרו, מה שהוא מאחל לעצמו בחיים. היות שהוא רוצה להיות משמש את המלך,

כמו שכתוב, שאנו אומרים בתפלה "ובא לציון", "ברוך הוא אלהינו, שבראנו לכבודו". והאדם רוצה, שתהיה לו האפשרות ליתן "תודה" להבורא, על זה שברא אותו לכבודו. היינו, לשמש להבורא, שפירושו, [שהאדם יסכים בכל אבריו, ושיהיו "פיו ולבו שוים", בזה שהוא נותן "תודה" לה', בזה שהוא ברא את האדם לכבודו, ושלא נברא האדם לתועלת עצמו, אלא שכל רצונו וחשקו יהיה אך ורק להשפיע נחת רוח להקב"ה.

והכוונה הזו האדם צריך לכוון בכל מעשה שהוא עושה. שבסגולת המעשה שהוא עושה, שהקב"ה יתן לו את הכוונה, שכל המעשים שלו יהיו אך ורק להשפיע, ושיבטל ממנו את הרצון לאהבה עצמית, היות שהוא רואה, שאינו יכול לצאת משליטתו, והוא נמצא בגלות אצל "אומות העולם" הנמצאים בגופו. כידוע, מה שאומר הזה"ק "כי כל אדם הוא עולם קטן". וכמו שנאמר, שבעולם נמצאים ע' אומות וגם עם ישראל, כמו כן נמצא באדם אחד לבדו כל ע' אומות וגם בחינת ישראל. ובחינת ישראל שבו היא בגלות תחת שליטת ע' אומות שבקרבנו. וזה הוא כמו שאמרו חז"ל "הבא לטהר מסייעין אותו" (שבת ק"ד, ע"ב). ויש לפרש, מה פירושו של "הבא". יכולים לומר "הבא" נקרא "המעשה שהוא עושה". ורוצה לעשות זה לשמה. ואינו יכול, משום שהוא נמצא בגלות תחת שליטת אומות העולם כנ"ל. "מסייעים אותו מלמעלה", היינו שהקב"ה גואל אותו מגלות הגויים, שהיו שולטים עליו.

נמצא לפי זה, שבזמן שהאדם עושה את המעשה, והוא רוצה שהמעשה יהיה לשמה ולא מטעם אהבה עצמית, היינו שיקבל איזה תמורה עבור המעשה, היינו שכר בעוה"ז או בעוה"ב. בעיקר, הוא רוצה משהו עבור המעשה שהוא עושה. אולם הוא רוצה מהבורא, שהמעשה שהוא עושה, יתן לו סיפוק מלא, וירגיש עצמו, שהוא מאושר עכשיו יותר מכל העולם, בזה שהוא משמש את המלך.

מה שאם כן אם הוא יקבל עוד משהו, חוץ מהשרות שהוא עושה, זה מטיל פגם בהשרות של המלך. וראיה לזה, שהוא רוצה עוד משהו. אבל מה הוא כן יכול לדרוש, מדוע אין לו ההתפעלות וההרגש האמיתי בזמן שהוא מדבר להמלך.

לדוגמא, הוא מבקש מה', שהוא רוצה, בזמן שהוא עושה "ברכת הנהנין" ואומר "ברוך אתה ה', המוציא לחם מן הארץ", מדוע אין לו הדרך ארץ, שיעמוד באימה וביראה, כמו שעומדים בפני המלך. אלא שהוא מדבר לה', ואין לו שום התפעלות, שירגיש למי הוא מדבר.

וזה כואב לו. והיות שאין הוא מוכשר לתקן את עצמו, ומשום זה הוא מבקש מה', שיעזור לו, שיתן לו קצת גילוי, שירגיש לפני מי הוא עומד, לפני מלך מלכי המלכים. ומדוע הוא לא מרגיש את זה.

ועל זה אמרו בזה"ק "הבא לטהר מסייעין אותו". ושואל "במה". ומשיב, "בנשמתא קדישא". היינו, שנותנים לו מלמעלה שפע, המכונה "נשמה". וזה עוזר לו, שתהיה לו היכולת לצאת משליטת הגלות של אהבה עצמית, ולכנס לקדושה. היינו, שכל מחשבותיו יהיו אך ורק להשפיע נחת רוח להקב"ה. היות שע"י הנשמה שהוא משיג, מסתלק ההסתר והצמצום, ומרגיש גדלות ה'.

ואז הגוף נכנע "כנר בפני אבוקה" מפני אור ה'. והוא מרגיש אז, שיצא מעבדות לחירות. היינו, במקום, בזמן שהיה רוצה לעבוד בלתי ה' לבדו, תיכף באו השאלות של ע' אומה"ע שבגופו, ושואלים, היתכן לוותר על מציאות הגוף ולא לחשוב עבורו שום דבר, אלא כל הכוחות והחושים להשקיע אך ורק ב"איך יכולים למצוא עצות לעשות נחת רוח להבורא".

ועוד יותר גרוע הם השאלות שלהם, בזה שהאדם אינו חושב, שאלו המחשבות אינן שייכות לעם ישראל, אלא שהם מחשבות ע' אומות, אבל האדם חושב, שהם מחשבות שלו. היינו, שהוא שואל לעצמו אלו השאלות. ועם עצמו איך האדם יכול להילחם.

ואאמו"ר זצ"ל אמר, שהאדם צריך לדעת, שאלו מחשבות והרצוניות הזרים לרוח היהדות, אינם שייכים לבחינת ישראל עצמו, אלא שהם באים ממחשבות של האומות העולם הכללית, הנכנסים לבחינת אומות העולם הפרטיים, שישנם בכל אדם פרטי. ובזמן שהאדם מאמין שהוא כך, היינו שאינם שלו, אז עם גוף אחר האדם כן יכול להילחם. מה שאם כן כשהוא חושב, שהמחשבות הזרות האלו הם שלו, האדם עם עצמו אינו יכול להילחם.

ובהאמור, אין עצה אחרת, אלא לבקש מה', שיעזור לו לצאת מהגלות המרה הזו אלא בעזרתו יתברך. כנ"ל בדברי הזה"ק, " **העזרה שבאה מלמעלה, הוא שנותנים לו נשמה**". וע"י הנשמה, שמראה את גילוי גדלות יתברך, רק אז נכנע הגוף.

ובזה יכולים לפרש מה שכתוב ביציאת מצרים (ב"הגדה של פסח") "ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים. אני ה', אני הוא ולא השליח. אני ה', אני הוא ולא אחר".

שזה בא לומר, שרק ה' הוא יכול לעזור לצאת משעבוד גלות פרעה מלך מצרים, שמחזיק אותו שלא לצאת מאהבה עצמית, ולעשות כל המעשים רק מה שיביא לו תועלת לאהבה עצמית. ואין לו שום עצה, שיהיה בידו לעשות משהו לתועלת ה'. אז בא עזרת ה'.

אמנם אאמו"ר זצ"ל אמר, מתי האדם יכול לומר, שאין לו שום עצה לעשות משהו לתועלת ה'. זה הוא דוקא, שהוא מצדו כבר עשה כל מה שבידו לעשות. זאת אומרת, שהוא מצד עצמו, כל העצות שישנן בעולם, שחשב שיכולות לעזור לו, הוא כבר עשה. ומכל מקום לא עזרו לו העצות שלו. אז הוא יכול לומר בפה מלא "אם אין הקב"ה יעזור לי, אני אבוד". שמבחינת מעשי התחתונים, במה שיש להם לעשות, כבר הכל עשיתי. ולא עזר לי.

וזה דומה לאדם, שהיה לו חולה בבית, שנחלה. מה עושים. הולכים לרופא, ואומרים, שהרופא יהיה שליח טוב מאת הקב"ה, ויהיה החולה בריא. ואם חס ושלום החולה עדיין לא נתרפא, מדרך העולם הוא, שהולכים לפרופסור. ואומרים, בטח שהוא יהיה שליח טוב מאת הבורא, שירפא את החולה. ואם גם הפרופסור לא יכול לעזור, אז עושים ועידת פרופסורים, אולי הם ביחד על ידי ההתיעצות שלהם ימציאו איזו תרופה להחולה. ואם גם זה לא עוזר, אז מדרך העולם הוא, שאומרים להבורא, רבונו של עולם, אם אין אתה עוזר לי, אין אף אחד שיכול לעזור לנו. היות

שכבר היינו אצל כל הרופאים הגדולים, שהם השליחים שלך, ואף אחד לא יכול לעזור לי. ואין לי למי לבקש אלא ממך, שאתה תעזור לי. ואז, כשנתרפא, האדם אומר, שרק הקב"ה בכבודו בעצמו עזר לו ולא ע"י שליח. וזהו מה שכתוב בהגדה של פסח, שיציאת מצרים היתה ע"י הקב"ה בעצמו, ולא ע"י שליח. שדרשו "ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים, אני ה'. אני הוא, ולא השליח. אני ה' ולא אחר".

היינו, שבזמן שכל העצות ותחבולות האדם כבר עשה, שהם דומים לשליחים, כמו הרופאים כנ"ל, ולא עזרו, אז האדם יכול לתת תפלה מעומק הלב, היות שאין לו לשום מקום לפנות לעזרה, משום שכבר עשה כל העצות שעלה במחשבתו. ואז מתחיל הענין של "ויאנחו בני ישראל מן העבודה, ויצעקו, ותעל שועתם אל אלקים מן העבודה". שפירשנו, מהו מן העבודה היה הצעקות שלהם, שמן העבודה, היינו שלאחר שכבר עשו כל מה שיש לעשות בבחינת עבודה, מה ששייך להם, וראו שאין מכאן שום עזרה, אחרי כל העבודות, ומשום זה היה שועתם מעומק הלב. היינו, שראו, ששום שליח לא יכול לעזור להם, אלא הקב"ה בעצמו כנ"ל "אני הוא ולא השליח". ואז נגאלו ויצאו ממצרים.

ובזה נבין מה שאמר האר"י הקדוש, שעם ישראל היו לפני יציאת מצרים במ"ט שערי טומאה, ואז נגלה אליהם מלך מלכי המלכים, וגאלם. ונשאלת השאלה, בשביל מה היה מחכה עד זמן הזה, שיהיו בתכלית השפלות.

ולפי הנ"ל יש להבין, כי מטרים שראו את מצבם השפלות האמיתית, שחזרו אחר ולא הצליחו להתקדם לצד הקדושה, הבינו אז, שאין שום שליח יכול לעזור להם, כנ"ל במשל הרופאים. וממילא, ויצעקו אז רק לה', שהוא יעזור להם. לכן כתוב "אני הוא ולא השליח".

וענין שהוא בעצמו גאלם והוציאם מהגלות, פירושו, שהשיגו, שאין בעולם שום שליח, אלא הכל עושה הקב"ה. וזהו כמו שכתוב בזה"ק "הבא לטהר מסייעין אותו. ואומר, במה מסייעין לו, בנשמתא קדישא". היינו, שמקבל בחינת גילוי אלקותו, הנקרא "נשמה". שבזה הוא משיג את שורשו. ואז האדם מתבטל "כנר בפני אבוקה", לאחר שהשיג את בחינת נשמה, שהוא מרגיש אז, שהוא חלק אלקי ממעל.

ובהאמור נבין מה ששאלנו, מדוע קרא דוקא ליוסף ולא לשאר אחיו, לאמור להם כמו שאמר ליוסף "ועשית עמדי חסד ואמת". ופירש רש"י, חסד שעושים עם המתים הוא חסד של אמת, שאינו מצפה לתשלום גמול. ומכאן סתירה לדברי רש"י, במה שהוא מפרש על פסוק "ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך". וזה לשונו, לפי שאתה טורח להתעסק בקבורתי. וזה קשה במה שאומר, שיעקב אמר ליוסף, שיעשה עמו חסד של אמת, מטעם שאינו מצפה לגמול. הלא הוא משלם לו שכר טרחא, במה שנותן לו שכם אחד על אחיך.

הנה כאן מרומז סדר של עבודה, מתחילה ועד הסוף. כנ"ל, שיעקב צוה לבנו יוסף: (א) שיעשה חסד של אמת. כי תחילת העבודה היא, שצריכים להגיע לשמה, שזה נקרא "משפיע בעמ"נ להשפיע", ולא דורשים שום תגמול על העבודה. וזהו פירוש

מה שרש"י מפרש, החסד שעושים עם המתים, הוא שאינו מצפה לשום תגמול. רק שעושים חסד, היינו מעשים של השפעה בעמ"נ להשפיע, שהוא לא מצפה לתשלום גמול.

ורוצה לרמוז בזה, היות "הרשעים בחייהם נקראים מתים" (ברכות י"ח, ע"ב). ובהקדמת הזוהר אומר הטעם, מדוע "הרשעים בחייהם נקראים מתים". היות שהם משוקעים באהבה עצמית, הנקראת "רצון לקבל אך לעצמם". ובזה הם נפרדים מחיי החיים. לכן הם נקראים "מתים", שזהו הבחינה שאמרנו, הנקראת "מקבל עמ"נ לקבל", כנ"ל.

והיות שהאדם נברא עם הרצון לקבל, הבא מאבי"ע דטומאה, כמו שכתוב בהקדמת הזוהר (אות י"א), אי לזאת, האדם צריך להשתדל לעשות חסד של אמת עם גופו, הנקרא בחינת "מת". היינו, שידריך אותו להגיע לעשות מעשים דלהשפיע בעמ"נ להשפיע, שזה נקרא "חסד של אמת", שעושה עם הגוף שלו, הנקרא "מת". שיבוא לדרגת, שיעשה מעשים דהשפעה, והמת לא יצפה לשום תגמול. וכשישיג דרגה זו, נקרא, שבא ל **דרגה ג'**, הנקראת "**משפיע בעמ"נ להשפיע**", שזהו בחינת **לשמה**. וזה פירוש "ויקרא לבנו יוסף, וצוה לו לעשות חסד של אמת", כנ"ל.

ואח"כ באה **דרגה ד'**, הנקראת "**מקבל בעמ"נ להשפיע**". היינו לאחר שהגיע

לדרגת לשמה בכלים דהשפעה, אז הדריך אותו, שצריכים כן לקבל. אלא מה שיהיה בכוחו לכוון בעמ"נ להשפיע. וזה שרש"י מפרש על פסוק "ואני נתתי לך שכס אחד על אחיך". "לפי שאתה טורח להתעסק בקבורתי", זה מראה על שלימות, שאח"כ כבר יכול לקבל בעמ"נ להשפיע.

וזה ששאלנו, מדוע קרא לבנו ליוסף. יכול לומר, שרצה לרמוז לו את הענין מה שכתוב "ויצו אל יוסף לאמור אביך צוה לפני מותו". שחז"ל דרשו, שלא מצינו שיעקב אמר לו כך. ותירצו, שינו בדבר מפני השלום. ויש לומר, שבזה שצוה ליוסף לעשות חסד של אמת, היתה הכוונה, שיעסוק רק להשפיע ולא לתועלת עצמו. נמצא בזה רמז, שלא יהיה לו שום שנאה על האחים. כי מי שהולך בדרך השפעה ולא דואג לאהבה עצמית, לא שייך לומר שיש לו שנאה על מי שפוגע בו.

ובהאמור נבין ההבדל בין "חסד של אמת" ל"חסד שאינו של אמת". הסברנו, שבדרך העבודה, חסד, שעושים עם המתים, נקרא "חסד של אמת", היות שאינו מצפה לתגמול. פירוש הדבר. האדם עושה מעשים של השפעה, היינו תורה ומצות, והן מצות שהן רק מדרבנן או מנהגי ישראל, שבאופן כללי נקראות "תר"ך מצות", שהן נקראות בחינת "כתר", כמבואר בספר "פרי חכם" (חלק א' דף ס"ה).

הגוף נקרא בחינת "מת" כנ"ל, מטעם שהוא נמשך מאבי"ע דטומאה, ולכן הוא נקרא "רשע ומת", משום שהוא נפרד מחיי החיים. אומרים לנו, החסד הזה שעושה עם הגוף, צריך להיות של אמת. היינו, שבאמת תהיה הכוונה כמו המעשה. זאת אומרת, שגם הכוונה תהיה להשפיע. מה שאם כן אם הכוונה אינה להשפיע, אין החסד הזה נקרא "אמת".

ואם אין החסד הזה אמת, אין החסד הזה מתקן את המת שלו, שהיה נקרא

"רשע", מטעם הרצון לקבל שלו, שע"י זה קיבל הגוף שני תוארים "רשע" ו"מת".
ובכדי לתקן אותו, צריך לתת תיקון, שילך ממש להיפך מכפי שהוא הלך עד עכשיו,
שהיה הולך בדרכי הקבלה ולא בדרכי השפעה.

נמצא, שאם אין החסד הזה חסד באמת, אלא שיש לו כוונה אחרת, מהמעשה
החסד שהוא עושה, אין הגוף מקבל מזה שום תיקון יסודי. והגם שיש ענין "מתוך
שלא לשמה באים לשמה", אבל זהו רק **דרך מעבר**. היינו, שאי אפשר להגיע לחסד
של אמת מטרם עוברים השלב א', הנקרא "חסד שאינו אמת".

אבל העיקר הוא להגיע להאמת, כנ"ל, שהחסד יהיה באמת חסד. ולא רק שלפנים
אנו רואים שהוא חסד, היינו מה שמגולה המעשה לחוץ, אבל במה שהוא מכוסה,
היינו הכוונה, אין אנו יכולים לראות, מה שיש לאדם בפנימיות הלב. ויכול להיות
בתוך הלב, ששם הכוונה של המעשה, יש לו חשבון, שיקבל עבור החסד הזה שהוא
עושה, איזו תמורה, שזה נקרא "משפיע עמ"נ לקבל".

ואפשר לפרש על דרך זה את מה שכתוב "והצנע לכת עם ה' אלקיך". ש"הצנע
לכת" ענינו, שאין אדם שני יכול לראות, מה שהאדם חושב על המעשה. כי הכוונה
היא דבר שבצנעה, שאין השני יודע מחשבות של חברו, אז הכתוב אומר "והצנע
לכת". מה שיש בלב שלך, תשתדל להיות, שיהיה עם ה' אלקיך. היינו להשפיע,
כדוגמת מה שהוא בגלוי, שזה נקרא "פיו ולבו שוים". ומשום זה יש להבחין ב'
בחינות:

א) חסד שאינו של אמת. שהוא שלא לשמה, היינו משפיע בעמ"נ לקבל.

ב) חסד של אמת, שהוא בחינת לשמה, היינו משפיע בעמ"נ להשפיע.

אמנם יש בחינה עיקרית, שהיא המטרת הבריאה. היינו, שהתחנות כן יקבל טוב
ועונג, אלא שיכוון בעמ"נ להשפיע. וגם בחינה זו נרמזת במה שאמר "ועשית עמדי
חסד ואמת". שפירושו, שהחסד הזה יביאו אל האמת. ו"אמת" פירושו, כמו שכתוב
בתע"ס (חלק י"ג אות י"ז), "שתיקון הז' של י"ג תיקוני דיקנא, הוא "ואמת",
הנקרא בשם "ב' תפוחין קדישין", הם שני הפנים".

ומפרש שם (באור פנימי), שבזמן שמשגיגים את התיקון הז', הנקרא "ואמת", אז
רואים שהשגחתו יתברך עם הנבראים היא באמת בהשגחה של "טוב ומטיב". היינו,
מה שהיתה מקודם ההשגחה זו רק באמונה, זכו עכשיו בהשגחה והרגשה, שכך הוא
באמת. שאז מקבלים הטוב בבחינת מקבל בעמ"נ להשפיע. וזהו מטרת הבריאה,
היינו שהנבראים יקבלו את הטוב והעונג, כי בזה מתקיימת מטרת הבריאה.
ובהאמור יש לפרש הכתוב "קרוב ה' לכל קוראיו, לכל אשר יקראוהו באמת", גם
כן בב' אופנים:

א) "קרוב ה'". היינו, ששומע תפלתם לכל אלו "אשר יקראוהו באמת". היינו,
שמרגישים בעת שנותנים יגיעה, לעשות מעשים להשפיע. ומכל מקום הם רואים,
שמהכוונה דלהשפיע הם רחוקים. זאת אומרת, שהם רואים את האמת, איך יש
מרחק רב בין המעשה להכוונה, שהם אינם יכולים לצאת מהכוונה של אהבה
עצמית. ומתפללים לה', שהוא יוציאם מהשעבוד הזה. וזהו כל רצונם וחשקם. ורק
לישועה זו הם מצפים.

כי הם מאמינים, שכל זמן שהאדם נמצא באהבה עצמית, הוא נפרד מחיי החיים. ועל זה אומר הכתוב "קרוב ה' לכל, אשר יקראהו", שה' יתן להם את האמת, היינו שיוכלו לעשות "חסד של אמת", ולא מסתפקים בזה שעושים "חסד שאינו של אמת", היינו שלא לשמה. והיות שהיא תפלה לבקשת האמת, אז ה' עוזר להם, ומקבלים ממנו יתברך את מידת האמת.

(ב) שרוצים לזכות לבחינת מידת האמת, שהוא תיקון הז' של י"ג תיקוני דיקנא, שע"י תיקון הזה מתגלה להנבראים, שבאמת רואים כולם, איך שהקב"ה מנהיג את עולמו בהשגחת טוב ומטיב. שזה נקרא "חסדים מגולים", שהחסדים של ה' מגולים לפני כל, שהם אמת.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

גדלות האדם תלויה בשיעור אמונתו בעתיד

מאמר ט', תשמ"ז
ספר שמות, בשלח

הזה"ק (בשלח דף ס"ד, ובהסולם אות רט"ז) אומר "אז ישיר משה. שר, היה צריך לומר. ומשיב, אלא דבר זה תלוי לעתיד לבוא, שהשלים לאותו זמן, והשלים לעתיד לבוא, שעתידים ישראל לשבח שירה זו לעתיד לבוא. השירה הזאת, לשון נקבה. שיר זה, היה צריך לומר לשון זכר. ומשיב, אלא היא שירה, שהמטרוניתא משבחת אל המלך. אמר ר' יהודה, אם כן שהיא שירת המטרוניתא אל המלך, למה כתוב, משה ובני ישראל. והרי המטרוניתא היתה צריך לשבח. ומשיב, אלא אשרי חלקם של משה וישראל, שהם יודעים לשבח אל המלך בשביל המטרוניתא כראוי".

ויש להבין התשובה, שהוא נותן, על מה שכתוב בלשון עתיד, שהכוונה לעתיד לבוא. מה בא זה ללמדנו לבחינת עבודה. עוד יש להבין על התשובה, שנותן, למה כתוב "שירה" בלשון נקבה, שמפרש, הכוונה על מלכות, היינו שמלכות משבחת אל המלך, שעל זה רבי יהודה שואל. אם כן אם כוונתו על המלכות, למה כתוב "משה ובני ישראל". ומשום זה הוא צריך לפרש, שכוונתו על משה וישראל, שהם יודעים לשבח אל המלך בשביל המלכות. גם זה צריכים להבין, מהו הפירוש, שמשה וישראל צריכים לשבח אל המלך בשביל המלכות. ומדוע הם לא צריכים לשבח אל המלך בשביל עצמם, אלא בשביל מלכות.

ידוע, שמשה נקרא "רעיא מהימנא". ופירש אאמו"ר זצ"ל, שמשה היה מפרנס את ישראל עם בחינת האמונה, שאמונה נקראת "מלכות". היינו, שהוא הכניס יראת שמים, הנקראת "מלכות שמים", לעם ישראל. ומשום זה נקרא משה "רעיא מהימנא", "רועה נאמן", על שם האמונה. כמו שכתוב "ויאמינו בה' ובמשה עבדו". היינו, על מה שמשה הכניס בתוכם אמונת ה'.

זה ידוע, כי אין האדם יכול לחיות מבחינת השליה, אלא מבחינת החיוב. כי "פרנסה" נקראת מה שהאדם מקבל, והוא נהנה מזה, שהוא מקבל. וזה בא לנו ממטרת הבריאה, הנקראת "רצונו להטיב לנבראיו". אי לזאת, האדם מוכרח לקבל הנאה ותענוג, שיהיה לו עם מה להנות את גופו. וזה נקרא "חיוב", היינו מלוי, שעם המלוי הזה הוא ממלא את חסרונותיו.

אבל גם לחסרון האדם צריך. אחרת אין לו מקום, שיוכל לכנס אור החיים. וחסרון נקרא "כלי". זאת אומרת, שאם אין לו כלים, אין הוא יכול לקבל משהו. וחסרון נקרא "רצון", היינו שיש לו רצון לאיזה דבר, והוא מרגיש, שדבר זה חסר לו, ורוצה למלאות את החסרון. וכפי שיעור הרגשת חסרונו, וכפי נחיצות מלוי חסרונו, בשיעור זה נמדד חסרונו. היינו, מה שנקרא "חסרון גדול" ו"חסרון קטן", זה תלוי במידת הרגשת הנחיצות למלאות את החסרון.

זאת אומרת, אם האדם בא לידי הרגשה, שחסר לו משהו, וההרגשה זו הוא מרגיש בכל רמ"ח אבריו, אבל למלאות את חסרונו, אין לו רצון חזק, זה שאין לו כל כך רצון גדול למלאות חסרונו, יש הרבה גורמים:

א) שהוא סיפר להחברים, מה שחסר לו, והוא מרגיש את הנחיצות שבדבר. אולם החברים נתנו לו להבין, שאין זה בגדר, שתוכל להשיג את הדבר, שחסר לו. אז החברים שלו השפיעו עליו את דעותיהם, שהוא מוכרח להשלים עם המצב, שבו הוא נמצא. כי הם החלישו את כח ההתגברות, שיוכל להתגבר על המכשולים, שמפריעים לו, בכדי להשיג את מבוקשו. וממילא גם החסרון וההשתוקקות גם כן נחלש, מסיבה שהוא רואה, שאף פעם לא ישיג את מבוקשו. ומשום זה, היינו כיוון שאין הוא רואה שום מציאות, שיוכל למלאות את חסרונו, זו סיבת אי השגת המטרה שלו, גורם שיחליש את חסרונו. נמצא, שהרצון הגדול נתמעט מסיבת היאוש.

ב) ויש לפעמים, אפילו שהוא לא מספר להחברים, למה הוא משתוקק, ורק הוא שומע מחברים, שאחד מדבר להשני, ושומע, איך שהם כבר באו לידי יאוש, ומזה גם הוא מקבל השפעה, שהיאוש שלהם משפיע עליו, שנאבד לו כבר ההתלהבות, שהיתה לו, שיגיע לדביקות בהקדם האפשרי, ונאבד לו כח הרצון הזה.

ג) ולפעמים האדם חושב לעצמו, בלי שום לשון הרע מבחוץ. אלא הוא רואה, שכל פעם, שהוא רוצה להתקרב לקדושה, וכשמתחיל לעשות בקורת, הוא ראה אז להיפך, שהוא הולך אחורה ולא קדימה. ומשום זה נאבד לו כח העבודה.

נמצא, שאז הוא רובץ תחת משאו, כי אין לו ממה להתפרנס, כי הוא רואה רק שלילה וחושך. אי לזאת, הוא מאבד את רוח החיים שלו, שהיתה לו כאילו קצת פרנסה, הנקראת "להחיות את נפשו". ועכשיו הוא מרגיש עצמו למת מרוחניות. היינו, שאינו יכול לעשות שום תנועה בעבודה, ממש כאילו היה מת ממש.

זאת אומרת, אף על פי שהוא רואה עכשיו את האמת, היינו הכרת הרע, אבל זהו שלילה, מזה אין האדם יכול לקבל שום חיות, **כי לפרנס את הגוף היא דוקא מחיוב**, כנ"ל. ומשום זה מוטל על האדם ללכת בקו ימין. מב' סיבות:

א) שלא יחלש לו הרצון, היינו עם זה ששומע לשון הרע.

ב) בכדי לקבל חיים, שזהו דוקא מחיוב. היינו, שהוא ענין חיוב, שיש כאן ענין של שלימות.

אבל קשה להבין, איך בזמן שהוא עשה בקורת על סדרי עבודה שלו, וראה את האמת, איך שהוא משוקע באהבה עצמית, ורואה שזהו אמת, איך יכולים לומר לו, שילך בקו ימין, הנקרא "שלימות". הלא זהו שקר גמור, לפי ראות עיניו, שעשה חשבון של אמת.

ידוע, שהכלל והפרט שוים זה לזה. היינו, שאותו סדר, שנוהג בהכלל, לפי אותם סדרים מתנהג הפרט. ובענין הכלל ניתן לנו להאמין בביאת המשיח, כמו שכתוב (בתפילה "אני מאמין") "אני מאמין בביאת המשיח, ואף על פי שיתמהמה, עם כל זה אחכה לו שיבוא".

לכן אסור להאדם להתיימש, ולומר "אני רואה, שאין אני מסוגל להגיע לדביקות ה'". שזה נקרא, שהוא יוצא מגלות של אומות העולם, הנקרא "אהבה עצמית", ולכנס לרשות הקדושה, ויגיע לתקן את שורש נשמתו, להידבק בחיי החיים.

ובהאמור יוצא, אם האדם מאמין בהגאולה, שיבוא בבחינת הכלל, הוא צריך להאמין, שהגאולה יבוא לו בבחינת הפרט. נמצא, שהאדם צריך לקבל שלימות לעצמו מבחינת העתיד. באופן, שהאדם צריך לצייר לעצמו את מידת הטוב והעונג והשמחה, שהוא יקבל בזמן שיקבל מלוי על כל חסרונותיו. שבטח שזה נותן לו סיפוק נפשי וכח לעבודה, להשיג המטרה זו, שהוא מקוה להשיג אותה.

ובהאמור יוצא, שהאדם צריך מקודם לצייר לעצמו, למה שהוא מקוה. שזה יתן לו, אם הוא ישיג, אושר וחדוה, בזה שהשיג למה שהיה מצפה. אבל האדם צריך מקודם לדעת היטב את המטרה, שהוא רוצה להשיג. ואם אין האדם נותן תשומת לב ועיון רב למה הוא מצפה בחיים שלו, היינו שיגיד לעצמו "עכשיו אני באתי לידי החלטה, מה אני רוצה, לאחר שביררתי את חדות חיים, מה שיש להשיג בעולם".

אם יהיה לו האפשרות להשיג את זה, אז הוא יהיה לו כח ותבונה להגיד "עכשיו אני יכול לתת תודה לבורא עולם, על מה שברא עולמו". פשוט שעכשיו הוא יכול לומר בכל לבו "ברוך שאמר והיה העולם", היות שאני מרגיש את הטוב והעונג, שבאמת כדאי לי ולכל הנבראים, שנבראו לקבל את הטוב והעונג הזה, מה שאני קבלתי עכשיו ממטרת הבריאה, שנקראת "רצונו להטיב לנבראיו".

והגם שעדיין הוא רחוק מהשגת המטרה, ובכל זאת אם הוא יודע בידיעה ברורה, ממה הוא יכול לקבל את האושר שלו לעתיד. שזה כמו שכתוב (אבות, פרק ששי) "ר'

מאיר אומר, כל העוסק בתורה לשמה, זוכה לדברים הרבה. ולא עוד, אלא שכל העולם כולו כדאי הוא לו, ומגלין לו רזי תורה, ונעשה כמעייין המתגבר".

ובזמן שהוא שם לב לזה, היינו למה הוא יכול להגיע, זאת אומרת, שהוא מרגיש את חשיבות המטרה, ומצייר לעצמו, לאיזה אושר ושלימות הוא יגיע, ובטח השמחה והחדוה, שיהיה לו בעת שישגיג זה, אין לשער, כנ"ל.

לכן, לפי שיעור שהוא מאמין בחשיבות המטרה, ובשיעור שהוא מאמין ב"אף על פי שיתמהמה, אחכה לו שיבוא", הוא יכול לקבל מלוי של אור החיים מהמטרה העתידה. כידוע, שיש אור פנימי ויש אור מקיף. ופירש אאמו"ר זצ"ל, שאור פנימי פירושו, מה שהוא מקבל בהווה, ואור מקיף נקרא, מה שעתיד להאיר, אבל עדיין לא השיג את האור. אבל האור מקיף מאיר בשיעור מה בהווה, לפי מידת הבטחון שהוא מאמין שישגיגו.

ואמר, שזה דומה לאדם, שקנה סחורה מהשוק. והיות שהיו הרבה אנשים, שהביאו מן הסחורה הזו להשוק, ואז הסחורה ירדה מערכה, וכל הסוחרים היו בדעתם למכור את הסחורה בכל מחיר שהוא. אבל ואין קונה, שכולם היו מפחדים לקנות, אולי יהיה עוד יותר בזול.

ואיש אחד קנה את כל הסחורה בזילי זול. וכשבא לביתו וסיפר להם מה שהיה בהשוק, כולם צחקו ממנו "מה עשית. הלא בטח שכל הסוחרים ירצו למכור את כל הסחורות, מה שיש להם בהמלאי שלהם, ואז יהיה הכל יותר בזול. נמצא, שאתה תפסיד את כל הכסף שלך.

אבל הוא באחד, שאומר "אני שמח עכשיו יותר מתמיד, היות שאני ארויח עכשיו מהסחורה זו, לא כמו תמיד, שהייתי יודע, שאני צריך להרויח מהסחורה עשרים אחוז, אלא אני ארויח חמש מאות אחוזים. אולם אני לא אמכור את הסחורה בזמן הזה, אלא אכניס את הסחורה במחסן, ואני אוציא את הסחורה לשוק בעוד שלש שנים, כי אז הסחורה הזו כבר לא תהיה נמצאת כאן במדינה. ואז אקבל את המחיר, כפי שאני מבין". נמצא, שבהווה, היינו בשנה זו, כשיעשה חשבון, כמה שהרויח, אז אין לו כלום. וזה נקרא, שבהווה אין לו שום דבר, שיהיה לו במה לשמוח.

וזהו משל לאור פנימי, שהוא מאיר בהווה. אבל ענין אור מקיף, הנקרא "אור, שמאיר דוקא בעתיד". אבל הוא מאיר גם כן בהווה. וזהו לפי מה שהוא מאמין בעתיד, שאז הוא יקבל את השכר, למה שהוא מקוה. ואז תהיה השמחה שלו בשלימות, והוא מקבל עכשיו שמחה ומצב רוח מרומם, מזה שהוא יקבל בעתיד.

וזהו המשל הנ"ל, שהסוחר הזה, שכולם צוחקים ממנו, שלא היה לו לקנות סחורה בשוק דוקא מסחורה שירדה מהפרק, שאף אחד לא רצה לקנותה. והוא קנה, רק בדבר

שאחרים השאירו אותה, מטעם שאין לה ערך. והוא שש ושמח עכשיו, ממה שהוא מאמין ובטוח מאה אחוז, שבעוד שלש שנים הסחורה הזו לא תהיה בנמצא, ואז הוא יתעשר. נמצא, ממה שיהיה בעתיד, מזה הוא נהנה בהווה.

ובהאמור יוצא, בשיעור שהוא מאמין, ולא מתייחס מהעתיד, שיגיע לו, כנ"ל "אף על פי שיתמהמה, עם כל זה אחכה לו שיבוא", הוא יכול להנות בהווה, מכל מקום שעתיד לבוא. נמצא לפי זה, כשאומרים לאדם, אף על פי שהלך בקו שמאל, היינו שעשה בקורת, ורואה שהוא נמצא בתכלית השפלות, והוא רואה את האמת הזו, היות שהוא לא רוצה לרמות עצמו, להצדיק את מחשבותיו ומעשיו, אלא הוא מבקש את האמת, ולא איכפת לו אם האמת היא מרה, אלא הוא משתוקק להגיע להמטרה, שבעבורה הוא נולד, אולם מכל האמת הזו, הוא לא יכול להמשיך בקיומו, כי אי אפשר לחיות בלי תענוג, הנקרא "חיות וחיים", ובכדי לחיות צריכים אור, המחיה את האדם, וע"י זה שיחיה, יש לו אפשרות לעבוד ולהגיע להמטרה, ומשום זה הוא מוכרח אז לעבור לקו ימין, הנקרא "שלימות".

אבל השלימות הזו, ממה שהוא מקבל עכשיו חיות, שמהחיות הזו הוא מפרנס את גופו, צריכה להיות בנויה על "אדני אמת". ומעוררת השאלה, איך הוא יכול לקבל שלימות, בזמן שהוא רואה את האמת, איך שהוא נמצא בשפל המצב, ומשוקע באהבה עצמית מראשו עד רגליו, ואין בו שום ניצוץ של השפעה.

ועל זה הוא צריך לומר, הכל נכון מה שהוא רואה, אולם זהו מצד אור פנימי הוא כך. פירוש כנ"ל, שמבחינת ההווה הוא בשפלות, ואין לו ממה לקבל שמחה וחיים. אבל מבחינת אור מקיף, שהוא בחינת העתיד, בזה שהוא מאמין כנ"ל "אף על פי שיתמהמה, אחכה לו שיבוא". נמצא, ע"י האור מקיף, שמאיר בבחינת העתיד לבוא, הוא יכול להמשיך אותו, שיאיר בהווה. וכפי שיעור אמונה ובטחון, שיש לו בביאת המשיח בבחינת הפרט כנ"ל, הוא יכול להמשיך חיים ושמחה, שיאיר עכשיו בהווה.

ונמצא, שעכשיו, שהולך בקו ימין, בכדי לקבל שלימות, הוא אמת אמיתי. היות שהאור מקיף מאיר בהווה כנ"ל. וחוף מזה, שהיא דרך אמת, אלא היות שע"י זה שהוא מאמין בביאת המשיח באופן פרטי, זוהי סגולה גדולה, שע"י מצות האמונה יתקרב אצלו את העתיד להוא, שפירושו, שהאור מקיף יהיה פנימי, שזה נקרא, שהאור מתלבש בהווה ממש, שזה נקרא "שעתיד המקיף להיות פנימי".

ומכאן, היינו מבחינת האמונה, שמאמין, שסוף כל סוף הוא יבוא להמטרה, ואף על פי שמצד הדעת הוא רואה כל פעם, איך שהוא מתרחק מהמטרה אחורה ולא קדימה, מכל מקום הוא מתגבר והולך למעלה מהדעת. אז האמונה בעצמה מצטרפת כל פעם בבחינת "פרוטה-פרוטה מצטרף לחשבון גדול". עד שיזכה לאמונה שלימה בקביעות, שהיא השגת אור דחסידי בהארת חכמה, כמו שכתוב בהסולם.

ובהאמור נבין על מה ששאלנו, מה שהזהר מתרץ, שמשום זה כתוב "ישיר" לשון עתיד. שמרמז בזה, שעתידיים ישראל לשבח שירה זו לעתיד לבוא. מה בא זה ללמדנו בדרך העבודה. כי בענייני עבודה אנו צריכים לדעת, מה יש לנו עכשיו, בהווה. לדעת, מה שאנו צריכים לעשות. אם כן מה אנו יכולים ללמוד, מה שיהיה בעתיד לבוא.

וכפי שהסברנו, צריכים ללכת בקו ימין, שהוא בחינת שלימות, ולקבל מזה חיים, כי משלילה לא יכולים לחיות. לכן יש עצה, להרגיש שלימות, ממה שיהיה בעתיד. וזה שצדיקים אומרים "שירה לעתיד לבוא". היינו, שאומרים עכשיו, בהווה, שירה, על מה שיקבלו בעתיד. זאת אומרת, כפי מה שהם מציירים לעצמם מהטוב והעונג, שיקבלו בעתיד, הם יכולים להרגיש זה בהווה, אם יש להם את האמונה שיש עתיד, שבעתיד כולם יתקנו.

על זה הוא כבר יכול לתת תודה לה' בהווה, כפי שיעור הרגשתו, כך שיעור השבח שלו, שיכול לתת בהווה. וחוף מזה שמקבל עכשיו חיים, מחויב הוא מרויח, מזה שהמטרה בכללה מקבלת אצלו חשיבות, מטעם שהוא מוכרח לצייר לעצמו, מהו הטוב והעונג, שמוכן להנבואים לקבל.

ובכל פעם שמעיין בדבר, הוא רואה לאט לאט כל פעם יותר, מה שהוא יכול לקבל בעתיד. היינו, מה שמוכן לנו מצד מטרת הבריאה. הגם שהוא רואה במצב שבו נמצא, עדיין יש מרחק גדול ממנו עד להמטרה, אבל זה תלוי בשיעור, שהוא מאמין בהמטרה, כדוגמת המשל הנ"ל. וזה כפי הכלל "כל העומד לגבות כגבוי דמיי" (יבמות ל"ח).

ובהאמור נבין מה שהזהר מתרץ, שהטעם הוא שכתוב "ישיר" לשון עתיד, הוא לרמז, שעתידיים ישראל לשבח שירה זו לעתיד לבוא. מטעם, שצריכים לדעת זאת, בכדי שנוכל לקבל עכשיו שמחה וחיות, מזה שיהיה בעתיד לבוא. וע"י זה יכולים לומר עכשיו שירה בהווה, כאילו היינו מקבלים עכשיו בהווה את כל הטוב והעונג.

וזה נקרא, שיכולים לקבל הארה ממקיף. זאת אומרת, שהמקיף מאיר מרחוק בפנימי, היינו שהגם שהאדם עדיין רחוק מלהשיג את הטוב והעונג, מכל מקום הוא יכול להמשיך הארה מהמקיף גם בהווה.

ועתה נבאר מה ששאלנו על מה שהזהר מתרץ, מדוע כתוב "השירה הזאת" לשון נקבה, מטעם, שמשוה וישראל יודעים לשבח אל המלך בשביל המטרוניתא כראוי. ושאלנו, מדוע משה וישראל לא משבחים את המלך בשביל עצמם.

אולם מקודם צריכים להבין, מהו הענין, שצריכים לשבח את המלך. בגשמיות אנו מבינים, שמלך בשר ודם הוא נצרך לכבוד שיכבדוהו. וע"י השבחים, שהעם נותנים לו, הוא מקבל הנאה מזה. אבל לגבי הבורא יתברך, בשביל מה הוא צריך, שאנחנו ניתן לו שבחים, ולזמר לפניו זמירות ושירות.

ידוע הכלל, ?בכל מה שאנו מדברים מהבורא, הוא רק מבחינת "ממעשיך הכרנוך".
אבל בו יתברך עצמו אין שום השגה. אלא כל מה שמדברים, הוא רק בערך השגת
התחתונים

ומשום זה צריכים, שהאדם יתן שבח והודאה לה'. כי בזה האדם יכול למדוד ולשער
את גודל וחשיבות הנתינה, מה שהבורא נתן לו. שבערך זה האדם יכול לבחון עצמו,
כמה הוא מרגיש את חשיבותו וגדלותו של המלך.

כי מטרת הבריאה היא להטיב לנבראיו, שהנבראים יהנו ממנו. ולפי גדלותו של
הנותן, כך בשיעור הזה מרגישים טעם והנאה בהנתינה, שנתנו לו בכדי להנות. וכשהוא
משתדל לתת תודה, אז יש לו מקום וסיבה לעיין ולהסתכל בהנתינה, מה שקבל, וממי
קבל. היינו גודל הנתינה וגודל הנותן.

נמצא, שהתודה, מה שהתחתון צריך לתת, הוא לא משום שהעליון ינה, אלא שע"י
זה התחתון ינה. אחרת זה דומה להמשל, שאמר אאמו"ר זצ"ל על מה שכתוב "אשר
לא נשא לשוא נפשי".

ושאל, מהו הפירוש, שהאדם נושא לשוא, היינו בחינם את הנפש שלו, שנתנו לו
משמים. ואמר, שזהו דומה, שנותנו שק דינרי זהב לילד, והוא שש ושמח בהדינרים,
משום שיש להם מראה יפה, שמושך את העינים לראות. אבל מהו הערך של דינרי זהב,
אין הילד מוכשר להעריך.

ומזה יכולים להבין, שענין התודה והשבח, שנותנים להבורא, הוא רק לטובת
הנבראים. היינו, שיש לו מה לשבח להמלך. הכוונה, שבעת שהוא משתדל לתת השבחים
להבורא, אז הוא הזמן, שמוכשר להרגיש את חשיבות המתנה. וחשיבות של נותן
המתנה. ומשום זה יש בעיקר לתת תשומת לב על השבח, שנותנים להמלך. וזה גורם,
שתהא אפשרות לתת לו כל פעם נתינה חדשה. אחרת, אם האדם לא יכול להעריך את
מתנת המלך, אי אפשר לו לתת משהו, כי זה נכנס בגדר "איזהו שוטה, המאבד מה
שנותנים לו" (חגיגה ד' ע"א).

ומהו הטעם ששוטה מאבד מה שנותנים לו. וזה פשוט, היות שהוא שוטה, שאינו
יודע להעריך את החשיבות שבדבר. לכן אין הוא שם לב לשמור את המתנה, שנתנו לו.
ומשום זה, כפי חשיבות המתנה, כך הוא שומר אותה. וממילא הוא יכול להיות תמיד
במצב של התעלות לעולם, כי רואים שהוא לא מאבד, מה שנותנים לו, כי הוא יודע
להעריך אותה.

ומזה יוצא, שיש לאדם הרבה ירידות, שזהו מטעם, שהוא לא מעריך את מתנת
המלך. זאת אומרת, שאינו יודע להעריך את שיעור חשיבות של ההתקרבות, שנתנו לו
מלמעלה מחשבה ורצון, שכדאי להיות עובד ה'. והיות שלא יודע להעריך את חשיבות

שבהדבר, היינו הכרוז, שקוראים לו, שיכנס לשרת את המלך. והאדם יכול עוד לקלקל, אם הוא יהיה נמצא בשרות המלך, ולא ידע, איך לשמור עצמו, שלא יפגום במשהו. אז מלמעלה זורקים את האדם חזרה, למקום אשפה וזבל.

ואוכל במצב הזה, היינו, שהוא מפרנס את עצמו מאותה פסולת, שחתולים וכלבים מחפשים להמציא להם מזונות, גם הוא מחפש שם פרנסה לפרנס את גופו. היות שלא רואה, שתהיה לו פרנסה ממקום אחר. שפירוש, אותם דברים, שהיה אומר עליהם, שהם פסולת, ואינם ראויים למאכל אדם, אלא שזה מתאים רק לאכילת בעלי חי, עכשיו, בזמן ירידה, הוא בעצמו רודף אחר פרנסה זו, ואין לו השתוקקות למאכל אדם, מסיבת שאינו מוציא בו שום טעם.

ומשום זה, עיקר יציבות המצבים של עליות, תלויה בחשיבות הדבר. לכן עיקר הוא תלוי בשיעור, שנותן תודה ושבח על זה, שמקבלים אותו מלמעלה. כי השבחים בעצמם, מה שהוא נותן להבורא, זהו עצמו מגדיל את חשיבותו ויוקרתו. וזוהי הסיבה, שאנו מצוויים לתת כובד ראש בענין נתינת השבח. ויש ג' הבחנות בנתינת השבח:

(א) **גודל הנתינה**. היינו, שלפי חשיבות המתנה, כך הוא שיעור השבח וההודאה, שנותנים עבור המתנה.

(ב) **גודל הנותן**. היינו, אם הנותן הוא אדם חשוב. למשל, אם המלך נותן איזו מתנה למי שהוא. ואז יכול להיות, שהמתנה הוא דבר קטן, מכל מקום היא חשובה מאוד. זאת אומרת, שיעור השבח והתודה אינה באה בחשבון גדלות המתנה, אלא נמדדת לפי גדלות הנותן. היינו, שיכול להיות אותו אדם, שנותן לשני אנשים. אלא אצל אחד מהם הנותן יותר חשוב, שהוא מכיר בחשיבותו ובגדלותו של הנותן. ובטח שהוא נותן "תודה" יותר גדולה מהשני, שאינו מכיר כל כך את חשיבות הנותן.

(ג) **גודל הנותן, ולא חשוב אם הוא נותן**. דהיינו, יש לפעמים, שהמלך הוא כל כך חשוב אצל האדם, והאדם משתוקק רק לדבר עם המלך. ולא מטעם, שרוצה לדבר עם המלך, בכדי שהמלך יתן לו משהו, הוא לא רוצה שום דבר, אלא כל ההנאה שלו, היא בזה שיש זכיה לדבר עם המלך. אלא שאינו מדרך הנימוס, לכנס להמלך ושלא לבקש איזו בקשה.

ואי לזאת, הוא מחפש איזו בקשה, שהמלך ימלא לו את בקשתו. היינו, שהוא אומר, שהוא רוצה לכנס להמלך, בשביל איזה דבר, שהמלך יתן לו. אבל לאמיתו של דבר, זה שאומר, שהוא רוצה, שהמלך יתן לו משהו, זה רק משפה ולחוץ. אבל באמיתות הלב הוא לא רוצה שום דבר מהמלך. אלא זה שיש לו היכולת לדבר עם המלך, זה מספיק לו, ולא חשוב לו, אם המלך נתן לו משהו, או שלא נתן לו שום דבר.

אנשים מבחוץ, שרואים שהוא לא קבל שום דבר מהמלך, ומסתכלים עליו, כשהוא יוצא מבית המלך, שהוא שש ושמח, ומרגיש עצמו בהתרוממות הרוח, הם צוחקים

ממנו, ואומרים לו "אתה טיפש גדול, ואין לך שום הבנה ושכל, היות שאתה רואה בעצמך "בגפו יבוא ובגפו יצא". היינו, כשנכנסת להמלך לבקש משהו מהמלך, ויצאת מבית המלך בידיים ריקות, אם כן לשמחה מה זו עושה".

וזה ניתן לנו להבין, אם האדם, בזמן שהוא מתפלל לה', שיתן לו משהו, יש להבחין בזה:

(א) שהאדם מתפלל לה', שיתן לו, מה שהוא דורש מה'. ואם הוא מקבל את דרישתו על קבלת התפלה, היינו בעת שהוא מקבל את מבוקשו, הוא מוכן אז לתת תודה לה', וכפי ערך גודל הישועה, שקבל מה', בשיעור זה השמחה וההתרוממות רוח, ונתינת השבח והודאה, זאת אומרת, **הכל נמדד בשיעור גדלות הישועה, מה שקבל מה'.**

(ב) **בשיעור גודל הנותן.** פירוש, לפי שהוא מאמין בגדלות ה', זה הוא הקובע אצלו, מה שהוא מקבל משהו מהבורא יתברך. היינו, אפילו שלפי דעת המקבל, הוא דבר מועט, אבל על כל פנים קיבל משהו מה', כבר יש לו מקום להיות בשמחה, ולתת שבח והודאה לה', היות שהנותן הוא חשוב אצלו, כדוגמת המשל הנ"ל.

(ג) **בגדלות הנותן בלי נתינה.** גם כן יש לו חשיבות גדולה, כנ"ל, שאם כל כך חשוב אצלו המלך, עד כדי כך שהוא לא רוצה שום דבר מהמלך, אלא לזכיה גדולה ולהון תועפות יחשב לו, אם הוא יכול לדבר כמה מילים עם המלך, ומה שהוא בא עם איזו בקשה, הוא רק לפנים, מטעם "שאין לבוא להמלך אלא עם איזו בקשה". אבל הוא לא בא בשביל שהמלך ימלא לו את בקשתו. ומה שאמר, שהוא דורש משהו, הוא רק עבור החיצונים, שלא מבינים, שלדבר להמלך זוהי הנתינה הכי חשובה, אולם החיצונים לא מבינים זה.

וכשאנו מדברים מגוף אחד, צריכים לומר, "החיצונים" נקראים המחשבות, הבאות אל האדם מהעולם החיצון. שאין להם מושג מפנימיות, אין להם כלים להבין, שהפנימיות המלך זהו הוא חשוב. אלא הם מחשיבים את המלך, רק ממה שנמשך מהמלך אליהם, שזהו נקרא "חיצוניות המלך". אבל פנימיות המלך, היינו המלך בעצמו, ולא מה שנמשך מהמלך ולחוץ, אין להם שום מושג. לכן המחשבות האלו צוחקות מהאדם, בעת שהאדם אומר "היות שאני דברתי עכשיו עם המלך, לא חשוב אם המלך נותן לי את מבוקשי". אלא כל חפצו הוא רק את פנימיות המלך, ולא ממה שנמשך ממנו.

אי לזאת, אם האדם התפלל להקב"ה, והוא לא רואה, שהקב"ה נתן לו משהו. והיות שאצלו חשוב פנימיות המלך, ומשום זה הוא יכול להיות שש ושמה, בזה שהוא זכה לדבר עם המלך. אבל מחשבות חיצוניות שבו, רוצים לבטל ממנו את השמחה הזאת, משום שהם מסתכלות רק על כלי קבלה, מה הוא קיבל מיד המלך בכלי קבלה שלו. והוא אומר להן "אני שש ושמה, ואני נותן שבח והודאה להמלך רק בזה שנתן לי

ההזדמנות לדבר עמו, זה מספיק לי".

ויותר מזה הוא אומר להחיצונים שלו "תדעו, שבזה שאני לא רוצה שום דבר מהמלך, רק לתת לו שבח והודאה, בזה אני עכשיו דבוק עם המלך. מטעם שאני רוצה להשפיע לו, בזה שאני משבח אותו. ויותר מזה אין לי מה לתת לו. נמצא לפי זה, שעכשיו אני נקרא "עובד ה'", ולא עובד את עצמו. ומשום זה אין אני יכול לשמוע את מה שאתן אומרות לי, מה הרוחת.

למשל, כל השנה, שעסקת בתורה ותפלה, וקיימת את כל המצוות, הלא אתה עומד על אותה מדרגה, שמלפני שנה ושנתיים. אם כן, מהי השמחה שלך, שאתה נותן שבחים לה', ואומר, זהו הרווח שלי, שהרבה פעמים דברתי עם המלך, ומה נחוץ לי יותר. זאת אומרת, אם המלך היה נותן לי משהו ביד, יכול להיות, שהייתי מקבל את זה בעמ"נ לקבל. מה שאם כן עכשיו, שאין לי שום דבר ביד, אזי אני שמח ונותן תודה לה', משום שכוונתי בעבודה היתה רק בעמ"נ להשפיע".

אמנם, שהיות שהאדם אומר אז דבר אמת, לכן באה לו התנגדות גדולה מצד החיצונים, שהם לא יכולים לסבול למי שהולך על דרך האמת, אם כל כוונתו היא רק להשפיע. ויש לו במצב הזה מלחמה גדולה, ורוצים לשבור את השמחה שלו. והם נותנים לו להבין, שהדבר הוא להיפך. היינו, מה שהם אומרים לו, זו היא דרך אמת, והוא מרמה עצמו, וחושב שהצדק עמו.

ובדרך כלל השקר מצליח בעוה"ז. לכן הוא צריך אז להתחזקות יתירה. ולומר להם "אני הולך בדרך אמת, ועכשיו אני לא רוצה לשמוע שום בקורת. ואם יש אמת בדבריכם, אני מבקש מכם, שתבואו עם הטענות שלכם, להראות לי את האמת, בזמן שאני קבעתי אותו לבקורת. ורק בזמן הזה אני מוכן לשמוע דעתכם".

ובהאמור יוצא, שלא חסר להאדם, שיהיה לו שמחה בעבודת ה', רק אמונה. היינו בו בזמן שהוא מאמין בגדלות ה', הוא לא צריך לשום דבר, שיתן לו המלך. רק מזה שהוא יכול לדבר עם המלך, זהו כל מה שהוא היה משתוקק. דהיינו, לדבר עם ה', כנ"ל בבחינה הג' דנתינת השבח.

ואם יתן יותר תשומת לב, בזה שהוא משבח את המלך, אז ממילא באה אליו השראה עליונה, מסיבת שהוא לא רוצה שום דבר מהמלך. וזהו דומה לספירת הבינה. כידוע, שחכמה בסופה אינה רוצה לקבל את אור החכמה, אלא החכמה רוצה להשפיע להמאציל, כדוגמת המאציל משפיע לחכמה. והיא רוצה בהשתוות הצורה.

ואז באה מאליו שפע, המכונה "אור דחסדים", על שם הכלי. היינו, המקבל רוצה לעסוק בחסד. לכן נקרא השפע "אור דחסדים". כעין זה כאן, כשהאדם לא רוצה שום דבר מהמלך, רק הוא רוצה להשפיע להמלך. והוא נותן תשומת לב, למה שהוא חושב.

אז מאליו באה לו השראה עליונה, כפי הכנתו, בעת שהוא עוסק בשירות ותשבחות להמלך.

ועתה נבין את ענין, מה שמשה וישראל אמרו שירה שבח אל המלך, בשביל המטרוניתא, ולא המטרוניתא בעצמה. ידוע, שכל מה שמדברים מעולמות עליונים, מדברים רק בערך הנשמות, שמלכות נקראת "כללות נשמת ישראל" או "כנסת ישראל", כמבואר בתע"ס (חלק ט"ז), שנשמת אדם הראשון יצא מפנימיות עולמות בריאה יצירה עשיה, שמשם קיבל נפש, רוח, נשמה. וכולם יצאו ממלכות דאצילות, המכונה בשם "שכינה". וזעיר אנפין, שהוא המשפיע להמלכות, נקרא בשם "מלך".

והיות שמלכות היא המקבלת עבור הנשמות, נמצא, בזמן שהמלכות אינה יכולה לקבל שפע עבור עם ישראל, מסיבת שעדיין אין הם מוכשרים, שיהיו להם כלים דהשפעה, אחרת הכל הולך לסטרא אחרא, שהם נקראים "מתים", משום שבהם נוהג ענין של מקבל בעמ"נ לקבל, שזה נקרא "פירוד והתרחקות מה", הנקרא "חיי החיים". ומשום זה הם נקראים "מתים".

וזה נקרא בזה"ק, שהאדם צריך לדאוג עבור "צער השכינה", ששם שייך צער, מסיבת שהיא לא יכולה לקבל שפע עבור הבנים שלה, שהם עם ישראל. והיא נקראת "כנסת ישראל", שהיא כונסת בתוכה השפע, מה שהיא צריכה לתת לכלל ישראל. אי לזאת, כשעם ישראל הם עוסקים בבחינת השתוות הצורה, יש מקום למלכות לקבל השפע עליון מהמלך, הנקרא "המשפיע", בשם "ז"א", בכדי לתת לעם ישראל.

וזה נקרא שהמלכות, הנקראת "מטרוניתא", משבחת את המלך על השפע שקבלה ממנו. וכנ"ל, שבזמן שאין היא יכולה לקבל מהמלך שפע עבור ישראל, נקרא זה "צער השכינה". וממילא, כשכן יכולה לקבל שפע, היא נקראת אז בשם "אם הבנים שמחה". והיא נותנת שבח להמלך. אבל כל הצער והשמחה מדובר רק בערך כלל ישראל.

וזהו שאומר הזה"ק, "שמשה וישראל אומרים השירה, שנותנים שבח להמלך בשביל המטרוניתא". שפירושו הוא, מה שמשה וישראל נותנים שבח להמלך בשביל המטרוניתא, שהכוונה היא, זה שתקנו עצמם לומר שבח להמלך, על מה שהמלך יתן למשה וישראל, לא היה בשביל עצמם, אלא בשביל מלכות. היינו, שהם לא יכולים לסבול צער השכינה. ומשום זה הם עוסקים בהשתוות הצורה, בכדי שמלכות תהיה לה היכולת להשפיע. וזה שאומר "אשרי חלקם של משה וישראל, שהם יודעים לשבח אל המלך, בשביל המטרוניתא, כראוי".

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל מהו החומר דלשון הרע וכנגד מי הוא

מאמר י' תשמ"ז
ספר ויקרא

הזה"ק (מצורע דף ב' ובהסולם אות ד') כתוב שם וזה לשונו, "תא חזי, בוא וראה בלשון הרע שאמר הנחש אל האשה, גרם אל האשה ולאדם שנגזר עליהם מיתה ועל כל העולם. בלשון הרע כתוב, ולשונם חרב חדה. משום זה גורו לכם מפני חרב, דהיינו מפני לשון הרע. כי חמה עונות חרב. מהו, כי חמה עונות חרב. זו היא, חרב לה', שלמדנו, חרב יש להקב"ה שבו הוא דן את הרשעים. זה שכתוב חרב לה' מלאה דם. וחרבי תאכל בשר, שהיא המלכות מצד הדין שבה. ומשום זה גורו לכם מפני חרב, כי חמה עונות חרב למען תדעון שדון, שדין כתוב, שפירושו למען תדעו שכך נדון, שכל מי שיש לו חרב בלשונו, שמדבר לשון הרע, מוכנה לו החרב המכלה את הכל, שהיא המלכות מבחינת הדין שבה. זה שכתוב זאת תהיה תורת המצורע. דהיינו המלכות, הנקראת זאת, דנה את המצורע מחמת שדבר לשון הרע. כי על עוון לשון הרע באים נגעים", עד כאן לשונו.

ויש להבין הלא הזה"ק אומר, שכל מי שיש לו חרב בלשונו, שמדבר לשון הרע, מוכנה לו החרב המכלה את הכל, שהיא המלכות מבחינת הדין שבה. ולמד זה ממה שכתוב אצל הנחש, שדיבר לשון הרע אל האשה, ושם היה לשון הרע על הקב"ה. ומה זה הוכחה לבין אדם לחבירו, שיהיה גם כן כל כך חמור עד שגרם מיתה, כמו שמפרש על הכתוב "ולשונם חרב חדה", על לשון הרע שבין אדם לחבירו.

היינו שאותה גדלות וחומרת העוון של לשון הרע בין אדם לחבירו, יהיו כדוגמת לשון הרע שבין אדם למקום. היתכן, שמי שמדבר לשון הרע על חבירו, יהיה דומה כאילו דיבר לשון הרע על הקב"ה. כשמדברים לשון הרע על הקב"ה, יכולים להבין שזה גורם מיתה, היות שע"י זה שמדבר לשון הרע על הבורא, הוא נעשה נפרד מהבורא. ומשום זה, כיון שהוא נפרד מחיי החיים, לכן הוא נבחן למת. אבל מדוע יגרום זה מיתה, כשמדבר לשון הרע בין אדם לחבירו.

הנה הזה"ק אומר, כי על עוון לשון הרע באים נגעים. וחז"ל (ערכין ט"ו ע"ב) אמרו וזה לשונם "במערבא אמרי, לשון תליתאי, קטיל תליתאי הורג למספרו, ולמקבלו, ולאומרו". ופירש"י "לישנא תליתא"י זה הוא לשון הרכיל, שהיא שלישית בין אדם לחבירו לגלות לו סוד. עוד שם אמר ר' יוחנן משום ר' יוסי בן זמרא "כל המספר לשון הרע כאילו כפר בעיקר". ואמר רב חסדא, אמר מר עוקבא, כל המספר לשון הרע, אמר הקב"ה, אין אני והוא יכולין לדור בעולם.

וכמו כן יש להבין את חומרת האיסור של לשון הרע, עד כדי כך כאילו כפר בעיקר, או לפי מה מר עוקבא אומר, שהקב"ה אומר, אין אני והוא יכולין לדור בעולם. זאת אומרת, אם נגיד דרך משל, אם ראובן סיפר לשון הרע לשמעון על לוי, שעשה דבר רע, כבר "אין הקב"ה

יכול לדור בעולם", מחמת לשון הרע שראובן דיבר דברים רעים על לוי. מה שאם כן בשאר עבירות, שאם ראובן עשה, כן יכול הקב"ה לדור עמו בעולם. משמע שזה הוא דבר חמור כל כך. אל כן צריכים להבין, מהו לשון הרע, שהוא כל כך רע.

ונפרש זה על דרך העבודה. והנה בספר "מתן תורה" מפרש את גודל חשיבות של מצות "ואהבת לרעך כמוך". "רבי עקיבא אומר "זה כלל גדול בתורה" וזה לשון מאמר חז"ל זה, אומר לנו, ביארנו, כי מלת כלל, יורה על סכום של פרטים, שמבין השתתפותם יחד הועמד אותו הכלל. נמצא, כשהוא אומר על המצוה של "ואהבת לרעך כמוך", "שהוא כלל גדול בתורה", הנה עלינו להבין, ששאר תרי"ב המצוות שבתורה עם כל המקראות שבתוכה, אינן לא פחות ולא יותר מאשר סכום הפרטים המוכנסים ומותנים במצוה האחת הזאת של "ואהבת לרעך כמוך". שאין אלו אלא דברים מתמיהים. כי זה יצדק במצוות שבין אדם לחבירו, אולם איך יכולה אותה המצוה האחת להכיל ולכלכל בתוכה את כל המצוות שבין אדם למקום. שהן הן עיקרי התורה ורוב מנין ובנין שלה".

ועוד שם וזה לשונו "באותו הגר שבא לפני הלל (שבת ל"א) ואמר לו, למדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת. ואמר לו, כל מה דעלך סני, לחברך לא תעביד. (התרגום של "ואהבת לרעך כמוך"). ואידך, פירושא היא זיל גמור. הרי לפנינו הלכה ברורה, אשר אין לנו שום העדפה בכל התרי"ב מצוות, ובכל המקראות שבתורה על המצוה האחת של "ואהבת לרעך כמוך". שהרי אומר בפירוש, ואידך פירושא היא זיל גמור. דהיינו, שכל שאר התורה הם פירוש של המצוה האחת הזאת, שאי אפשר לגמור מצוות "ואהבת לרעך כמוך" זולתם".

ויש להבין, מדוע שהגר אמר לו בלשון קודש "למדני כל התורה כולה על רגל אחת", לא השיב לו הלל בלשון הקודש כמו שכתוב, אלא השיב לו בלשון תרגום ואמר ליה "מה דעלך סני, לחברך לא תעביד". ועוד יש להבין, בתורה כתוב "ואהבת לרעך כמוך", שזהו "מצוות עשה", והלל אמר בלשון "לא תעשה", כי אמר לו "מה דסני לך, לחברך לא תעביד", שהוא לשון "לא תעשה".

ובספר "מתן תורה" הוא מבאר שם גודל וחשיבות הכלל של "ואהבת לרעך כמוך", מטעם היות שמטרת הבריאה היא "להטיב לנבראיו", ובכדי שהטוב והעונג שיקבלו הנבראים לא ירגישו שום חסרון, היות שיש כלל "כל ענף רוצה להזמות לשורשו", והיות שהשורש שלנו הוא הבורא, שהוא ברא כל הנבראים, הוא חס ושלוש אינו בעל חסרון שיצטרך לקבל משהו.

אי לזאת, גם הנבראים, בזמן שהם מקבלים ממי שהוא, מרגישים מהנותנים שלהם ענין "בושה", לכן בכדי שהנבראים, בעת שהם יקבלו מהבורא טוב ועונג, לא תהיה בהטבה שום בושה, לכן נתקן בהעולמות עליונים ענין צמצום, שזה גרם לנו העלם והסתר על השפע העליונה, שאין אנו מרגישים את הטוב שגנז בתורה ומצוות שנתן לנו ה'.

והגם שניתן לנו להאמין, שהתענוגים הגשמיים שנראים לעינינו להרגיש את מעלתה וטובה, וכל העולם, היינו כל הנבראים שנמצאים בהעולם הזה, רודפים אחרי התענוגים בכדי

להשיג אותם, במסירות נפש, ומכל מקום אין בהם רק אור דק מאוד, היינו הארה קטנה ממה שיש להשיג בקיום תורה ומצות, כמו שכתוב בזה"ק, שהקדושה המחיה את הקליפות, היינו שאם הקדושה לא היתה נותנת חיות להקליפות, לא היתה להן שום יכולת להתקיים.

וזהו נמשך, שיש ענין שצריכים להקליפות שיתקיימו, כי סוף כל סוף הכל יתוקן והכל יכנס להקדושה. וזה ניתן להנבראים, שהם יתקנו, בזה שאצלם נוהג ענין של זמן, אז יכולים להיות שני נושאים בנושא אחד, אף על פי שהם מנוגדים זה לזה. וכמו שכתוב (הקדמה לספר הזהר אות כ"ה), ומשום זה שיש ב' מערכות "קדושה" ו"אבי"ע דטומאה", שהם הפוכים זה לזה ואיך הקדושה יכולה לתקן אותם.

מה שאם כן האדם, הנברא בעולם הזה, שיש ענין של זמן, לכן הם (ב' מערכות) נמצאים באדם אחד, אלא בזה אחר זה. ואז יש כבר מקום שהקדושה תתקן את הטומאה, שעד י"ג שנה האדם משיג את הרצון לקבל הנמצא במערכת הטומאה, ואח"כ על ידי עסק התורה הוא מתחיל להשיג "נפש דקדושה", שמתפרנס אז ממערכת העולמות דקדושה.

אבל, כל השפע שיש להקליפות ממה שמקבלים מהקדושה, אינו יותר "מנהירו דקיק", שנפלו ע"י שבירת הכלים, וכמו כן ע"י חטא דעץ הדעת, שמזה נעשה "אבי"ע דטומאה". אבל יש לנו להאמין ולעשות ציור ולהסתכל, איך אחרי אור דק מאוד כל הנבראים רודפים אחריהם בכל כוחם, ואין אף אחד מהם שיאמר, די לי במה שרכשתי, אלא כל אחד משתוקק תמיד להוסיף על מה שיש לו. כמו שאמרו חז"ל, "מי שיש לו מנה רוצה מאתיים".

וזו הסיבה, מטעם שלא נמצא בהם שלימות, משום שלכתחילה אין בהם שלימות. מה שאם כן ברוחניות, שבכל דבר רוחני יש שמה מלובש אור עליון, לכן כשאדם משיג איזה הארה של רוחניות, אין בידו להבחין שזו מדרגה גדולה או קטנה, כי ברוחני, אפילו מדרגת "נפש דנפש", שהיא חלק מה מהקדושה, וכמו הכלל של הקדושה הוא שלימות, כמו כן חלק ממנה גם כן יש בה "שלימות", מטעם כי ההבחנות באור עליון "קטן" ו"גדול" הן לפי ערך המקבל, היינו זה תלוי עד כמה שהמקבל מוכשר להשיג את גודלה וחשיבותה של האור, אבל בעצם האור אין שינוי כלל, כמו שכתוב "אני ה' (הוי"ה) לא שנית" (כמבואר בספר "פתיחה לחכמת הקבלה" אות ס"ג).

ולפי זה מתעוררת השאלה, מדוע על אור קטן שמאיר בתענוגים הגשמיים כל העולם רצים אחריהם, ועל תענוגים הרוחניים ששם נמצא עיקר הטוב והעונג, אין אנו רואים את מי שרוצה לתת כוחות כל כך גדולים כמו שנותנים על גשמיות. אלא כנ"ל, שתענוגים גשמיים, שנמצא אצל "אבי"ע דטומאה", על זה לא היה צמצום והסתר. וזה בכוונה תחילה, כי אחרת לא היה קיום העולם. כי בלי תענוג אי אפשר לחיות.

וזה נמשך גם כן מהמטרת הבריאה, שהיא "להטיב לנבראיו". לכן בלי תענוג אין קיום לעולם. נמצא, שהיה מוכרח להיות מגולה בהם תענוגים. מה שאם כן על תוספות, היינו לקבל טוב ועונג יותר מכדי להחיות את הגוף, שזהו התענוג האמיתי, ניתן על זה "צמצום והסתר", שלא יראו את האור החיים המלובש בתורה ומצות, מטרם שהאדם מסגל עצמו

לעבוד בעמ"נ להשפיע, שזה נקרא "השתוות הצורה". כי אם היה מגולה תיכף את האור המלוּבש בתורה ומצות, אז לא היה שום מקום לבחירה.

היינו, במקום שהאור מגולה, אז התענוג שהאדם היה מרגיש בקיום תו"מ היה בבחינת "קבלה עצמית", ולא היה ביכולתו לומר, שהוא מקיים תו"מ מטעם "מצות ה'", אלא, הוא היה מוכרח לקיים תו"מ מטעם התענוג שמרגיש בהם. והאדם יכול לעשות חשבון לעצמו, בזמן שמרגיש איזה תענוג באיזו עבירה, שהתענוג הוא רק אור דק מאוד בערך הטעם האמיתי שישנם בתו"מ. איך שקשה להתגבר על התאוה, שככל שהתאוה גדולה יותר, יותר קשה לעמוד בנסיון.

נמצא, בזמן שהיתה מגולה גדלות התענוג בתו"מ, אז האדם לא היה יכול לומר "אני עושה את המצוה מטעם רצון ה'", היינו, שהוא רוצה להשפיע לה' תענוג בזה שמקיים מצוותיו, הלא בלי צווי ה' היה ג"כ מקיים תו"מ מטעם "אהבה עצמית", ולא מטעם שהוא רוצה להשפיע לה'. ומשום זה נעשה "צמצום והסתרה" על תו"מ. ומשום זה על תענוגים גשמיים כל העולם רצים אחריהם. ועל התענוגים שישנם בתו"מ, אין כח לעשות, מטעם שהעונג אינו מגולה מטעם הנ"ל.

ובהאמור יוצא, שענין "אמונה", שניתן לנו לקבל על עצמנו את החשיבות שנמצא בתו"מ, ובכלל להאמין בה', שהוא משגיח על הנבראים, זאת אומרת, שאין האדם יכול לומר שהוא לא מקיים תו"מ משום שהוא לא מרגיש בהשגחת ה', איך שהוא משפיע טוב להנבראים, משום שגם על זה, הוא צריך להאמין, שאפילו שהוא לא מרגיש. כי אם יש לו הרגשה שהשגחתו יתברך הוא בבחינת "טוב ומטיב", כבר לא שייך שם ענין של "אמונה". אבל בשביל מה עשה הקב"ה שנעבוד אותו בבחינת "אמונה". הלא יותר טוב היה, אם האדם היה יכול לעבוד בבחינת "ידיעה".

התשובה, כמו שאמר אמו"ר זצ"ל, זה שהקב"ה רוצה שנעבוד אותו בבחינת "אמונה", אל יחשוב האדם שזהו מסיבת שאינו יכול להאיר לו בבחינת "ידיעה", אלא הקב"ה יודע שבחינת "אמונה" היא דרך יותר מוצלחת שהאדם יוכל להגיע להמטרה, הנקראת "דביקות ה'", שהוא ענין "השתוות הצורה". שע"י זה יהיה כח באדם לקבל את הטוב. ויחד עם זה יהיה גם בלי "נהמא דכסופא", היינו בלי "בושה", היות שכל מה שהוא רוצה לקבל את הטוב ועונג מה', הוא רק שהוא יודע, שמזה יש להקב"ה הנאה, והיות שהוא רוצה להשפיע לה', לכן הוא רוצה לקבל ממנו את הטוב והעונג.

ובהאמור אנו רואים, שעיקר עבודה מה שמוטל עלינו, בכדי שנוכל להגיע להמטרה שבשבילה נברא העולם, שהיא "להטיב לנבראיו", **עלינו להכשיר את עצמינו לרכוש לנו כלים דהשפעה**, שזהו התיקון, שמתנת המלך תהיה בשלימות, שלא ירגישו שום בושה בעת קבלת התענוגים. וזהו כל הרע שבנו מרחיק אותנו מהטוב העתיד לנו לקבל.

ונתנה לנו הסגולה של תורה ומצות בכדי להגיע להכלים האלו, שזהו מה שאמרו חז"ל (קידושין ל'), שהקב"ה אומר "בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין", שע"י זה הוא יאבד מקרבו כל הניצוצין של אהבה עצמית, ויזכה שכל רצונו יהיה אך ורק להשפיע נחת רוח

ובספר "מתן תורה" (אות י"ג) הוא אומר וזה לשונו, "ואם אמנם נמצאים ב' חלקים בתורה, א' מצות הנוהגות בין אדם למקום יתברך, ב' מצות הנוהגות בין אדם לחבירו. הנה שניהם לדבר אחד מתכוונים, דהיינו כדי להביא הנברא לידי המטרה הסופית של הדביקות בו יתברך כמבואר. ולא עוד, אלא אפילו הצד המעשה שבשניהם הוא גם כן בחינה אחת ממש, אשר כלפי העוסק בתורה ומצות לשמה, הנה אפילו מצד המעשיות שבתורה, אינו מרגיש שום הבדל בבי' חלקי התורה. כי בטרם שמשתלם בדבר, הכרח הוא, שכל פעולה לזולתו, הן להשם יתברך והן לבני אדם, מורגשת אצלו כמו ריקנית בלי מושג. וכיון שכן הוא, הנה הסברה נותנת אשר אותו חלק התורה, הנוהג בין אדם לחבירו, הוא היותר מסוגל להביא את האדם למטרה הנרצית, משום שהעבודה במצות שבין אדם למקום יתברך היא קבועה ומסוימת ואין לה תובעים והאדם מתרגל אליה בנקל, וכל שעושה מחמת הרגל, כבר אינו מסוגל להביא לו תועלת כנודע. מה שאם כן חלק המצות שבין אדם לחבירו הוא בלתי קבוע ובלתי מסויים והתובעים מסבבים אותו בכל אשר יפנה, ועל כן סגולתם יותר בטוחה ומטרתם יותר קרובה".

ובהאמור אנו מבינים, מדוע אמר רבי עקיבא על הכתוב "ואהבת לרעך כמוך", "זה כלל גדול בתורה". מטעם, כי העיקר הוא לזכות "לדביקות בה", הנקרא כלי דהשפעה, שהוא בחינת "השתוות הצורה". ובשביל זה נתנה הסגולה תו"מ, שע"י נוכל לצאת מאהבה עצמית ולהגיע לאהבת הזולת, **ששלב א' הוא אהבה שבין אדם לחבירו ואח"כ יכולים להגיע לאהבת ה'.**

ועכשיו נוכל להבין מה ששאלנו לעיל, מדוע שבזמן שהגר בא להלל ואמר לו "למדני כל התורה כולה על רגל אחת", לא השיב לו הלל בלשון קודש כמו שהוא שאל "למדני כל התורה על רגל אחת", אלא השיב לו בלשון תרגום "מה דעלך סני, לחברך לא תעביד" (התרגום של "ואהבת לרעך כמוך"). ועוד יש להבין, הלא בתורה כתוב "ואהבת לרעך", הוא **מצות עשה**, והוא השיב להגר בלשון **לא תעשה**, כי אמר לו "מה דעלך סני, לחברך לא תעביד".

ולפי מה שמבאר את חשיבות של המצוה "ואהבת לרעך כמוך", במה שמבאר דברי רבי עקיבא, שאמר "ואהבת לרעך כמוך, זה כלל גדול בתורה", שדוקא ע"י מצוה זו יש בכוחה יותר הסגולה להגיע "לאהבת ה'". ומשום זה כשבא הגר להלל ואמר לו "למדני כל התורה כולה על רגל אחת", היה רוצה לומר לו הכלל של "ואהבת לרעך כמוך" כמו שכתוב בתורה, אבל הוא היה רוצה להסביר לו ענין של עוון חמור הנקרא **לשון הרע**, שהוא עוד יותר חמור מהמצוה של "ואהבת לרעך כמוך". כי מצות "ואהבת לרעך" היא נותנת להאדם כח של התגברות לצאת מאהבה עצמית, שע"י זה שהוא יצא מאהבה עצמית, הוא יכול להגיע לאהבת ה', כנ"ל.

נמצא, אם הוא לא עוסק במצות "ואהבת לרעך", אלא הוא "בשב ואל תעשה", ולא התקדם ביציאת משליטת אהבה עצמית, אבל הוא לא הלך אחורה, זאת אומרת, הגם שהוא לא נתן להזולת אהבה, אבל "אחורי לא הלך", היינו לא עשה שום פעולה שתגרום שנאת

הזולת. מה שאם כן אם הוא מדבר לשון הרע על חברו, בפעולה זו הוא "הולך אחוריי", היינו לא די שלא עסק באהבת הזולת, הוא עוד עשה פעולה הפוכה, שהוא עוסק במעשים שגורמים "שנאת הזולת", בזה שהוא מדבר לשון הרע על חברו. כי מדרך העולם הוא, למי שאדם אוהב אינו מדבר עליו לשון הרע, כי זה גורם פירוד לבבות, לכן את מי שאוהבים לא רוצים לדבר לשון הרע, כדי שלא יתקלקל את האהבה שיש ביניהם, משום שלשון הרע גורם שנאה.

נמצא לפי זה, שחומר העוון של לשון הרע הוא, **כי אהבת הזולת מביא לאהבת ה'**, **ושנאת הזולת מביא לשנאת ה'**. ואיך יש בעולם דבר יותר רע מדבר שמביא לשנאת ה'. מה שאם כן כשהאדם חוטא בשאר עבירות, ולא יכול להתגבר על הרצון לקבל שלו, היות שהוא משוקע באהבה עצמית, עוד לא נעשה בזה "שונא לה". לכן על שאר עבירות כתוב, "אני ה' השוכן אתם בתוך טומאתם". מה שאם כן בעוון לשון הרע הוא נעשה ע"י פעולה זו "שונא לה", שהיא ממש פעולה הפוכה מאהבת הזולת.

ובזה נבין את המאמר של ר' יוחנן משום ר' יוסי בן זמרא, כל המספר לשון הרע כאילו כפר בעיקר. היתכן שיהיה הלשון הרע שלו יגרום שיהיה חס ושלוס כפר בעיקר. אלא כנ"ל, היות שזה גורם שיבוא לידי שנאת ה', נמצא שהוא כופר בעיקר מטרת הבריאה, שהיא "להטיב". ובטח אנו רואים, שמי שמטיב עם השני וכל פעם ופעם מוסיף לו טוב ועונג, בטח שאוהב אותו. והאדם, כשמדבר לשון הרע, מביא לו זה שישנא לה'. נמצא, שהאדם הזה כפר בעיקר מטרת הבריאה, שהיא "להטיב".

ובהאמור נבין גם כן מה ששאלנו על מה שאמר רב חסדא בשם מר עוקבא "כל המספר לשון הרע, אמר הקב"ה, אין אני והוא יכולים לדור בעולם". היתכן שלשון הרע תגרום שאין הקב"ה יכול לדור עמו בעולם.

ובהאמור, שמי שמדבר לשון הרע, זה מבואר, שהוא נעשה שונא להקב"ה. וכמו בגשמיות, האדם יכול להיות בבית אחד עם הרבה אנשים, ולא מעניין אותו אם הם אנשים טובים או לא. אבל בו בזמן שהוא רואה שהשונא שלו נמצא שם, תיכף הוא בורח משם, כי לא יכול להיות עם שונא בחדר אחד, כמו כן אנו אומרים, שמי שנעשה שונאו של הקב"ה, אין הקב"ה יכול להיות עמו בעולם.

ואין לשאול, הלא מי שגונב איזה דבר מתבירו, הוא גם כן גורם שנאה לחבירו, כי כשהגנב יתוודע שהוא גנב, אז הוא יראה שהוא השונא שלו, או נאמר, אפילו שאף פעם לא ידע מי שגנב אצלו, אבל הגנב בעצמו במקום שהיה צריך לעסוק באהבת הזולת, הוא עוסק עכשיו בפעולה הפוכה, היינו שעוסק בשנאת הבריות, שע"י זה הוא נעשה יותר שקוע באהבה עצמית ולא אמרינן שגניבה כל כך חמורה כמו לשון הרע. וכמו כן גזילה משמע שגם כן לא כל כך חמור כמו לשון הרע.

ויש להשיב, שמי שעוסק בגניבה או גזילה, הוא לא מטעם שנאה הוא גונב או גוזל אצלו, אלא הטעם הוא מחמת אהבה שיש לו לממון, או לחפצים חשובים, ומשום זה הוא גוזל או גונב, ולא מטעם שנאה חס ושלוס. מה שאם כן לשון הרע אינו מטעם איזה אהבה, אלא

וזהו כמו שאמר ריש לקיש (ערכין ט"ו) וזה לשונו, ואמר ר"ל מ"ד "אם ישוך הנחש בלא לחש", ואין יתרון "לבעל הלשון". לעתיד לבוא מתקבצות כל החיות ובאות אצל הנחש ואומרות לו, ארי דורס ואוכל, זאב טורף ואוכל. אתה, מה הנאה יש לך. אומר להן, ומה יתרון לבעל הלשון. ופירש"י "ארי דורס ואוכל", כלומר, כל שמזיק לבריות, מגיע להם הנאה, • הארי דורס ואוכל, שאוכלה מחיים. ואם זאב טורף, שהרגה תחילה, ואח"כ אוכלה, יש לו • הנאה. אבל אתה, מה הנאה יש לך כשאתה נושך את האדם. משיב הנחש, ומה יתרון ל"בעל הלשון", למוציא לשון הרע, מה הנאה יש לו, כך אני אין לי הנאה בנשיכה שאני • נושך".

ובהאמור אנו רואים, שיש הבדל בין שהוא מזיק לבריות מטעם שיש לו הנאה, היינו • כדוגמת הארי והזאב, שאין להם הרצון להזיק מטעם ששונאים את הבריות, אלא מחמת תאוה, היינו שהם נהנין מהבריות. נמצא, מה שהיא הסיבה הגורמת שהם עושים רע • לאחרים, היא רק מחמת תאוה.

מה שאם כן לשון הרע, אין האדם מקבל מזה שום תמורה, אלא זהו מעשה הגורם • שנאת הבריות. וכפי הכלל של "ואהבת לרעך כמוך", שמאהבת הבריות מגיעים לאהבת ה', נמצא שמשנאת הבריות יכולים לבוא לשנאת ה'. וכענין זה מצינו (ברכות י"ז ע"א) וזה לשונו "ראשית חכמה יראת ה', שכל טוב לכל עושיהם". "לעושים" לא נאמר, אלא "לעושיהם", לעושים לשמה ולא לעושים שלא לשמה. וכל העושה שלא לשמה, נוח לו שלא נברא. ובתוספות שם הקשה וזה לשונו, וא"ת האמר רב יהודה אמר רב, "לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה". ויש לומר, "דהכא • מיירי שאינו לומד אלא לקנתר חבריו, והתם מיירי שלומד על מנת שיכבדוהו".

ויש להבין את התירוץ של תוספות, במה שאומר, שיש להבחין בין שלא לשמה "עמ"נ • לקנתר", לשלא לשמה עמ"נ שיכבדוהו, היינו לקראו רבי וכדומה. ויש להבין לפי הכלל, שאמר רבי עקיבא "ואהבת לרעך כמוך, זהו כלל גדול בתורה". ולפי מה שהסביר זה בספר "מתן תורה" כנ"ל, שהוא מטעם, שע"י מצוה זו הוא יקנה אהבת הזולת, ומזה יבוא אח"כ • לאהבת ה'.

יוצא לפי זה, שהאדם צריך להשתדל לצאת מאהבה עצמית, ואז תהיה בידו האפשרות • לעסוק בתורה ומצות לשמה, היינו בעמ"נ להשפיע ולא לתועלת עצמו. וזהו בסגולת קיום תורה ומצות. נמצא לפי זה, • כל זמן שעוד לא יצא מאהבה עצמית, עוד לא מסוגל לעסוק • לשמה. אלא הגם שעוסק באהבה עצמית, יש כח בקיום תו"מ לצאת מאהבה עצמית • ולבוא מזה אח"כ לאהבת ה', ואז יעשה כל לשם שמים.

ודבר זה, היינו להגיע לשמה, אפשר רק בזמן שעוסק בתורה ומצות בעמ"נ שיכבדוהו, • היינו שהוא לומד, שאין לו עוד האפשרות לעבוד לטובת הזולת, משום שעוד לא קנה מדת "אהבת הזולת". לכן ההתעסקות בתו"מ תעזור לו להגיע למדת אהבת הזולת. מה שאם כן כשלומד "עמ"נ לקנתר", שהיא פעולה הפוכה מאהבת הזולת, שהוא עוסק עכשיו עם קיום

התו"מ לשנאת הזולת, שהיא "עמ"נ לקנתר", איך יכולים לבוא שני הפכים בנושא אחד, זאת אומרת, אומרים שהתורה מסייעת להגיע לאהבת הזולת, כשעושה מעשה של השפעה, אף על פי שהכוונה היא לקבל זכות, התורה מסייעת לו להכוונה, היינו להשיג רצון להשפיע גם כן. אבל כאן הוא עוסק בדרך ההפוכה ממש, שהיא שנאת הזולת, איך זה יגרום לאהבת הזולת.

וזהו כמו שאמרנו בהבחן בין גנב וגזלן לבעל לשון הרע. שבגנב וגזלן הוא אוהב את • הכסף וזהב ושאר דברים חשובים, ואין לו שום עסק באופן אישי עם האדם עצמו. היינו שאין להגנב והגזלן שום מחשבה וחשבון עם האדם עצמו, אלא כל מחשבותיו הן איפוא הוא יכול להשיג יותר כסף ויותר בנקל שיהיו, ויותר קשה להמטרה להיוודע שהוא היה הגנב והגזלן, אבל על האדם בעצמו אין אף פעם עולה מחשבתו, שיחשוב בקשר להאדם.

מה שאם כן בלשון הרע, אין לו שום חשבון על המעשה בעצמו במה שמספר לשון הרע, • אלא כל החשבון הוא להשפיל את חברו בעיני הבריות. נמצא שכל החשבון הוא רק שנאה לבד, כי זהו כלל, על מי שאוהבים לא מדברים עליו לשון הרע. לכן דוקא לשון הרע גורם שנאת הזולת, וזה מביא אח"כ לשנאת ה'. ומשום זה עוון לשון הרע הוא עוון חמור מאוד, שזה ממש מביא חורבן עולם.

ועכשיו נבאר את שיעור של לשון הרע, איך וכמה נקרא לשון הרע, דיבור אחד או משפט • אחד, אם אמר על חברו כבר נקרא לשון הרע. השיעור הזה אנו מוצאים בתשובת הלל, שאמר להגר "כל מה דעלך סני, לחברך לא תעביד". פירוש, כל דיבור מה שאתה רוצה לומר על חבריך, תסתכל ותחשוב, אם הדיבור הזה, אם היו אומרים עליך, אתה היית שונא זה, • היינו שלא היתה לך הנאה מדיבור הזה, "לחברך לא תעשה".

נמצא, בזמן שהאדם רוצה להגיד משהו על חברו, צריך תיכף לעשות חשבון, שאם היו • אומרים עליו, היה שונא את הדיבור הזה, לחברך לא תעביד, שזהו שהלל אמר להגר. היינו מכאן יש לנו ללמוד את שיעור של לשון הרע, מה שיש בו כבר איסור על דיבורו.

ובהאמור נבין מדוע אמר הלל להגר בלשון תרגום ולא בלשון הקודש, כמו שהגר אמר לו • "למדני כל התורה כולה, כשאני עומד על רגל אחת". אלא אמר בלשון התרגום, היינו כי מה שאמר לו "מה דסני לך לחברך לא תעביד", זהו התרגום של הפסוק של "ואהבת לרעך • כמוך".

ומקודם יש לנו להבין מה מרמז לנו לשון תרגום. הנה האר"י הקדוש אומר (תע"ס חלק • ט"ו דף א' תשס"ה) "אל הכתוב ויפל ה' אלקים תרדמה" גימטריא תרגום, שהיא בחינת אחוריים". זאת אומרת, לשון קודש נקרא "פנים" ותרגום נקרא "אחוריים".

ופנים נקרא "דבר המאיר או דבר השלם". ואחור נקרא "דבר שאינו מאיר, או שאינו • שלם". ובלשון קדש, שנקרא "פנים", כתוב "ואהבת לרעך כמוך", שהוא ענין שלימות, כי ע"י אהבת הזולת האדם יגיע לאהבת ה', שזה שלימות המטרה, שהאדם צריך להגיע • לדביקות, כמו שכתוב "ולדבקה בו".

מה שאם כן התרגום של "ואהבת לרעך כמוך", שאמר לו הלל "מה דסני לך, לחברך לא • תעביד", יש לומר שהכוונה ללשון הרע, שזהו ענין "לא תעשה", שלשון הרע אסור לדבר, משום שזה מביא שנאה, ומזה חס ושלום יכולים להגיע לשנאת ה', כנ"ל. אמנם וזה עוד לא נקרא שלימות, כי בזה שלא מדברים לשון הרע, עוד לא מגיעים לאהבת הזולת, שמאהבת הזולת הוא יגיע לשלימות, הנקראת "דביקות ה'".

אבל משום זה לשון הרע יותר חמור כנ"ל, משום כי לא די שאינו עוסק באהבת הזולת, הוא עושה פעולה הפוכה, שעוסק בשנאת הבריות. ומשום זה, כשמלמדים להכליל להתחיל בעבודה, מלמדים אותם קודם כל, לא לקלקל ולהזיק את הכלל, שזה נקרא "לא תעשה", אחרת אתה מזיק את הכלל, בזה שאתה עושה דברים להזיק, כי משום זה אמר הלל להגר • שבא אליו, רק התרגום של "ואהבת לרעך":

• (א) מטעם שזה יותר מזיק, בזה שמדברים לשון הרע, מטעם כי זה גורם שנאה, שזה הוא • ההפוך של אהבת הזולת,

• (ב) כי זה יותר קל לקיים, כי זהו רק "בשב ואל תעשה". מה שאם כן • • "ואהבת לרעך" • • זהו ב"קום ועשה", האדם צריך לעשות מעשים בכדי לקיים אהבת חברים. • •

אלא אח"כ יש יוצא מהכלל, שהם אנשים פרטים, שכל אחד רוצה להיות באופן פרטי • עובד ה', אומרים לאדם ענין "ואהבת לרעך", שזה הוא הכלל שאמר ר' עקיבא, כנ"ל "שאהבת הזולת יביא לו להגיע לאהבת ה'", כי זהו עיקר המטרה, היינו שיהיה לאדם כלים דהשפעה, שבכלים האלו הוא יכול לקבל את הטוב והעונג, שזו היא מטרת הבריאה "להטיב • לנבראיו".

• ומזה נמשכות שתי שיטות בחינוך •:

• (א) שנותנים עיקר בלימוד שלא לדבר לשון הרע, מטעם שזהו עוון החמור ביותר, כנ"ל.

• (ב) שנותנים עיקר חינוך "ואהבת לרעך", מטעם שזה יביא את האדם לאהבת הזולת, ומאהבת הזולת הוא יבוא לאהבת ה', ומאהבת ה', הוא יכול אח"כ לקבל את מטרת הבריאה, שהיא "להטיב לנבראיו", כי כבר יהיו לו כלים לקבל את השפע עליונה, מטעם שיהיו לו כלים דהשפעה, וזה השיג ע"י אהבת הזולת, ואז אין מקום ללשון הרע.

• ובענין לשון הרע, הזה"ק אומר "שזה שאמר לשון הרע הנחש אל האשה, גרם מיתה • לעולם". ואומר שם ש"כל מי שיש לו חרב בלשונו, שמדבר לשון הרע, מוכנה לו החרב המכלה את הכל". ומסיים הזה"ק, זה שכתוב "זאת תהיה תורת המצורע", כי על עוון לשון הרע באים נגעים. נמצא שפתח במיתה ומסיים בנגעים, שמשמע שרק נגעים באים ולא • מיתה. ובטח שיש תירוצים על דרך הפשט.

• ועל דרך העבודה יש לפרש, שענין נגעים ומיתה היינו הך, היות שעיקר העבודה היא • בכדי להגיע לדביקות ה', להיות דבוק בחיי החיים, שע"י זה יהיו לנו כלים מוכשרים לקבל את הטוב והעונג, מה שישנו במטרת הבריאה, שהיא "להטיב לנבראיו". וע"י הלשון הרע

•הוא נעשה שונא לה', ואין לך פירוד יותר גדול מזה, ובטח נעשה ע"י זה נפרד מחיי החיים.

נמצא לפי זה, במקום שהיה צריך לקבל טוב ועונג מה', אז הוא מקבל ההיפך, היינו • במקום •עונג• נעשה הצירוף •נגע•, שזהו הפירוש, שע"י לשון הרע "נגעים באים במקום תענוגים", שזהו הענין "שרשעים בחייהם נקראים מתים", משום שהם נפרדים מחיי החיים. נמצא, שענין מיתה וענין נגעים הם אותו דבר בדרך העבודה. זאת אומרת, אם האדם דבוק בחיי החיים הוא מקבל ממנו טוב ועונג. ואם חס ושלום להיפך, שנעשה נפרד ממנו יתברך, אז הוא מלא נגעים במקום שצריך שיהיה אצלו מלא תענוגים.

ובהאמור יש לפרש במה שאמרו (ערכין ט"ו) "במערבא אמרי, לשון תילתאי, קטיל • תליתאי, הורג למספרו, ולמקבלו ולאומרו". ידוע, מה שאמרו חז"ל "אורייתא וישראל וקוב"ה חד הוא", שפירושו כמבואר בספר "פרי חכם" (חלק א' דף ס"ה), שישראל נקרא זה שרוצה להדבק בהקב"ה. ודבר זה הוא מגיע ע"י תרי"ג מצות התורה, שאז הוא זוכה לבחינת התורה, שהיא שמות של הקב"ה, ואז נעשה מהכל אחד. ולפי זה יוצא, מי שמדבר לשון הרע הוא גורם שהורג שלושה: א) למספרו, ב) למקבלו, ג) ולאומרו. וזהו בין אדם לחבירו, יש בזה להבחין ג' בחינות.

אבל בין אדם למקום גם כן נוהג ענין לשון הרע, כנ"ל בענין "אורייתא וישראל וקב"ה חד הוא". היינו, בזמן שהאדם בא ומסתכל בתורה, ורואה כל אלו דברים טובים שהקב"ה הבטיח לנו בקיום התורה. לדוגמה שכתוב "כי הוא חייכם", וכמו כן כתוב "הנחמדים מזהב ומפז רב, ומתוקים מדבש ונופת צופים", ועוד פסוקים כאלו. ואם האדם לא זוכה ואינו מרגיש את זה, זה נקרא שמדבר לשון הרע חס ושלום על ה'.

נמצא שיש כאן להבחין ג' בחינות: א) האדם המספר לשון הרע, ב) להתורה, ג) הקב"ה. כשהאדם מסתכל בתורה, ואם אין לו זכיה, אז הוא לא רואה את הטוב והעונג, המלוכב בתורה הקדושה, והוא מפסיק מלימוד התורה, מסיבת שאומר שהוא לא מוצא בה טעם, נמצא שמדבר להתורה לשון הרע על הקב"ה.

ולפי זה יוצא שהוא פוגם בג' דברים, היינו בבחינת "אורייתא", ובבחינת ישראל, ובהקב"ה, במקום שהאדם צריך להשתדל לעשות היחוד של חד הוא, כנ"ל היינו שיאירו כולם, שפירוש, שבחינת ישראל ישיג את היחוד, שכל התורה כולה היא שמותיו של הקב"ה, ע"י הלשון הרע הוא גורם פירוד בזה. וזה מסיבת שהאדם צריך להאמין למעלה מהדעת, שמה שהתורה הבטיחה לנו, זה הוא אמת. רק החסרון הוא מצידנו, שאין אנחנו עוד ראויים לקבל את הטוב והעונג, הנקרא בשם "אור הגנוז" או "טעמי תורה ומצות", כמו שכתוב בזה"ק ש"כל התורה כולה הם שמותיו של הקב"ה".

ולהגיע לזה צריכים לכלים דהשפעה, שתהיה השתוות הצורה בין אור להכלי. ולהשיג כלים דהשפעה הוא ע"י אהבת הזולת, כמו שאמר ר' עקיבא "ואהבת לרעך כמוך, זה כלל גדול בתורה", שע"י באים לאהבת הזולת, וע"י אהבת הזולת באים לאהבת ה', ולאהבת התורה, כי התורה נקראת "מתנה", ומתנות נותנים למי שאוהבים. ולהיפך מזה הוא לשון הרע, שגורם שנאת הבריות, ושנאת ה', כנ"ל.

ובהאמור נבין מה שאמרו חז"ל על לשון הרע "קטיל תליתאי, הורג למספרו, ולמקבלו, ולאומרו עליו". ופרש"י "שמתוך איבה שמתגרין אלו באלו, הורגים זה את זה". זה יכולים •להבין, שזה נוהג בין אדם לחבירו. ואיך יתפרש זה בלשון הרע שבין אדם למקום.

ובהנ"ל, בזמן שהאדם מסתכל בהתורה, ומספר להתורה שהוא לא רואה ומרגיש את הטוב והעונג, מה שה' אמר, שהוא נותן לעם ישראל, הרי הוא מדבר לשון הרע על ה'. ויש כאן ג' דברים: האדם המספר, והמקבלו הוא התורה, ולאומרו שהוא ה'. והיות שזמן שהאדם עוסק באהבת הזולת, הוא מגיע לאהבת ה' ולאהבת התורה, במצב זה ה' משפיע לו חיים, כמו שכתוב "כי עמך מקור חיים", שזהו מצד הדביקות, כמו שכתוב "ואתם הדבקים", ואז זוכים לתורת חיים, וע"י לשון הרע נפסק ממנה את החיים מהבורא, שהיה צריך לקבל. זהו א) ונפסק ממנו החיים מהתורה, שהוא היה צריך להרגיש תורת חיים, ב) והוא בעצמו עכשיו חסר חיים, וזה נקרא "הרגו", ג) שנפסק החיים מג' מקומות. וע"י אהבת הזולת מושפע •חיים מב' מקומות, והוא המקבל את החיים.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל פורים, שהמצוה עד דלא ידע

מאמר י"א, תשמ"ז

חז"ל (במגילה ז') אמרו "מחוייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין "ארור המן" ל"ברוך מרדכי". אולם אי אפשר להגיע לבחינת עד דלא ידע, מטרם שהוא נמצא בבחינת ידע. ואחר זה אפשר לומר, שצריכים להגיע למדרגה יותר גדולה, הנקראת "דלא ידע". ובודאי שזוהי מדרגה יותר גדולה מבחינת ידע. כי זה ניתן לנו לקיים רק בפורים ולא כל השנה, כמו שאמרו חז"ל "מחוייב אינש", ולא כל השנה, ולפי זה צריכים להבין, מהו הענין "ידע" ו"לא ידע".

וכמו כן יש להבין את החיוב שיש מדאורייתא לקרוא פרשת זכור. וכתב המ"א (או"ח סימן תרפ"ה) "ונ"ל ליישב מנהג העולם, דאטו מי כתיב בתורה, שיקראו דוקא בשבת זה, אלא שהחכמים תקנו בשבת זה, הואיל ושכיחי רבים בבית הכנסת, וסמוך לפורים, כדי לסמוך מעשה עמלק למעשה המן".

זאת אומרת, שענין "זכור את אשר עשה לך עמלק" נוהג תמיד, אלא שתקנו לקוראו בשבת לפני פורים, כדי לסמוך מעשה עמלק למעשה המן. וגם טעם זה של הסמיכות של "זכור" לפורים, מה בא זה ללמדנו בבחינת עבודה. וכדי להבין את כל הנ"ל, צריכים להקדים ולהבין מקודם את ענין מטרת הבריאה. ומזה נדע מה זה "ידע בין ארור המן לברוך מרדכי", ומה זה "לא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי".

ידוע, דמטרת הבריאה היא להטיב לנבראיו. ובכדי שההטבה שהבורא נותן, שתהיה בה שלימות, היינו שלא ירגישו בעת קבלת הטוב בחינת אי נעימות, והטעם הוא, שיש כלל, שכל ענף רוצה להדמות לשורשו. והיות שהשורש הנבראים הוא רצונו לתת להנבראים, זה גורם בזמן שהנבראים מקבלים ממנו יתברך, הם מרגישים בחינת בושה, מטעם שזה הוא להיפך מהשורש.

ומשום זה נעשה תיקון, המכונה בחינת "צמצום והסתר" על הכלי קבלה המקורי, שהוא, כמו שנבראה מלכתחילה, שהוא מקבל בעמ"נ לקבל, ונעשה ע"י תיקון. כלומר, שבכלי זו, כבר יש עליה שליטה, מתיקון הצמצום, שאין השפע העליון בא לכלי, הנקראת "רצון לקבל". והכלים האלו מסוג זה נשארו במצב, הנקרא "חלל פנוי בלי אור". והיא נשארה בחושך.

ורק בזמן שיכולים על כלי זו, הנקראת "מקבל", לעשות כוונה בעמ"נ להשפיע. זאת אומרת, אף על פי שיש לו רצון והשתוקקות גדולה לקבל את הטוב, מכל מקום, אם הוא לא בטוח בעצמו, מה שיקבל מה', אם לא יהיה מחמת מצוה, שהיא מטעם שהבורא רוצה לתת, כנ"ל רצונו להטיב לנבראיו, הוא מוכן לוותר על ההנאה, שמקבל מה'. אלא זה שהוא כן רוצה לקבל הנאה ותענוג, הוא רק מחמת מטרת הבריאה.

ובהאמור נוכל עכשיו לדעת ההבחן בין ארור המן לברוך מרדכי. כי מדרך מרדכי הצדיק הוא רק לעבוד בעמ"נ להשפיע לה', שזה נקרא בחינת "משפיע". וע"י דרך זו יכולים אח"כ להגיע למדרגת השלימות, שהוא בא לידי מדרגה, שכבר הוא יכול לומר להבורא "אני רוצה, שתיתן לי הנאה ותענוג, משום שאני רוצה לקיים, את מה שאתה רוצה לתת להנבראים טוב ועונג, ואני מוכן עכשיו לקבל את הטוב והעונג, מטעם שאני יודע בעצמי, שאין אני רוצה זה מטעם אהבה עצמית, אלא מטעם להשפיע".

ועכשיו, עם הכוונה בעמ"נ להשפיע, קבלת מתנת המלך היא בשלימות. היינו, שאין שם בחינת בושה. היות שהקבלה היא מטעם רצונו לסייע להבורא, שתתגלה מטרת הבריאה, שכולם ידעו, שהמטרת הבריאה היא להטיב לנבראיו.

והיות שחז"ל אמרו (קדושין מ', ע"ב) "עשה מצוה אחת, אשריו, שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות", משום זה, היות שהוא במצב, שאין הוא דואג לאהבה עצמית, אלא לטובת הזולת, נמצא, שבזה שהוא רוצה לקבל את הטוב ועונג מאת הבורא, הוא רוצה לקיים אהבת הזולת, בין אדם למקום, ובין אדם לחבירו.

וזהו כמו שכתוב בזהר (הקדמת ספר הזהר דף ע"ט, ובהסולם אות ס"ז) "ולומר לציון עמי אתה. אל תקרא עמי אתה עם ע' פתוחה (פתח), אלא עמי אתה עם ע' חרוקה (חיריק), שפירושו, להיות שותף עמי. אשרי הם העמלים בתורה".

והגם ששם מיירי בין אדם למקום, אבל ענין דרש של שותף יכולים לפרש בין אדם לחבירו גם כן. היות שמזה יצא אח"כ, שגם העולם כולו יקבלו את הכף זכות. נמצא, שעשה טובה בין אדם לחבירו, בזה שגרם להעולם כולו, שיגיעו לקבל הטוב והעונג, במה שישנו במטרת הבריאה.

נמצא, שהוא נעשה שותף להקב"ה, בזה שעל ידו יהיה הסיוע, שכולם יבואו אח"כ לקבל מטרת הבריאה. נמצא, שהוא נעשה שותף עם הקב"ה, כמו שכתוב "אני התחלתי את הבריאה, בזה שרוצה לתת טוב ועונג, וישראל הם משתדלים, שהמטרה תצא לפועל, בזה שעושים כלים, שיהיו מוכשרים לקבל את השפע העליון בלי שום פגם, הנקרא "נהמא דכסופא".

אלא אפילו בעת שמקבלים את הטוב ועונג, לא יפסידו את הדביקות, הנקרא "השתוות הצורה". כי זו היתה סיבת הצמצום". וזה נקרא, שהוא יודע את הדרך של מרדכי. שהיא דרך, שמביאה ברכה לעולם כולו, כנ"ל "זכה, מכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות", וזה נקרא "ברוך מרדכי".

מה שאם כן דרך של המן היא, שלא להסתכל על תיקון הצמצום, שנעשה על הכלי קבלה. אלא הוא אומר "היות שהבורא ברא את העולם להטיב לנבראיו. ואנו רואים, שיש בהטבע שלנו רצון לקבל הנאה ותענוג. ולשם מה ברא הבורא את הרצון הזה. בשביל שלא להשתמש עמו. אלא ברא בנו רצון וחשק לקבל תענוג, ואמר, שלא להשתמש עמו, אלא לסבול צער ויסורים על ידו.

נמצא לפי זה, שהוא דרך הפכי. אומרים, שברא את העולם להטיב לנבראיו. ובזה שמרדכי הצדיק אומר, שלא להשתמש עם הרצון הזה, נמצא, שברא את העולם להרע לנבראיו. ובטח היה יותר טוב, שלא לברוא בכלל את הרצון לקבל הנאה ותענוג, מלברוא רצון וחשק לקבל הנאה, ואח"כ אמר, שלא להשתמש עמו, אלא לסגף את עצמו ולהישאר ריקן מהתענוג.

אי לזאת, איך יכולים להסכים לדרך של מרדכי, ולומר, שאסור להשתמש עם הכלים, שרוצים להנות. הלא זהו הכלי אמיתי, שברא הקב"ה. הלא על זה גם מרדכי מודה, היינו שהקב"ה ברא בעולם את הרצון לקבל הנאה ותענוג. אם כן המן טוען, שהדרך של מרדכי אינה דרך אמת.

ובעיקר, שיש לו הרבה תומכים בדרך שלו, וכל העולם אומרים, שהדרך האמיתית בעולם, היא כמו שהמן אומר. וזהו כמו שכתוב (מגילת אסתר, ג') "וכל עבדי המלך, אשר בשער המלך, כורעים ומשתחוים להמן, כי כן צוה לו המלך". משמע, שהמן נתן להם להבין, כי כן צוה המלך. יהיה הפירוש, כי המן טען, היות שהמלך, היינו הקב"ה, ברא את הרצון לקבל, בטח הוא רוצה, שאנחנו נקבל ולהנות. וכל עבדי המלך היו כורעים, היינו שנכנעו לדעתו של המן, כנ"ל, מטעם שהוא בא בטענה, הלא הרצון לקבל הזה, מה שמרדכי אומר, שלא להשתמש עמו, אינו נכון, כי הבורא לא בראו לבטלה, אלא שישתמשו עמו. אבל מרדכי אמר "לא", כמו שכתוב "ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה". וזה שכתוב "ויאמרו עבדי המלך, אשר בשער המלך, למרדכי, מדוע אתה עובר מצות המלך".

ואמר על זה אאמו"ר זצ"ל, שפירושו, שעבדי המלך היו אומרים למרדכי, הלא המן אומר לנו, מה שהוא הולך בדרך שלו, ולא בדרך של מרדכי, כי זוהי דרך האמיתית. שזהו פירושו, ששאלו את מרדכי, מדוע אתה עובר את מצות המלך. הכוונה על הקב"ה, שהמן היה אומר, כי כן צוה לו המלך, היינו מלך מלכי המלכים.

ופירוש הדבר יהיה כנ"ל, מטעם שהרצון לקבל ולחשוק לאהבה עצמית, זה מלך מלכי המלכים, ברא כח זה בנבראים, לכן כל העולם תומכים בדעתו ובשכלו של המן. ודעתו של המן נכתבה בתורה. כמו שאמרו חז"ל (חולין קל"ט ע"ב) "המן, מן התורה מנין. המן, העץ אשר צויתך לבלתי אכל ממנו אכלת". שענין אכילת עץ הדעת מבואר בהקדמה לפניים מאירות.

ומבואר שם (אות י"ח), שאדם הראשון היה נפרד לגמרי מהס"א "וכבר נתבאר שאדה"ר לא היה כלל בבנינו צורת גדלות הקבלה, הנמשך מחלל הפנוי, אלא כולו נמשך ממערכת הקדושה, שענינים להשפיע". וכמו שכתוב בזה (קדושים) "דאדה"ר לא הווה ליה מהאי עלמא כלום. ועל כן נאסר לו עץ העצה"ד, כמו שרשו וכל מערכת הקדושה, שהמה נפרדים מהס"א, משום שינוי הצורה שלהם. נמצא, שענין המן, הוא להכניס את השימוש עם הרצון לקבל הגדול בעמ"נ לקבל, כי זה היה כל עצת הנחש.

עוד כתוב שם "שאמר לנחש, אשר אלקים אכל מעץ הזה, וברא את העולם. כלומר, שהסתכל על זה בבחינת סוף מעשה במחשבה תחילה, ועל כן ברא את העולם". וזהו כנ"ל, שהנחש טען, שענין אכילת עץ הדעת, הוא צוה אלקים. ולמה צוה ה' לאדה"ר שלא לאכול.

על זה נתן לו הנחש, לאדם וחוה, תירוץ יפה. ובעיקר, הוא בא לקיים צוה ה', בזה שהוא מייעץ אותם לאכול מעץ הדעת. וזהו הענין כאן במגלת אסתר, שכתוב "וכל עבדי המלך אשר בשער המלך, כורעים ומשתחווים להמן". והוא מטעם כי כן צוה לו המלך.

ובזה נבין מה זה "ארור המן", שפירושו יהיה, שהדרך של המן היא דרך ארורה, היינו דרך של קללה. וזהו כמו שכתוב (בראשית ג') "ויאמר ה' אלקים אל הנחש, כי עשית זאת. ארור אתה מכל הבהמה, אל האישה אמר, הרבה ארבה עצבונך. ולאדם אמר, ותאכל מן העץ, ארורה האדמה בעבורך".

ובהאמור מבינים, שהאדם צריך להגיע למדרגת "ידע". כלומר, מהו ההבדל הגדול מבין "ארור המן" ל"ברוך מרדכי", שהוא ההבדל בין חיים למות. כי הדרך של מרדכי מביאה חיים, וזוכים להידבק בחיי החיים. מה שאם כן דרך של המן, הוא כבר יודע, שזהו מביא קללה בעולם, שכל המיתה בעולם גרם "המן העץ, אשר צויתך לבלתי אכול".

ועל זה אומר הכתוב "ארורה". וענין זה נוהג עד גמר התיקון, שיש לזהר, שלא יפול בדרך של המן. ובגמר התיקון יהיה כבר כל הרצון לקבל מתוקן בעמ"נ להשפיע, שאז בלע המות לנצח. וכמו שאומר הזה"ק "עתיד ס"ם להיות מלאך קדוש בגמר התיקון".

ובהאמור נבין את ענין סמיכות "מחית עמלק", שקוראים "זכור את אשר עשה לך עמלק". כי דוקא בזמן שיודעים את מה שעמלק גרם לנו, שהיא בחינת מיתה, שגרם לעולם, היינו בשליטתו, שלא ללכת בדרכי השפעה, להיות דבוקים בחיי החיים, אז משתדלים למחות אותו מעל פני האדמה. אחרת, שהאדם עוד לא הגיע למדרגת "ידע, מה שעשה לנו המן ועמלק", אין האדם משתוקק למחות אותו.

נמצא, שדוקא בזמן שהאדם הגיע למדרגת "ידע בין ארור המן לברוך מרדכי", יש מקום למחיית עמלק. ומשום זה, לפני פורים, שאז הזמן שצריכים להגיע למדרגת "עד דלא ידע", צריכים להגיע לדרגת "ידע". ורק אז יכולים למחות את עמלק. זאת אומרת, בזמן שאדם רוצה לקיים "תמחה את זכר עמלק", זהו סימן שכבר זכה לבחינת ידע. אחרת אין האדם מסוגל לבוא לידי מחיית עמלק. אלא הוא עדיין משוקע בקליפת עמלק, ולא רוצה לקיים "תמחה את זכר עמלק".

ועתה נבאר את ענין, מהו שאמרו חז"ל "חייב אינש לבסומא בפוריא, עד דלא יבין בין ארור המן לברוך מרדכי". ששאלנו, מהו הגדלות בזה, שרק בפורים יכולים לעשות דבר כזה, היינו "עד דלא ידע". הנה האר"י הקדוש אומר (תע"ס, חלק ט"ו, אות ר"כ) "לכן לעתיד לבוא כל המועדים יתבטלו חוץ ממגלת אסתר. והטעם הוא, כי לעולם לא היה נס גדול כזה, לא בשבתות, ולא ביו"ט, להתקיים הארה זו, אף אחר הסתלקות המוחין מן הנקבה, אלא בימי הפורים בלבד, ובבחינה זו יש יתרון גדול אל פורים על כל שאר הימים, אפילו בשבתות ויו"ט".

ובפירוש "אור פנימי" שם מפרש, כי לפני גמר התיקון אי אפשר לתקן כל אלו הניצוצין והכלים שנשברו, אלא רק הרפ"ח ניצוצין מן הש"ך ניצוצין יכולים לברר, שיכנס להקדושה.

וגם זה יתברר לאט לאט. ונשאר ל"ב ניצוצין מכללות הניצוצין, שאסור לברר אותם. וזה נקרא בשם "לב האבן". ורק שע"י הברור של הרפ"ח ניצוצין, שיתבררו לגמרי, אז יתוקן מאליו גם לב האבן, בסוד "והסירותי את לב האבן מבשרכם, ואתן לכם לב בשר. ואז יבולע המות לנצח, שכל הרע יתוקן לטוב, ואז חשיכה כאורה יאיר".

והיות שאלו האורות של פורים הם בבחינת גמר התיקון, שרק ע"י הנס היו מאירים, אז ומשום זה, כל המועדות בטלים חוץ מפורים, שהם שייכים לבחינת גמר התיקון. ואז, שכל הרע יתוקן, ממילא אין הבדל בין "ארור המן לברוך מרדכי", וגם המן יתוקן לטוב.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל מהו מחצית השקל, בעבודה

מאמר י"ב, תשמ"ז
ספר שמות, כי תישא

הכתוב אומר, "כי תשא את ראש בני ישראל, לפקדיהם. ונתנו איש כופר נפשו לה', בפקוד אותם, ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם. זה יתנו, מחצית השקל, בשקל הקדש. העשיר לא ירבה והדל לא ימעט ממחצית השקל, לכפר על נפשותיכם". ובכדי להבין זה על דרך העבודה, צריכים להקדים מה שאמרו חז"ל (נדה ל"א ע"ב), וזה לשונו, "יתנו רבנו, שלושה שותפין יש באדם, הקב"ה, ואביו, ואמו. אביו מזריע לובן, אמו מזרעת אודם, והקב"ה נותן בו רוח ונשמה".

ידוע, שכל עבודה שלנו היא רק להגיע לידי דביקות ה', הנקרא, השתוות הצורה, היות שאנו נולדנו עם רצון לקבל טוב ועונג בשביל אהבה עצמית, שזהו ההיפך מהבורא, שרצונו הוא להשפיע לנבראיו.

וידוע ששינוי צורה עושה פירוד. ובזמן שהנבראים נפרדים מחיי החיים, נקראים, מתים. ומשום זה נעשה תיקון כידוע, המכונה, צמצום והסתר. עד כדי כך, שיש לנו לעבוד על בחינת אמונה, להאמין בה' ובשכר ועונש. אולם כל ההסתרות הן רק בכדי שתהיה להאדם היכולת לעסוק בתורה ובמצות בעמ"נ להשפיע, ולא לתועלת עצמו.

מה שאם כן אם היה מגולה הטוב ועונג, והשגחה היתה גלויה, שהבורא מתנהג עם הנבראים בבחינת טוב ומטיב, אז לא היתה שום מציאות ויכולת שהנבראים יוכלו לעבוד ולקיים תו"מ בעמ"נ להשפיע, אלא שהיו מוכרחים לעבוד בעמ"נ לקבל, כי לא היתה להם שום עצה, שיוכלו להתגבר על התענוגים שהיו מרגישים בתורה ומצות.

מה שאם כן כשנעשתה הסתרה, שאינו מגולה את הטוב והעונג של תו"מ, ובכדי להתקיים העולם, שיהיה להם קצת חיות, ושירגישו תענוג בחייהם, ניתן לנו אור ותענוג המלוּבש בתענוגים גשמיים, שהזה"ק אומר, וצריכים להאמין שזהו רק אור דק מאוד, המכונה, "נהירו דקיק", שניתן להקליפות שיוכלו להתקיים ולפרנס את האדם מטרם שזכה לקבל כלים אחרים, הנקראים, כלים דהשפעה, שרק בכלים האלו יש אפשרות שהשפע עליון יופיע בהם.

אי לזאת, התחלת עבודת האדם היא, להאמין למעלה מהדעת על כל מה שהוא רואה ומרגיש, אינו אלא שנעשה ההסתרה זו בכוונה תחילה לטובת האדם. אבל האמת הוא

אינו כמו שהוא רואה ומרגיש, אלא צריך לומר על עצמו, "עיניים להם ולא יראו, אזניים ולא ישמעו".

זאת אומרת, שרק ע"י העבודה זו בהתגברות על מוחא וליבא, הוא יכול לבוא לזכות לכלים דהשפעה, שדוקא עם הכלים האלו, יכול לראות ולהרגיש את השגחת הקב"ה בבחינת טוב ומטיב.

אולם מה על האדם מוטל לעשות, בשעה שהוא רואה, שלא בקלות באים להתגבר על אהבה עצמית, ושתהיה לו היכולת להגיע לידי מדרגת השפעה במוחא וליבא. במצב כזה, שהאדם מתחיל להרגיש שיש לו רע, ורוצה לצאת משליטת הרע, והוא מרגיש שאינו יכול לצאת משליטתה, ושזהו דבר לא כל כך קל. אלא בטח להשיג הכלים דהשפעה, מוכרחים לתת יגיעה רבה. והוא מוכן לתת יגיעה, אבל הוא לא יודע באיזה אופן הוא יכול לסדר את הדרך שלו, שידע בבירור שזוהי הדרך הנכונה, שיביאהו להכנס להיכל המלך. זאת אומרת, שיזכה לדביקות ה', כמו שכתוב (דברים ל'), "לאהבה את ה' אלקיך, לשמוע בקולו, ולדבקה בו, כי הוא חייד".

הסדר הוא, קודם כל הוא צריך לחלק את דרך העבודה שלו בשני אופנים הפוכים זה לזה. דהיינו יש דרך שהאדם צריך ללכת בדרך של שלימות, והגם שהוא רואה שהוא מלא חסרונות, מכל מקום יש בחינה הנקרא, אושר, שהוא מאושר שאינו בעל חסרון. וזהו כמו שאמרו חז"ל, "איזהו עשיר השמח בחלקו", (אבות פרק רביעי א'). וזה תלוי בשיעור שמחשיב את חשיבות המלך.

זאת אומרת, אם הוא מתבונן בזה שהוא רוצה להידבק בהבורא את חשיבות הענין, היינו שכדאי לוותר על עצמו, ולהיות בטל אליו. וזהו כמו שכתוב בספר "מתן תורה" (דף קכ"ט), שנותן שם משל וזה לשונו שם, "שהנשמה היא הארה הנמשכת מעצמותו יתברך. והארה זו נפרדה מאת השי"ת, ע"י שהשי"ת הלבשה ברצון לקבל, כי אותה מחשבת הבריאה להנות לנבראיו, בראה בכל נשמה רצון לקבל הנאה. ושינוי צורה זו של רצון לקבל, הפריד אותה הארה מעצמותו יתברך, ועשה אותה לחלק נפרד ממנו".

וכשהאדם מאמין בזה, היינו שהנשמה שלו באה מעצמותו יתברך, אלא עם הבריאה, דהיינו עם הרצון לקבל שנטבע בה, נפרדה מהשי"ת ונעשתה רשות בפני עצמה, והוא נותן על זה משל, וזה לשונו, "ונמצאת הנשמה דומה עתה לגמרי, למשל, האבר הנחתך מהגוף ונפרד ממנו, שאף על פי שמקודם הפירוד היו שניהם, האבר עם כללות הגוף, אחד, והיו מחליפים מחשבות והרגשות זה עם זה. אבל לאחר שנחתך האבר מהגוף, נעשו בזה שתי רשויות. וכבר אין אחד יודע מחשבות של השני. ומכל שכן אחר שהנשמה נתלבה בגוף של עוה"ז, נפסקו כל הקשרים שהיו לה מטרם שנפרדה מעצמותו יתברך".

אי לזאת, שהאדם מתבונן כמה היא החשיבות שהוא עוסק בהתו"מ, שנתן לנו הבורא

לקיים פקודותיו, שע"י הקיום מה שהוא צוה לנו, יש לנו הזכיה לקיים קשר עם הבורא. ואף על פי שהוא עדיין לא מרגיש הזכיה הזאת, הוא מסיבת חוסר חשיבות. כי אנו רואים בגשמיות, שיש לאדם הנאה מהחיים שלו, כמה זמן ביום הוא נהנה מגשמיות, הלא הוא מוגבל בקבלת הנאה. אלא שיש לו זמנים מסוימים שהוא נהנה.

היינו בזמן שהוא אוכל, ושותה, וישן, ורואה דברים יפים, או שומע שירה וזמרה יפה, וכדומה. אבל הוא לא יכול לאכול, ולשתות, ולהסתכל, ולשמוע כל היום, אלא שהוא מסתפק במה שיש לו, וכבר מרגיש שיש לו שלימות בחיים הגשמיים, ולא אומר, אם אין אני יכול להנות מכל אלה הדברים כל היום, אני מוותר עליהם. והטעם הוא מסיבת חשיבותה של הגשמיות.

ובהאמור יוצא, שאם האדם יתן תשומת לב לחשיבות של המלך, יהיה להאדם סיפוק מלא בזה שניתן לו לקיים תורה ומצוות, עד כמה שאפשר לו. אפילו נגיד, שיש לו זכיה לדבר עם המלך הגדול, שלא נותנים לכל אחד להכנס לדבר עם המלך. אלא צריכים השתדלות גדולה אצל אלו המקורבים אל המלך, שיתנו לו היכולת לדבר כמה מיילים עם המלך. כמה רוממות רוח היתה להאדם הזה, בו בעת שהוא רואה, שיש הרבה אנשים שאצלו לא די שלא נותנים להם להכנס להמלך, אלא לא מספרים להם שהמלך נמצא כאן בעיר, ושיש אנשים, שיש להם היכולת לדבר עם המלך.

וכשהוא רואה שיש אנשים בעולם שלא יודעים מזה שיש בהעולם מלך, ורק קומץ אנשים קטן מאוד ישנו בעולם, שנתנו להם מחשבה ורצון להאמין שיש מלך בעולם. ואפילו אלו שכבר נתנו להם הידיעה מהמלך, אבל אין הם יודעים שיש יכולת לדבר עם המלך. ולהאדם הזה, נתנו לו ידיעה משמים שהוא יכול להכנס ולדבר עם המלך, היינו שהוא יכול להאמין.

ונבין זה על דרך משל. שהאדם הולך לשתות מים, ואומרים לו, לך, תכנס אל המלך ותדבר אליו, ותאמר לו, אני נותן לך תודה בזה שנתת לי לשתות, ואומר ברכה, "ברוך אתה ה'". כלומר שנותן תודה ואומר לו, אני נותן לך תודה על, "שהכל נהיה בדברו". נמצא, אם הוא מאמין בזה שהוא מדבר אל המלך, כמו שכתוב, "מלוא כל הארץ כבודו", איזו התפעלות מרגיש האדם, בעת שמאמין שהוא מדבר להמלך רק רגע אחד.

וההתרגשות מזה שהוא עומד עכשיו ומדבר להמלך אפילו רגע, צריכה לתת סיפוק מלא, שיהיה לו חיות ושמחה כל היום. והגם שהוא לא רואה את המלך, אבל זהו שניתן לנו אמונה להאמין, שמלוא כל הארץ כבודו, וגם ניתן להאמין, "כי אתה שומע תפלה כל פה".

ואמר על זה אאמו"ר זצ"ל, "כל פה", היינו אפילו פה של אדם השפל ביותר, את כולם ה' שומע. נמצא, לפי אמונתו, בשעה שהוא מדבר לה', היינו בין שנותן לו תודה

ובין שהוא מבקש ממנו משהו, את הכל שומע ה'. האדם הזה, אם הולך בדרך הזה, הוא יכול להיות בשמחה כל היום, משום שהוא מרגיש קורת רוח מזה שהוא מדבר להמלך.

ובפרט בעת התפלה, עד כמה שהאדם מתפלל, אפילו שהוא לא יודע פירוש המילים, אין דבר, כי זהו שהוא מתפלל ואומר את מה שכתוב בהסידור, האדם צריך לדעת, שזה הסדר, הוא מה ששרי המלך סידרוהו, שבעת שנכנסים להמלך, להגיד אלו המילים. אל כן לא חשוב אם הוא יודע מה שאומר או לא יודע. כי לא האדם עשה את התפלה הזו או התודה הזו. כי זהו סדר עבור כולם, כי כל מי שיכנס לדבר אל המלך, הם סידרוהו ולא הוא.

ובאמת מה שהאדם מבקש, זה לא כתוב בהתפלות או בהודאות, מה שהוא אומר. **אלא התפלות מה שהאדם בעצמו אומר, זהו כתוב ורשום על לבו של האדם.** כלומר, האדם מבקש לא מה שכתוב בהסידור, אלא מה שרשום בלב של עצמו. נמצא לפי זה, הגם שכולם מתפללים באותו סידור, אבל כל אחד ואחד דורש ומתפלל שימלא את חסרון לבו.

וזהו כמו שכתוב בברכת החודש, "חיים שימלא ה' משאלות לבנו לטובה". זאת אומרת, אחרי כל התפלות שאנו אומרים בברכת החודש, מה שחז"ל תקנו, מסיימים אנו בתפלה שלנו, כלומר מה שהלב מתפלל, ואנו אומרים, שימלא ה' משאלות לבנו לטובה.

וצריכים להבין, מה שאנו אומרים, שה' ימלא משאלות לבנו לטובה. מהו שאנו מוסיפים, לבנו לטובה. ובהנ"ל מובן, היות שלבו של אדם, מה שהוא מבקש ומתפלל בא מלבו. ומי יודע אם הלב משתוקק לדברים טובים, יכול חס ושלוש שהלב מבקש דברים רעים. ומשום זה ניתן לנו להוסיף, "משאלות לבנו לטובה", מה שאם כן מה שחז"ל תקנו את התפלות, לבם היה שלם עם הקב"ה, בטח כל התפלות שלהם הן תפלות טובות. מה שאם כן אנו לכן צריכים להוסיף, לטובה.

ובהאמור יוצא לנו, שהאדם צריך להיות שש ושמח בזה שזכה לדבר עם המלך כמה מילים. וזה נקרא, קו ימין. כלומר דרך ימין שנקראת, שלימות. זאת אומרת, שלא מרגיש בעצמו שום חסרון. ובזה יש לפרש מה שאמרו חז"ל, "שלושה שותפין יש באדם, אביו מזריע לובן". אביו נקרא, זכר, היינו שלם. מה שאם כן אמא נקראת, נקבה, בעלת חסרון. לכן אמרו, "אביו מזריע לובן", מלשון לבן, היינו שאין שם כתם אלא כולו לבן בלי שום חסרון.

וזהו כמו שאמרן חז"ל (יוצא ט"ז), "כל פינות שאתה פונה, לא יהו אלא דרך ימין", שפירושו כנ"ל, שסדר התחלת עבודה צריכים להתחיל בימין, היינו בבחינת השלימות, שאין האדם רואה על עצמו שום חסרון. וממילא יש אז המקום לתת שבחים להמלך בזה שנתן לו שלימות. ואז שייד לומר, "הברוך מתדבק בברוך".

מה שאם כן כשאדם מרגיש עצמו לבעל חסרון, אז אמרו חז"ל, "אין ארור מתדבק בברוד". ומשום זה במצב כזה הוא נמצא בפירוד. אי לזאת, מוכרח האדם ללכת בקו ימין, הנקרא, שלימות, שמזה אדם מקבל חיים, היותו דבוק בחיי החיים בשיעור מסויים. ובן אדם, כל זמן שהוא חי, הוא יכול לראות את המעשים שלו אם הם טובים או רעים, ולתקן אותם.

מה שאם כן אם האדם מת, היינו שאין לו חיות, כלומר שאין לו ממה לקבל חיים, אז אי אפשר לו לתקן מעשיו, כי הוא נחשב אז למת. ובכל החיות שלו, יכול להיות, אם היה אפשר לו לברוח מהחיים שבו הוא נמצא עדיין בעוה"ז, ולמות מיתה גופנית, או על כל פנים, אם היה לו אפשר לקבל כדור שינה, שיהיה לו אפשרות לישון לכל הפחות שלושה חדשים. ואם הוא היה רואה כדור שינה כזה, ומזה היה יכול לקבל חיות. אבל מה הוא עושה, שבינתים הוא לא רוצה שום דבר, רק לישון. ואם מוכרח לעשות משהו, כשהוא נזכר שעוד מעט יהיה לו זמן לישון, ומזה הוא מקבל בינתים את החיות שלו.

ומשום זה מוכרח האדם לעשות לו יסוד ראשון בעבודה, ללכת בקו ימין, שהוא קו השלימות בלי שום חסרון, הן במוחא והן בליבא. ואאמו"ר זצ"ל אמר על מה שכתוב במגילת אסתר, "ומרדכי ידע את כל אשר נעשה, ויקרע מרדכי את בגדיו, וילבש שק ואפר, ויצא, ויזעק זעקה גדולה ומרה, ויבוא עד לפני שער המלך, כי אין לבוא אל שער המלך בלבוש שק".

ומפרש שם האבן עזרא, כי הוא דרך בזיון המלכות. ואמר פירוש על זה, כי בזמן שהאדם עוסק בתורה ומצות, או כשהוא מתפלל, זה נקרא, שעומד בשער המלך. ואז אם האדם מסתכל על עצמו, ורוצה לראות אם הוא בסדר, כלומר שאינו חס ושלום עובר על מצות המלך, הנה על ידי הפעולה הזו מתבזה המלך, בזה שהוא רואה, שיש אנשים והוא אחד מהם, שאינו רוצה להכיר בגדלות המלך, שאין הם רוצים לקבל על עצמם מרות המלך, אלא להיפך, יש להם כח לומר שאינם מכירים במלוכת המלך.

אלא כבוד המלך הוא, שכולם מכירים בחשיבות המלך, וכולם רוצים לעבוד אותו בכל לבבם ובכל נפשם. וזהו יפה לראות איך שכולם עומדים ומשבחים ומדברים רק בשבח המלך, איך שהוא דואג שיהיה כל טוב לבני המדינה. וזהו פירוש, "כי אין לבוא בשער המלך בלבוש שק", שהוא בגד מלוכלך. אלא כשבאים בשער המלך, צריכים להיות מלובשים בבגדים המתאימים לשבת בשער המלך. אחרת, היינו כשהוא יושב בלבוש שק, זהו סימן שהוא לא שבע רצון מהמלך, אלא יושב ומתאבל על מה שחסר לו בחיים, ואין לו מנוחת הנפש. נמצא, שהוא יושב ומתאבל, והוא בזיון המלך, על מה שהמלך לא מרחם עליו, ולא ממלא את מבוקשו.

אלא בזמן שהאדם עוסק בתו"מ, הוא צריך להאמין למעלה מהדעת, שמה שיש לו

הוא חשוב מאוד, ואין הוא ראוי ליותר, אלא צריך להיות מסתפק במיעוט, ולהיות שמח בחלקו, על אף השיעור הקטן שנתן לו, שתהיה לו אחיזה ברוחניות, היינו הן קטן באיכות והן קטן בכמות.

ומהכל האדם צריך להיות בשמחה, היינו על שיעור משהו שיש לו אחיזה ברוחניות, והוא מאמין שזה נתנו לו מהשמים, שגם זה, "לא כוחי ועוצם ידי", ממילא הוא יכול להיות דבוק בה' בשיעור הנקרא, "ברוך מתדבק בברוך".

וזה ענין שאמרו חז"ל (שבת ל'), "שאין השכינה שורה, אלא מתוך שמחה של מצוה", שנאמר, ועתה קחו לי מנגן, והיה כנגן המנגן, ותהי עליו יד ה'. אמר רב יהודה, וכן לדבר הלכה. הכוונה היא, שענין דביקות צריך להיות השתוות הצורה. נמצא, בזמן שהאדם מרגיש עצמו לארור, אין מקום לדביקות. ויש לפרש, מהו שאמר רב יהודה, "וכן לדבר הלכה". כידוע שהלכה נקראת, הכלה, שענינו הוא ענין קבלת מלכות שמים. כלומר שקבלת מלכות שמים, שהוא למעלה מהדעת, זה נקרא, "שמחה של מצוה".

ויש מדרגה יותר גדולה הנקראת, השראת השכינה. והכל בא ע"י שמחה. אחרת יוצא לנו, כנ"ל, שדוקא, "ברוך מתדבק בברוך". מה שאם כן אם הוא מרגיש עצמו לארור, אין הוא יכול להתדבק בברוך, וממילא במצב הזה הוא נשאר חסר חיים.

ובהאמור יוצא, כשאנו אומרים, "ברוך אתה ה' שומע תפלה". פירוש הדבר הוא, שאנו נותנים תודה לה' על זה שהוא שומע תפלה. אולם בעת שהאיש נמצא עכשיו בחסרון, כי אחרת אין לו מקום לתפלה, אם כן הוא עכשיו בבחינת, ארור, ואיך הוא יכול להיות שתהיה לו דביקות עם ה' בזמן התפלה. ועוד, אם הוא בחסרון, על מה הוא נותן לו תודה.

והתשובה לזה היא, כי בזה שאנחנו מאמינים שהוא שומע תפלה, כבר יש לנו שמחה מטעם שבטח הוא יושיענו.

נמצא, כי על התפלה, שבזמן שיש לו גם בטחון, צריכים לעבוד למעלה מהדעת שה' יעזור לו, כבר יש לו שמחה, ותיכף הוא יכול לזכות לדביקות, מטעם שהבטחון בעצמו הוא נותן לו שלימות, ונקרא כבר, ברוך, וברוך הוא מתדבק בברוך, כנ"ל.

אולם דוקא בזמן שהאדם מבקש מה' שיקרב אותו אליו, בא היצה"ר ונותן לו להבין, שאין הקב"ה שומע תפלתו, ולא נותן לו לבטוח בה' שיעזור לו. ומביא לו כמה הוכחות, ואומר, תסתכל אחורה ותראה כמה פעמים כבר עשית תפלות, וחשבת שה' עוזר לך, ואח"כ שוב נשארת בערום וחוסר כל. ודבר זה חוזר אצלך כל פעם, וכל פעם אתה אומר, עכשיו כבר בטח ה' שמע את קולי, ואני אהיה כבר בתמידיות דבוק ברוחניות. ותגיד בעצמך, ומה היה אחר כך, שוב ירדת למקום השפלות, ושוב נכנסת באהבה עצמית בשיעור יותר גדול משהיית לפני שהתפללת. ולפי זה במה אתה לוקח עכשיו בטיחות

יותר גדולה, שעכשיו ה' ישמע קולך, ואתה כבר נותן תודה רבה לה', ואתה אומר, "ברוך אתה ה' שומע תפלה".

ומה יש לאדם להשיב להגוף, בזמן שהוא מביא לו ראיות מהעבר, שלא נתקבלה תפלתו, ועל סמך מה האדם רוצה לומר לו שזה לא נכון, אלא שאני מאמין למעלה מהדעת, שעכשיו אני בטוח שה' כן יענה לי על תפלתי.

התשובה היא, היות שכל היסוד נבנה על בחינת אמונה למעלה מהדעת, ועל האדם לקיים מצוה זו. אי לזאת, מה שאתה מביא לי ראיות מהעבר, שלא נתקבלה תפלתי, ומשום זה אין מקום לבטוח בה', שעכשיו כן יתקבל תפלתי, מזה שאתה מביא לי ראיות מהעבר בכדי להחליש לי את כח האמונה והבטחון, אני אומר לך, שדוקא עתה אני יכול לומר, שאני מאמין ובטוח למעלה מהדעת.

כי אתה מביא לי ראיות רק מתוך הדעת. ואני נותן לך תודה רבה על השאלות שאתה שואל אותי, ועל ההוכחות, שאתה מביא לי מקום לבנות עליו את הלמעלה מהדעת. אל כן אני עכשיו בשמחה רבה, בזה שיש לי הזדמנות לקיים את המצוה של האמונה והבטחון של למעלה מהדעת.

ובהאמור יוצא, שמאותו מקום שהגוף מביא כח להחליש אותו, מהשמחה שיש לו מהתפלה שהוא בבטחון, שה' יענה לו עכשיו על תפלתו, והאדם צריך להביא לו כח על האמונה למעלה מהדעת, כלומר שעל המקום של דעת יש עכשיו הזדמנות להעמיד עליו את הלמעלה מהדעת. ואם אין הדעת מביאה לו את ההיפך, איך הוא יכול לומר שהוא הולך למעלה ממנו.

ועל כן על האדם לומר תמיד, שנותנים לו מן השמים כל פעם ירידות, בכדי שיהיה לו מקום ללכת למעלה מהדעת, וממילא אין הגוף יכול להחליש אותו מהאמונה ובטחון שיש לו בעת התפלה. בעת שהגוף מתנגד לו מליתן תודה לה', ולומר, "ברוך אתה ה' שומע תפלה". והגוף טוען, מאין אתה יודע שה' יענה לך על התפלה, שאתה נותן לו תודה.

ואין לומר, שהוא נותן תודה לה' על מה שהוא עונה לאחרים. על זה הוא נותן לו תודה, ואומר לו, "ברוך אתה", שבדרך כלל האדם מדבר על מה שהאדם השיג בעצמו, ולא שהוא נותן תודה על אחרים. ובכלל, מה האדם יודע מה שיש בלבו של חבירו. אלא האדם על עצמו נותן תודה לה', ואומר להגוף גם כן, תודה רבה עבור מה שאתה בא אלי בטענות צודקות, היות שעתה יש לי מקום לעבוד בלמעלה מהדעת, כנ"ל. וזהו נקרא, קו ימין, שלימות. וזהו העיקר הדרך שהאדם צריך ללכת בה. שמכאן האדם שואב חיים, כנ"ל, שאז הוא נמצא במדרגת, ברוך. ונקרא זה, "ברוך מתדבק בברוך".

אולם על רגל אחד אין האדם יכול ללכת, שזה נקרא, רגל ימין, שהיא שלימות. והוא

צריך גם לרגל שני, שהוא רגל שמאל, שענין שמאל נקרא, דבר הצריך תיקון, שיש שמה איזה חסרון וצריכים לתקנו. וכמו שאמרו חז"ל (סוטה מ"ז), "תנו רבנן, לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת".

ויש לפרש זה לפי דרכנו, ימין, בזמן שהוא עובד בדרך ימין מקרבת, כלומר שמקרבת אותו לקדושה, שהוא מסתכל ורואה איך שהוא מקורב לרוחניות, ובכל שיעור ושיעור שהוא רואה שהוא קרוב להקדושה אפילו אחיזה קטנה, כבר הוא שמח, ונותן תודה לה' עבור זה. ולא מסתכל על שלילה.

ושמאלדוחה, ובזמן שהוא הולך על רגל שמאל, אז הוא מסתכל רק על הדחיות, היינו עד כמה שהוא נדחה ומרוחק מקדושה, הן בכמות והן באיכות. זאת אומרת, ששני דרכים אלו הם הפכים ממש זה לזה, ממש מקצה אל הקצה. ומשום זה נקרא ימין, חסד, כידוע שקו ימין חסד, ונקרא, גם כן יום, כמו שכתוב, "יומם יצווה ה' חסדו". והענין הוא, כי ההולך בדרך ימין, הוא מסתכל רק על החסד שה' עושה עם הכלל, ואיך הוא עצמו מקבל חסד ה'. ועל כל הקבלות של החסד, הוא נותן תודה לה', וממילא הוא חי ביום שכולו טוב. כיון שמרגיש בעצמו את החסדים שה' עושה עמו, ומשום זה הוא שש ושמח, ויש לו על מה לתת תודה לה'.

אולם בזמן שרוצה ללכת ברגל שמאל גם כן, ובשמאל למדנו, שמאל דוחה, כלומר שבזמן שהולך לבקר את מעשיו, אם צריכים משהו לתקן, אז הזמן לראות רק דחיות, כלומר איך שהוא נדחה מרוחניות, וכל מחשבה דיבור מעשה שלו, הם שקועים באהבה עצמית, ולא רואה לפניו שום מציאות, שיהיה בידו לצאת משליטת הגוף, השולט עליו בכל תוקפו.

ולא עוד, אלא אפילו כשרק מתחיל לחשוב, שלא כדאי להישאר במצב של קבלה, תיכף הגוף בא אליו בטענות יותר חזקות מכפי שהגוף היה רגיל לדבר, בזמן שלא היה רוצה לשמוע בקולו, אלא רצונו היה לעבוד להשפיע. כי עתה הגוף נעשה יותר חריף, ושואל שאלות יותר חזקות.

והוא שואל לעצמו, מדוע טרם שהתחלתי לעבוד ביתר שאת ומרץ בעבודת הקודש, הגוף לא היה כל כך פיקח. ועכשיו שהתחלתי לעבוד עבודת הקודש, הייתי מבין שצד הטוב של האדם היה צריך להיות יותר חכם ופיקח, ויותר בעל מרץ, משום שעסקתי בעבודת הקודש.

ולפי הכלל, "מצוה גוררת מצוה", הבינותי שהגוף נחלש, כלומר, טענותיו שהיו לו עד כאן, נסתמו, ואין לו כח עכשיו להתווכח, כי הקדושה קבלה התחזקות מהמעשים טובים, שעסקתי כל הזמן בעבודת הקודש. ועתה אני רואה את ההיפך, שהגוף נעשה יותר פיקח, וטוען טענות יותר חזקות ויותר שכליות.

ובעיקר שמביאו לידי יאוש, שאומר, שיותר טוב בשבילו שיפסיק את העבודה הזו הנקראת, לעבוד בעמ"נ להשפיע, וילך כמו הכלל כולו, ולא לחפש להיות יוצא מהכלל, זאת אומרת, לחזור להמצב המקובל. היינו שמספיק לנו שנקיים תורה ומצות בלי כוונות. וכל הכח צריכים לתת לקיים את תורה ומצות ביותר דקדוקים, היות שזה יותר קל מכוונה דלהשפיע. ובעיקר אני רואה, שכל הכלל, מאלה שרוצים להיות יוצא מהכלל, הם עוסקים ביותר דקדוקים בתו"מ מאנשים אחרים. ובזה הם מקבלים תוארים, אחד בשם, צדיק, ואחד בשם, חסיד, ואחד בשם, איש מורס מעם. ומאי לי להכנס בדרך של לשם שמים ולא לתועלת עצמו.

ובמצב הזה האדם לרחמים גדולים הוא צריך, בכדי שלא לברוח מהמערכה. ואין לאדם שום עצה לצאת ממצב זה, אלא על ידי אמונה למעלה מהדעת, ולומר, זה שהגוף נעשה עכשיו פיקח גדול, הוא מטעם שנותנים לו מן השמים הרגשה לדעת מה זה דעת, בכדי שיהיה לו מקום ללכת עכשיו למעלה מהדעת.

כי מה שאומרים, דעת, הכוונה על הדעת שבא משכל החיצון, שחיצוניות נקראת, רצון לקבל המקורי, שאין בו מבחינת השפעה. ודעת הפנימי נקרא, דעת המתלבש בכלים הפנימיים, שהוא בחינת בינה, שבחינתה היא ממקורה בחינת השפעה, ואין לה מבחינת קבלה כלום, שמשום זה, שכל החיצון אינו מבין שיש מציאות של רצון להשפיע. לכן בו בעת שהאדם מתעורר לעשות משהו בעמ"נ להשפיע, תיכף הוא מתעורר וקם כנגדו, כגבור מלומד מלחמה, ומתחיל להכניע את האדם בפקחות גדולה.

ואל יקשה, הלא הכתוב אומר, שיצה"ר נקרא, מלך זקן וכסיל. ואיך אנו אומרים שהוא פיקח. ועל זה יש להקשות שאלה אחרת, איך אפשר לומר על מלאך שהוא רוחני, שיהיה כסיל, כמו שכתוב בזה"ק, על הכתוב, "כי מלאכיו יצווה לך לשמרך בכל דרכיך". ומפרש, מלאכיו, היינו ב' מלאכים, יצ"ט ויצה"ר. ואם היצה"ר נקרא, מלאך, ואיך אפשר שיהיה כסיל. אלא צריכים לפרש, כי מלאך נקרא, על שם הפעולה, כמו שכתוב (שופטים י"ג), "ויאמר לו מלאך ה', למה זה תשאל לשמי, והוא פלאי".

שפירושו, ששם של המלאך נשתנה לפי השליחות, שנשלח לעשות איזו פעולה, נמצא, לפי הפעולה נקבע לו שם.

ולפי זה יש לומר, היצה"ר נקרא, כסיל, על שם שהוא משתדל שהאדם יעשה מעשה כסילות. ואת זה שהאדם יהיה כסיל, הוא עושה זאת בפקחות גדולה. ולכן כשהאדם מתחיל ללכת בהתגברות, ולא רוצה לשמוע בקולו, הוא מוכרח להראות לאדם יותר פקחות, שהצדק הוא עמו. וכשהאדם מתגבר על טענותיו של יצה"ר, מוכרח אז היצה"ר לבוא אליו עם טענות יותר מחוכמות, ואין האדם יכול לנצח אותו אלא עם האמונה למעלה מהדעת. ולומר, אין להדעת שום ערך, אלא הוא הולך למעלה מהדעת.

אבל אם האדם מתגבר על הדעת החיצוני, שטוען טענות צודקות, הוא מרויח,

שהאמונה שלו מתגדלת בכל פעם מדרגה יותר גדולה, מכפי שהיה לו טרם ביאת היצה"ר עם השכל שלו, שלא כדאי לצאת מאהבה עצמית, מסיבת שכל פעם שהדעת של היצה"ר מתגדל, אין לו ברירה אחרת, אם הוא רוצה להישאר בקדושה, אלא להמשיך על עצמו בחינת אמונה יותר גדולה. כלומר שהוא נעשה כל פעם נצרך להבורא, שיעזור לו להינצל מהרע שלו. זאת אומרת, **שאל יתפלל אדם שהמחשבות הזרות ימותו, אלא שיחזרו בתשובה.**

וזהו דוקא ע"י זה שמקבל עזרה מלמעלה בבחינת אמונה למעלה מהדעת, נמצא, שלא מבקש מה' שהמחשבות ימותו, בכדי שהוא לא יצטרך להתגבר על המחשבות, אלא שהוא יסתפק עם האמונה שיש לו בה', שכפי אמונתו שיש לו בטרם ביאת היצה"ר עם הטענות הצודקות, ושאי אפשר לתרץ אותם בלי עזרת ה', שמקבל כח ללכת למעלה מהדעת.

מה שאם כן מי שלא הולך בדרך האמת, שכל עבודה שלו תהא בנויה על יסוד של מוחא וליבא, הוא מבקש מה' שיקח ממנו את המחשבות האלו, שלא יפריעו לו מעבודתו. נמצא, שהוא נשאר בדרגתו ואין לו מקום ללכת קדימה, מטעם שאין לו צורך ללכת קדימה, אלא הוא רוצה להישאר במצב הנוכחי בקביעות. ורק לזה הוא מצפה, ואין לו צורך לגדולות.

והגם שהוא רוצה מדרגות יותר גבוהות משאר אנשים, זאת אומרת, אם הוא תלמיד חכם, ויודע בעצמו שיש אנשים שלא מגיעים לקרסוליו, ובודאי שגם בעבודה הוא רוצה להיות מורם מעם, ומשום זה הוא רוצה לעלות למדרגה יותר גבוהה, מכפי שהוא מרגיש שהוא נמצא במצב הנוכחי.

אבל כל זה הוא רק מטעם מותרות ולא הכרחיות. ומי שמתפלל על מותרות, לא יכולה להיות תפלה זו מעומק הלב, כי הוא יודע בעצמו, שמצבו לא כל כך רע. וזהו מסיבת שהוא רואה אנשים יותר גרועים ממנו, אלא רק למותרות הוא צריך. ולפי הכלל, "אין אור בלי כלי", שפירושו של **כליהוא**, צורך וחסרון, ולמלאות את החסרון הוא צריך. מה שאם כן מותרות עוד לא נקראות חסרון ברוחניות. ומסיבה זו האדם נשאר על מצבו, ואין לו שום אפשרות שיוכל לזוז ממנו.

אולם האדם שרוצה ללכת בדרך האמת, ורוצה לעבוד בבחינת מוחא וליבא, בזמן שמגיע אליו הגוף, ומתחיל לתקוף אותו, מדוע הוא רוצה לצאת מדרך העולם, שכולם עוסקים במשפיע בעמ"נ לקבל. ואחר כל פעם שהוא מתגבר עליו, הוא בא אליו בטענות יותר חזקות, ובמצב הזה אין הוא מבקש מה', שיסיר ממנו את טענותיו. אלא שהוא מבקש מה', שעל כל אלו הטענות שהרשע טוען, שיחזור עליהם בתשובה, כלומר שהקב"ה יתן לו כח ללכת למעלה מהדעת.

נמצא, זה שהוא מבקש מה' שיתן לו כח יותר גדול, אין זה מטעם מותרות, אלא פשוט שהוא רוצה להיות יהודי מאמין בה'. והוא מביא לו מחשבות, שטוען לשון הרע על דרך ה', ועל כל דבר ששייך לקדושה. היינו כל דבר שהוא רוצה לעשות בעמ"נ להשפיע, תיכף בא אליו עם טענות של רשעים, המלעיגים על עובדי ה', כמו שכתוב, "לא לנו ה', לא לנו, כי לשמך תן כבוד, למה יאמרו הגוים".

אי לזאת, הסיבה שהוא רוצה כל פעם כוחות יותר גדולים מלמעלה, היא הכרחיות, היות שהוא מבקש עזרה להינצל ממיתה, להכנס לחיים, כי, "רשעים בחייהם נקראים מתים". והואיל שהוא רוצה עם טענותיו להכניסו במחנה של רשעים, נמצא, שהוא לא מבקש עזרה מה', שיתן לו מותרות, אלא פשוט להיות נפשו, כלומר שלא יהיה רשע.

ובהאמור יוצא, שהאדם מרויח תמיד מהשאלות של הרשע, ע"י זה שיש לו מקום חסרון, לבקש מה' שימלא משאלות לבו לטובה, היינו שיהיה טוב ולא יהיה רע. ותפלה כזאת, הנקראת, "תפלה מעומקא דליבא", מתקבלת תיכף למעלה, היות שזה נקרא, "תפלה דעני", כמו שכתוב בזה"ק על הכתוב, "תפלה לעני כי יעטוף", שאומר, שתפילת העני מאחרת כל התפלות, היות שתפלתו מתקבל לפני כל התפלות.

והטעם הוא צריך לומר כנ"ל, שאין זה מותרות אצלו, אלא פשוט הוא רוצה לחיות, ולא יהיה בחינת מת, כי רשעים בחייהם נקראים מתים. וזה הוא מה שכתוב, "קרוב ה' לכל אשר יקראוהו באמת".

יש לפרש, שה' קרוב להושיע להם, לאלו שמבקשים שרוצים ללכת בדרך האמת, הנקראת, לשם שמים.

כלומר שהם רואים שאין ביכולתם להתגבר על אהבה עצמית, ולעבוד בעמ"נ להשפיע, ומבקשים מה', שיתן להם עזרה, שיוכלו להתגבר על הגוף. זאת אומרת, מה שהם מבקשים מה', הוא רק דבר אחד, שתהיה להם היכולת לעשות משהו לשם שמים, שיוכלו לומר בפה מלא, "ברוך אלוקינו שבראנו לכבודו, ולא לתועלת הגוף".

ובהאמור נבין מה שאמרו חז"ל, "גי שותפים יש באדם, הקב"ה, אביו, ואמו. אביו נותן הלבן".

לובן נקרא, קו ימין, שהוא בחינת **לבן**, כלומר שאין שם שום כתם ופגם אלא רק שלימות. אבל כנ"ל, השלימות היא מצד החשיבות. פירוש, הגם שהוא רואה שיש לו חסרונות, ומאיפה הוא יודע זה, שיש לו חסרונות, זה באה מאמו, שנקרא, קו שמאל, כנ"ל, שהיא בחינת, שמאל דוחה, שהיא בחינת נוקבא בחינת חסרון. כשהוא מסתכל אל מצבו הרוחני, הוא רואה שאין כל הכוונות רצויות, כלומר שיהיו כולם להשפיע. אלא שהוא רואה, שאיך שהוא שקוע באהבה עצמית. ויותר מזה, הוא רואה?? שאין מציאות בידי אדם לצאת משליטה הזו, אלא רק ה' יכול להוציא מהגלות,

כמו שהיה בגאולת מצרים, שכתוב, "אני היי". ודרשו חז"ל, "אני ולא שליח", היינו כנ"ל, שרק הקב"ה יכול להוציא מתחת שעבוד של אהבה עצמית הנקראת, ארץ מצרים, כי ארץ מלשון, רצון. כלומר שהרצון לקבל, כל חשקו הוא למיצר הקדושה, שזה נקרא, ארץ מצרים.

ומשום זה, זאת אומרת, לאחר שהתחיל בקו ימין, שהוא שלימות. ועל זה שה' נתן לו שלימות מצד החשיבות כנ"ל, בודאי הוא צריך להודות להלל להמלך, כמו שכתוב, "לפיכך אנחנו חייבים להודות לך, וליתן שבח והודאה לשמך, אשרינו, מה טוב חלקינו, אשרינו כשאנו משכימים ומעריבים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות", (לפני "קריאת שמע" דקורבנות).

ואח"כ עוברים לקו שמאל, שנקרא, בחינת חסרון. כלומר שנקראת אמא בחינת נקבה, שהיא מראה על חסרונות. כלומר שיעור האמיתי איך שהוא מלא דחיות מהרצון דלהשפיע, דהיינו שהוא רואה איך שכל פעם שהוא רוצה לתת כוונה דלהשפיע על המעשה, הגוף דוחה אותו, ואין בידו להתגבר עליו.

ובמצב כזה יש מקום לתת תפלה שה' יעזור לו, שתהיה לו יכולת להתגבר. ואח"כ שוב חוזר לקו ימין. ואומר, שיש לו שלימות וזכיה גדולה, לכל הפחות מצד המעשה, הגם שהשרות הזאת שהוא עושה להמלך, הוא מתוך כוונת אהבה עצמית, הנקרא, שלא לשמה, מכל מקום הוא חשוב לו מאוד השרות הזו, היות על כל פנים הוא משמש את המלך מצד המעשה.

ולפי שהמלך חשוב אצלו כנ"ל, הוא יכול לשמוח עם משהו אחיזה שיש לו בקדושה. נמצא, שע"י קו שמאל הוא מקבל עכשיו מקום להתגבר בבחינת הימין, ולומר שהוא שמח בזה שיכול להחשיב את האחיזה הקטנה שבקדושה שיש לו. כלומר שמטרם שבא לקו שמאל, היה חושב, שבאמת יש לו משהו שלימות, רק אין זה שלימות גמור, ממילא יש לי על מה להלל להמלך. אבל עכשיו, שהקו שמאל נתן לו להבין איך שהוא מרוחק משלימות, נמצא, שעכשיו הוא צריך להיות עצוב ולא להיות בשמחה, מכל מקום הוא מתגבר ואומר, היות שהמלך הוא חשוב מאוד, אי לזאת, אפילו שיש לי קצת אחיזה ברוחניות, גם כן חשוב אצלי.

ובהאמור יוצא, שהקו שמאל גורם לו תמיד להתבונן בגדלות וחשיבות ה', אחרת אין לו במה לשבח את המלך, כי אין לו שום דבר חשוב ברוחניות, שיהיה לו על מה לתת תודה. ולכן הקו ימין גורם לו שהקו שמאל נעשה אצלו כל פעם גדול יותר. והקו שמאל גורם לו, שהקו ימין מוכרח להתגדל, וע"י זה הקוים מתגדלים, וכשהמה באים לשיעור מסוים, עד שיהא ברור את ב' קוין האלו, שהם בהפוכים זה מזה, אז הקב"ה נותן את הנשמה, ואז הוא יוצא מהגלות, שזה נקרא, "הבא לטהר מסייעין אותו", כנ"ל בדברי הזה"ק, שנותנים לו נשמה, וזהו העזרה שהוא מקבל מהקב"ה.

ועתה נבאר מה ששאלנו בענין מחצית השקל, מה זה מרמז לנו בעבודה, ויש לפרש, "כי תשא את ראש", כשהאדם רוצה שיהיה בחינת ראש בקדושה ולא זנב, כמו שאנו אומרים בליל ראש השנה, "יהי רצון שנהיה לראש ולא לזנב". שזנב נקרא, שהוא בפני עצמו אין לו שום דעה, אלא הוא נמשך אחר הרבים, ואין לו שום בקורת על מה שהוא עושה, כלומר שהוא רוצה להיות עצמאי, שהוא בעצמו יבין מהו מטרת מעשיו, שבודאי לאחר העבודה מקבלים שכר. לאיזה שכר הוא מצפה שיקבל תמורת עבודתו. האם נכון מה ששמע מהמחנכים שלו, שבעת שהסבירו לו שכדאי לוותר על המנוחה, הן מנוחת הגוף והן מנוחת השכל, ולעסוק בתורה ומצות, שעל ידי זה הוא יקבל שכר, למה זה שכר, הם נותנו לו הרבה דוגמאות של שכר שבודאי כדאי לתת יגיעה בכדי לזכות להשכר הזה. או שיש שכר יותר גבוה ונעלה, מה שהם הראו לו דוגמאות של שכר, הוא רק לפי שהוא עדין מתחיל בעבודה, ומשום זה, אם יגידו לו שיש שכר יותר גבוה ממה שאומרו לו, הוא לא יבין את טובו של שכר, זהו מפני קטנות דעתו, ולכן מוטל עליו עכשיו לעבור את הבקורת, ולראות אם באמת זה הוא השכר ששמע מהם, או שיש ללכת ולשאול, מהו באמת השכר הזה שהוא צריך לקבל תמורת עבודתו.

ועוד יותר מזה הוא רוצה עכשיו לדעת, מהו באמת היגיעה מה שהוא צריך לתת, כלומר ומהו ענין היגיעה, היינו אם מספיק המעשה לבד, בזה שהוא מקיים תורה ומצות בבחינת המעשה לבד, או שצריכים גם כן כוונה, כלומר שאני צריך לדעת לשם מה אני עושה את המעשה, ולא מטעם שאני עושה אלו מעשים, מסיבת שאני רואה שיש אחרים שעושים, והם אנשים מבחירי עם, גם אני רוצה לעשות כמוהם. אלא שאני רוצה לדעת אם יש אפשרות לדעת הכוונות של תורה ומצות, או שאין אף אחד בעולם שיהיה לו איזה מושג מהו תורה ומצות, יותר הבנה ויותר הרגשה מילדים קטנים בעת שהם נכנסים לעול תורה ומצות, כלומר הגם שהילדים נעשים אח"כ גדולים, מפורסמים בגדלות התורה, אבל זה רק בבחינת נגלית התורה, זאת אומרת, שהם יודעים יותר, איך, ובאיזה אופן, צריכים להיות מעשים הנגלים, אבל בבחינת תורה ומצות בעצם גדלותה, אין הם מוסיפים כלום.

שפירוש הדבר הוא, שכל הגדלות הוא רק בבחינת חיצוניות התורה ומצות, אבל שיהיה משהו פנימיות, אין אף אחד בעולם שיהיה לו איזה מושג.

או שכן יש אנשים שנתווספו להם בענין תורה מצות מבחינת הפנימיות שיש בה. והוא רוצה לדעת את פנימיותה, כלומר מה שיש בכל מצות מצוה איזה כוונה מיוחדת, והיות שהוא שמע או ראה מה שכתוב בזהר הקדוש (מובא בהסולם חלק א' דף רמ"ב), וזה לשונו, המצות שבתורה נקרא בלשון הזהר בשם, תרי"ג פקודין, ונקרא אמנם גם בשם, תרי"ג עיטין, וההפרש ביניהם הוא, כי בכל דבר יש פנים ואחור, שבחינת ההכנה אל הדבר נקרא, אחור ובחינת השגת הדבר נקרא, פנים. ועל דרך זה יש בתורה ומצות בחינת נעשה ובחינת נשמע, כמו שכתבו חז"ל (שבת פ"ח), "עושי דברו לשמוע בקול

דברו, ברישא עושי והדר לשמוע, נקראים המצות בשם, תרי"ג עיטין והן בחינת אחור, וכשזוכים לשמוע בקול דברו, נעשים תרי"ג המצות בבחינת פקודין, והוא מלשון פקדון, כי יש תרי"ג מצות אשר בכל מצוה מופקד אורה של מדרגה מיוחדת, שהיא כנגד אבר מיוחד בתרי"ג אברים וגידים של הנשמה ושל הגוף".

ובזה יש לפרש, "כי תשא את ראש בני ישראל". כלומר כשאתה תתעורר להיות בחינת ראש, ולא זנב, כנ"ל, בני ישראל שירצה להבין מהו ישר- אל לפקדיהם, פירושו, את המצות בבחינת פקודין. כנ"ל, "ונתנו איש כופר נפשו בפקוד אותם". שענין פקד, הוא בחינת חשבון ומנין לדעת כמה הוא מבין בענין כוונת תורה ומצות, ואת השיעור שהוא מתקרב לה' על ידי קיום תורה ומצות. ואז הוא יכול לבוא חס ושלוס לידי יאוש, ולברוח מהמלחמה, שזה נקרא, בחינת נגף, ולתקן זה, ברכו את ישראל בתחילה, ואח"כ חוזרים ומבורכים את ישראל בסוף פעם שנית, ולא היה בהם נגף. כמו שכתוב (תשא דף א' ובהסולם אות ב'), וזה לשונו, "בוא וראה הרי העמידו שאין ברכה עליונה שורה על מה שנמנה, ונמצא, שתחילה מבורכים את ישראל בעת קבלת הכופר, ואח"כ חוזרים ומברכים את ישראל".

(ובאות ג') שואל, למה עולה נגף בסיבת מנין, ומשיב, אלא משום שהברכה אינו שורה בדבר שבמנין, וכיון שנסתלק הברכה, שורה עליו הסטרא אחרא. ויש להבין, מדוע אין הברכה שורה על דבר שבמנין, ולפי מה שהסברנו לעיל, כי ברוך מתדבק בברוך, ומשום זה כשהאדם מתחיל להכנס בקו שמאל, לעשות בקורת על עצמו, אם הוא כבר מבין הכל עם הדעת שלו, היינו אם הוא כבר מרגיש שהוא הולך קדימה בעבודה. ואם באמת יש לו אמונה ובטחון שה' יעזור שכן יזכה לבחינת רוחניות, ולא ישאר בשפלותו, ובעת הבקורת באים לו מחשבות וחשבונות הפוכים ממה שהוא היה רוצה לראות, היינו בעת שמתחיל לחשוב את הכדאיות העבודה שהוא השקיע, בכדי שיזכה למשהו רוחניות, ואם הוא הולך על דרך האמת, אז הוא מסוגל לראות יותר האמת משאר אנשים, ורואה אז את מצבו האמיתי, איך שהוא באמת רחוק מקדושה, ומתחיל לחשוב על בחינת "תוהה על הראשונות", כלומר שהשקיע עבודה בחנם, כי הוא רואה עכשיו לפי שכלו, שחבל לבזבז זמן בחנם, זאת אומרת, היות שמטרים שהתחיל ללכת בדרך האמת, היה לו מחשבות יותר טובות על רוחניות, ולא היה לו כל כך מגושם, שפירושו, שלא הרגיש כל כך טעם טוב בדברים גשמיים, מה שאם כן עתה כשהתחיל בעבודה דלהשפיע, הוא קבל יותר תאוה לתאוות גשמיות, מסיבת שהוא מרגיש בהם יותר טעם של תענוג. נמצא, לפי החשבון זה, הוא תוהה על הראשונות, היינו כי יש לו עכשיו חרטה גדולה על עבודה זו של עתה, הנקרא להשפיע, מכלל עבודה הקודמת יצא, היינו שהיה לו סיפוק מהמעשה, והיה מרגיש שהוא שלם בתכלית הפשיטות, כי ידע שעיקר הוא המעשה, ועל הכוונה לא צריכים לחשוב, ויש לו סיוע מאמר חז"ל שאמרו, "כי לא מדרש עיקר אלא המעשה", ובבחינת המעשה הוא היה בשלימות, וממילא היה עושה הכל בשמחה, כי היה מרגיש בעצמו שהוא איש שלם, ואם הקב"ה ירצה להעניש אותו, הוא מבין שיכול להיות שמגיע לו עונש, מטעם שלא השקיע הרבה כוחות במצות "הוכח תוכיח אמתך",

שאמרו חז"ל, "וכל שיש בידו למחות ואינו מוחה, נענש עליו", (שבת נ"ד), ורק בזה הוא מרגיש שנתעצל במצוה זו. וכך היה חושב תמיד, מה שאם כן עכשיו שהתחיל לעבוד על דרך בעמ"נ להשפיע, הוא רואה עכשיו את הרע שיש בו עכשיו יותר מתמיד, ולפי זה, מה לו עוד להמשיך בדרך זה, ומשום זה הוא נמצא עתה בבחינת ארור, "ואין ארור מתדבק בברוך", נמצא, שהוא עכשיו בחינת מת, מטעם שהוא נפרד מחיי החיים, וזה בחינת מיתה כנ"ל, הנקרא, נגף.

ובזה יש לפרש את הסיבה, שדבר שבמנין, אינו שורה שם ברכה, "וכיון שנסתלק הברכה, שורה עליו הסטרא אחרא, והוא יכול להזיק". כי דבר שבמנין נקרא, מה שהאדם מתחיל לספור את הרווחים מה שהרויח ברוחניות, אז הוא רואה להיפך, ומרגיש עצמו שיש לו רק הפסדות, כנ"ל שהסטרא אחרא מביא לו תמיד הוכחות, שיותר כדאי לו שיברח מהמערכה, חבל על כל יום שהוא השקיע בו כוחות בחנם, כי לא בשבילו הדרך הזה. נמצא לפי זה, שאין האדם מסוגל לעשות משהו על דרך הנכונה. נמצא, שבקו שמאל הנקרא, מנין, יש סכנה של מיתה, כנ"ל.

ואם ללכת בקו אחד, כלומר ללכת בדרך שהיה הולך מטרם שבחר לעצמו לעבוד בעמ"נ להשפיע, שהיה יודע שלא צריכים רק מעשים בלי כוונות, כי לא דורשים מלמעלה מכל אדם שיעבוד עם כוונות, אלא אם הוא יכול לקיים מעשה המצות, זהו ממש שלימות עבורו, ואין עליו לחשוב על כוונות. אבל מזה לא יבוא אף פעם להאמת, כי האמת הוא, שכל מעשה צריך להיות לשם שמים.

וכמו כן במצב של מנין, שהולך לעשות חשבון, אם הוא הרויח מהיגיעה שנתן בעבודת ה' עד עכשיו, ורוצה לראות את האמת, יש כאן סכנה גדולה, כי בעת שהוא רואה שאין לו התקדמות בעבודה, אז יכול לבוא לידי נסיגה מהעבודה, ויבוא לידי מצב הנקרא, תוהה על הראשונות.

ומשום זה אומר הזהר הקדוש, ששם היה תיקון, "כי לא עשו חשבון עד שנתקבץ כל הכופר ההוא, והוא עלה לחשבון, ונמצא שמתחילה מברכים את ישראל בעת קבלת הכופר, ואח"כ חוזרים ומברכים את ישראל, ונמצא, שישראל נתברכו בתחילה ובסוף, ולא היה בהם נגף".

ובהאמור בדברי הזהר הקדוש, נבין את העצה שיש לנו לתת בעת שרוצים ללכת בדרך לזכות לדביקות ה', ולפי הכלל, שאין אור בלי כלי, מטעם שאין מילוי בלי חסרון, וחסרון נקרא, צורך, והצורך צריך להיות מעומק הלב, שירגיש את הדבר שחסר לו בבחינת הכרחיות ולא מטעם מותרות, ובזמן שהאדם מרגיש חסרון, הוא בבחינת ארור, ואין ארור מתדבק בברוך, ולהיות בבחינת ברוך, האדם מרגיש שיש לו שלימות, ואין לו שום חסרון, אחרת לא נקרא, שלם. ואם בשלימות ואין לו חסרון, נמצא, שאין לו צורך, הנקרא, כלי, שה' ימלא את הצורך שלו.

ועל זה באה התשובה, שהיו מברכים את ישראל לפני המנין ולאחר המנין, ומשום זה כבר לא היה מקום שיהיה נגף בישראל. וענינו הוא, שענין ברכה, פירוש, שסדר כניסת האדם לעבודה הוא מתחיל בימין, היינו שהוא צריך להחשיב את ענין השרות שנותן לה', בזה שהוא מקיים מצות ה', ולפי מה דמשעיר בלבן את גדלות ה', בשיעור הזה הוא שש ושמוח בזה שזכה לעשות את אשר צוה ה', וענין זה, לכבד את הגדול, זה יש בטבע שלנו, שאנו רואים שלכבוד גדול יחשב, אם יש למי שהוא איזה גדול הדור שמקובל בעיני הבריות לאדם חשוב, כולם רוצים לשמש אותו, כידוע. אבל ענין השביעות רצון בשימוש, תלוי בגדלות וחשיבות שהעולם מעריצים את הגדול הזה, ולפי זה יוצא, בזמן שהאדם מרגיש ומצייר לעצמו, שהוא משמש את ה', הוא מרגיש עצמו לברוך, ואז בא הכלל, שברוך מתדבק בברוך, נמצא, שבמצב הזה האדם מרגיש עצמו למאושר בעולם, ואז הזמן שאדם צריך להודות לה', בזה שנתן לו קצת שרות ששרת אותו. נמצא, שבמצב הזה הוא דבק בה' מטעם שיש בו ענין של שמחה, כמו שאמרו חז"ל, "אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה". אבל יחד עם זה, אין לו עוד כלי שיהיה לו חסרון שה' יקרב אותו באמת, היינו שכל כוונתו יהיה אך ורק להשפיע, הנקרא, לשמה, ובכדי להגיע לשמה, האדם צריך לראות שיהיה לו רצון וצורך, ובקו ימין שהוא מרגיש שלימות, אין מקום לחסרון.

אי לזאת, הוא צריך לעבור לקו שמאל הנקרא, מנין וחשבון, לראות בעיני השכל שלו אם באמת הוא רוצה להיות עובד ה', ולא עובד את עצמו, כלומר כל מה שהוא עושה, אין לו מחשבה אחרת אלא לתועלת עצמו, אז הוא רואה את האמת, כנ"ל, שמאל דוחה, שהוא רואה איך שאין ביכולתו לעשות שום דבר לשם שמים, ולפי ערך שהרגיש שלימות בימין, והיה מרגיש את עצמו בטוב, והיה שש ושמוח בזה שהוא משרת את ה', בשיעור זה הוא מרגיש עצמו ברע, כשרואה שהוא במצב התרחקות מעבודת ה', זאת אומרת, שעכשיו הכל שחור, עד שאין הוא רואה מקום תקוה לצאת משליטה זו, אז יש לו מקום לתפלה, ואז הוא במצב שנקרא, ארור, ונקרא, מת ונקרא, רשע, שהרי הוא רואה שאין הוא מסוגל לעבוד לתועלת ה'.

ובכדי שלא יהיה נגף כנ"ל, כי בדבר שבמנין, אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, הוא מוציא תמיד חסרונות, הוא מוכרח לעבור לקו ימין, ואז הוא צריך להתגברות יתירה בגדלות ה', שיהיה אז יכולת בידו לומר, שאני שמח בזה שיש לו קצת אחיזה בעבודת ה', היות שזה דבר חשוב מאוד לשמש את המלך, ומשום זה אפילו שהיא אחיזה קטנה ביותר, מכל מקום מצד החשיבות, אצלי לדבר גדול יחשב, וזהו שנעשה עכשיו את האחיזה בקדושה יותר קטנה, הוא מצד הקו שמאל, שראה איך שהוא בתכלית השפלות, ולכן קשה לו עכשיו לומר ההיפך, שיש לו שלימות, אלא האמת הוא, בזה שאומר שיש לו שלימות הוא רק מטעם החשיבות של גדלות המלך, ולפי הכלל, כל דבר שהוא חשוב ביותר באיכות, אפילו כמות קטנה מהאיכות המשובת, חשוב יותר מכמות גדולה מאיכות קטנה.

נמצא לפי זה, שכל פעם הוא מוכרח להגדיל הימין מבחינת למעלה מהדעת, ולומר תמיד, שעד כמה שהוא משער גדלות וחשיבות ה', ושכדאי לומר, תודה רבה, על כמות קטנה, הוא צריך עוד יותר להלל ולשבח את המלך בזה שנתן לו קצת שירות לשרת אותו. כמו שכתוב (בנשמת כל חי), "אין אנחנו מספיקים להודות לך ה' אלוקינו".

נמצא, שעל ידי זה שחוזר לקו ימין, ששם העבודה בבחינת השלימות, הנקרא, בחינת ברוך, ואח"כ חוזר עוד פעם לבחינת מנין וחשבון, ואח"כ חזרה למעלה מהדעת, ששם אין מקום לחשבון בבחינת השכל. זה נקרא, שהיה ברכה לפני המנין וברכה לאחר המנין, וזהו תיקון שלא יהיה בהם נגף, שהוא לא ישאר בבחינת השפלות, ויבוא לידי יאוש ויברח מהמערכה לעולמים.

וזה ענין, מחצית השקל בשקל הקודש, שפירושו, שהעבודת הקודש שישקול את העבודה, שיתן מחצית העבודה הנקרא, ימין, שהוא בחינת ברוך כופר לה', שיגיד שעכשיו אני עובד כולו לה', ואין בי שום חסרון, וממילא אני יכול לתת שבח והודיה לה', ואני מרגיש עצמי, לברוך הדבוק בברוך. וזה הכופר שלא ישאר בשפלות של השמאל, הנקרא, בחינת ארור, ובחינת פירוד מה'.

ומחצית עבודה השניה יהיה בבחינת שמאל, וזה באופן כמו שהזהר הקדוש אומר, שצריך להיות ברכה לפני המנין, היינו מטרם שהולך בקו שמאל הנקרא, מנין, הוא צריך להיות בבחינת ימין הנקרא, ברוך. ולאח"כ חוזר חלילה, וממילא לא יהיה נגף בפקוד אותם, היינו בזמן שירצה לזכות שהמצות יהיה לו בבחינת תרי"ג פקודין, כנ"ל. וזה שכתוב, "העשיר לא ירבה, והדל לא ימעיט ממחצית השקל".

עשיר נקרא, בחינת ימין, שהולך בדרך השלימות ולא חסר לו שום דבר, אלא כמה שיש לו הוא שש ושמת, לכן נקרא, עשיר, לא ירבה ממחצית השקל, היינו שלא ילך בדרך הימין כל הזמן, אלא כנ"ל, שצריך לעבור לבחינת שמאל הנקרא, מנין וחשבון. והדל לא ימעיט, דל נקרא, שאין לו שום דבר, כי בזמן שמתחיל למנות ולעשות חשבון על עבודתו, אם הוא לתועלת ה' או לתועלת עצמו, אז הוא רואה איך שאין לו שום דבר שיהיה בידו לומר, שהוא עושה זה לשם שמים, לכן נקרא, דל, לא ימעיט הרבה יותר ממחצית, היינו שצריך לעבור לבחינת ימין, שהוא בחינת ברכה ושלמות. אלא שהעבודה צריך להיות מאוזן, שיהיה ב' קוים אלו שוים, בכדי שכל אחד מהם מגדיל את השני.

וזה שכתוב, "לכפר על נפשותיכם", שדוקא על ידי ב' אלו שהם הפוכים זה לזה, תצא הכפרה, שהנפש תצא משליטת הגלות, שהאומות העולם שולטים על ישראל עם הכח של אהבה עצמית, ועל ידי זה יזכו לבחינת ראש דקדושה, ולא יהיו בחינת זנב, כנ"ל.

וזה שכתוב, "ג' שותפים יש באדם, אביו מזריע לובן", היינו מצד ימין הנקרא, אביו, זכר, שזכר נקרא, שלימות, ושלימות נקרא, לבן בלי שום לכלוך, ואמא הנקראת נוקבא, מזרעת אודם, שכאן רואים שהוא מקום סכנה וצריכים לתקן, ואח"כ הקב"ה נותן נשמה, היות שמב' קוים הנ"ל יצא כלי הראוי שישפע שם שפע, שאז יכולים לומר שהוא נקרא, הבא לטהר, וזהו לאחר שהוא הולך על ב' קוים הנ"ל, ואח"כ "מסייעין אותו בנשמתא קדישא".

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל מדוע חג המצות נקרא "פסח"

מאמר י"ג, תשמ"ז

העולם מקשים, מדוע יום טוב, המכונה בתורה "חג המצות", אנו קורין אותו "פסח" (קדושת לוי, בא). תירוץ, משום שכתוב "אני לדודי ודודי לי", היינו שאנו מספרים שבחו של הקב"ה, והקב"ה מספר שבח ישראל. ולזה בתורה נקרא, יום טוב זה בשם "חג המצות", כביכול ה' מספר שבח ישראל, היינו שישראל ואנו קורין היום טוב בשם "פסח", כמו שכתוב "ואמרתם זבח פסח הוא לה", אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים, בנגפו את המצרים, ואת בתינו הציל".

וכעין זה אנו מוצאים במלחמת מדין (מטות שני) "וידבר ה' אל משה לאמור, נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים, וידבר משה על העם לאמור, החלצו מאתכם אנשים לצבא, ויהיו על מדין, לתת נקמת ה' במדין". יש להבין, מדוע ה' אמר למשה, שמלחמת מדין היא נקמת בני ישראל, ומשה אמר להעם להיפך, ממה שאמר לו ה'. והוא אמר, שמלחמת מדין היא נקמת ה'. וגם זה יש לתרץ באותו אופן, שה' דיבר בשבח ישראל, שהוא נקמת בני ישראל, ומשה דיבר לישראל בשבח הקב"ה. ומשום זה שינה את הלשון ממה שאמר לו ה'.

אולם גם זה יש להבין, מהו הפירוש שהקב"ה מדבר בשבח ישראל, ועם ישראל מדבר בשבח של הקב"ה. וכי אנו מדברים מבני אדם, שהם בשר ודם, שכל אחד נותן כבוד להשני, וכי יעלה על דעתך, שהקב"ה צריך שיכבדו אותו. וכבר אמרתי על זה משל, לאדם שנכנס ללול של תרנגולים, והיות ששמע מה שאמרו חז"ל (שבת קי"ג ע"א) ר' יוחנן קרי למאניה מכבדותו (כלומר, כשאדם מתלבש בבדים נאים, מכבדים אותו). ומשום זה, כיון שהוא רוצה שהתרנגולים יכבדוהו, לכן הוא לובש לבושים יקרים. ובטח שמי שרואה אותו, שהוא עושה כך, יצחקו ממנו. וכי איזה כבוד יכולים לקבל מתרנגולים.

ולפי זה, איך אנו יכולים לומר, שהבורא רוצה שאנו נכבד אותו ונדבר בשבחו. ובטח הקב"ה אינו דומה אפילו להמשל שלנו, כי המרחק שיש בין אדם לתרנגול הוא רק מדרגה אחת, שהתרנגולים נקראים בעלי חי ואנו נקראים בחינת מדבר, אבל הכל גשמיות. אבל איזה מרחק יש בינינו לבין הבורא, שיהיה אפשרות לומר, שהבורא מתפעל מהשבח שלנו, שבשביל זה משה רבנו עליו השלום שינה את

לשון הבורא, שאמר "נקום נקמת בני ישראל" ואמר "לישראל נקמת ה'".

ולהבין את הנ"ל, צריכים לזכור את מטרת הבריאה, כמו שאמרו חז"ל, שהיא להטיב לנבראיו. ובכדי שההטבה מה שהוא רוצה לתת לנבראים, תהיה בה שלימות, כלומר שלא תהיה בה בחינת בושה, נעשה תיקון, המכונה "העלם והסתר", שבזמן שהאדם עוד לא מסוגל לעשות את כל המעשים בעמ"נ להשפיע, ורק בזמן שהוא מתקן מעשיו, ויוצא מאהבה עצמית, בשיעור הזה יוצא מהחושך ונכנס לאור, שזה נקרא שיוצא מאפילה לאורה, כי אז כל קבלותיו הן רק משום שרוצה להשפיע תענוג לבורא, בזה שהוא עוזר לו, שיוכל להוציא לאור את מטרתו, שהוא הטבה בלי שום חסרונות, היינו מתנה בלי שום בושה בעת קבלת התענוג מהבורא.

ובזה נבין מה שהבורא מדבר בשבח ישראל. כלומר, שהבורא רוצה להטיב לנבראיו, לכן הוא מדבר בשבח ישראל, שהכוונה היא להטיב לישראל. ומזה נברא רצון לקבל בהנבראים, שרוצים לקבל בעמ"נ לקבל, שזה נקרא שרוצים לקבל מטעם אהבה עצמית, היות שהרצון לקבל, שהבורא ברא בנבראים, הם משתוקקים לקבל טוב, בכדי להרגיע את מחסורם, מה שהשתוקקות גורמת להם. זהו הסיבה שמקבלים. וזה מכונה "עמ"נ לקבל".

אבל מזה נמשך בחינת פירוד, מטעם שינוי הצורה, כידוע. ומשום זה עם ישראל מקבלים עליהם בחינת צמצום, שלא יקבלו טוב ועונג אף על פי שמתחשק להם, מכל מקום לא רוצים לקבל, אלא אם יודעים שיכולים לכוון קבלת התענוג בעמ"נ להשפיע. זאת אומרת, היות שרצונו יתברך הוא שרוצה לתת, ומשום זה הם מקבלים את הטוב. אבל מטעם תועלת עצמם הם מוותרים על התענוגים. נמצא, שעם ישראל מדבר בשבח של הקב"ה. כלומר, על רצונם של עצמם הם מוותרים, וכל ענינם הוא בשבח המלך, היינו מה שהמלך רוצה, הם מקיימים.

ומשום זה משה שינה במה שאמר הקב"ה "נקום נקמת ישראל", כי הקב"ה מה שאומר שישראל יעשו, הוא רק לטובת ישראל. אולם משה שינה במה שאמר לו הקב"ה. וזה לא נקרא, שינה מהמטרה להטיב לנבראיו, אלא שסיבת ה"שינה" היתה גם כן להטיב. וגם שלא מטעם, שאי אפשר שיהיה טובה לעם ישראל, שיקבלו טוב ועונג, אם אין הם מכוונים במעשיהם אך ורק לטובת ה', שזה נקרא, שכל מה שהם עושים הוא מטעם שבח ה', היינו מטעם יראת הרוממות, שהוא משום גדלות וחשיבות המלך.

אבל יש להבין ענין מה שמכנים שבח של ה' בשם "פסח", על שם שפסח הקב"ה. וכמו כן כתוב "ואכלתם אותו בחפזון, פסח הוא לה". ופרש"י, הקרבן הוא קרוי פסח על שם הדילוג, והפסיחה שהקב"ה מדלג בתי ישראל מבין בתי מצרים, וקופץ ממצרי למצרי, וישראל אמצעי נמלט.

ויש להבין ענין הקפיצה והפסיחה בדרך עבודה. ידוע, שעיקר עבודה שלנו היא להגיע לידי דביקות בה', שהוא השתוות הצורה, שע"י זה מקבלים כלים שיהיו מתאימים לקבלת השפע. וידוע שהכלים שלנו באים משבירת הכלים. "שבירת הכלים" נקרא, שרוצים לשמש עם הכלי קבלה בעמ"נ לקבל, וזהו בחינת פירוד מה', שהיה בעולמות עליונים. וגם ע"י חטא דעץ הדעת, שנפלו הכלים לתוך הקליפות, ואנו צריכים להעלותם משום שאנו באים מהכלים שלהם. וע"י זה שאנו עובדים עם הרצון לקבל שלנו, הבאים משם בעמ"נ להשפיע, ע"י זה נתקנו כל פעם חלק מהכלים האלו, הנמצאים בקליפות, ומעלים אותם להקדושה, ע"י זה שאנו רוצים לשמש רק עם הכוונה בעמ"נ להשפיע נחת רוח להקב"ה.

ובכל פעם ופעם שבכל יום ויום, לאט לאט מתבררים חלקים מהקליפות, הנקראים "מקבל בעמ"נ לקבל". ומתקנים אותם, שיוכלו לשמש עמהם בעמ"נ להשפיע. והסדר הוא, שמעלים איזה חלק להקדושה, ואח"כ שוב יורדים למצב של קבלה, ושוכחים אפילו שיש ענין של השפעה. אבל אח"כ שוב האדם מקבל עליה, ושוב לוקח את חלק של הרצון לקבל שבו, ומתגבר עליו, ושוב מתקן אותו בעמ"נ להשפיע. וחוזר חלילה כל פעם, עד שמקבל שיעור מסויים של קבלה, שקבל תיקון דהשפעה, שבשיעור הזה יהיה מקום להכנס בתוכו שפע עליון. והכלי הזה נעשה ע"י זה שמצטרפות כל העליות, שהיה לו, לכלי אחד, כמו שכתוב "פרוטה פרוטה מצטרפת לחשבון גדול" (סוטה ח').

ובזה יש לפרש מה ששאלנו על ענין פסח, שאמרו חז"ל, "אשר דילג ופסח ממצרי למצרי וישראל אמצעי נמלט". זאת אומרת, כל ירידה נקראת "מצרי", שפירושו, שמקבל הכל עבור אהבה עצמית. וישראל באמצע, היינו עליה, שהתגבר ועשה עכשיו הכל בעל מנת להשפיע ולא לתועלת עצמו. מצב הזה נקרא "ישראל". אולם אח"כ עוד הפעם הוא יורד. נמצא, שעוד הפעם הוא יורד לבחינת "מצרי". וכן חוזר חלילה. וישראל נמלט, היינו שנמלט מהמצריים ונכנס לבחינת ישראל.

ובכדי שיהיה לאדם כלי שלם, שיהיה מוכשר לקבל בתוכו שפע עליון, הקב"ה פוסח ממצרי למצרי, כלומר שהוא מקבל בחשבון רק את בחינת ישראל שיש בין מצרי למצרי, ומצרף אותם לחשבון גדול. וזה דומה כאילו אין שום הפסק בין

ישראל לישראל. ודילג את המצרי, יהיה פירוש, כמו שאין המצרי במציאות, ומשום זה כל הישראלים מצטרפין לחשבון גדול, עד שיהיה לו כלי שלם.

ובהאמור יש לפרש מה שכתוב על שם, שפסח על בתי בני ישראל ורק המצרים נהרגו. וכמו שמפרש רש"י, שפסח, היינו שקופץ ממצרי למצרי וישראל אמצעי נמלט, שהכוונה, שכל המצרים נהרגו, ורק כל הישראלים שהיו באמצע בין מצרי למצרי, נשארו בחיים, יהיה הפשט, שכל הירידות שהיו בין העליות, נמחקו. וממילא לא נשאר רק עליות. וזה יוצא לנו, כאילו אף פעם לא היה להם ירידות, כיון שנמחקו, שזה יהיה פירושו שהמצרים נהרגו. ויש עכשיו מקום, שכל עליות שהיו להם, נתחברו, והיו למצב אחד. שיש הרבה בחינות של רצון לקבל שנתקן בעמ"נ להשפיע, וממילא היה כלי אחת שלימה לקבלת אור הגאולה, הנקרא "יציאת מצרים", שיצאו לחירות מגלות מצרים, שהיו משועבדים לאהבה עצמית, הנקרא "קליפת מצרים", כמו שכתוב "ויוצא את עמו ישראל מתוכם לחירות עולם".

מה שאם כן אם הירידות היו נשארות, כבר יש הפסק בין עליה לעליה על ידי הירידה, שישנו באמצע. אמנם כשהירידות נעלמו מן האופק, יש להסתכל רק על העליות, ואז כבר יש מקום לדבר מן כלי, שיהיה מוכשר לקבל את אור הגאולה.

אי משום זה יש לנו ללמוד, שאין להאדם להסתכל על הירידות, מה שהוא נופל תמיד ממצבו הרוחני, אלא יש לו להסתכל על העליות. ולכן כשהוא רואה, שנמצא במצב של שפלות, אסור לו להתיאש, אלא עליו מוטל להתגבר למעלה מהדעת, ושוב לעלות. ואין לו להסתכל על העבר, ולומר, היות שעד עכשיו חשבתי תמיד, שאני כבר הגעתי לידי הבנה, שלא כדאי להסתכל על אהבה עצמית, מכל מקום הוא רואה, שתיכף הוא מקבל ירידה. אם כן האדם שואל, מהו התועלת, שכל פעם אני עולה, אם אני מוכרח שוב ליפול, ומה אני מרויח בזה.

על זה באה התשובה "ויאנחו בני ישראל מן העבודה ותעל שועתם אל ה'", היינו שהיתה אתערותא דלתתא, אז הרג ה' את המצרים, וממילא נשארו הישראלים והצטרפו לחשבון גדול, שכל העליות שהיו להם זה אחר זה, ומשום זה היה להם כלי גדול, לקבל לתוכם השפע.

ובהאמור יוצא, ששום מעשה טוב שיש להאדם אינו הולך לאיבוד. ומשום זה אין לומר מה מועיל לי העליות, באם תיכף אני מאבד אותם. זה נכון, אם היה בידו להחזיק אותם מכאן ולהבא ולא לרדת. ועל זה נאמר "מי יעלה בהר ה'". זהו בחינה אחת. ובחינת שניה היא "ומי יקום במקום קדשו". על זה באה התשובה

"נקי כפים ובר לבב", שפירוש, מי שכבר זכה לידיים נקיות, ואין בו אהבה עצמית, אלא כל כוונתו הוא רק להשפיע, ו"בר לבב" פירושו שלבו הוא עם ה', שהאמונה קבועה בלבו, אלו אנשים אין להם ירידה במדרגת השפלות, אלא בהם נוהג עליות וירידות הכל במדרגות הרוחניות. היות שיש להשיג מדרגות שלמות, הנקראים "נרנח"י דנפש" ו"נרנח"י דרוח". נמצא, שהעליות שלהם והירידות שלהם הכל הוא בהיכל המלך, ולא חס ושלוש מחוץ להיכל המלך, אבל לא שזורקים אותם למטה למקום חושך וצלמות.

אולם יחד עם זה צריכים לדעת כנ"ל, ששום עליה לא הולכת לאיבוד, אלא "פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול". אי לזאת, האדם צריך להיות בשמחה, בזמן שמרגיש שהרוחניות יש לו חן בעיניו, ומצפה להתקרב לה' עד כמה שאפשר, ולזכיה גדולה תחשב בזה שפתאום באה לו התעוררות מלמעלה, ומתחיל להסתכל על אהבה עצמית כדבר מאוס, שלא כדאי לחיות בשביל זה, ורק לרוחניות הוא מתחיל להשתוקק.

אבל האדם צריך לדעת, שאל יגיד "מתי שיהיה לי התעוררות מלמעלה, אז אני אתחיל לעבוד בעבודת הקודש". אלא זה שהאדם זוכר, שיש רוחניות, ואפילו שאין לו חשק לזה, כבר על זה הוא צריך לתת תודה לה', עבור זה שהוא יודע שיש רוחניות בעולם, והגם שאין לו חשק לעבודה. וזה דומה למלך גדול, שבא לעיר ולא מספרים לכל האנשים, אלא רק לקומץ אנשים סיפרו, וגם לא לכולם נתנו רשות להיכנס אלא ליחידים, וגם צריכים השתדלות גדולה בין השרים, שיהיה להם רשיון ליכנס.

ולאדם הזה נתנו רק ידיעה שהמלך בא, אבל רשות כניסה לא נתנו לו. איך האדם הזה נותן תודה, לאלו שהודיעו לו. כמו כן כאן, שיש לו ידיעה, שיש מלך בעולם, אבל הוא עוד לא קבל רשות להכנס ולשמש את המלך. היינו, שיודע ומאמין בשיעור מה, שיש בורא עולם, אבל לעזוב את עבודה שלו ולעבוד לטובת המלך עוד לא קבל רשות מלמעלה, כלומר מלמעלה לא קבל רצון לעזוב את צרכי גשמיים ולעסוק ברוחניות. האדם הזה הוא צריך לשמוח עם הידיעה הזאת, היינו שיש קצת אמונה בה'. ואם האדם מחשיב את הידיעה הזאת, אף על פי שלא יכול להתגבר ולעסוק בעבודת ה', מכל מקום השמחה מזה שנזכר עכשיו, שיש מלך בעולם, יש בכוחו להרים אותו משפלותו ולהכניס אותו לעבודה, ולהיות לו רצון להתגבר על הגוף שלו. וזה דוקא אם האדם משים לבו ומחשיב את הידיעה הזו.

וזה נמשך מהשורש, מה שאמרו חז"ל "אין השכינה שורה, אלא מתוך שמחה של מצוה" (שבת ל'). זאת אומרת, מהשמחה שיש לו בעת עשיית המצוה, זה

גורם לו דביקות עם הבורא, כנ"ל "ברוך מתדבק בברוך". כי שמחה היא תוצאה משלימות. והיות שהוא מעריך את הנותן, את חשיבותו וגדלותו, ויש כלל, באם הנותן מתנה הוא אדם חשוב, אפילו שהוא נותן דבר קטן, גם זה לדבר גדול יחשב. ומשום זה מהידיעה, שהוא מאמין שהודיעו לו מלמעלה שהמלך נמצא בעיר, הגם שלא נתנו לו רשות ליכנס ולשוחח עם המלך, מכל מקום על ידי זה שרואים שהוא מחשיב את ידיעת מציאות המלך, תיכף נותנים לו רשות לכנס ולשרת המלך, כי רואים שהוא מחשיב את המלך, כבר מתחשבים עמו ונותנים לו כח להתגבר על המחשבות ורצונות הגוף.

לפי זה יכולים לומר בזכות השמחה. כלומר, מהשמחה שהוא מתפעל מחשיבות המלך, נותנים לו מלמעלה הארה, ששורה על הכלי של שמחה, שהוא נתן מלמטה, מבחינת אתערותא דלתתא, זה גרם אתערותא דלעילא, שנותנים לו רשות, כלומר נתנו לו רצון וחשק להתגבר על המחשבות של הגוף.

ובהאמור יוצא, שענין "פסח" נקרא על שם שהקב"ה דילג את בתי ישראל, ונשארו כל ישראל וישראל בחיים. כידוע שאין העדר ברוחניות, כי בחינה הכי קטנה שבישראל נשארה בחיים, ושום דבר אינו הולך לאיבוד. ומשום זה שהקב"ה הציל את ישראל, נקרא יום טוב זה בשם "פסח", על שם מעשיו של הקב"ה.

ומה ששאלנו בענין השבח, איך שייך לומר, שה' רוצה שישבחו אותו, וכי הוא מתפעל מהשבח של בשר ודם. על זה יש להשיב ב' תשובות:

(א) מבחינת המטרה, שרצונו להטיב לנבראיו, כלומר כל מה שעם ישראל מקבלים הנאה ותענוג, הם מכוונים בעת קבלתם לשם שמים, שפירושו הוא, שהבורא יהנה מזה, משום שהוא רוצה שהנבראים יקבלו טוב ועונג, והיות שהם רוצים בהשתוות הצורה, לכן כל מה שהם עוסקים בתו"מ, הוא רק מטעם, שהם רוצים להשפיע לה', ולא מטעם תועלת עצמם. וזה נקרא, שעם ישראל מדברים בשבח הבורא, שמטעם גדלות וחשיבות המלך אנו משתדלים להשפיע לו נחת רוח.

והקב"ה מדבר בשבח ישראל, היינו שהוא רוצה לתת טוב ועונג, שזהו מטרת הבריאה. וגם רוצה שלא יהיה בחינת בושה בעת שמקבלים את הטוב והעונג. לכן הוא רוצה שיעבדו בעמ"נ להשפיע. ונמצא שהוא מדבר בשבחן של ישראל, יהיה הפירוש, שעם ישראל מוותרים על אהבה עצמית ורוצים לעבוד רק להשפיע.

לכן הוא מסתכל תמיד על השבח שלהם, כלומר הוא סופר את העבודות

שלהם, מה שעוסקים בעמ"נ להשפיע, בכדי שיהיה לו מקום להשפיע שפע ולא יהיה שם שום פגם של בושה. ועל מה שהם עוסקים בעמ"נ לקבל, מזה הוא לא מדבר, את זה הוא רוצה למחוק מעל פני האדמה, כנ"ל בביאור את שם "פסח" על זה שפסח, היינו שהרג את המצרי, שהיה בין ישראל לישראל, והשאייר הישראל, שהיה באמצע. וממילא היה יכול להסתכל רק בשבח ישראל, היינו בחינת העליות שהיו להם, שזוהי שבח ישראל, כלומר, במה שעשו אז אתערותא דלתתא באפיית המצות.

ומשום זה נכתב בתורה את חג המצות ועם ישראל, היות שהבורא הסתכל בשבח ישראל באפיית מצות לתועלת ה', ועל השאר דברים לא הסתכל, כנ"ל שזה נקרא, ועל המצרי שהיה שם, הרג, כלומר שמחק אותו כאילו אינו במציאות, שע"י זה הצטרפו כל בחינות ישראל למדרגה אחת גדולה, שכבר היה שלם, שיהיה כלי לקבלת השפע. זהו נקרא שעם ישראל קראו אותו יום טוב בשם "פסח".

ובהאמור נבין את טעם הב', שעם ישראל קראו אותו בשבח של הקב"ה. טעם הא' הוא, משום שרצונו להטיב לנבראיו, והם לא רוצים לקבל, מטעם אהבה עצמית, לכן הם מקבלים את הטוב והעונג, מטעם שהוא רוצה שנקבל. וזה נקרא "בעמ"נ להשפיע", וזה שבח ה'.

טעם ב' שמדברים בשבח הקב"ה, הוא מטעם שלא חשב את הירידות ורק הסתכל על העליות, שזה נקרא "ופסח", שכל העליות הוא לקח בחשבון, והירידות מחק אותם מעל פני האדמה. וזה השבח של פסח. וזה נקרא, שמדברים בשבח הקב"ה.

ויש להבין מה שכתוב "ואכלתם אותו בחפזון פסח הוא לה". ומדוע נקרא פסח "חפזון". וכפי שפרש"י, הפסח נקרא "חפזון", משום שה' קפץ ופסח ממצרי למצרי, וישראל אמצעי נמלט. ואנו רואים, שענין דילוג את הקץ, פירושו, שמיהר את הקץ, כאילו שעדיין לא הגיע הזמן. והיות שמיהר עצמו, ועל זה נקרא פסח "חפזון". וכאילו היה צריך למהר, כדי שלא יתעוררו המצרים שהיו אצל הישראלים, והם עדיין לא הגיע הזמן שיתוקנו, לכן מיהר עצמו והציל מה שהיה יכול להציל. כלומר, שרק בחינת ישראל קבל אז תיקון, ולא המצריים. לכן נקרא זה "חפזון".

מה שאם כן בגמר התיקון כתוב (ישעיה נ"ב, י"ב) "כי לא בחפזון תצאו, ובמנוסה לא תלכו, כי הולך לפניכם ה' ומאספכם אלקי ישראל, הנה ישכיל עבדי

ירום ונשא וגבה מאוד". האר"י הקדוש מפרש, שזה יהיה בגמר התיקון, שאז אפילו ס"מ יהיה מלאך קדוש, שגם לב האבן, שלפני גמר התיקון אסור לברר אותו, ונשאר בקליפות, גם הוא אז יתברר לקדושה. וזה ענין "טוב מאוד", "טוב" זה הוא מלאך החיים, "מאוד" זהו מלאך המות, שגם הוא יהיה מלאך קדוש, שזה מכונה "בלע המות לנצח". כך מפרש האר"י הקדוש.

ובאמור נוכל לפרש מה שכתוב "כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכו". לא כמו שהיה בארץ מצרים, שהגאולה היתה בחפזון, כנ"ל, שהיה קופץ ממצרי למצרי, וישראל באמצע נמלט. וזה היה מטעם, שהיה צריך למחוק את המצריים, ורק עם ישראל נשארו בחיים.

מה שאם כן בגמר התיקון, שגם בחינת המצרים יקבלו תיקון, אם כן לא צריך להיות בחפזון, כי לא צריכים לקפוץ ממצרי למצרי, וישראל באמצע הוא נשאר בקדושה, אלא כל המצרים יקבלו את תיקונם משלם. לכן לא צריך להיות חפזון, היינו קפיצה, אלא כל הבחינות שהיו בתוך הקליפות, יתוקנו אז, כמו שכתוב "והסירותי את לב האבן מבשרכם, ואתן לכם לב בשר".

אי לזאת, האדם צריך להיות בשמחה. וע"י השמחה הוא יכול לצאת ממצב השפלות, שהוא נמצא. ואם האדם ישאל, במה יש לו לשמוח, בזמן שהוא רואה, שהוא בשפלות, שאין לו שום רצון לעסוק בתורה ומצוה, אז צריך לקבל השמחה שלו מזה, שהוא יודע על כל פנים, שיש מלך בעולם. מידיעה זו לבד הוא יכול לשמוח, כמשל הנ"ל, שהודיעו לו שהמלך בא לעיר, וזה נותן לו כח לעלות.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל הקשר בין פסח, למצה, מרור

מאמר י"ד, תשמ"ז

כתוב בהגדה, "זכר למקדש כהלל, כן עשה הלל בזמן שבית המקדש היה קיים, היה כורך פסח, מצה, ומרור, ואוכל ביחד, לקיים מה שנאמר, על מצות ומרורים יאכלהו".

וצריכים להבין זה על דרך העבודה. מה מרמז לנו הקשר שיש בין אלו שלושה דברים שהיה אוכל ביחד.

ובכדי להבין את ענין הקרבן פסח שהיה בזמן יציאת מצרים, שיצאו מתחת השעבוד, שהיו בגלות מצרים, צריכים מקודם להבין ענין גלות מצרים, ממה הם סבלו שם.

במרור, כתוב בהגדה, "מרור זה שאנו אוכלים על שום מה, על שמררו המצרים את חיי אבותינו במצרים, שנאמר, וימררו את חייהם בעבודה קשה, אשר עבדו בהם בפרך".

ויש להבין את ענין, "וימררו את חייהם בעבודה קשה", מהו בעבודת ה'. הנה ידוע, כי עבודת ה' היא כשעובדים לתועלת ה', שאנו זוכים להיות דבוק בחיי החיים, ודוקא בזמן שעובדים להשפיע, אז הוא הזמן לקבל הטוב ועונג שברא ה', להטיב לנבראיו, כלומר שישועת ה' באה לכלים דהשפעה.

ובענין שהשפע בא לכלים דלהשפיע, יש להבחין בזה ב' הבחנות: א) השפע בא בכדי לעשות כלים דהשפעה. ב) האור בא לאחר שיש לו כבר כלים דהשפעה.

פירוש הדבר הוא, כי בזמן שהאדם רוצה ללכת על דרך להשפיע נחת רוח ליוצרו, ולא לתועלת עצמו, אז הגוף מתנגד בכל תוקף, ולא ניתן לו לעשות שום פעולה, ולוקחו ממנו כל חומרי דלק שהיה לו משהו כח לעשות מעשים לשם שמים.

ובזמן שהאדם רואה את האמת כמו שהיא, היינו שרואה איך שהוא שקוע באהבה עצמית, ואין בו שום ניצוץ בגופו, שירשה לו לעשות משהו להשפיע, וכיון שבמצב הזה האדם כבר הגיע אל האמת, כלומר שבא לידי הכרת הרע, שאין לו אז שום

עצה, שיהיה בידו כח לעזור לעצמו, אלא יש לו רק עצה אחת, שהיא לצעוק לה' שיעזור לו, כמו שכתוב, "ויאנחו בני ישראל מן העבודה, ויזעקו, ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה".

וזהו שאמרו, "הבא לטהר מסייעין אותו, ושואל הזהר הקדוש, במה, והשיב בנשמתא קדישא".

נמצא, שענין, וימררו את חייהם, פירושו, שלא נתנו להם לעבוד בעמ"נ להשפיע, שזה מביא דביקות בחיי החיים, אלא קליפת מצרים ופרעה שלטו על בני ישראל עם השליטה של אהבה עצמית, שלא יוכלו לעשות משהו נגד רצונם של המצרים, וזו היתה הגלות, כלומר שרצו לצאת מהגלות הזו ולא עלה בידם.

ולפי זה יהיה הפירוש, מה שכתוב, "ויאנחו בני ישראל מן העבודה", מאיזה עבודה מדברים, הוי אומר מעבודת ה', שזה נקרא, עבודה קשה, היות שהיה קשה להם לעבוד בעמ"נ להשפיע, מטעם שהמצרים, ופרעה מלך מצרים, השפיעו להם מחשבות ורצונות שלהם. כלומר היות שקליפת מצרים הוא בעיקר אהבה עצמית, לכן המצרים שלטו על עם ישראל, שגם עם ישראל ילכו בדרך שלהם, הנקראת, אהבה עצמית, והיה קשה לישראל להתגבר על מחשבות האלו, וזהו שכתוב, "ויאנחו בני ישראל מן העבודה", כלומר בזמן שהלכו על דרך המצרים, שהיא בעמ"נ לקבל, הגוף היה נותן להם חומרי דלק, ולא היה קשה להם לעבוד עבודת ה', כידוע שהמצרים היו עובדי ה', כמו שכתבו חז"ל על מה שכתוב (בשלח תנחומא), "ויקח שש מאות רכב", (ואם תשאל) מהיכן היה בהמות משל מצרים, הרי נאמר, "וימת כל מקנה מצרים", אלא מהירא את דבר ה', כמו שכתוב, "הירא את דבר ה' מעבדי פרעה, הניס את עבדיו ואת מקנהו אל הבתים", ואמרו מכאן, הירא דבר ה' יעשה תקלה לישראל.

ורש"י מביא מכאן, היה ר' שמעון אומר, "כשר שבמצרים הרוג, טוב שבנחשים רצוץ את מוחו". ובהאמור יוצא, שהעבודה הקשה שהיתה להם, עבודה בשדה, כי שדה נקרא, השכינה הקדושה, כידוע שמלכות נקרא, שדה.

והיה קשה להם לקבל על עצמם עול מלכות שמים בעמ"נ להשפיע, אלא שהמצרים היו רוצים שיעבדו את עבודת הקודש בעמ"נ לקבל, ונותנו להם להבין כי זה נקרא, "הירא את דבר ה'".

אולם שמכאן, מבחינה זו היתה תקלה לישראל, היינו לבחינת ישר-אל, אלא הם היו רוצים שכל עשייתם יהיו אך ורק לתועלת עצמם, ומזה יצאה תקלה.

זאת אומרת, שהתקלה היתה בעיקר בזמן שהמצרים היו מדברים אל ישראל בשפת יראת שמים, ומשפה הזו יוצאות כל התקלות לישראל, מה שאם כן אם המצרים היו מדברים בשפת החילוניים, בטח שהיו עם ישראל בורחים מהשפעתם בעת שהיו באים אליהם עם המחשבות והרצונות שלהם.

ובהאמור יש לפרש מה שכתוב (שמות), "ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך". ודרשו חז"ל, ב"פה - רך", ויש להבין מהו, "פה רך", בעבודת ה'.

אלא כנ"ל, שהמצרים דברו עם המחשבות והרצונות שצריכים לעבוד ה', אלא שיהיו בעמ"נ לקבל, שזה נקרא, פה - רך, כלומר שעל הכוונה דלקבל הגוף מסכים יותר לעבוד עבודת הקודש, ולא צריכים לכוון בעמ"נ להשפיע.

נמצא, עם הדיבורים האלו, גרמו לישראל שתהיה להם עבודה קשה בזמן קבלת עול מלכות שמים, ומשום זה כל אחד מישראל היה אומר, דעבודת הקודש בעמ"נ להשפיע הוא דבר קשה מאוד.

אי לזאת, המצרים היו משפיעים להם מחשבות שיותר כדאי לעבוד בעמ"נ לקבל, בדרך הזו הם יראו שכל יום ויום הם מתקדמים במעשים טובים, מה שאם כן בעבודה דבחינת ישראל, הם בעצמם רואים שזה קשה, והראיה לזה, שלא רואים שום התקדמות בעבודה.

נמצא, ש"פה - רך", יהיה הפירוש, שיתנו לישראל להבין, שאם ילכו בדרך שלהם, זה הוא עבודה יותר קלה, וזה נקרא "רך", היינו שיותר קל יהיה להתקדם בעבודת הקודש.

ועם הטענות האלו היו המצרים ממררים את חייהם בעבודה קשה, שתמיד היו מסבירים לישראל, שעבודת ישראל נקרא, עבודה קשה, וזהו לא בשבילם.

"בחומר", כלומר שהמצרים הסבירו לישראל את חומרת דלהשפיע, מה שאם כן עבודת המצרים יהיו תמיד לבן, שלא ירגישו שום חושך בעבודה, אלא שהגוף יסכים לעבודה זו, וזה נקרא, "בלבנים", כלומר עבודת המצרים הם יהיו תמיד בבחינת לבנים, בלי כתם ולכלוך, אלא שיהיו תמיד שלמים, ועל ידי זה גורמו באמת שיהיה לישראל קשה לעבוד לשם שמים.

כלומר שהעבודה קשה נמשכה מזה, שהמצרים היו אומרים להם תמיד את ענין חומר שישנו בעבודה דלהשפיע, והלבנים שיש בעבודה זו, ויראת המצרים.

כנ"ל, שמהירא את ה' היתה נמשכת תקלה לישראל. היינו שמזה נמשכה להם את העבודה קשה בשדה, היינו בהמלכות שמים שרצו לקבל עליהם ולא יכלו.

ור' שמעון אומר מכאן, מהירא את דבר ה', "כשר שבמצרים הרוג, טוב שבנחשים רצוץ את מוחו".

ויש לפרש דברי ר' שמעון, "כשר שבמצרים הרוג".

כלומר, מה שהמצרים אומרים שזה כשר, הרוג, משום שחז"ל אמרו, "הבא להורגך השכם להורגו", היינו מה שהמצרים אומרים לך שזה כשר, שהדרך הזו כשרה ללכת בה, תדע שהוא רוצה להרגך מחיים הרוחניים, לכן הרוג את המחשבות האלו.

"טוב שבנחשים רצוץ מוחו", יהיה הפירוש, אם הנחש שהוא הרע שבאדם, ומייעץ לך שדרך הזאת היא טובה בשבילך, ונותן לך להבין בהבנה גדולה ושכל בהיר, על דרך שהנחש בא אל חוה, אל תתווכח עמו, אלא רצוץ את מוחו, היינו את כל המוח השכלי שהוא מסביר, רצוץ את השכל הזה, זאת אומרת, שצריכים ללכת למעלה מהדעת.

ועתה נבאר את ענין מצה. ועל דרך עבודה יש לפרש, מילת "מצה" מלשון מריבה, "כי על מסה ומריבה, ועל ריב בני ישראל, ועל נסתם את ה', לאמור, היש ה' בקרבנו אם אין", (בשלח שביעי).

על מריבה אומר התרגום, "ומצותא על דניצו בני ישראל". נמצא, מצה מלשון מצותא, היינו שעם ישראל היה להם ריב עם ה', מדוע הוא עושה שיהיה כל כך קשה לעבוד בלהשפיע, ומדוע אף על פי שהם משתדלים לצאת משליטת מצרים, מכל מקום לא די שלא מתקדמים, אלא שהם רואים הולכים אחורה ולא קדימה.

זאת אומרת, שהם טועמים טעם מרור בעבודה, זה גרם להם שיעשה ריב עם הבורא, שמריבה מכונה, בחינת מצה. וטענה כזו, אנו רואים, שעם ישראל היו מריבים עם משה על ענין זה, היינו ממה שראו, שבזמן שהתחילו לעבוד לשם ה', הם נעשו יותר גרועים, כמו שכתוב (שמות שביעי), "ויאמרו אליהם, ירא ה' עליכם וישפוט, אשר הבאשתם את ריחנו בעיני פרעה".

ואת הטענות האלו שאמרו אל משה, אמר משה אל ה', כמו שכתוב, "וישב משה אל ה', ויאמר, אדני למה הרעת לעם הזה, למה זה שלחתנו, ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך, הרע לעם הזה, והצל לא הצלת את עמך".

שיש לפרש את הטענות שהיה להם אל משה, אשר אמרו, ירא וישפוט, פירוש, שהיה מריבים משה, היות שמשה אמר להם שיאמינו בה', אז הם יצאו משליטת הגוף, אשר בהגוף שולט פרעה מלך מצרים, שהוא מיצר להקדושה, והם התחילו בעבודת מוחא וליבא, וראו שהגוף שהוא בחינת פרעה, התחיל לשלוט עליהם, היינו שכל מה שהם רוצים לעשות בעבודת ה', הגוף מתנגד ביותר. אשר מטרם שהתחילו ללכת בדרך של משה, היה להם כוחות בעבודה, ועכשיו כל מה שהם עושים, הגוף ממאס בזה, וזה שכתוב אל משה, "אשר הבאשתם את ריחנו בעיני פרעה", כלומר הגוף שלנו ממאס את הרוח שלנו בעבודת ה', מזמן שהתחלנו בדרך דלהשפיע.

ואחר כך הלך משה אל ה' עם הטענות של ישראל, שהיו מריבים עם משה על מה שהביא אליהם את שליחות ה'. כמו שכתוב, "וישב משה אל ה', למה הרעת לעם הזה, למה זה שלחתנו", (כלומר מהו הטענות), ואמר, ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך, הרע לעם הזה, והצל לא הצלת".

שפירוש, "ומאז שבאתי אל בני ישראל", להגופים שלהם, הנקראים, בחינת פרעה, "לדבר בשמך", היינו שכולם יתחילו לעבוד לשם שמים, זה שכתוב, "בשמך", בטח ההגיון מחייב, היות שכל אחד ואחד רוצה רק אמת, וכי יש טיפש בעולם שיהיה לו רצון ללכת בדרך שקר, אלא בטח כל אחד רוצה אמת, כדרך עולם הוא, שאם יודעים את מישהו מדבר שקר, אין אף אחד שירצה לשמוע בדברו.

וכאן היו אומרים, מדוע כשבא משה ואמר להם שילכו בדרך האמת, הגוף הנקרא, פרעה, מבאיש את רוחנו בעת כשאנו מתחילים בעבודה זאת.

ומשום זה היתה להם תרעומת על ה', מדוע הם נעשו עכשיו יותר גרועים, משהיה טרם ביאת משה אליהם בתור שליח ה', שהוא רוצה להוציא אותם מהגלות, ומדוע הם רואים עכשיו שהם נכנסים יותר בגלות, שפרעה שולט על הגופים ביתר כח, וביותר מחשבות שכליות, נותן לנו להבין בכל פעם עם טענה אחרת. אם כן לפי זה, היה יותר טוב את המצב של בני ישראל בעבודה מטרם ביאת משה אליהם בתור שליח מאת ה'. אולם עכשיו הם רואים, שהגופים שלהם, שהם בחינת פרעה, שולט בשליטה גמורה על בני ישראל, כלומר במקום שהיה צריך להיות מצב רוח מרומם בעת שהם יודעים שהולכים בדרך האמת, ומה היה, להיפך, שבעיני הגוף הנקרא, פרעה, איזה רוח היה להם, כמו שכתוב, "אשר הבאשתם את ריחנו בעיני פרעה", שהגוף היה אומר להם, איזה מצב רוח יש בעבודה דלהשפיע.

והבאיש, פירוש, ריח רע, שלא יכולים לסבול את הריח. זאת אומרת, שלא יכולים לסבול את המצב רוח הזה, והיו רוצים לברוח כמו שבורחים מסרחון. זאת אומרת,

במקום שהעבודה על דרך אמת צריך להביא מצב רוח מרומם, כלומר שהאדם ירצה להישאר במצב רוח זה בתמידיות, וכאן נעשה להיפך, דהיינו שמהעבודה דלהשפיע קבלו מצב רוח של סרחון, שפירושו, שרוצים לברוח ממצב רוח, שלא יכולים לסבול אותו אפילו רגע אחד. כנ"ל שאמרו אל משה, "אשר הבאשתם את ריחנו", ותערומות של ישראל הביא משה אל ה', ושאל משה, "למה זה שלחתנו".

והשיב ה' אל משה, כמו שכתוב, "ויאמר ה' אל משה, עתה תראה אשר אעשה לפרעה, כי ביד חזקה ישלחם".

והתשובה היא, למה הוא עושה שהעבודה של להשפיע יהיה כל כך קשה, הוא מסיבת שאני רוצה שיתגלה את היד החזקה, כמו שכתוב, "כי ביד חזקה ישלחם, וביד חזקה יגרשם מארצו".

ובאיזה אופן מוכרחים יד חזקה, זהו הוא דוקא, שהשני מתנגד בכל תוקף, אז שייד לומר שצריכים להשתמש ביד חזקה, אבל לא שייד לומר, אם השני הוא איש חלש, שצריכים ללכת עמו ביד חזקה, זהו כמשל שאמר אאמו"ר זצ"ל, שהסדר הוא בעולם, ששני אנשים במחלוקת יש לפעמים שעוברים לתגרת ידיים, ומי שהוא רואה שאינו יכול להתגבר עליו, הוא לקח סכין כנגדו. והשני שהוא רואה שיש להשני סכין, הוא לוקח אקדוח, וכשהשני רואה שיש לו אקדוח, הוא לוקח רובה, וכו', עד שהשני לוקח נגדו מכונת יריה, ואם יש לו מכונת יריה, השני לוקח טנק, אבל אף פעם לא שמענו, אם מי שלוקח מקל ורוצה להרביץ, שהשני יקח טנק, ולהילחם כנגד זה שלקח מקל.

כמו כן בעבודה, לא שייד לומר, שצריכים ללכת עם פרעה ביד חזקה, אם פרעה לא מראה התנגדות גדולה. והיות שה' היה רוצה לגלות לו כאן יד חזקה, לכן היה הקב"ה להכביד את לב פרעה, כמו שכתוב, "כי אני הכבדתי את לבו, ואת לב עבדיו, למען שתי אתתי אלה בקרבו".

אולם יש להבין הטעם, שכתוב, "שה' הכביד את לבו של פרעה", בשביל שה' היה רוצה לתת את האותות כדי שיתוודע שמו של הקב"ה, וכי ה' הוא בעל חסרון, חס ושלום, שזה חסר לו שידעו שהוא יכול לעשות אותות ומופתים, ועוד מה זה מרמז לנו בענין עבודה, שאנו צריכים לדעת זה לדורות.

ולפי מה שאמר אאמו"ר זצ"ל, על ענין השאלה מה ששאל אברהם לאחר שהקב"ה הבטיח לו, כמו שכתוב (לך לך שישי), "ויאמר אליו, לתת לך את הארץ לרשתה. ויאמר, במה אדע כי אירשנה, ויאמר לאברם, ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם, ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה. ואחרי כן יצאו ברכוש גדול".

ושאל, מהי התשובה לשאלה מה שאברם שאל, במה אדע כי אירשנה. כלומר מהו הפירוש מה שהשיב לו ה'.

תשובה, "כי ידוע תדע כי גר יהיה זרעך, וענו אותם, ואחרי כן יצאו ברכוש גדול". ושאל, כי מהכתוב משמע שהיתה תשובה מספקת, כי לא שאל יותר אברם. ואנו רואים כי דרכו של אברם להתווכח עם ה', כמו שמצינו באנשי סדום, שה' אמר לאברם, "זעקת סדום ועמורה כי רבה".

וכאן שאמר לו, ידע תדע, משמע שקיבל את התשובה בקורת רוח.

ואמר, היות שאברם ראה את גודל הירושה שהבטיח לבניו, אז חשב אברם לפי הכלל, שאין אור בלי כלי, היינו אין מילוי בלי חסרון, והוא לא ראה שבני ישראל יצטרכו למדרגות והשגות כה גדולות בעולמות עליונים, ובשביל זה שאל להקב"ה, במה אדע כי אירשנה, הלא אין להם כלים וצורך להירושה הגדולה מה שאתה מראה לי שאתה תיתן לבני, הלא אין להם צורך.

ועל זה השיב לו הקב"ה, אני אתן להם צורך להאורות, כמו שאני אתן להם האורות. היינו שה' יתן להם האור והכלי גם כן. שאל תחשוב שרק השפע אני משפיע, אלא אני משפיע להם, הן הצורך הנקרא, כלי, והן השפע הנקרא, מילוי וחסרון.

ועל ידי זה שעם ישראל יהיו בגלות מצרים ארבע מאות, שארבע שזהו מדרגה שלמה של ד' בחינות, שעל ידי זה שהם יהיו בגלות, בארץ לא להם, היינו שהמצרים ישפיעו לישראל רצון של קבלה עצמית, שרצון זה לא שייך לקדושה, שזה נקרא, "ארץ", מלשון רצון, וירצו לברוח מהרצון הזה, אז כשאני אעשה שלא יוכלו לצאת משליטה זו מכוחות עצמם, אלא שהם יראו, שרק הקב"ה יכול לעזור להם, ולא יהיה להם עצה אחרת, אלא לבקש עזרה ממני, וזהו כמו שאמרו חז"ל, "הבא לטהר מסייעין אותו", ואומר הזהר הקדוש, שהסיוע הוא שנותנים להם נשמה קדישא, ועל ידי ריבוי תפילות, שיבקשו מה' סיוע, יקבלו כל פעם מדרגה יותר גדולה, שעל ידי זה יהיה להם צורך לבקש מה', וזה יגרום להם לבקש מה', ולקבל מדרגה יותר גדולה. ולאחר זה תהיה לי האפשרות לתת להם הירושה.

נמצא, שהקב"ה בכוונה תחילה עושה שלא יוכלו להתגבר, בכדי שיהיה להם כלים.

נמצא, שהכבדת הלב שנעשה לפרעה, הוא בכדי שיהיה מקום לקבל צורך על האורות העליונים, מה שאם כן אם לא תהיה להם עבודה קשה, לא יהיה להם צורך

כי מי שהולך להילחם עם השני, עם היד או עם מקל, אין להשני צורך לקבל נגדו טנק או תותח. ומשום זה, בכדי שיהיה לתחתונים צורך לקבל אורות גדולים, מוכרחים לעמוד כנגדם קליפות חזקות, ובכדי לשבור אותם, האדם מחויב להמשיך אורות גדולים, אחרת היה מסתפק במיעוט. נמצא, ששליטת פרעה גורם על ידי הכבדת לבו, שימשיכו אורות גדולים. ובזה נבין מה ששאלנו, וכי בשביל "למען שתי אתתי", היינו בכדי שיוודע בגויים, שה' יכול לעשות ניסים ונפלאות, בשביל זה, כלומר בכדי שיכבדו אותו, עשה הכבדת הלב. וכי הקב"ה בא בטרוניה לבריותיו, היינו שעושה דבר שלא רצון הנבראים, הלא כל מטרת הבריאה היא להטיב לנבראיו, וכאן יוצא דבר הפוך, כלומר שהוא עושה הכבדת הלב להנבראים, בכדי שכולם יראו את גדלותו, מה שהוא כל יכול.

ובהאמור נבין זה בפשיטות, היות כי ענין פרעה ומצרים, הכוונה על שליטתם של הרצון לקבל הנמצאים אצל הנבראים, ובכדי שהנבראים יצטרכו לקבל את המדרגות הגדולות שהקב"ה הוכן בעדם, וכנ"ל בדברי זצ"ל, שעל ידי זה שלא תהיה להם אפשרות להתגבר על הרצון לקבל שלהם, ובהם תהיה התעוררות לדבקות ה', וזה הגיע להם בזכות האבות, שהקב"ה הבטיח להם, שהבנים שלהם יזכו להטוב והעונג מה שהוא ברא עבור הנבראים, לכן עשה הכבדת הלב, כדי שיהיה להם צורך לבקש מה', שהוא יעזור להם, והסיוע שלו בא, כנ"ל בדברי הזהר הקדוש, על ידי שישפיע להם נשמתא קדישא. נמצא, שכל התגברות הם ממשיכים קצת הארה מלמעלה, שעל ידי זה בסופו של דבר יהיה להם כלים, היינו צורך להירושה שהבטיח הקב"ה לאבות. נמצא לפי זה, מה שכתוב, "למען שתי אתתי אלה", אין זה עבור טובת הבורא אלא לטובת הנבראים, שפירושו, שעל ידי הכבדת הלב שהוא עושה אצל פרעה, כלומר מה שהגוף נעשה כל פעם יותר בתקיפות, שלא נותן רשות להאדם לעשות מעשים בעמ"נ להשפיע, והיות שהאדם משתוקק לדבקות ה', לכן הוא מוכרח להשתדל לתת כל פעם כוחות יותר גדולים, אחרת לא יהיה בידו לנצח אותו, ובכדי לקבל כוחות יותר גדולים, אין שום עצה אלא להתפלל לה', שרק הוא יכול לתת לו את הכוחות המתאימים לכך. והכוחות של ה' הוא כנ"ל: מה שהקב"ה נותן לו כל פעם כח רוחני, הנקרא, בחינת נשמה, הנקרא, אור תורה, זאת אומרת, שכל פעם לפי ההתגברות מה שהוא צריך להתגבר, הוא מקבל "אותיות התורה", שזה נקרא, למען שתי אתתי אלה, היינו שבכדי שתתגלה אותיות התורה לגבי ישראל, הוא מוכרח לעשות להם צורך, וזה הענין שהקב"ה נותן הכבדת הלב לטובת הנבראים. בהאמור נבין מה שאמרנו לעיל, שאנו צריכים שפע עליון עבור עשיית הכלים, כלומר שיהיה כלים מוכשרים לקבל אור עליון, והסיוע זו נקרא, שהאור בא לעשות כלים דקדושה, שירצו לעבוד בעמ"נ להשפיע. כנ"ל בבחינת,

"הבא לטהר מסייעין אותו".

ולאחר שכבר השיג את הכלים שרוצים להשפיע לה', אז בא השפע, מטעם שפע, ולא בכדי לעשות כלים.

בבחינה זו, שיש לו רצון לה', כבר אינו צריך להכבדת הלב בכדי שיקבל את אור התורה, כי כפי הכלל, כשהאדם עובד לתועלת עצמו, אז באה לו מחשבה אחרת, שגם מכאן, היינו מתענוג זה הנקרא, תענוג המנוחה, גם מזה על תנח ידך. נמצא, שתענוג המנוחה גורם לו שאין לו צורך למדרגות יותר גבוהות, אלא הוא מסתפק במיעוט, ולכן היה הקב"ה צריך לתת הכבדת לב, היינו שהוא רואה שאינו יכול לעשות שום דבר לה', כלומר שכל זמן שלא הכשיר את הכלים שלו בעמ"נ להשפיע, והוא עדיין נמצא באהבה עצמית, הם נותנים לו סיפוק במה שזכה קצת לעבוד לשם שמים, היות שהוא מרגיש בעצמו שהוא עובד לשם שמים, יש לו מזה סיפוק, ואין ביכולתו להשתוקק למדרגות יותר גבוהות, נמצא לפי זה, לא היה מקום להתגלות אותיות התורה. ומשום זה, שכל פעם שהוא מקבל איזה סיוע מלמעלה, ואח"כ הוא יורד מדרגתו ושוב רוצה להכנס לקדושה, הוא מוכרח לקבל עזרה מחדש, כמו שכתוב אצל פרעה, במכת ברד, "וישלח פרעה ויקרא למשה, ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים", ואח"כ כתוב, "בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו, למען שתי אתתי אלה בקרב".

והסדר הזה הוא נמשך עד שמתקן את הכלים שלו השייך למדרגתו, ואז מתחיל הסדר של ביאת האורות.

אולם בזמן שכבר זכה לכלים דקדושה, כנ"ל, שכל רצונו הוא להשפיע ליוצרו, אינו שייך לומר, עכשיו אני אומר שכבר נתתי לך הרבה ואני רוצה עכשיו לנוח קצת, היות שאני צריך לקבל עבור תועלת עצמי גם כן, אלא שמי שיש לו רק רצון להשפיע, לא צריכים לעשות לו הכבדת הלב, כמו בזמן שצריכים לעשות צורך בזמן שהוא עוסק בעשיית כלים דהשפעה, כנ"ל, משום שאין לו ענין זה, למי שכבר זכה לרצון להשפיע, אלא רוצה תמיד להשפיע לה'.

ובהאמור נמצא, בזמן שיש לאדם רק רצון להשפיע, ורוצה לעשות נחת רוח להבורא, אז מתחיל לחשוב, מה חסר להבורא שהוא יכול לתת להבורא מה שאין לו, לכן הוא בא לידי החלטה, שאין להבורא שום חסרון, רק בזה שברא את העולם על הכוונה דלהטיב לנבראיו, שהנבראים יקבלו ממנו את הטוב והעונג, ומשום זה הוא הולך לבקש מה', שיתן לו את הטוב והעונג, כי זה אפשר לומר, שחסר לו, זה שהתחתונים יקבלו ממנו את האורות הגדולים שהוכן עבור הנבראים, ומזה יכולים לומר, שהבורא נהנה, מה שאם כן אם אין התחתונים מוכשרים לקבל את אור

התורה, המכונה, אותיות התורה, כאילו יש חסרון למעלה, וזהו ענין שאמרו חז"ל (סנהדרין מ"ו), "בזמן שאדם מצטער, שכינה מה לשון אומרת, קלני מראשי קלני מזרועי". משמע מכאן, מתי יש נחת רוח למעלה, רק בזמן שיש להנבראים טוב ועונג.

ומשום זה אין אז מקום להכבדת לב, אלא הזמן שצריכים לתת מלמעלה הכבדת לב, הוא רק לצורך עשיית כלים דהשפעה, שיוכלו לקבל טוב ועונג, וזה למען, "שתי אתתי", יש לפרש, הכוונה על אותיות, שאותיות נקראים, כלים, כלומר בכדי שיהיה לאדם צורך המכונה כלים, לזה צריכים הכבדת הלב, כמו שכתוב, "למען שתי אתתי אלה", מה שאם כן לאחר שכבר יש לו הכלים, אין עוד צורך להכבדת הלב.

ובהאמור נבין מה ששאלנו, מהו הקשר בין פסח מצה ומרור, כמו שעשה הלל בזמן שבית המקדש היה קיים, ואמר לקיים מה שנאמר, "על מצות ומרורים יאכלוהו".

ושאלנו, מה זה מרמז לנו בעבודת ה'.

ולפי הנ"ל יוצא, שעיקר מטרת העבודה היא להגיע לדבקות ה', היות מסיבת השינוי צורה שיש בנו, מכח הרצון לקבל שנטבע בנו, שעל ידי זה נתרחקו הנבראים מהבורא, וזהו העיקר מה שמוטל עלינו לתקן, אולם השאלה היא, איך מתקנים זה.

הלא השתוות הצורה הוא ענין להשפיע ולא לקבל, ואיך יכולים ללכת נגד הטבע, הלא הגוף יש לו טבע משלו. והתשובה היא, על ידי סגולת תורה ומצות.

אמנם אם היו הנבראים מקבלים כח השפעה בקלות, היו אז מסתפקים בזה, היות שכבר הם מרגישים שהם משפיעים, ולא היה להם שום צורך לגילוי אותיות התורה, כנ"ל, "למען שתי אתתי", שהקב"ה רוצה לגלות להם את התורה בבחינת שמותיו של הקב"ה, ומאין הם יקחו צורך לזה, היות לאחר שהתגברו על הרצון לקבל, ורוצים עכשיו להשפיע לה', וכבר יש להם דבקות, ומה חסר להם עוד, וכידוע, שאין אור בלי כלי, ואין מילוי בלי חסרון, ומה עשה הקב"ה, נתן הכבדת הלב, שלא יהא בכוחו של אדם להתגבר על הרע שלו מעצמו, אלא הוא לעזרה מה', כנ"ל, "הבא לטהר מסייעין אותו בנשמתא קדישא".

וענין "נשמתא", מובא בספר "פרי חכם" (חלק ב', דף ס"ה), "שיש בנשמה ה' בחינות הנקראות נרנח", ונרנח"י אנו מבחינים בהם ב' בחינות, א' אורות, ב' כלים. הכלים של נרנח"י משיגים על ידי קיום תרי"ג מצות דאורייתא וז' מצות דרבנן. והאורות דנרנח"י הם עצם התורה, והאור המלוּבש בתורה הוא סוד אין

סוף. וזה לשונו, נמצא שהתורה והנשמה הם אחד, אבל קוב"ה, הוא סוד אין סוף המלוּבש באור תורה שיש בתר"ך מצות הנ"ל, שזה סוד שאמרו חז"ל, כל התורה כולה שמותיו של הקב"ה, פירוש, שהקב"ה מהכולל והתר"ך שמות הם פרטים וחלקים, אשר פרטים אלו הם לפי פסיעות ומדרגות של הנשמה, אשר אינה מקבלת אורה בפעם אחת, זולת בדרך מדרגה לאט לאט, בזה אחר זה".

ומזה אנו רואים, שהבורא עשה שלא יוכל האדם בעצמו להתגבר על הרע, אלא יהא נצרך להבורא שיעזור לו, ויש מצב של בינתים, כלומר שזה גורם שהאדם טועם טעם מרור בעבודה, מסיבת שהגוף לא נותן לו לעשות מעשים דלהשפיע, וזה מביא לו, שיש לו ריב עם הבורא, מדוע ברא גוף שיהיה לו כל כך רע, עד שאין שום מקום שיוכל לצאת משליטת הרע, הנקרא, רצון לקבל לעצמו, כנ"ל, ומתי שנגמר כל הכלים שאדם צריך להשלמתו, שיהיה כלי להחזיק שם את הברכה, אז מתחיל להרגיש ישועת ה', כלומר שמרגיש בעצמו ההתקרבות ה'.

ובזה נבין את הקשר שבין, מצה מרור לקרבן פסח, היות שעל ידי מצה ומרור הוא משיג את הצורך האמיתי לאותיות התורה, כלומר, שרק על ידי מצה ומרור מתרקם באדם צורך לעזרת ה', ועזרתו יתברך הוא על ידי הנשמה הנקרא, "בחינת אורייתא וקוב"ה חד הוא", כנ"ל, כמו שכתוב בספר "פרי חכם".

וכשיש לו צורך, אז הקב"ה מקרב את האדם, וזה נקרא, קרבן פסח, שהקב"ה פוסח על כל החסרונות שלו ומקרב אותו לזכות למטרת הבריאה.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל ב' בחינות בקדושה

מאמר ט"ו תשמ"ז
ספר ויקרא

יש קדושה למעלה ויש קדושה למטה, כמו שכתוב "קדושים תהיו". הרי יש קדושה למטה. כלומר, שהנבראים צריכים להיות קדושים. ואח"כ כתוב "כי קדוש אני ה' אלקיכם". זהו קדושה שלמעלה. וזהו סיבה ונתינת טעם, למה צריך להיות קדושה למטה, משום שלמעלה הוא קדוש. לכן הוא רוצה שגם למטה יהיו קדושים. חז"ל (ת"כ) דרשו "קדושים תהיו, פרושים תהיו, כי קדוש אני. לומר, שאם אתם מקדשים עצמכם, מעלה אני עליכם, כאילו קדשתם אותי".

ולכאורה קשה להבין זה, הלא מכאן משמע, כאילו חס ושלום אין קדושה למעלה, אלא היות שהקב"ה רוצה להיות קדוש, לכן הוא אומר, שאם אתם מקדשים עצמכם, מעלה אני עליכם, כאילו קדשתם אותי. ויש להבין זה. והלא מפשטות הלשון משמע, היות שהבורא הוא קדוש, לכן אומר, שגם הנבראים יהיו קדושים, כמו שכתוב "קדושים תהיו", מסיבת, "כי קדוש אני ה' אלקיכם".

ומדרשות חז"ל משמע, שזה שהתחתונים צריכים להיות קדושים, שיקדשו אותו, כמו שדרשו על מה שכתוב "כי קדוש אני, ה' אלקיכם". היינו "שאם אתם מקדשים עצמכם, מעלה אני עליכם, כאילו קדשתם אותי". נמצא, כאילו הסיבה, שצריכים להיות קדושים, כדי שיהיה קדושה למעלה.

עוד דרשו חז"ל (קדושים רבה, כ"ד ט') זה לשונו "קדושים תהיו. יכול כמוני. תלמוד לומר, כי קדוש אני. קדושתו למעלה מקדושתכם". עד כאן לשונו. גם זה קשה להבין, וכי סלקה דעתך, שישראל יהיו כמו הקב"ה. היתכן לחשוב דבר כזה.

ובכדי להבין את הנ"ל, צריכים להבין, מהו הפירוש, שדרשו על "קדושים תהיו פרושים תהיו". כלומר, מאיזה דבר צריך האדם להפריש את עצמו. ועוד יש להבין את הסיבה, מדוע האדם צריך להפריש עצמו. ומהכתוב משמע, שצריך להפריש עצמו מטעם "כי קדוש אני".

וגם זה יש להבין, בשלומא ה' הוא קדוש, יכולים להבין. אבל שזה שה' הוא קדוש, יהיה הסיבה, שגם האדם יהיה קדוש, מדוע. וכי אפשר לדמות האדם, שיהיה דומה לה', היתכן. ואם כן, צריכים להבין, מהו הכוונה, בזה שמחייבים את האדם, שיהיה קדוש כמו ה'.

ומשמע, שזהו העיקר, שהאדם צריך להיות. אחרת משמע, שיהא ההיפך מקדושה, טומאה, וכאילו באמצע אין שום דבר, או שנגיד שיש בחינת אמצעי בין קדושה לטומאה. וגם זה יש להבין, מהי "טומאה" בעבודה, ומהי "קדושה" בעבודה.

ויש לפרש כל אלו ענינים על כיוון אחד, היינו לחזור על מטרת הבריאה מהי. ומהו שורש הקלקולים. ומהם התיקונים, שמוטל עלינו לתקן, בכדי שמטרת הבריאה תתגשם בשלמותה. כלומר, שהנבראים יקבלו את הטוב והעונג, מה שברצון הבורא לתת להם, כנ"ל, שרצונו להטיב לנבראיו.

הנה ידוע, שהרצון דלהטיב ברא רצון לקבל והשתוקקות לקבל את הטוב, מה שהוא רוצה לתת. והרצון לקבל הזה מכונה "שורש הנבראים". שמרצון לקבל הזה התפשטו אח"כ הרבה הבחנות ברצון לקבל הזה. זאת אומרת, כשיצא ונתגלה בפעם הראשונה, והיה מקבל על בחינה זו, המצב הזה נקרא בשם "עולם אין סוף".

פירוש, שהרצון לקבל הזה עוד לא עשה סוף על אור עליון, אלא קבל בכלי זה קבלת הטוב והעונג. לכן נעשה תיקון, שלא יקבלו את השפע בעמ"נ לקבל אלא בעמ"נ להשפיע. וע"י זה לא ירגישו שום בושא בעת קבלת התענוגים.

ובהאמור יוצא, בעולם אין סוף היה רק רצון אחד. רק אח"כ, היינו לאחר שנעשה תיקון הצמצום, היינו שאין לקבל שום דבר, רק לפי ערך שיכולים לכוון בעמ"נ להשפיע, כבר נתחלק הרצון לקבל הזה להרבה בחינות. מטעם, כי בזמן שקבלה מלכות על הכלי, מה שאנו מתייחסים להבורא, שהוא עשה דבר חדש, יש מאין, הנקרא "השתוקקות לקבלת תענוגים", היתה מלכות יכולה לקבל את כל מה שרצה הבורא לתת.

כי בשעור מה שרצה לתת, כפי שעור הזה ברא רצון לקבל. וממילא היתה המלכות יכולה לקבל כל השפע, מה שיש ברצון הבורא לתת. לכן נבחן זה לרצון אחד. כידוע, שהאור לא נתן להתחלק, אלא כל ההתחלקויות שאנו מבחינים בהאורות הן רק בערך המקבלים. ולזאת, כיוון שהיה רק בחינה אחד בהכלי המקבלת, ממילא נבחן זה לאור אחד, כנ"ל, שכלי אחד נבחן לרצון אחד.

מה שאם כן לאחר תיקון הצמצום, צריכים לתת על הרצון לקבל הכוונה דעמ"נ להשפיע. והיות שענין דלהשפיע אנו מתייחסים להנבראים, ובטח שהכלים, מה שהנבראים צריכים לעשות, זה לא יכול להיגמר בפעם אחת.

ומשום זה צריכים לקבל כל פעם איזה חלק מהרצון לקבל, ולתקנו בעמ"נ להשפיע. זוהי הסיבה שהרצון לקבל הכללי שנברא, נתחלק לכמה חלקים, לפי שעור הכוונה דרצון להשפיע, שנותנים עליהם, בשעור זה הרצון מקבל את האור, המתאים לרצון הזה, המתוקן עם כוונה דלהשפיע.

ובהאמור יוצא, שמה שמפרשים "קדושים תהיו, פרושים תהיו". ושאלנו, ממה האדם צריך להפריש עצמו. וצריכים לומר, שהאדם צריך להפריש עצמו מאהבה עצמית, היינו מקבלה עצמית, ולעסוק רק להשפיע.

וזהו מסיבת "כי קדוש אני". כלומר, היות שבכדי שאתם תהיו מוכשרים לקבל את הטוב והעונג. וההטבה, שאתם תקבלו, תהיה בזה בלי שום בושא. זה יכול להיות, אם תהיו

בבחינת רצון להשפיע. זה יגרום לכם השתוות הצורה, כדרשת חז"ל "מהו רחום, אף אתה רחום". וזה שכתוב "קדושים תהיו. אתם תהיו בבחינת רצון להשפיע. כי קדוש אני. כי גם אני הוא רק להשפיע". ולכן צריכה להיות השתוות הצורה, הנקראת "דביקות".

ובהאמור נבין מה ששאלנו, כי כאן משמע, הסיבה ל"קדושים תהיו" היא מסיבת שהבורא הוא קדוש. אם כן מה הפירוש, שאמרו חז"ל "כי קדוש אני, לומר, שאם אתם מקדשים עצמכם, מעלה אני עליכם, כאילו קדשתם אותי". משמע מכאן ההיפך, שאתם צריכים להיות קדושים, כדי כאילו קדשתם אותי. ובכלל קשה להבין, שעם ישראל צריך לקדש את ה'. מהו פירושו.

אנו אומרים תמיד "ברוך אתה ה', מקדש ישראל והזמנים", "ברוך אתה ה', מקדש ישראל ויום הזכרון". וכמו כן אומרים בקידוש "כי בנו בחרת ואותנו קדשת מכל העמים". אם כן, מהו הפירוש "כאילו קדשתם אותי".

זאת אומרת, הבורא צריך שאנחנו ניתן לו משהו לטובתו, היות שהוא צריך כאילו לקדושה שלנו. וזה אי אפשר לו להשיג, אלא על ידינו. היתכן לומר, שהוא חס ושלוש נצרך להנבראים, שיתנו לו משהו עבורו.

וכפי שהסברנו, "קדוש" נקרא משפיע. וכדי שיהיו כלים להנבראים לקבל שפעו, מוכרח להיות השתוות הצורה. כלומר, שגם הנבראים יהיה רצונם רק להשפיע ולא לקבל. אחרת לא ניכר שהקב"ה הוא משפיע להם.

לכן אמר הקב"ה, שאם אתם מקדשים עצמכם, היינו שתפרשו עצמכם מקבלה עצמית, ותעסקו רק בעבודה דלהשפיע, הנקראת "קדושה", "מעלה אני עליהם כאילו קדשתם אותי". כלומר, אתם גרמתם, בזה שאתם עוסקים בהשפעה, שגם אני אוכל להשפיע לכם כל טוב.

נמצא לפי זה, מה שהקב"ה צריך, שהנבראים יקדשו אותו, ע"י זה שהם יקדשו את עצמם, הכוונה על הגילוי, שה' הוא המשפיע. אחרת הוא מוכרח להיות בהסתרה להנבראים. ואין הוא יכול לתת להם שפע, משום שע"י קבלת השפע, הם יכנסו לכלי של אהבה עצמית, יתר על המידה מטעם מותרות.

כלומר, מקודם היו מקבלים טוב ועונג גשמי לכלי קבלה. מה שאם כן, כשהוא ישפיע להם שפע עליון, שהוא תענוג אמיתי, בטח שיהיו מקבלים אמיתיים. כידוע, שהאור עושה את הכלי. היינו התענוג גורם חמדה, כמו שאמרו חז"ל "עין רואה ולב חומד".

ובהאמור נבין, מה שהקב"ה צריך, שהנבראים יקדשו את עצמם, הוא לטובת הנבראים. כלומר, שע"י זה שהם יעבדו בעמ"נ להשפיע, אז הקב"ה תהא לו היכולת לתת להם שפע. וישארו בבחינת השפעה ולא באהבה עצמית, שזה עושה פירוד ברוחניות כנ"ל.

וזה שכתוב "מעלה אני עליכם, כאילו קדשתם אותי". כלומר, שאתם גרמתם בזה, שאני

אהיה גלוי לכל, שאני קדוש. היינו, שאני משפיע לכל העולם טוב ועונג, כי משפיע נקרא "קדוש", כנ"ל.

ובהאמור נבין מה ששאלנו, על מה שדרשו חז"ל על הכתוב "קדושים תהיו. יכול כמוני. תלמוד לומר, כי קדוש אני. קדושתו למעלה מקדושתכם". ושאלנו, היתכן שיש מי שהוא שחושב, שקדושת ישראל היא דומה לקדושת ה'.

ולפי הנ"ל יש לפרש, היות שה' אמר "קדושים תהיו", שהכוונה היא, שתהיו פרושים מכלי קבלה, ותעסקו רק בכלי השפעה. "יכול כמוני", כלומר כמו שהבורא אינו משתמש עם כלי קבלה. כי חס ושלוש ממי יקבל. אלא כל מה שאנו יכולים לומר משהו על הבורא, הוא רק ממה שמקבלים ממנו, כמו שכתוב "ממעשיך הכרונך".

ומשום זה אומר ה' "אל יעלה בדעתך להיות כמוני. היינו, שאתם תשארו בבחינת משפיע בעמ"נ להשפיע, שזהו אומר "יכול כמוני". היינו, כמו שאני רק משפיע ולא מקבל כלום, גם אתם תשארו בבחינת משפיע בעמ"נ להשפיע.

על זה אמר "לא, אלא אתם צריכים להגיע לבחינת מקבל. כלומר, קבלה ממש. אתם צריכים לשמש עם הכלי קבלה שלכם. אלא רק הכוונה צריכה להיות בעמ"נ להשפיע. כי מטרת הבריאה היא להטיב לנבראיו, שהנבראים יקבלו טוב ועונג. וזה שכתוב "קדושתו למעלה מקדושתכם".

ובהאמור יוצא, שיש לנו להבחין בין "קדושה שלמעלה" ל"קדושה של מטה". הגם שכתוב "קדושים תהיו", "כי קדוש אני, אלקיכם". שפירשנו, שהכוונה היא, שאתם תעבדו רק בעמ"נ להשפיע, "כמו שאני הוא המשפיע", כנ"ל בדברי חז"ל "מהו רחום, אף אתה רחום".

מכל מקום יש הבדל בין קדושה שלמעלה לקדושה של מטה. כי קדושה שלמעלה הוא כולו להשפיע, ואינו נוהג שם קבלה כלל. מה שאם כן קדושה של מטה, אינו כן. אלא **השלימות היא דוקא כשמשתמשים עם הכלי קבלה. והקדושה היא על הכוונה.** כלומר, מה שדורשים מהנבראים, שיהיו קדושים, שיהיו משפיעים ולא מקבלים, עיקר הכוונה הוא, שיהיו בעמ"נ להשפיע.

אולם בסדר העבודה יש להבחין בין קטנות לקדושה לגדלות דקדושה. היות שסדר העבודה הוא שהולכים מהקל אל הכבד. אי לזאת צריכים מקודם להתחיל בעבודה שהמעשים דהשפעה שיהיו בעמ"נ להשפיע, שזה נקרא, שכל המצות שהוא עושה, יהיו כוונתו שלא לקבל שכר איזה תמורה בשביל קיום תורה ומצות, אלא שיהיה לשמה ולא לתועלת עצמו, שזה נקרא "משפיע בעמ"נ להשפיע".

ואח"כ הולך הסדר של גדלות, היינו שמתחילים לעבוד בכלים דקבלה בעמ"נ להשפיע, שזה נקרא, שהנבראים אומרים "אנחנו רוצים לקבל טוב ועונג, היות שזהו רצונו יתברך, שברא את העולם בכדי להנות לנבראיו. נמצא, שיש להבחין ב' קדושות:

א) קדושה שלמעלה, שהוא כולו להשפיע, ולא לקבל כלל.

ב) קדושה של מטה, שהוא כן במעשה לקבל, אלא הכוונה היא להשפיע.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

ההבדל בין עבודת הכלל להפרט

מאמר ט"ז, תשמ"ז
ספר ויקרא

בזה"ק (אמור דף כ' ובהסולם אות נ"ח) וזו לשונו "תא חזי, בוא וראה, אדם שנולד, לא נתמנה עליו כח מלמעלה עד שנמול. כיון שנמול, נתעורר עליו התעוררות הרוח, דהיינו אור הנפש שלמעלה. זכה לעסוק בתורה, הנה אז הוא אדם שלם, שלם בכל, כי זכה לאור החיה, אבל בהמה שנולדה, באותה שעה שנולדה, הנה אותו הכח שיש לה בסוף יש לה בשעה שנולדה, ומשום זה כתוב, שור או כשב או עז כי יולד".

ויש להבין החילוק הזה בין בהמה לאדם, מה זה בא ללמדינו בעבודה. קודם כל עלינו להבין, מהי בחינת "אדם" בעבודה ומהי בחינת "בהמה" בעבודה. אדם מהו. הנה חז"ל דרשו (ברכות ו') על מה שנאמר "סוף דבר הכל נשמע, את האלקים ירא ואת מצוותיו שמור, כי זה כל האדם". מאי כי זה כל האדם. אמר ר' אלעזר, אמר הקב"ה, כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה", עד כאן לשונו.

פירוש, שבשביל יראת ה' נברא כל העולם. וזהו שאמר "מהו כי זה כל האדם". נשמע מכאן, שאדם נקרא מי שיש לו יראת ה'. מה שאין כן מי שאין לו יראת ה', אינו נקרא אדם.

ובזה יתבאר גם כן מה שאמרו (יבמות ס"א) וזו לשונם "וכן היה ר' שמעון בן יוחאי אומר, שנאמר ואתן צאני צאן מרעיתי, אדם אתם, אתם קרויין אדם ואין העובדי כוכבים קרויין אדם". גם כן יש לפרש, שכוונתו על אדם, שיש לו יראת שמים (והגם שבבחינת הדין לא חשוב אלא הוא מטמא, אף על פי שאין להאדם אלא דרגת בהמה, מכל מקום הוא מטמא באוהל, מכל מקום בעניני עבודה לומדים באיש אחד בחינת ישראל ובחינת שבעים אומות, כמו שאומר הזה"ק ש"כל אדם הוא עולם קטן". לכן בבחינת מצות מעשיות, שנקרא "חלק הנגלה", לומדים כל דבר בפני עצמו. זאת אומרת, גוי לחוד וישראל לחוד, היינו שלומדים הכל בגופים נפרדים. לכן הדין הוא, שקברי עכו"ם אינן מטמאים באוהל, היות שכתוב "בטומאה אדם כי ימות באוהל". לכן עכו"ם אינן מטמאין באוהל).

ובהאמור יוצא, שמי שיש לו יראת ה' הוא נקרא אדם, מה שאין כן מי שאין לו יראת ה' הוא נחשב לבחינת בהמה ולא אדם. אולם יש להבין מהו השיעור של יראת ה', הלא יש הרבה בחינות בזה.

הנה הזה"ק (בהקדמת ספר הזהר דף קפ"ה ובהסולם אות ק"צ) וזו לשונו "היראה מפורשת לשלש בחינות. שתים מהן, אין בהן שורש כראוי. ואחת היא שורש היראה. יש אדם שירא מהקב"ה בשביל שיחיו בניו ולא ימותו, או ירא מעונש גופו או מעונש כספו. ועל כן

הוא ירא אותו תמיד. נמצא, שהיראה שהוא ירא מהקב"ה, לא שם אותה לשורש, כי תועלת עצמו היא השורש, והיראה היא תולדה ממנה. ויש אדם הירא מפני הקב"ה, משום שירא מעונש העולם ההוא ומעונש של הגיהנום. שתי מיני יראות האלו, דהיינו היראה מעונש עוה"ז, והיראה מעונש עוה"ב, אינן עיקר היראה ושורשה. היראה שהיא עיקר הוא, שאדם יירא מפני אדונו, משום שהוא רב ושליט".

ולפי דברי הזה"ק הנ"ל משמע, שעיקר יראת ה' היא מסיבת שהקב"ה הוא רב ושליט. זהו המחייב אותנו לקיים מצוותיו, כי זהו נקרא שהוא עובד שלא על מנת לקבל פרס. כלומר, לא בשביל תועלת עצמו, היינו שהוא יקבל איזו תמורה עבור עבודתו, אלא העבודה בעצמה היא השכר, משום שלזכיה גדולה הוא מרגיש שיש לו, בזה שהוא רואה שנתנו לו מחשבה ורצון לשמש את המלך, ולהון תועפות תחשב המתנה הגדולה שזיכהו מן השמים.

ובהאמור יוצא, ש"אדם" נקרא זה שהולך בדרך להגיע לבחינת שכל מעשיו יהיו על הכוונה לשם שמים ולא לתועלת עצמו. מה שאין כן אם אין לו הכוונה, רק מעשה לבד, הגם שזהו דבר גדול, אבל בלי כוונה נקרא בחינת "בהמה", כמו שכתוב (משלי י"ט, ב') "גם בלא דעת נפש לא טוב". פירוש "בלא דעת", ש"דעת" נקרא כוונה, כמו שכתוב "אתה חונן לאדם דעת".

וקשה, הלא הדרך של אמת הוא ללכת למעלה מהדעת, אם כן (מהו) מדוע אנו מתפללים שיתן לנו דעת. ואמר אאמו"ר ז"ל, שדעת דקדושה נקרא "דביקות", "השתוות הצורה". ולפי זה יש לפרש "גם בלא דעת", היינו נפש בלא דביקות, אלא הוא בבחינת בהמה, שאינו הולך בדרך שיזכה על ידי סגולת תורה ומצות להגיע שיוכל לכוון בעמ"נ להשפיע. הוא נקרא "בהמה בלי דעת", בלי השתוות הצורה. זאת אומרת, שכל מעשיו מה שהוא עושה, אין לו כוונה אחרת אלא לתועלת עצמו, שזה נקרא בחינת "בהמה", ואינו שייך לבחינת "אתם קרויין אדם ולא עכו"ם", כנ"ל.

ועתה נבאר מה ששאלנו, מה מרמז לנו ההבדל בין לידת בהמה ללידת אדם, שהזה"ק מביא לנו ראיה לדבריו במה שאומר "בהמה שנולדה, הנה אותו הכוח שיש לה בסוף, יש לה בשעה שנולדה", ממה שכתוב "שור או כבש או עז כי יולד", ששור בן יומא קרא שור, בזה שלא כתוב עגל כי יולד. ובעניני עבודה זה (מה) בא ללמדנו לדעת את סדר התפתחות של אדם ובהמה.

קודם כל, כשמדברים בעניני עבודה, עלינו לדעת מהי "לידה". כלומר כפי הכלל, שלומדים בין בהמה ובין אדם, הכל נוהג בגוף אחד, היות שאדם הוא נכלל מע' אומות, אם כן הוא נכלל מכל מה שישנו בעולם, היות לפי מה שאמר הזה"ק, שהאדם הוא עולם שלם, אם כן יש לדעת מה זה לידה בכלל.

ידוע, שעיקר מה שמדברים מהאדם הוא מהמוח והלב. זאת אומרת, המחשבות אנו מיחסים להמוח, והרצונות אנו מיחסים להלב. ולכן כשיש לו בהמוח והלב מחשבות ורצונות השייכים לבחינת בהמה, זה נקרא שנולדה בהמה. ואם יש בהמוח והלב מחשבות ורצונות

השייכים לאדם, זה נקרא שנולד אדם. ובזה אנו מבחינים בין אדם לבהמה.

אולם בחיצוניות אנו רואים, בגשמיות, שיש הבחן גדול אפילו בבהמה מיום שנולדה, ולאחר זמן יש לה התפתחות בין באורך ובין ברוחב או בגובה, אלא עיקר ההבחן מה שאמרו, שבבהמה אין הבחן מיום שנולדה ועד לבסוף יש לה אותו הכח, הכוונה על פנימיותה. וזה בא לרמז לנו סדר העבודה. ומה שאמרו "בהמה שנולדה" הכוונה שמיסוד הזה הוא מתחיל לבנות את הבנין שלו, ששם יגור כל ימי חייו.

וזהו שאמרו "בהמה שנולדה", עם היסוד שהוא בונה את העבודה שלו בתורה ומצות, הוא על בחינת בהמה, הנקראת בחינת **המעשה בלי כוונה**. ובזה הוא רוצה להמשיך את כל ימי חייו, היינו שהוא חושב בדעתו, כי זוהי הדרך האמיתית, שאלו אנשים שרוצים ללכת בדרך ה', מספיק אם הוא נותן כל מרצו וכוחו איך לקיים תו"מ בכל פרטיה ודקדוקיה. ומכוון בעת עשייתם, שהוא מקיים מצות ה'. ומה חסר לי עוד.

ובעיקר, האדם שנולד בבחינת בהמה, טוען, כי הוא מביא ראיה לצדקתו מהכלל ישראל, איך הם נוהגים, היינו על איזה יסוד הם הולכים. ובטח תראה שהם הולכים בבחינת בהמה. כלומר, באם שהם מקיימים תו"מ, ועוד מקבלים עליהם עוד איזה חומרות נוספות להמצות שניתן לנו, כבר כולם מרגישים עצמם לשלמים, ואין רואים על עצמם שום חסרון, שיהיה מה לתקן. ומביא ראיה לדבריו מחז"ל שאמרו (ברכות מ"ה) "פוק חזי מאי עמא דבר". פירוש, דבר שהוא ספק, לך צא וראה איך הצבור נוהג.

ובאמת כן הוא צודק, היינו מי שנולד בבחינת בהמה הוא שייך להכלל, וצריך ללכת בדרך הכלל. וזהו כמו שכותב הרמב"ם, כנ"ל, שפירש על מה שאמרו חז"ל "לעולם יעסוק אדם בתורה ואפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה. לפיכך כשמלמדן את הקטנים, ואת הנשים, וכלל עמי הארץ, אין מלמדן אותן אלא לעבוד מיראה וכדי לקבל שכר. עד שתרבה דעתן ויתחכמו חכמה יתירה, מגלים להם רז זה מעט מעט, ומרגילין אותן לענין זה בנחת, עד ששיגוהו וידעוהו ויעבדוהו מאהבה", (הלכות תשובה פרק י').

הרי מבואר, שהצדק הוא, מי שרוצה ללכת לפי דרך של הכלל, הוא מביא לעצמו ראיה מהכלל. וזה נוהג במי שנולד בבחינת בהמה, שאומר הזה"ק, שהכח שיש לו בסוף יש לו תיכף ביום שנולד. וזה שאומר "עגל בן יומו קרא שור", כלומר, שעד הסוף לא יהיה לו יותר דעת דקדושה מה שהיה לו בעת לידתו, היינו מאת שהתחיל ללכת בדרך העבודה מבחינת בהמה.

אולם יש להבין דברי הרמב"ם במה שאומר "עד שתרבה דעתן ויתחכמו חכמה יתירה". ומתעוררת השאלה, איך אנו יכולים לדעת, שכבר הרבה דעתן, וכבר יש להם חכמה יתירה. ועוד, מהו השיעור של הדעת, שכבר נקרא שהרבה דעתן. וכמו כן, מהו השיעור של חכמה יתירה, שמשם ואילך כבר מותר לגלות להם סוד של לשמה, הנקרא "שלא על מנת לקבל פרס".

ובהאמור, כשנולד "אדם", פירושו, שבאות מחשבות ורצונות במוחו וליבו שצריכים

להיות אדם, ואדם נקרא, שרוצה ללכת בדרך של ירא ה', זאת אומרת שכל עשיות יהיו לשם שמים בעמ"נ להשפיע ולא לתועלת עצמו, כבהמה, שאין לה הרגש הזולת. אלא רוצה ללכת דוקא בעמ"נ להשפיע, הגם שעדיין לא זכה לזה, אלא "הולדה" נקרא, שהתחיל על יסוד של אדם, היינו שרוצה לבנות את עבודה שלו על יסוד של ירא ה', הנקרא בחינת אדם, כנ"ל. והתחלה נקראת "הולדה".

ואז הוא הזמן, שהאדם הזה בא ואומר, שרוצה להיות אדם, מטעם שהוא נולד עכשיו בבחינת אדם במוחו וליבו. זה נקרא "עד שתרבה דעתן ויתחכמו חכמה יתירה", שהכוונה היא עד שיולד להם במוחם וליבם חכמה ודעת שלא כדאי לחיות בחיים של בהמה, הנקרא "שלא לשמה", כנ"ל "גם בלא דעת נפש לא טוב". אז מותר לו לגלות ענין של לשמה, הנקרא "ירא ה'", ולא שעוסק בתו"מ מטעם שירא מחמת תועלת עצמו. מה שאין כן מטרם שבאה לו בחינת אדם, אסור לגלות לו, כנ"ל בדברי הרמב"ם.

ובזה נפרש, שהזה"ק אומר לנו, שיש הבדל במי שנולד בבחינת בהמה, שאז תיכף כשנולד, היינו בתחילת עבודתו, תיכף יש לו השלימות מה ששיג אח"כ, כלומר אותו השכל שהוא קבל בזמן שנולד. הכוונה על היסוד שהתחיל לעבוד בבחינת בהמה, הנקרא "תועלת עצמו", וכל זה שיבנה אח"כ יהיה על יסוד של אהבה עצמית. שלא ישיג שום תוספת. ואף על פי בבחינת החיצוניות הוא כן מתגדל, כדוגמת הבהמה שמתגדלת לאחר הלידה באורך וברוחב ובגובה וכדומה, אבל אין הבהמה מתגדלת בפנימיותה, כלומר בשכל אין הבדל בין יום שנולדה ליום שנגדלה לאחר כמה שנים, כי באותו שכל הבהמה נשארת.

אותו דבר באדם, שבנין והיסוד של עבודתו נבנה על בחינת בהמה, שהיא "שלא לשמה", גם כן אין הבדל בהפנימיות, שהיא השכל. והגם שבחיצוניות בטח שנתגדל, היינו שבהמשך הזמן, אסף וקבץ הרבה תורה והרבה מצות, אבל בבחינת הפנימיות נשאר באותה דרגה, והשכל, שהיא הפנימיות, לא קבל שום שוני בסופה.

וזה שאומר הזה"ק "אדם שנולד לא נתמנה עליו כח מלמעלה, עד שנמול. כיון שנמול, מקבל אור הנפש, עד שזכה להשיג בחינה חיה, כי זכה לד' מדרגות אלו, שהם מדי' עולמות אבי"ע". ובהאמור יוצא לנו, שיש **עבודה השייכת להכלל**, שהיא **שלא לשמה**, הנקראת בחינת **בהמה**, ושאסור לומר לו שצריכים לעבוד לשמה, כי הוא ממילא לא יבין, היות שהוא נולד בבחינת בהמה, כי אין הוא יכול להבין אחרת, לכן צריכים ללמוד עמו רק שלא לשמה.

ולפי הנ"ל יכולים לפרש מה שאמרו חז"ל (ע"ז י"ט) "אמר רבא, לעולם ילמד אדם תורה במקום שלבו חפץ". ופירש רש"י "במקום שלבו חפץ" לא ישנה לו רבו אלא מסכת שהוא מבקש ממנו, שאם ישנה לו מסכת אחרת, אין מתקיימת, לפי שלבו על תאותו.

וזהו מטעם, שאם נולד בבחינת בהמה, כלומר אם המוח והלב מבינים שהם צריכים ללכת לפי הכלל, שכל היסוד הוא בשלא לשמה, אי אפשר לתת לו להבין שצריכים לעבוד להשפיע, כמו שפירש רש"י "שאם ישנה לו מסכת אחרת, אין מתקיימת, לפי שלבו על תאותו". לכן הוא יתן הרבה תירוצים, שהוא אינו מסוגל ללכת בבחינת אדם כנ"ל, הנקרא

"יירא ה'", שהיא בעמ"נ להשפיע, כמו שכתוב בהרמב"ם וזו לשונו "אל יאמר אדם, הריני עושה מצות התורה, כדי שאקבל הברכות הכתובות בה או כדי שאזכה לחיי עולם הבא. ואין עובדים ה' על דרך זה אלא עמי הארץ והנשים והקטנים, שמחנכין אותן לעבוד מיראה, עד שתרבה דעתן ויעבדו מאהבה".

והפירוש "עד שתרבה דעתן" הסברנו, הכוונה היא עד שיולד בבחינת "אדם", כלומר עד שיבוא במוחו ולבו מחשבות ורצונות שצריכים לעבוד עבודת אמת, היינו בעמ"נ להשפיע, כמו שכתב הרמב"ם, שצריכים לעבוד את ה' אלא להשפיע לה'. וזו לשונו "אלא עושה האמת מפני שהוא אמת". כי "אמת" נקרא לשמה ולא לתועלת עצמו. והאמת הזאת, אומר, אין לגלות להכלל. והטעם הוא כנ"ל שלא יבינו את זה, כמו שפירש רש"י "לפי שלבו על תאותו", לכן לא יכול להבין אחרת.

אולם בזמן שהוא נולד בבחינת אדם, שפירשו, שבאו לו במוחו ולבו מחשבות ורצונות להיות אדם, כלומר, שהוא מבין שצריכים ללכת בדרך האמת, הגם שעדיין לא יכול ללכת, כי הוא נולד עכשיו, כלומר, שהוא התחיל עכשיו בעבודה זו, ורק שהוא מבין שצריכים להגיע אליה, היינו לעשות הכל בעמ"נ להשפיע, הגם בעת שנולד אין לו כלום, היינו כמו שהזהר הקדוש אומר "אדם שנולד, לא נתמנה עליו כח מלמעלה עד שנמול".

פירוש, שבזמן שהתחיל ללכת בקו של השפעה, הנקרא "הולדה", אז הוא רואה תמיד ערך הפוך. היינו, שהוא רואה אחרי כל היגיעה שהוא נותן, אין לו שום התקדמות, אלא שרואה תמיד שהולך אחורה. וזה הסדר, היינו המצב של **הסתרה** מה שהוא מרגיש, נמשך עד שזוכה למול עצמו. ואח"כ הוא הולך קדימה, עד שמשיג את הד' מדרגות, הנקראים "חיה נשמה רוח נפש", כנ"ל. וזהו ההבדל בין הכלל להפרט, היינו כדוגמת ההבדל בגשמיות מאדם לבהמה.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהות חומרת איסור לימוד תורה לעכו"ם

מאמר י"ז, תשמ"ז

חז"ל אמרו (חגיגה י"ג) "אמר רב אמי, אין מוסרין דברי תורה לעכו"ם, שנאמר, לא עשה כן לכל גוי, ומשפטים בל ידעום". ובסנהדרין (נ"ט) "אמר ר' יוחנן, עכו"ם שעוסק בתורה חייב מיתה, שנאמר, תורה ציווה לנו משה מורשה. לנו מורשה ולא להם".

והקשה הגמרא "שרבי מאיר היה אומר מנין, שאפילו עכו"ם ועוסק בתורה, הוא ככהן גדול, שנאמר, אשר יעשה אותם אדם וחי בהם. כהנים לויים וישראלים לא נאמר, אלא האדם. הא למדת, שאפילו עכו"ם ועוסק בתורה, הרי הוא ככהן גדול". ויש להבין זה בדרך העבודה, לפי הכלל, שבעניני עבודה לומדים את כל התורה באדם אחד. וכפי מה שאומר הזה"ק, שכל אדם הוא עולם קטן בפני עצמו. כלומר, שהוא כלול מכל ע' אומות העולם. אם כן, מה נקרא "ישראל", ומה נקרא "עכו"ם" באדם עצמו.

ועוד קשה על דרשת רבי מאיר, שמביא ראיה מהכתוב "אשר יעשה אותם האדם וחי בהם". הלא רבי שמעון דורש "אדם נקרא ישראל". ומביא ראיה מהכתוב "אתם קרויין אדם ולא אומות העולם". אם כן איך מביא רבי מאיר ראיה ממילת "האדם", שכוונתו על עכו"ם. והתוספות שם בסנהדרין רוצה לתרץ, שיש הבדל בין "אדם" ל"האדם".

ורש"י מפרש, שלא יהיה קשה מרבי שמעון, שאומר "אדם משמע ישראל". פשוט, דלית ליה דרבי שמעון, שאדם משמע דוקא ישראל. וגם יש להבין את ההבדל הגדול, שיש בין רבי יוחנן לרבי מאיר, שרבי יוחנן אומר "עכו"ם, שעוסק בתורה, חייב מיתה". ולרבי מאיר הוא דומה לא כסתם ישראל, אלא ככהן גדול. היתכן, שיהיה יותר גדול מסתם ישראל.

הזה"ק (אחרי, דף ק"ג, ובהסולם, אות רח"צ) אומר "רבי אלעזר שאל לרבי שמעון אביו. כתוב, "לא עשה כן לכל גוי". אבל יש לשאול, כיון שכתוב "מגיד דבריו ליעקב". למה כתוב "חוקיו ומשפטיו לישראל". הרי הוא כפל לשון. ומשום

שהתורה, שהיא טמונה עליונה היקרה שמו ממש, על כן התורה כולה סתומה וגלויה, שיש בה סוד ופשט בסוד שמו.

ועל כן ישראל הם בשתי מדרגות, דהיינו סתומה וגלויה. שלמדנו ג' מדרגות הן המתקשרות זו בזו, שהן:

(א) הקב"ה,

(ב) התורה,

(ג) ישראל.

וזה שכתוב "מגיד דבריו ליעקב, חוקיו ומשפטיו לישראל". שתי מדרגות הן. אחת גלויה, שהיא מדרגת יעקב, ואחת סתומה, שהיא מדרגת ישראל. ומה רוצה הכתוב בזה. ומשיב "אלא כל מי שנמול ונרשם בשם הקדוש, נותנים אותו בדברים הגלויים שבתורה". זה שכתוב "מגיד דבריו ליעקב".

אבל "חוקיו ומשפטיו לישראל", שהוא במדרגה עליונה יותר, ועל כן "חוקיו ומשפטיו לישראל", שהם סודות התורה. וחוקי התורה ונסתרות התורה, שלא צריכים לגלות זה, אלא למי שהוא במדרגה עליונה יותר כראוי. ומה לישראל כך, שאין מגלים התורה, אלא למי שהוא במדרגה עליונה, לעמים עכו"ם על אחת כמה וכמה".

ובאות ש"ג כתוב "בוא וראה דבר ראשון שבתורה, שנותנים לתינוקות, הוא אלף-בית. זהו דבר, שאין בני העולם יכולים להשיג בבינתם ולהעלותם על רצונם". ובכדי להבין את הנ"ל, צריכים קודם כל לדעת, מהו "ישראל" בעבודה, ומהו "עכו"ם" בעבודה.

חז"ל דרשו על הפסוק (שבת ק"ה, ע"ב) "לא יהיה בך אל זר, ולא תשתחוה לאל נכר. איזהו אל זר, שיש בגופו של אדם. הוי אומר זה יצר הרע. משמע מכאן, שעכו"ם נקרא "היצה"ר", כלומר כשמדברים מגוף אחד, נמצא, שעבודה זרה, שנקרא "אל נכר או אל זר", הכל נמצא באדם. ולפי זה יש להבחין באדם עצמו בחינת עכו"ם, שהוא היצר הרע, ובחינת ישראל, שהוא היצה"ט.

אולם יש להבין, מדוע נקרא היצר הזה, שמפתה את האדם לענג עצמו, ושיהיה לו הנאה מהחיים, בשם "רע". הלא הוא אומר להאדם "שמע בקולי, אז תהנה מהחיים". אם כן מדוע הוא נקרא בשם "יצר רע". וגם בשם "אל זר". ומהו הקשר בין עבודה זרה ליצר הרע. ומדוע הוא נקרא בשם "אלקות", שעובדים ומשתחווים לו, כמו שעובדים לעבודה זרה.

ידוע, שיש שני מלכים בעולם :

(א) מלך מלכי המלכים,

(ב) מלך זקן וכסיל. שהכוונה הוא על יצה"ר.

וזה מכונה גם כן "שתי רשויות":

(א) רשותו של הקב"ה,

(ב) רשותו של האדם.

כשאדם נולד, אמרו חז"ל, נולד תיכף עם יצה"ר, כמו שכתוב "לפתח חטאת רובץ". שפירושו בזה"ק "שתיכף, שיוצא מפתח הרחם, בא לו יצה"ר". ויש לפרש על דרך העבודה, שתיכף, מיום שנולד האדם, עובד ומשמש בכל לב ונפש את יצר הרע שבקרבו.

אולם ידוע, שיצר הרע אינו אלא הרצון לקבל שישנו באדם, כמבואר בהקדמת ספר הזהר. ואדם מתחילת לידתו, אין לו אלא מטרה אחת, לשמש את הרצון לקבל. היינו, שכל החושים שלו נתונים איך לשמש את המלך זקן וכסיל כנ"ל. וכמו כן הוא

משתחוה לו. כלומר, שענין "השתחוה" נקרא, שמכניע את הדעת ושכל שלו בפניו. זאת אומרת, אפילו שהוא שומע לפעמים, שצריכים לשמש למלך מלכי המלכים, ואפילו שיש לפעמים, שהשכל והדעת מחייבים, שעיקר מה שנולדנו בעולם, אינו לשמש את הרצון לקבל, מכל מקום מכניע את הדעת הזה, ואומר "הגם שהגיון מראה לי, שלא כדאי לעבוד ולשמש כל ימי חיי את הרצון לקבל, אלא כדאי לשמש את הקב"ה, אבל אני הולך למעלה מהדעת. זאת אומרת, שהגוף אומר לי, עזוב את כל מה שקיבלת מפי ספרים או מפי סופרים, שצריכים לשמש את הבורא, אלא כמו אז כן עתה, ואל ימרה את פי של הרצון לקבל, אלא עבוד אותו בלב ונפש".

נמצא, שהאדם משתחוה להרצון לקבל, כי זה שמכניע את הדעת. זה נקרא "השתחוה". וזה נקרא, שאדם "עובד את אל זר", שזה הוא זר מהקדושה. וכן הוא נקרא "אל נכר", שהוא נוכרי מקדושה.

והאדם, העובד אותו, נקרא אז בשם "נוכרי" או "עכו"ם". וזה אל זר בגופו של אדם. כלומר, שאין "אל זר" נקרא דבר שמבחוץ, שהוא עובד לדבר שהוא מבחוץ לגופו. שחושבים, שדוקא באופן כזה נקרא שהוא עובד עבודה זרה. אלא **בזה שהוא עובד ומשמש את גופו, הנקרא "רצון לקבל", שזה נמצא בגופו של אדם, זה נקרא שהוא "עובד עבודה זרה". והאדם הזה נקרא "נוכרי" או "עכו"ם".**

והוא מטעם, שאין לו שום שייכות לקדושה. כי "קדוש" נקרא הבורא, כמו שכתוב "קדושים תהיו, כי קדוש אני ה'". שפירושו "פרושים תהיו" (כנ"ל במאמר ט"ז שנת תשמ"ז). היות שהבורא הוא המשפיע, ובכדי שתהיה דביקות בו יתברך, הנקרא "השתוות הצורה", צריך האדם גם כן להיות משפיע. וזה נקרא "קדושה".

נמצא לפי זה, מי שעובד ומשמש את הרצון לקבל, ועושה אותו לעצם, כלומר שהוא אלקי שלו, ורק אותו רוצה לעבוד בלב ונפש, וכל מה שהוא עושה, בין מעשה דלהשפיע אפילו, אין לו שום חשבון מהמעשה דלהשפיע, אלא לפי מה שיצמח מזה טובת הנאה להרצון לקבל שלו, ואינו מסיח דעת ממנו חס ושלום, אלא הוא דבוק באמונתו, שרק אותו צריכים לעבוד כנ"ל, אפילו שהדעת מחייב אותו, שלא כדאי לעבוד אותו, מכל מקום אין בידו כח לבגוד באלקיו, שמיום הוולדו הוא עובד אותו. לכן נקרא זה "אמונה", היות שעובד את הרצון לקבל שלו למעלה מדעת. ואין שום שכל בעולם יכול לנתק ולהפריד אותו מדביקותו, שהוא דבוק בו מעת הוולדו. **זה נקרא "גוי" או "נוכרי".**

ו"ישראל" נקרא, מה שהוא ההיפך מ **אל-זר**, היינו **ישר-אל**. שפירושו, שכל כוונתו הוא, שהכל יהיה **ישר-לאל**. כלומר, שכל מה שהוא חושב וחושק, הוא להגיע ישר להיות דבוק בה'. ולא רוצה לשמוע בקולו של הרצון לקבל. ואומר, שהשם, שנתנו להרצון לקבל, נקרא "יצר הרע", מתאים לו, משום שהוא גורם לו רק רע.

היינו, עד כמה שהוא משתדל למלאות רצונו, בכדי שלא יפריע לו מעבודתו, שהוא רוצה להיות עובד ה', הוא להיפך. כלומר, מזה שדואג לתת כל פעם מה שהוא דורש

ממנו. והוא נותן לו, מטעם שחושב, שעל ידי זה הוא לו יפריע לו. אז רואים ממש להיפך, שהמקבל הזה מקבל תוספות כח ממש, מזה שהוא מספק לו את צרכיו, היינו שנעשה יותר רע.

ועתה הוא רואה, איך צדקו חז"ל, במה שאמרו (בראשית רבה, כ"ה ח') "טוב לביש לא תעביד". שפירושו, לאדם רע לא תעשה טוב. וכמו כן אצלנו, שלומדים הכל באדם אחד, יהיה הפירוש, שאסור לעשות טובות להרצון לקבל, שהוא יצר הרע. מסיבת, שמכל טוב שאדם עושה לו, יש לו אח"כ כח להרע לו. והוא נקרא "משלם רע תחת טובה". והם כמו שתי טיפות מים. כלומר, **באותו שיעור שהוא משמש אותו, באותו שיעור יש לו כח לעשות לו רעות.**

אולם האדם צריך תמיד לזכור, מהו הרע שהמקבל גורם לו. ומשום זה מוטל על האדם לזכור תמיד את מטרת הבריאה, שהיא "להטיב לנבראיו". ולהאמין בזה, שהבורא, יש בידו לתת טוב ועונג עד בלי די, כמו שכתוב (מלאכי, ג' י') "ובחנוני נא בזאת, אמר ה' צבאות, אם לא אפתח לכם את ארובות השמים, והריקותי לכם ברכה עד בלי די".

והסיבה, מדוע אין האדם מרגיש את הטוב והעונג, מה שהבורא רצה לתת. ידוע, שהוא מסיבת שינוי צורה, שיש בין הבורא, שהוא המשפיע, לבין המקבל. שזה גורם בחינת בוש בעת קבלת הטוב והעונג. ובכדי שלא תהיה נהמא דכסופא, נעשה תיקון, המכונה "צמצום". שהוא, שלא לקבל אלא בעמ"נ להשפיע נחת רוח ליוצרו. שזה הוא נקרא "השתוות הצורה", כמו שאמרו חז"ל "מהו רחום אף אתה רחום".

פירושו, כמו שהבורא הוא המשפיע, ואין לו שום ענין של קבלה, "כי ממי יקבל", כן האדם צריך להשתדל להגיע לדרגה זו, שלא ירצה עבור עצמו שום דבר, אלא כל מחשבתו ורצונו יהיה אך ורק להשפיע נחת רוח ליוצרו. ואז הוא מקבל כלים, הראויים לקבל שפע עליון. שהוא שם כללי של הטוב והעונג, מה שהבורא רצה לתת להנבראים. שבאופן כללי השפע מתחלק לה' בחינות, הנקראות "נרנח"י". ולפעמים הן נקראות בשם "נר"ן". או סתם מכונה השפע עליון בשם "נשמה". והמקבל את הנשמה נקרא "גוף". אבל אין הם שמות קבועים, אלא הכל לפי הענין.

ובהאמור יוצא, מי הוא המפריע מלקבל את הטוב ועונג הנ"ל. הלא הוא רק הרצון לקבל, שהוא מפריע, שלא נותן לנו לצאת מתחת שליטתו, הנקרא "קבלה בעמ"נ לקבל". שעל בחינה זו היה הצמצום, לתקן את הכלי קבלה, שיהיו בעמ"נ להשפיע, שאז הוא דומה להמשפיע. ויש כאן השתוות הצורה, המכונה "דביקות". שאז, על ידי דביקות בהבורא, האדם נקרא שהוא "חיי", משום שהוא דבוק ב"חיי החיים". וע"י המקבל שבו, הוא נפרד מ"חיי החיים". ומשום זה אמרו חז"ל "רשעים בחייהם נקראים מתים".

אם כן מובן מאליו, מי הוא המפריע, שלא יתנו לנו את החיים. זהו רק המקבל שבנו. וזה יש לקבוע על ידי חשבון הנ"ל. נמצא, שכל הצרות והרעות שאנו סובלים, הוא הגורם. מובן מאליו, שמתאים לו השם "יצר הרע", משום שהוא גורם לנו כל

הרעות.

נצייר לעצמנו אדם חולה, שרוצה לחיות. ובכדי להציל את החיים שלו, ישנה רק תרופה אחת, שעל ידה הוא יזכה להחיים, אחרת הוא מוכרח למות. ויש אדם אחד, שמעב את מלקבל את התרופה. בטח האדם הזה נקרא "איש רע". אותו דבר אצלנו, בזמן שאדם בא לידי ידיעה, שרק על ידי רצון להשפיע יכולים לזכות לחיים הרוחניים, ששם נמצא הטוב והעונג האמיתיים, והרצון לקבל הזה, הוא מעב את מלקבל, באיזו צורה אנו צריכים להסתכל עליו. בטח שאנו צריכים לראות בצורת מלאך המות. כלומר, שהוא הגורם שלנו, שלא נזכה להחיים.

וכשהאדם בא לידי הכרה זו, שהמקבל שלנו הוא הרע שבנו, והוא רוצה להיות "ישראלי". כלומר, שלא רוצה לעבוד עבודה זרה, שהוא היצר הרע הנמצא בגופו של אדם. ורוצה לחזור בתשובה, על מה שהיה כל הזמן עובד עבודה זרה. ורוצה להיות עובד ה'.

ובמצב זה, שהוא רוצה לצאת משליטת היצה"ר, מה עליו לעשות. על זה באה התשובה, מה שאמרו חז"ל (קידושין, ל' ע"ב) "כך הקב"ה אמר להם לישראל, בני, בראתי יצר הרע, ובראתי לו תורה תבלין. ואם אתם עוסקים בתורה, אין אתם נמסרים בידו, שנאמר, הלא אם תטיב שאת. ואם אין אתם עוסקים בתורה, אתם נמסרים בידו, שנאמר, לפתח חטאת רובץ". זאת אומרת, שרק על ידי עסק בתורה, יש בה סגולה לצאת משליטת היצר הרע ולהכנס לקדושה.

ובהאמור יוצא, שמי שעוסק בתורה, כשמדברים בדרך העבודה, **מוטל על האדם, שיהא ברור לפניו את מטרת לימוד התורה. כלומר, מהי הסיבה, שגורמת לו לעסוק בתורה.** היות ששני דברים הופכיים נוהגים בתורה, כמו שאמרו חז"ל (יומא ע"ב, ע"ב) "אמר רבי יהושע בן לוי, מאי דכתיב, וזאת התורה אשר שם משה. זכה, נעשית לו סם חיים. לא זכה, נעשית לו סם מיתה. ומשום זה, כשהאדם עוסק בתורה, צריך לראות שהתורה לא יביאו לידי מיתה".

אבל קשה להבין, איך אפשר להיות כל כך מרחק בין "זכה" ל"לא זכה". עד שאמרו, שאם לא זכה, בזה שעסק בתורה, נעשה לו סם המות. הלא היה מספיק בזה שלא קיבל שכר. אבל מדוע הוא עוד יותר גרוע ממי שלא עסק בכלל בתורה. כלומר, אדם שלא עסק בתורה, אין לו סם המות, ומי שעסק בתורה, הוא השיג תמורת עבודתו בחינת מיתה. היתכן להיות דבר כזה.

וקושיא זו מובא בהקדמה לתע"ס (דף כ', אות ל"ט) "אמנם דבריהם אלו צריכים ביאור, להבין איך ובמה נעשית לו התורה הקדושה לסם המות. המעט הוא שמתייגע לריק ולבטלה, ואין לו שום תועלת מטרחתו ויגיעתו חס ושלום. אלא עוד, שהתורה והעבודה עצמה נהפכת לו לסם המות, שדבר זה מתמיה מאוד".

ובהקדמה לתע"ס (אות ק"א) "היות שהקב"ה מסתיר את עצמו בתורה. כי ענין היסורים והצער, שהאדם משיג בשעת הסתר פנים, אינו דומה באדם, שיש בידו עבירות ומיעט בתורה ומצות, לאדם שהרבה בתורה ומעשים טובים. כי הראשון מוכשר ביותר לדון את קונו לכף זכות. דהיינו לחשוב, שהיסורים הגיעו לו מחמת העבירות ומיעוט התורה שבידו. מה שאם כן השני, קשה לו ביותר לדון את קונו לכף

זכות".

וכמו כן הענין אצלנו. כי בשעה ששם המטרה לנגד עיניו, זאת אומרת, שמצד העליון רצונו להטיב לנבראיו, אלא בכדי שלא יהא בחינת בושה, לכלים דהשפעה אנו צריכים. ולהיות שאנו נולדנו עם הרצון לקבל, שהוא בחינת אל-זר, ואנחנו עובדים אותו, אפילו למעלה מהדעת, והוא משעבד אותנו, ואין בידינו כח לצאת משליטתו, אלא אנו מאמינים בחז"ל, שאמרו "אמר הקב"ה, בראתי יצה"ר, בראתי תורה תבלין".

וזוהי הסיבה שגורמת להאדם לעסוק בתורה. אז התורה מביא לו חיים. כלומר שעל ידי התורה הוא יצא משליטת היצה"ר, ויהיה עובד ה'. היינו, שכל כוונתו תהיה להשפיע נחת רוח ליוצרו, ויזכה לדביקות ה'. היינו, שיהיה אז דבוק בחיי החיים. ורק במצב כזה, שהאדם לומד על מטרה זו, התורה נקראת אצלו "סם החיים", משום שעל ידי התורה הוא יזכה לחיים.

מה שאם כן, אם אינו עוסק בתורה למטרה זו, נמצא, שעל ידי תורתו, מה שהוא לומד, הרצון לקבל מתחזק ומקבל יותר כח להחזיקו תחת שליטתו. כי המקבל נותן לו להבין, שאין הוא דומה לשאר אנשים, כי ברוך ה' הוא אדם, שיש לו רכוש של תורה ומעשים טובים, ובטח שהקב"ה צריך להתנהג עמו לא כמו שמתנהג עם סתם אנשים, אלא הקב"ה צריך לדעת מי הוא.

ואם הוא עובד בהצנע לכת, בטח שיש לו טענות להקב"ה. שאם חס ושלום סובל משהו, אומר להקב"ה "הי תורה והי שכרה". ומשום זה יש לו תמיד תרעומת, הנקראת "מהרהר אחר השכינה", על הבורא. ובזה הם נפרדים מ"חיי החיים". זאת אומרת, במקום שהיו צריכים להשתוקק להיבטל לה', וכל מה שהם עושים, הוא רק בכדי לשמש את הקב"ה. מה שאם כן אלו שעובדים עבור המקבל, הם רוצים, שהקב"ה ישמש אותם, בכל מה שחסר להמקבל שלהם, הקב"ה צריך למלאותו. נמצא, שהם עושים פעולה הפוכה מאלו שרוצים לזכות לחיים על ידי התעסקותם בתורה.

ובהאמור נבין מה ששאלנו, מהו הטעם שרבי אמי שאומר "אין מוסרין תורה לעכו"ם". אם המדובר הוא בבחינת עבודה, היינו כנ"ל באדם עצמו, והוא נמצא בבחינת עכו"ם, יהיה הסיבה שאסור ללמוד, הוא מטעם שהוא ללא תועלת. כי **בבחינת עבודה לומדים, שצריכים ללמוד תורה, בכדי לצאת משליטת היצה"ר.** ואם הוא לא רוצה לצאת לחופשי, מהשעבוד שהיצה"ר משעבד אותו, אם כן בשביל מה הוא צריך לתורה. נמצא, שאם ימסור לו תורה, זהו דבר ללא תועלת. אם כן חבל על הטרחה, שיעשה מי שילמוד אותו.

אולם רבי יוחנן מוסיף על רבי אמי ואמר "המעט, שזהו דבר ללא תועלת. אלא דבר זה, שהעכו"ם יעסוק בתורה, זה יזיק לו. והוא מתחייב בנפשו, מטעם שאצל עכו"ם, היינו מי שלומד תורה ואין לו המטרה לצאת משליטת היצה"ר, אלא להישאר תחת ידו, ולעבוד אותו בלב ונפש, זה נקרא "עבודה זרה". וזה כמו שכתוב, שהוא "אל-זר בגופו של אדם". הרי הוא לוקח לעצמו סם המות. לכן אמר רבי יוחנן "עכו"ם שעוסק בתורה, חייב מיתה". פירוש הדבר, שהוא

מתחייב בנפשו, משום שהתורה תהיה אצלו בחינת סם המות. אולם מה שרבי מאיר היה אומר, מנין שאפילו עכו"ם, שעוסק בתורה, חייב מיתה, שהוא ככהן גדול, שנאמר "אשר יעשה אותם האדם וחי בהם". ושאלנו על זה:

א) מדוע הוא אומר, שהוא ככהן גדול. וסתם כהן לא נקרא מעלה גדולה. וזהו כל כך רחוק מדברי רבי יוחנן, שסובר, שחייב מיתה. אלא ההפלה הזו, שהוא ככהן גדול, מהו הטעם שלו.

ב) שהמפורשים שואלים, הלא הראיה, שרבי מאיר מביא, בזה שכתוב "האדם", הלא רבי שמעון אומר, ש"האדם" משמע דוקא ישראל ולא עכו"ם. יש לפרש, מה שרבי מאיר אומר "עכו"ם שעוסק בתורה" הכוונה למה שפירשנו לעיל, שכוונתו של רבי מאיר היא, כאדם שהגיע לידי הכרה שהוא עכו"ם.

שהוא רואה, מיום הוולדו עד עתה הוא עובד את עבודה זרה, שהוא אל נכר כנ"ל, שהכוונה על היצה"ר, שהוא בגופו של אדם. ורואה, איך שהוא משועבד ועומד תחת שליטתו, ואין לו שום כח שימרה את פיו. ואפילו שיש הרבה פעמים, שהוא מבין עם השכל והדעת שלו, שלא כדאי לעבוד אותו, אלא להיפך, שהיצה"ר ישמש את הקדושה, מכל מקום הוא מכניע את הדעת שלו ומשמש אותו, כאילו היה מבין, שכדאי לעבוד אותו.

וכשהאדם בא לידי הכרה זו, שהוא רואה, שאין לו שום כח בעולם, שתהיה היכולת לעזור לו, והוא רואה שהוא אבוד, ויהיה נגזר מהחיים לעולמים, וכדי להציל את עצמו ממיתה, שהוא מבחינת "רשעים בחייהם נקראים מתים", ובמצב הזה הוא בא להאמין בדברי חז"ל, שאמרו "כך הקב"ה אמר להם לישראל, בני, בראתי יצה"ר ובראתי לו תורה תבלין. ואם אתם עוסקים בתורה, אין אתם נמסרים בידו".

על עכו"ם כזה אמר רבי מאיר, שהוא ככהן גדול. ומביא ראיה, שנאמר "אשר יעשה אותם האדם וחי בהם". שהוא מפרש, שאם זה שהולך לעסוק בתורה מטעם "וחי בהם", היינו שסיבת התעסקותו בתורה היא מפני שהוא רוצה לזכות לבחינת "חיים", ולא להיות בחינת רשע, עובד עבודה זרה, שהוא אל-זר שבגופו של אדם, אלא שכל כוונתו הוא לזכות לחיים, זהו כתב "אשר יעשה האדם וחי בהם" עליו, כיון הכתוב, שאם יעסוק בתורה, הוא יהיה ככהן גדול. לא סתם כהן, אלא שיהיה כהן, היינו שיזכה למידת חסד, שנקרא "כהן", כלומר שיזכה לכלים דהשפעה. וגם יזכה לבחינת "גדלות". וזהו שאומר, שהוא ככהן גדול.

ולפי זה יש לשאול על הלשון, מה שרבי מאיר אומר "אפילו עכו"ם". וכפי שהסברנו, אדרבה, עכו"ם כזה ראוי הוא שיהיה ככהן גדול. יכולים לתרץ ולומר, שלשון "אפילו", הכוונה, שאפילו האדם בא לשפלות כזו, שהוא רואה, שהוא ממש עובד עבודה זרה, ממש, כלומר, שהוא רואה, שעד עכשיו לא היו לו שום רווחים בחיים שלו, אלא במה שהיה משמש להיצה"ר.

זאת אומרת, שכל מחשבותיו ורצוניות היו אך ורק לטובת המקבל, ולא היה נוגע בדרך האמת. היינו, שתהיה לו היכולת להאמין בה' למעלה מהדעת. אלא כפי שהדעת של המקבל היתה מרשה לו, ונותנת לו להבין, שדוקא על ידי זה שיעבוד

עבורו, הוא יתן לו חומרי דלק לעסוק בתורה ומצות.
בא רבי מאיר לאדם הזה "אל תצטער מזה השפלות. אלא אתה צריך להאמין,
שאפילו בזמן שבאת לירידה כזאת, גם הקב"ה יכול לעזור לך, שתצא מהגלות,
שאתה היית כל הזמן תחת שליטתו. והטעם הוא אדרבה, ולפי זה יהיה הפירוש, מה
שאומר, אפילו זה לדעת העולם.

אולם אליבא דאמת רק עכשיו יש צורך לתורה. רק עכשיו יש לך כלים אמיתיים,
היינו צורך אמיתי, שהקב"ה יעזור לך, מסיבת שאתה בא לידי נקודת האמת, מה
שאמרו חז"ל "יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, אלמלא אין הקב"ה עוזרו, אינו
יכול לו". ועכשיו הוא רואה את האמת, שהוא ממש נצרך לעזרת ה'.
ובהאמור נוכל לבאר דברי הזה"ק הנ"ל, ששם הוא אומר, שכך נראה מפשטות
הלשון, שיש להבחין בסדר העבודה ג' בחינות:

(א) בחינת עכו"ם,

(ב) בחינת יעקב,

(ג) בחינת ישראל.

וההבדל ביניהם הוא, לעכו"ם אסור ללמוד אפילו פשטות התורה. ולומד זה ממה
שכתוב "לא עשה כן לכל גוי". וכשבכלל מותר ללמדו פשט, דוקא בדברים הגלויים.
ולומד זה ממה שכתוב "מגיד דבריו ליעקב", שהיא מדרגה תחתונה, וכשהוא
במדרגה עליונה, מותר ללמדו סודות התורה. ולומד זה משכתוב "חוקיו ומשפטי
לישראל".

ובזהר פרשת יתרו (דף ס"ט, ובהסולם אות רס"ה) אומר "כה תאמר לבית יעקב,
למקום שהוא הראוי למדרגתם, ותגיד לבני ישראל. כי יעקב וישראל שתי מדרגות
הם. כי יעקב מדרגת ו"ק, וישראל הוא מדרגת ג"ר. אלא ישראל שלימות הכל נקרא,
שפירושו, להראות חכמה, ולדבר ברוח החכמה".

ובזהר פרשת יתרו (אות ר"ס) אומר "כה תאמר לבית יעקב, היינו לנקבות. ותגיד
לבני ישראל, היינו לזכרים". ובזהר פרשת יתרו (אות רס"א) אומר "כה תאמר לבית
יעקב, היינו באמירה, והיינו מצד הדין. ותגיד לבני ישראל, הוא כמו שאמרו, ויגד
להם את בריתו, שהגדה הוא רחמים לבני ישראל, היינו הזכרים הבאים מצד
הרחמים. על כן נאמר בהם אגדה".
ויש להבין את ההבחן בהלשון הזה"ק, שאומר בפרשת אחרי, שיעקב וישראל הם
שתי מדרגות:

(א) יעקב למטה, שלומדים עמו פשט,

(ב) ישראל הוא מדרגה למעלה, שלומדים עמו סודות התורה.

ובזהר פרשת יתרו (אות ר"ס) אומר "יעקב הוא בחינת נקבות, ישראל זכרים".
(ובאות רס"א) אומר "יעקב מצד הדין, לכן כתיב אמירה. וישראל הוא רחמים,
שאגדה הוא רחמים". (ובאות רס"ה) אומר "יעקב הוא בחינת ו"ק, וישראל הוא
מדרגת ג"ר. ועל כן כתיב, ותגיד לבני ישראל, שפירושו, להראות חכמה ולדבר ברוח
החכמה, כי הגדה רומז לחכמה".

ונבאר תחילה את מה שהזה"ק מפרש, מהי בחינת יעקב. ואומר:

(א) בחינת ו"ק,

(ב) נקבות,

(ג) דין.

(ד) מדרגה גלויה, שהיא מדרגה התחתונה, שהיא בחינת פשט.

הנה סדר העבודה, שהאדם צריך להתחיל, בכדי להגיע למטרה, הוא לדעת באיזה מצב הוא נמצא בעבודת ה', ולא יזיזו מטרה הוא צריך להגיע. כלומר, מהי השלימות שעל האדם מוטל להגיע.

מצב הא' של האדם הוא, שיודע שהוא עובד עבודה זרה, המכונה "בחינת

עכו"ס", שהוא היצה"ר הנמצא בגופו של אדם, המכונה "אל-זר" או "אל-נכר".

ובכדי שיהא ברור מצבו, שבו הוא נמצא באמת, זאת אומרת, שהוא בבחינת עכו"ס.

אולם האדם צריך לתת יגיעה גדולה בכדי לראות האמת, מטעם שאי אפשר להגיע אל האמת, אלא על ידי תורה ועבודה. כמו שאמרו חז"ל "מתוך שלא לשמה מגיעים לשמה". ובמצב "שלא לשמה", כשהאדם משקיע כוחות בתורה ועבודה, אז מטבע האדם להסתכל על אנשים אחרים של הסיבה, שבו הוא נמצא. והוא רואה, שאין אנשים כמוהו, שיתנו כל כך שעות עבור עבודת ה'.

והוא מרגיש עצמו אז, שהוא מרים מעם. זה גורם לו, שישכח את המטרה. כלומר, שעיקר הוא, שצריכים להגיע לשמה, מטעם שאנשים מבחוץ גרמו לו שירגיש שלימות. והשלימות הזאת, היא הסיבה שלא יכול להרגיש, שחסרה לו המטרה העיקרית, שהיא בכדי להגיע לשמה.

ובפרט אם מכבדים אותו מסיבה שהוא עובד ה', בודאי כל אנשים שמכבדים אותו מכניסים דעותיהם, שהוא יאמין למה שהם חושבים עליו, שהוא אדם מלא מעלות ולא חסר לו שום דבר. אם כן איך אפשר, שהאדם יאמר על עצמו, שהוא נמצא במצב של "עכו"ס", והוא עדיין לא "נמול". נמצא, שהדביקות, שיש לו בהרבים, כלומר מה שהם דבוקים בתורה ועבודה שלו, הם גורמים לו שלימות. וזה נקרא בלשון עבודה, שיש **אחיזה להחיצוניים**.

ומה הוא מפסיד בזה שיש להם אחיזה. תשובה. האחיזה זו היא הסיבה, שאין הוא יכול לראות את מצבו האמיתי, שהוא עדיין בבחינת עכו"ס, שיעשה עצות איך לצאת משליטת הרע.

מצב הב' של האדם הוא, הוא כשמול את עצמו. ו"מילה" פירושו, שחותך את הערלה. והערלה זו נקראת השלוש קליפות הטמאות, הנקראות בשם "רוח סערה", "ענן גדול", "אש מתלקחת", שהרצון לקבל בא משם.

אבל אין זה בידי אדם לכרות הערלה הזו. ועל זה אמר אמו"ר זצ"ל, שהקב"ה צריך לעזור, שהאדם יוכל לכרות את הערלה. וזה שכתוב "וכרות עמו הברית". ופירוש "עמו", כלומר שהקב"ה עוזר לו, אבל האדם צריך להתחיל.

אולם אם אומרים, שאין בידו למול עצמו לבדו, ומהו הענין, שהאדם צריך

להתחיל, אם אנו אומרים, שלא יכול לגמור. אם כן עבודתו נראית כמו שהיא לחינם. אלא הענין הוא, כידוע "אין אור בלי כלי". ו"כלי" נקרא חסרון. כי במקום שאין חסרון, לא שייך מילוי.

ולפי זה יהיה הפירוש "האדם צריך להתחיל" הכוונה היא על החסרון. ואין הפירוש, שהאדם צריך להתחיל בהמילוי. אלא זה שאנו אומרים "התחלה", הוא שיתן את הצורך והחסרון. ואח"כ בא הקב"ה ונותן המילוי השייך להחסרון. וזה נקרא "וכרות עמו", שהקב"ה עוזרו.

וזה נבחן גם כן לקו ימין, שפירושו הוא, ש"אבא נותן את הלובר", כמבואר בתע"ס. שפירושו הוא, שאור העליון, שהוא אור חכמה, הנקרא "אבא", כשהוא מאיר, אז רואים את האמת, שהערלה, שהוא הרצון לקבל, הוא דבר רע. שרק אז הוא בא לידי הכרה, שכדאי לזרוק את האהבה עצמית. וזוהי העזרה מה שהאדם מקבל מה', שבא לידי הכרת הרע.

זאת אומרת, מטרם שהאדם בא לידי החלטה, שלא כדאי להשתמש עם המקבל, אין בידי האדם לשמש עם כלי השפעה. היות שאחד מתנגד להשני. ומשום זה צריך האדם למול עצמו, ואח"כ הוא יכול לקבל על עצמו את הרצון להשפיע. נמצא, שענין הסרת הערלה, הנקרא "מילה", הוא בא על ידי עזרה מלמעלה.

היינו, שדוקא בזמן שמאיר אור העליון, הוא רואה שפלותו, שלא יכול לקבל שום

דבר, מסיבת שינוי צורה. וזה נקרא בעולמות "אבא נותן את הלובר".

ולאחר שבא לידי הכרת הרע, בא תיקון שני, היינו שמתחיל לעבוד בעמ"נ

להשפיע. וגם לזה צריכים עזרה מלמעלה. וזה מכונה, ש "אמו נותנת האודם".

ובתע"ס מפרש, שכונתו על הרצון להשפיע. נמצא לפי זה, שהן כח הביטול של

הרצון לקבל, והן הכח שיוכל לעשות מעשים של השפעה, נותן העליון. היינו

העזרה באה מלמעלה. אם כן נשאלת השאלה, ומה נותן התחתון. כי אומרים

שהתחתון מוכרח להתחיל. במה הוא מתחיל, בכדי שאח"כ הקב"ה יתן לו העזרה

הנדרשת.

ובהאמור, אין התחתון יכול לתת להבורא, רק חסרון, בכדי שהקב"ה יהיה לו

מקום למלאות. כלומר, שעל האדם מוטל, מי שרוצה להיות עובד ה' ולא עובד

עבודה זרה, שירגיש את שפלותו. וכפי שיעור הרגשתו, כך מתרקם אצלו לאט לאט

כאב, על זה שהוא כל כך שקוע באהבה עצמית, כמו בהמה ממש, ואין לו שום

שייכות לבחינת אדם.

אולם יש לפעמים, שאדם בא לידי מצב, שהוא יכול לראות את שפלותו, ולא

אכפת לו, בזה שהוא שקוע באהבה עצמית, ואינו מרגיש שהוא כל כך בשפלות. עד

שיהא נצרך שהבורא יוציאו משפלותו.

אז האדם צריך לומר לעצמו "זה שאני לא מתפעל, שאני דומה לבהמה, ועושה רק

מעשים של בהמה, ורק כל דאגותי במצב זה, שאני מבקש מהקב"ה, שיתן לי להרגיש

יותר טעם בתענוגים הגשמיים. וחוף מזה איני מרגיש שום חסרון". ובמצב כזה

האדם צריך לומר לעצמו, שהוא עכשיו במצב של חוסר הכרה. ואם אין בידו היכולת

להתפלל לה', שיעזור לו, יש לו רק עצה אחת, להתחבר לאנשים, שהוא חושב

עליהם, שכן יש להם הרגשת החסרון, איך שהם נמצאים בשפלותם, והם מבקשים מהקב"ה, שיוציאם מצרה לרווחה ומאפילה לאורה, הגם שהם עוד לא נושעו, שהקב"ה יקרב אותם.

אז הוא צריך לומר, בטח שעדיין הכלי חסרון שלהם, הנקרא "צורך לצאת מהגלות הזו", עוד לא נגמר בשלימות מאה אחוז. אבל בטח הם עברו רוב הדרך להרגיש את הצורך האמיתי. ועל ידם הוא יכול לקבל גם כן הרגשה שלהם, שגם הוא ירגיש כאב, בזה שהוא נמצא בשפלות. **אבל אי אפשר לקבל מהחברה השפעה, אם**

הוא לא דבוק בהחברה, כלומר, שמעריך אותם. ובשיעור הזה הוא יכול לקבל מהם השפעה בלי עבודה, רק מדביקות החברה בלבד.

נמצא, שבמצב הב', היינו בזמן שהוא נמול, כנ"ל שעבר עליו הב' בחינות:

(א) הסרת הרע, שהוא ביטול להכלי קבלה,

(ב) השגת כלי השפעה. זה נקרא, שמקבל עכשיו מדרגת ו"ק, שנבחן לחצי מדרגה.

כי מדרגה שלימה נבחנת, שהוא יכול לשמש גם עם כלים דקבלה בעמ"נ להשפיע.

והיות אחר שנמול הוא השיג רק כלים דהשפעה, שיהיו בעמ"נ להשפיע, לכן נבחן זה רק למדרגת ו"ק. וזה נקרא "מדרגת יעקב". וגם זה נקרא "בחינת נקבה", היינו "תשש כוחו כנקבה", שפירושו, שאין בכוחו להתגבר ולכוון אותם בעמ"נ להשפיע, אלא בכלים דהשפעה לבד ולא יותר.

וגם מדרגה זו נקראת בחינת "דין", ש פירושו, שעדיין שורה כאן מידת הדין על

כלים דקבלה, שאסור להשתמש בהם, מטעם שלא יכול לכוון בעמ"נ להשפיע. וגם

נקרא "מדרגה גלויה", בכדי לדעת, שיש עוד מדרגה, שהיא נסתרת ממנו. וכמו כן

נקראת "מדרגה תחתונה", לדעת שיש מדרגה עליונה. ונחוץ לנו ידיעה זו, בכדי

שידע, שיש עוד מה לעבוד, היינו להגיע למדרגה יותר עליונה.

וגם נקראת מדרגה זו בשם "פשט", מטעם שעכשיו, לאחר שמול את עצמו, הוא

נעשה עכשיו "פשוט יהודי". כלומר, מטרם שנמול הוא היה עובד עבודה זרה, כנ"ל.

ועכשיו הוא פשוט בחינת "יהודי".

ונקרא עכשיו בחינת "יעקב". וזה שכתוב "כה תאמר לבית יעקב". היינו אמירה

שהיא לשון רכה, היות שמדרגת יעקב נבחנת, שהוא עובד רק עם כלים דהשפעה,

שהם כלים זכים. לכן שייך שם "אמירה", שהוא לשון רכה.

מה שאם כן בחינת "ישראל". הנה"ק מפרש, שישראל נקרא:

(א) מדרגת ג"ר, שלימות הכל,

(ב) זכרים,

(ג) רחמים,

(ד) דרגה סתומה ועליונה, שהיא בחינת סודות התורה.

ונבארם אחת אחת:

(א) הנה מדרגת ג"ר. היות שכל מדרגה יש לה עשר ספירות, המתחלקים לראש

וגוף. הנה הראש נקרא ג"ר, היינו כתר חכמה בינה. והגוף נקרא ז"ת. והם שני חצאי מדרגה. ומשום זה נבחן למדרגה תחתונה ו"ק, ומדרגה עליונה ג"ר. וידוע כשמדברים ממדרגת ו"ק, זה נקרא "חצי מדרגה". וזה סימן שחסר ג"ר. ומשום זה, כשאומרים "מדרגת ג"ר", הכוונה שיש כאן מדרגה שלימה. משום שיש כלל, כשיש שני מדרגות ביחד, מדברים מבחינה עליונה. והיא כוללת גם התחתונה. לכן מכנה הזה"ק בחינת "ישראל" לשלימות הכל.

(ב) **דרגת זכרים**. בכל מדרגה יש ב' מיני כלים:

זכים, שהם כלים דהשפעה,

עבים, שהם כלים דקבלה,

ולהשתמש עמהם אפשר רק אם נותנים עליהם את הכוונה דעמ"נ להשפיע. והיות עמ"נ להשפיע הוא נגד הטבע, וצריכים להתגברות עם גבורה גדולה נגד הטבע, לכן כשאינם יכולים להתגבר, רק על כלים זכים, נקרא זה בחינת "נקבה", המרמז ש"תשש כוחו כנקבה".

מה שאם כן כשהוא יכול להתגבר גם על כלים דקבלה, הוא נקרא "גבר", "זכר", "בעל כוח". והיות ש"ישראל" נקרא בחינת ג"ר, שלימות הכל, שמשמש גם עם כלים דקבלה, לכן נקרא ישראל בחינת "זכרים".

(ג) דרגת רחמים. פירושו הוא, היות שעל כלים דקבלה נעשה צמצום ודין, שאסור להשתמש עמהם, אלא בתנאי, שיכולים לכוון בעמ"נ להשפיע. ומשום זה, בזמן שלא יכול לכוון בעמ"נ להשפיע בכלים דקבלה, נמצא ששורה עליהם בחינת דין, שאסור להשתמש עמהם. לכן **נקבה נקרא "דין"**.

מה שאם כן זכר, שהוא יכול להתגבר בעמ"נ להשפיע גם בכלים דקבלה, ובחינת הדין נעבר מהם, ומשתמש עם הכלים בעמ"נ להשפיע, וזה נקרא "רחמים". וזה נקרא, שהדין הקודם נמתק במידת הרחמים. שזה נקרא, שהוא עכשיו במדרגת מקבל בעמ"נ להשפיע. לכן **זכר נקרא "רחמים"**.

ובאמור משמע, שזכרים נקראים "רחמים" ולא דין, כנ"ל בזהר (אות רס"א) "כה תאמר לבית יעקב", היינו אמירה היא מצד הדין. "ותגיד לבני ישראל", שהאגדה היא רחמים.

ועל הכתוב "כה תאמר לבית יעקב", פירוש רש"י "בשם מכילתא אלו הנשים, תאמר להם בלשון רכה, ותגיד לבני ישראל, לזכרים, הדברים קשים כגידין". ויש לפרש, מה שכתוב "לנשים בלשון רכה", הוא כנ"ל, שבחינת נקבות, שאין להם כל כך כח להתגבר, רק על כלים זכים, זה נקרא "רכה". כלומר, רך, שלא כל כך קשה להתגבר על כלים דהשפעה.

מה שאם כן על כלים דקבלה מאוד קשה להתגבר. לכן לזכרים, כלומר לאנשים שהם בבחינת זכרים, שיש להם כח התגברות, נתן להם סדר העבודה בדברים הקשים כגידין. שהכוונה היא כלים דקבלה. ומה שכותב הזה"ק, ש"הזכרים הם רחמים", הלא אומר "קשה כגידין". ו"קשה" נקרא דין ולא רחמים. ואל כן מצד

אחד אומר, שזכרים נקרא קשה כגידין, ומצד השני הוא אומר, שהם רחמים. יש לפרש זה, שהזכרים יש להם כח התגברות גם על כלים דקבלה. שזה קשה להתגבר, וכשמתגברים על הכלי קבלה, שהם נקראים "מידת הדין", השורה עליהם. נמצא, שעכשיו שורה על המקום הזה בחינת רחמים ולא דין. מה שאם כן נקבות, שאין להם כח התגברות על הכלי קבלה, ממילא שורה עליהם מידת הדין, ואסור להשתמש עמהם.

ד) דרגה סתומה ועליונה, שהיא בחינת "סודות התורה". "סתומה" נקראת, כלומר אפילו שהאדם כבר נמול עצמו וזכה לבחינת פשט, היינו להיות יהודי פשוט, כלומר שהוא הגיע למצב, שאינו עובד עבודה זרה, אלא הוא עובד ה', מכל מקום עדיין סתום לפניו את אור חכמה, המתגלה על כלים דקבלה.

מה שאם כן מי שזכה לבחינה העליונה, שהוא זכר, שיש לו כח התגברות גם על כלים דקבלה, אז מתגלה על כלים אלו אור החכמה, הנקרא "סודות התורה". ומשום זה אומר הזה"ק (באות רס"ה) "ותגיד לבני ישראל", שפירושו, להראות חכמה ולדבר ברוח החכמה, כי הגדה רומזת על חכמה, שכתוב "ויגד לכם את בריתו".

ובהאמור יוצא, מה שאמרו "אסור ללמוד תורה לעכו"ם", בענין עבודה צריכים לפרש, שאי אפשר ללמוד תורה לעכו"ם, כמו שאמר אאמו"ר זצ"ל, כשמדברים בעניני עבודה, במקום שכתוב אסור פירושו אינו יכול. רק אחר שנמול יש ב' מדרגות, שהם עליונה ותחתונה, היינו פשט וסוד.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

הכנה לקבלת התורה מהי

מאמר י"ח, תשמ"ז

הנה הכתוב אומר, "וירד ה' על הר סיני אל ראש ההר". ולגבי העם אומר הכתוב "ויתייצבו בתחתית ההר".

ויש להבין, מהו אצל ה' כתוב, "וירד", שהוא לשון ירידה שהוא לשון פחיתות, הלא זה היה בזמן מתן תורה, אדרבה מדוע נקרא זה ירידה אצל ה', הלא אז היה זמן של שמחה.

וחז"ל דרשו על "ויתייצבו", מלמד ש"כפה עליהם הר כגיגית", ואמר, "אם אתם מקבלים התורה, מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם", (שבת פ"ח). והקשה שם בתוספות וזה לשונו "כפה עליהם הר כגיגית", על דרך עבודה. ולהבין את הנ"ל, צריכים לזכור את הכלל הידוע, שאין אור בלי כלי. כלומר, אי אפשר להיות מילוי בלי חסרון. שאי אפשר להנות משום דבר, אם אין השתוקקות לזה. וההשתוקקות להדבר, זה נקרא, הכנה, שפירושו, צורך, והצורך להדבר קובע את ההשתוקקות, וגודל התענוג נמדד לפי גודל ההשתוקקות.

ובאמור יוצא, שקודם מתן תורה היה צריך להיות הכנה לקבלת התורה. אחרת אי אפשר להיות שמחת התורה. דהיינו, שהם היו צריכים להכין צורך לקבלת התורה, שהצורך מביא ההשתוקקות כנ"ל. ולפי ערך ההשתוקקות, באותו שיעור יכולים להנות מהתורה, אבל יש לדעת, באמת מהו הצורך לקבלת התורה.

חז"ל אמרו (בבא בתרא ט"ז), "ברא הקב"ה יצה"ר ברא לו תבלין", ופירש רש"י, ברא לו תורה תבלין, שהיא מבטלת את הרהורי עבירה כדאמר בעלמא (קדושין ל'), "אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש", ושם בקדושין אמרו, וזה לשונו "כך הקב"ה אמר להם לישראל, בראתי יצה"ר ובראתי לו תורה תבלין, ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו". שנאמר "הלא אם תטיב שאת, ואם אין אתם עוסקים בתורה, אתם נמסרים בידו", שנאמר "לפתח חטאת רובץ".

ובהאמור אנו רואים, שהתורה הוא תיקון לצאת משליטת היצה"ר. זאת אומרת, מי שמרגיש שיש לו יצה"ר, כלומר שמרגיש שהיצה"ר עם כל העצות שנותן לאדם, שיהיה לו טוב בחיים ויהנה מהחיים, כוונתו הוא להרע לו, כלומר שהוא המפריע מלהגיע להטוב האמיתי, הנקרא, דביקות ה', ומשום זה האדם אומר עליו, שהיצר הזה הוא רע, ולא טוב.

אולם קשה מאד לאדם, שיאמר עליו, כלומר, בזה שהיצר נותן לו להבין שכדאי בשבילו לדאוג איך להנות מהחיים, שירגיש תענוג מהמעשים שהוא עושה, כלומר, שכל מעשיו יהיו אך ורק לתועלת עצמו, והוא נותן לו להבין, שהאדם ידע כלל, שכל העצות מה

שהוא מייעץ לו, הוא רק על מחשבה אחת, שהיא לתועלת עצמו, ואפילו לפעמים שהוא אומר לעשות משהו לטובת הזולת, זה לא סתם שאומר לעבוד לטובת הזולת, אלא זה מחושב מראש, שמפעולה זו הוא יצמח אח"כ, שתהיה מזה טובה לתועלת עצמו. אם כן איך האדם יכול לומר עליו שהוא יצר רע, בו בזמן שהוא אומר לו, שיאמין לו שאין לו שום כוונה אחרת אלא לטובתו, ולא לטובת מי שהוא.

ומשום זה יש לאדם עבודה רבה, שירגיש שהרצון לקבל שלו הוא רע, בשיעור שהאדם ידע בבירור גמור, שאין לו שונא יותר גדול בעולם, אלא המקבל שלו, כמו שמצינו, ששלמה המלך היה קורא אותו בשם, שונא, כמו שכתוב "אם רעב שונאך האכילהו לחם", ומאוד קשה לאדם לקבוע אחת ולתמיד שהוא רע, ורוצה רק להכשילו מללכת בדרך הטוב, שהוא ממש ההיפך מדרך של המקבל, היות שדרך האמת הוא רק להשפיע, והמקבל רוצה רק לקבל, ונמצא, שכאן הבחירה בין האדם להכריע, אם הוא נקרא טוב או רע.

וזהו כמו שאמרו חז"ל (נדה) וזה לשונם, "דדריש ר' חנינא בר פפא, אותו מלאך הממונה על הריון, לילה שמו, ונוטל טיפה ומעמידה לפני הקב"ה, ואומר לפניו, רבונו של עולם טיפה זו מה תהא עליה, גבור או חלש, חכם או טפש, עשיר או עני, ואילו רשע או צדיק, לא קאמר אלא זה ניתן לבחירת האדם".

ויש לפרש, שהכונה של בחירה הוא, לקבוע ולהחליט ולתת שם להמקבל שבאדם, או שהוא באמת יצר טוב, מסיבת שהוא דואג לטובת האדם עצמו, ואין מסיח ממנו אף רגע אחד שידאג משהו לטובת אחרים, ומשום זה כדאי לשמוע בקולו, מסיבת שרק הוא דואג לתועלת עצמו, היינו שיהיה לו טוב, וממילא צריכים לתת אמון בו, ולא יסיר ממנו לא לימין ולא לשמאל, אלא למלא כל פקודותיו, ולא ישנה את פיו חס ושלום. ויש גם כן סברה לומר להיפך, שהוא באמת רע, בזה שעל ידי זה ששומעים בקולו ועוסקים באהבה עצמית, מזה נעשים מרוחקים מהקב"ה, מסיבת שינוי צורה. וממילא שורה על האדם מידת הדין, שנעשה מכח תיקון הצמצום, שנעשה על האור דלהטיב לנבראיו, שמשום זה, אין השם של הקב"ה הנקרא, טוב ומטיב, יכול להתגלות במקום ששורה אהבה עצמית. ומשום זה מוטל על האדם להחליט ולקבוע אחת ולתמיד, שאהבה עצמית הוא הרע והמזיק אמיתי לאדם.

אולם נשאלת השאלה, מאין האדם יכול לקבל כוחות שיהיה בידו לעשות בחירה, ולומר על המקבל שהוא רע עד כדי כך, שיגיד, שמהיום והלאה כבר לא ישמע בקולו. והאמת היא, שגם על זה צריכים סיוע מה', שיראה לו את האמת, שהמקבל לעצמו הוא הרע והשונא האמיתי של האדם, וכשהאדם בא לידי הרגשה זו, כבר מחוסך שלא יבוא לידי חטא, וממילא נעבר ממנו כל הסתרות, והעונשים, כי בזמן שיודעים שדבר זה הוא המלאך המות, בטח שכל אחד בורח מהמות. ואז הוא הזמן שיוכל להתגלות הטוב והעונג כמו שהיתה במטרת הבריאה, והאדם בא אז להשגת ה' המכונה, טוב ומטיב. ובהאמור יש לפרש מה שכתוב, (נח רביעי) "ויאמר ה' אל לבו, לא אוסיף, לקלל עוד את האדמה בעבור האדם, כי יצר לב האדם רע מנעוריו". והרמב"ן מפרש מהו "אל לבו", לא גילה הדבר לנביא בזמן ההוא, והאבן עזרא מוסיף ואומר, "ואח"כ גילה סודו לנח".

והכתוב הזה קשה להבין, כי רק עכשיו ראה הקב"ה כי יצר לב האדם רע מנעוריו, מה שאם כן לפני זה חס ושלוש לא ידע.

ועל דרך העבודה יש לפרש, כי הקב"ה גילה עכשיו, היינו לאחר עבודה רבה שהאדם השקיע בזה שנתעורר להגיע להאמת, כלומר לדעת באמת, לשם איזה צורך נולד האדם, ולאיזה מטרה הוא צריך להגיע, אז גילה לו הקב"ה, שיצר לב האדם שהוא המקבל, הוא רע מנעוריו, כלומר שאין לומר, שעכשיו הוא רואה שהיצר נעשה רע, אלא הוא רע מנעוריו, אמנם עד עכשיו עוד לא היה יכול להחליט שבאמת הוא רע, ולכן האדם היה נמצא במצב של עולה ויורד, פירוש, לפעמים היה אומר שומע בקולו של יצר, ואמר, מהיום והלאה אני אדע שהוא השונא שלי, וכל מה שמיעץ לי לעשות הוא רק לרעתי. אולם אח"כ, שוב עולה קרנו של היצר, ושוב שומע בקולו ועובד בשבילו בלב ונפש, ואח"כ חוזר חלילה. והוא מרגיש עצמו כי הוא בבחינת "כלב השב אל קיאוו", פירוש, מה שכבר החליט שאין זה מתאים בשבילו לשמוע בקולו, מסיבת שכל המזונות שהיצר נותן לו אינו אלא מזונות המתאים למאכל בהמה, ולא למאכל אדם, ופתאום חוזר שוב למאכל בהמה, ושכח כל החלטות והדעות שהיה לו מקודם לכן. ואח"כ כשנתחרט הוא רואה שאין לו שום עצה, אלא שהקב"ה יתן לו להבין שהיצר נקרא רע, והוא באמת רע, אז לאחר שהקב"ה נתן לו הידיעה הזאת, כבר לא חוזר לסורו, אלא שמבקש מה' שיתן לו כח להתגבר עליו כל פעם ופעם, שהיצר רוצה להכשילו, שיהיה לו כח התגברות עליו. ובאמור יוצא, שהקב"ה צריך לתת לו הן הכלי והן האור, כלומר, הן הידיעה שהיצר הוא רע, ויש צורך לצאת מתחת לשליטתו, והתיקון לזה הוא, התורה כנ"ל, "בראתי יצה"ר בראתי תורה תבלין", נמצא לפי זה, הצורך לתורה נתן לו הקב"ה וגם התורה נתן לו ה', וזה נקרא ש"ה' נותן לו האור והכלי".

ובאמור יש לפרש את הכתוב הנ"ל, "ויאמר ה' אל לבו" מהו. ופירשו המפורשים שלא גילה הדבר לנביא, זה נקרא, "אל לבו". ואח"כ גילה סודו, ומהו הסוד, כי יצר לב האדם רע מנעוריו.

ולפי הנ"ל, הסדר הוא שהאדם צריך מקודם לראות בכוחות עצמו, ולעשות בחירה, ולקבוע שהשם של היצר שבלבו הוא רע, ואח"כ הוא רואה שאין ביכולתו לקבוע בהחלטה גמורה שלא יהא משנה בדבורו, ולומר אח"כ, שכן היצר הוא דבר טוב וכדאי לשמוע בקולו, ואח"כ חוזר חלילה, ובזמן הזה נקרא הקב"ה, אומר אל לבו, שיצר לב האדם רע מנעוריו, אבל להאדם העוסק בבחירה, ה' עוד לא גילה לו סוד הזה, שהיצר נקרא רע משום שהוא רע, וזהו בכדי שיהיה מקום עבודה לאדם לעשות בחירה ולקבוע שהוא רע, אבל אח"כ, שהאדם רואה שהוא לא יכול לומר שהוא רע בהחלט, אלא כל פעם הוא מתחרט, אז בא המצב, שהוא צועק לה', תן לי עזרה, זהו שהאבן עזרא אומר, "ואח"כ גילה סודו לנח", שפירושו, כי בחינת נח נקרא העבוד ה', כלומר בזמן שה' מגלה להאדם שהיצר הוא רע מנעוריו, שזהו לא דבר חדש שהיצה"ר הוא רע, אלא לא אמרתי לך, אבל עכשיו שאני מגלה לך הסוד הזה, שיצר לב האדם רע, כבר אתה יכול להיות בטוח, שכבר אתה לא תשמע בקולו, כיון שאני בעצמו גילה לך זה. וממילא לא אוסיף עוד לקלל, מטעם כי כבר לא יהיה צורך עוד לעונשים, כי כבר יהיה הכל בסדר,

וזה שאומר "ולא אוסיף עוד להכות את כל חי כאשר עשיתי".

שהכוונה היא, שמטרם שגילה ה' שיצר לב האדם הוא רע, היה צריך להיות עליות וירידות, כלומר, שבזמן שהתחלת לעבוד היתה לך חיות, אבל בכדי שתלך על הדרך הנכונה היית צריך להכות את כל חי, כלומר, שלקחתי ממך את החיות שהיתה לך בעבודה, ומשם ירדת שוב למצב של השפלות, משום שיש לך רע שהוא היצה"ר, ואז יכול להתקיים "בראתי יצה"ר בראתי תורה תבלין", אבל מטרם שיש לו יצה"ר זה הוא מרגיש את הנחיצות של התורה, ומשום זה, רק לאחר שה' גילה את הסוד שיצר לב האדם הוא רע, אז אפשר להיות "נתינת התורה", כי אין אור בלי כלים, ורק במקום שיש צורך שם יכולים לתת לו מה שנחוץ לו.

אולם גם לזה שה' יגלה לו שיצר לב האדם הוא רע, זה כן נקרא אור, היינו מילוי, ואין מילוי בלי חסרון. לכן אין האדם יכול לזכות שה' יגלה לו את הרע, מטרם שיש לו צורך לזה, כי יש כלל, שאין דרכו של אדם לעשות פעולה שלא לצורך, וכל שכן הקב"ה לא עושה שום פעולה שלא לצורך.

ולפי זה, מאיפה האדם יכול לקבל צורך לזה, שה' יגלה לו את הסוד הנ"ל. לכן צריך האדם להתחיל בעבודה ולדעת שהמקבל שלו הוא רע שלו, והוא צריך לברוח משליטתו, וכל מה שהוא עושה, הן בתורה והן בתפלה או שעוסק במצות, הוא צריך להשתדל, שכל אלו הפעולות יביאו לו להכרת הרע, ובזמן שמרגיש שהוא רע, ורוצה לעשות מעשים דלהשפיע הוא מתחיל לקבל חיות, וכשנופל מדרגתו נאבד ממנו החיות, וזה עצמו עשה ה', שיפול מדרגתו, כי הוא עוד לא רואה את הרע האמיתי שיש לו, אבל ע"י הירידות שיש לו כל פעם, הוא מבקש מה' שיגלה לו אחת ולתמיד שהרצון לקבל הוא רע, ושלא ימשך אחריו. נמצא, שהירידות שיש לו בא מה', כמו שכתוב "ולא אוסיף עוד להכות את כל חי". לקבל ממנו את החיות שיש בתורה ועבודה, וישאר בלי שום חיים דקדושה, מסיבת שכבר האדם נשלם עם כל הצורך שה' יעזור לו להכרת הרע בקביעות, שלא יחזור עוד להשתוקק לשמוע בקולו של הרע, מטעם שהאדם בא לידי צורך, שה' יעזור לו, כי רואה עכשיו שאין שום אפשרות מצדו, היינו מכח עצמו ששוב לא ימצא היצר שבלבו חן בעיניו, שירצה לשמוע בקול, אלא שכל פעם הוא חוזר לסורו, ודבר זה אין לו סוף, וזה הוא הסיבה שהוא נצרך עכשיו להקב"ה, שיעזור לו לדעת שהיצר שבו הוא הרע שלו, והמניע שלא יוכל לבוא לטוב והעונג שברא הבורא בשביל הנבראים.

וזהו הסיבה שיש לאדם הרבה ירידות, כי ע"י זה מתרקם באדם רצון להשתוקק, שה' יעזור לו להרגיש כי יצר לב האדם הוא רע.

ובהאמור נבין מה ששאלנו, מהו ההכנה לקבלת התורה. והתשובה היא, יצה"ר, כי בזמן שהאדם יודע שיש לו רע, וזהו לאחר שה' הודיע לו כנ"ל, נולד עכשיו באדם צורך חדש, היינו איך לנצח אותו, וזה יכול להיות רק ע"י תורה, כמו שאמרו חז"ל "בראתי יצה"ר בראתי תורה תבלין", וזהו ההכנה לקבלת התורה, זאת אומרת, הצורך לתורה, זה נקרא, הכנה לקבלת התורה.

ובזה נבין מה ששאלנו, מהו הפירוש מה שכתוב "וירד ה' על הר סיני, אל ראש ההר".

מהו "ראש ההר", ומה שייך לומר על זה ירידה לגבי הבורא. ידוע שרוחניות מקבל שם לפי הפעולה, כמו שכתוב אצל מנחם עם המלאך שאמר, "למה תשאל לשמי, אלא לפי הפעולה למשל, מלאך ההולך לרפאות נקרא מלאך רפאל, וכדומה, וכמו כן הקב"ה בזמן שהוא שולח רפואה לאדם, נקרא ה' רופא חולים", ולפי הנ"ל, שהקב"ה צריך לגלות לאדם שיצר לב האדם רע, זה מכונה, שהקב"ה מגלה להאדם באיזה מצב של ירידה האדם נולד כמו שכתוב "רע מנעוריו" היינו מיום שנולד הקב"ה נקרא על שם הפעולה, שמראה לאדם את מצב הירידה שבו, נקרא, "וירד ה' על הר סיני".

אנו מוצאים כאן בהכתוב שני לשונות: א) אצל ה' כתוב "וירד ה' על הר סיני אל ראש ההר".

ב) ולגבי העם כתוב "ויתייצבו בתחתית ההר". וצריכים להבין מה זה "ההר". הנה הר הוא מלשון הרהורים, שהוא, שכל האדם, ומה שהוא בשכל הנקרא בכח, יכול אח"כ להתפשט בפועל ממש, ולפי זה יכולים לפרש, "וירד ה' על הר סיני אל ראש ההר", שהוא המחשבה והשכל של האדם, כלומר, שה' הודיע לכל העם, שידעו כי יצר לב האדם רע מנעוריו, ולאחר שה' הודיע להם בכח, היינו בראש ההר, אח"כ מה שהיה בכח מתפשט אח"כ בפועל.

ומשום זה בא העם לידי הרגשה בפועל, וכולם הרגישו עכשיו את הצורך לתורה כנ"ל, "בראתי יצה"ר בראתי תורה תבלין", ואמרו עכשיו, ע"י הרגשה בפועל שהם נאלצים לקבל את התורה, היינו אין בחירה, כי ראו אם יקבלו את התורה יהיה להם טוב ועונג, "ואם לאו פה תהא קבורתכם". כלומר, אם ובהאמור יש לפרש, "וירד ה' אל ראש ההר", זאת אומרת, שלאחר שה' הודיע להם בהר, היינו בהשכל, שרע הוא יצר לב האדם, וכבר זה נקבע במוחם, היינו בהמחשבה והשכל שלהם, תיכף פעל בכל וזה שכתוב "ויתייצבו בתחתית ההר", כלומר כבר פעם עליהם את הירידה שהיה בהר, והם עמדו בתחתית ההר, שכבר שלט עליהם את הירידה הנ"ל.

נמצא לפי זה, שענין "כפה עליהם הר כגיגית", שענינו הוא, הירידה והידיעו שקיבלו בהר, היינו בהמחשבה פעם עליהם, שהיה עכשיו מוכרח לקבל התורה, משום שזה ההר, היינו הירידה הנ"ל גורם להם צורך לקבלת התורה, בכדי שיוכלו להתגבר על הרע שבלבם.

ויהיה הפירוש, "כפה עליהם", מה היה הסיבה, שעכשיו הם מוכרחים לקבל התורה, ואין להם שום עצה אחרת, צריכים לומר ההר, כלומר הידיעה שקיבלו בהמחשבה ושכל שהם נמצאים במצב של ירידה, כי יש להם רע בלב, זה דומה לגיגית, שהכוונה, שהוא על דרך הכפיה ואין להם ברירה. וזה נקרא, בתחתית שההר שלט עליהם, כנ"ל.

ולפי זה יש לשאול, מהו הפירוש, שע"י נס שהיה בפורים, דרשו חז"ל "קיימו וקבלו". שעד כאן באונס, ומכאן והלאה ברצון (שבת פ"ח), וזה לשונו "אמר רבא אף על פי כן הדור קיבלוהו בימי אחשורוש", דכתיב, "קיימו וקבלו היהודים", ופירש"י, מאהבת הנס שנעשה להם.

וזה יש לתרץ, כמו שכתוב בהקדמה לתע"ס (דף מ"א), "שיש אהבה התלויה בדבר, שמחמת התענוג שמרגיש בתורה ומצות הוא מקיימם, ויש בדרגה יותר גדולה, הנקרא

אהבה שאינה תלויה בשום דבר, אלא מחמת הנס קיבלו עליהם לקיים תו"מ בלי שום
דבר".

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו נסתר ונגלה בעבודת ה'

מאמר י"ט, תשמ"ז

הנה הכתוב אומר (מיכה ו', ח') "הגיד לך אדם, מה טוב, ומה ה' דורש ממך, כי אם עשות משפט ואהבת חסד, והצנע לכת עם אלקיך". כאן בהכתוב הזה אנו רואים שני דברים, שהם נגלים לעינינו:

(א) **עשות משפט**, שרואים שהוא עושה משפט.

(ב) **אהבת חסד**, שרואים שהוא אוהב חסד. מאין לנו זה, הלא אנו רואים, שעושה חסד. בטח שהוא אוהב את זה, אחרת לא היה עושה חסד. ודבר אחד נאמר כאן, שהוא בנסתר, כמו שכתוב "והצנע לכת עם ה' אלקיך".

וצריכים להבין "הצנע לכת" מה פירושו. ודרך הפשט מפרשים, ששני דברים הנ"ל, היינו "עשות משפט" ו"אהבת חסד", שיהיו בצנעה, שאף אחד לא יראה את המעשים טובים שלו. אבל בדרך עבודה מהו.

ידוע, שיש **מעשי מצות וכוונת המצות**. שמבחינת המעשה כולם שוים, אין הפרש לצדיק גדול ולאיש פשוט. היות שעל מעשי מצות נאמר "לא תוסיף ולא תגרע". שאין אנו אומרים אצל הצדיק יש שתי מזוזות, היינו בצד ימין הדלת והן בצד שמאל. אלא כל ההבחן בין גדול לקטן הוא רק בהכוונה.

וגם בענין כוונה יש להבחין ב' בחינות:

(א) לכוון שעושה עכשיו מצות ה',

(ב) לכוון על הסיבה, שמחייבת לשמור מצות ה'.

אולם בבחינה זו יש להבחין כמה בחינות:

(א) שמקיים מצות ה', שעל ידי זה, שיש אנשים, הנמצאים בסביבתו, מכבדים אותו וכדומה, נמצא, שהמחייב לעשות מצות ה', הוא אנשים, ולא ה' הוא מחייב אותו. כלומר, אם לא היו אנשים נמצאים בסביבתו, לא היה מקיים מצות ה'.

וגם בבחינה זו יש להבחין, אם הוא עושה זה מחמת כפיה. דהיינו, יש לפעמים אדם שהוא מחלל שבת, ועבד אצל אדם דתי. והדין, אם הוא יכול להכריח אותו, שלא יחלל שבת, הדין הוא, שמחויב להכריחו.

למשל, שאם הוא לא ישמור שבת, הוא יפטר אותו מעבודה. ובאם אין לו מקום אחר לעבוד, בטח הוא יבטיח אותו, שלא לחלל שבת. נמצא, שהוא שומר מצות הבעל בית שלו. היינו, הוא שומר את מצות נותן עבודה. ואין לו שום קשר עם ה'. אבל מצד הדין, אנו רואים, שגם זה נקרא "מקיים מצות". אחרת, בשביל מה הוא צריך לכוף אותו לקיים מצות.

נמצא, שהעובד הזה הוא רק מצד הכפיה. כמו שדברנו (במאמר כ"ט, תשמ"ו), שאמר הרמב"ם (הלכות דעות, פרק ו') "אבל בדברי שמים, אם לא חזר בו בסתר,

מכלימין אותו ברבים, ומבזין ומקללן אותו עד שיחזור למוטב". נמצא, שמקיים את המצות מטעם שהרבים כופים אותו.

ובהסיבה של אנשים המחייבים אותו, יש להבחין, אם אותה המצוה הוא נהנה בעת עשייתה או לא. כי בזמן שהוא עושה המצות, מטעם שמכבדים אותו וכדומה, הוא נהנה מעשיית המצות. מה שאם כן אם הוא מקיים תו"מ מטעם כפיה כנ"ל, הוא משתוקק תמיד לצאת מהגלות הזו, שלא יסבול מהתו"מ, שזהו אצלו בבחינת "יעבור על רצונו עצמו ואל יהרג", על ידי האנשים שמחייבים לשמור את התו"מ. נמצא לפי זה, מי שמקיים מטעם כבוד אנשים וכדומה, הוא יכול לקיים התו"מ בשמחה. מה שאם כן מי שמקיים על דרך הכפיה, אין הוא יכול להיות בשמחה. אלא הוא יושב ומצפה, מתי יהיה לו אפשרות לברוח מהגלות הזו. היות, מה שהוא מקיים מצות ה', הוא לא מסיבת שרוצה לקיים מה שה' אמר. אלא הוא מוכרח לקיים, מה שאנשים מבחוץ רודפים אותו, והוא לא יכול לסבול יסורים יותר גדולים, מהיסורים שהוא יקיים המצות. לכן בחינה זו יותר גרועה מהראשונה.

נמצא, שיש ב' בחינות, במה שהוא מכוון לקיים תו"מ:

(א) מיראה, ועל דרך הכפיה.

(ב) מאהבה, ויש לו שמחה, בזמן קיום תו"מ.

ויש בחינה שניה בכוונת הסיבה המחייבו לקיים תו"מ, הנקראת "הצנע לכת", שפירושו על המעשים, שכל המעשים שהוא עושה, אין שום אדם רואה, ואין שום אדם שומע, מהמעשים טובים שלו, אלא הכל הוא עושה בהצנע לכת. ומבחינת הכוונה בודאי נעלם מעין כל חי. אלא בהכוונה יש להבחין ב' בחינות:

(א) שהוא מקיים תו"מ ואין כאן חס ושלוש משהו מסיבת הבריות. כי אין אף אחד יודע מעבודתו. אלא השכר שהבורא משלם תמורת ששומעים בקולו, השכר הזה הוא הסיבה המחייבו לקיים תו"מ.

ובחינה זו נקראת, שהוא מאמין בה', ומאמין בשכר ועונש, אם כן השכר ועונש, הוא הסיבה המחייבו לעסוק בתורה ומצות. ובחינה זו יכולים לכתוב בשם "עובד לשמה", היינו לשם שמים ולא לשם אנשים שיכבדוהו. ובטח זה עבודה נקיה, שהוא כולו לשם ה'.

(א) היינו, מצד המעשה, שאף אחד לא רואה את המעשים הטובים שלו, שיתנו לו שכר עבורו.

(ב) היינו, מצד הכוונה, שהוא לא דורש מאנשים, שישלמו לו משהו עבור עבודתו בתו"מ. אלא שהוא רוצה, שהקב"ה ישלם שכרו תמורת עבודתו.

אולם גם בחינה זו של הצנע לכת עדיין איננה בשלימות, הגם שהיא עומדת למעלה בחשיבות משתי הבחינות הקודמות, שהוא מסיבת, שהבריות מחייבים אותו. אלא:

בחינה א' היא מצד היראה וכפיה,

בחינה ב' מצד אהבה כנ"ל.

מה שאם כן כאן הסיבה, שרק שהקב"ה מחייב אותו. אבל היות שהוא רוצה

תמורה עבור עבודתו, נמצא שעל ידי זה הוא נעשה נפרד מה', מטעם שינוי צורה. ומשום זה עדיין אין עבודתו שלימה.

"עבודה שלימה" נקרא, שעובד בהצנע לכת, שכוונתו רק ה' הוא הסיבה שמחייבו לעסוק בתו"מ, ואין לשום אנשים חיצונים אחיזה בעבודתו. ויחד עם זה הוא עובד בשלא לקבל פרס, אלא בלתי ה' לבדו. וזה נקרא, שרוצה להיות דבוק בה' מבחינת "מהו רחום, אף אתה רחום", כנ"ל.

זאת אומרת, שכל עבודתו הוא בעמ"נ להשפיע. ויש לו סיפוק רב, בזה שהוא זכה לשמש את המלך. ומזה הוא מקבל הנאה ושמחה. ואין לו שום צורך אחר, כלומר שיתנו לו עוד משהו, אלא כשהוא מקיים תו"מ בפשטות גמור, ואין יכול לכוון שום כוונות, הוא מסתפק בזה, כאילו הוא יכול לשמש המלך בשרות חשוב. כדוגמת, מי שעובד אצל המלך, ותפקידו הוא כפועל נקיון, לבין מי שהוא שר המלך, ומייעץ למלך בכל מה שהמלך צריך לעזרתו. ובודאי יש מרחק גדול בין הפועל נקיון של המלך, הן במשכורת והן מבחינת כבוד לשר המלך.

והנמשל הוא, שבטח שיש הבדל בין מי שמשמש את המלך, כשהוא זכה לבחינת "מגלים לו רזי תורה ומשתעשע עם המלך", לאיש פשוט, שמקיים תו"מ בלי שום הבנה ושכל התורה. אלא הוא שמח, בזה שזכה לקיים מצות המלך, שנתן לנו. ומזה הוא נהנה יותר מכל תענוגי עוה"ז. משום שכל תענוגי עוה"ז, הם נראים בעיניו שהם משמשים להגוף, שהוא בחינת בשר ודם. מה שאם כן כשהוא עוסק בתכלית הפשטות, שהוא עבודה הפשוטה ביותר, כדוגמת פועל נקיון בבית המלך, אבל הוא אומר "סוף כל סוף את מי אני רוצה להנות. את המלך, ולא רוצה לשמש את עצמו, הנקרא "רצון לקבל לתועלת עצמו", אלא כוונתי שה' יהנה מעבודתי". ובהאמור יוצא, שיש לאדם לקבל הנאה. כי בלי הנאה אין האדם מסוגל לעבוד. ומצד הטבע שברא הקב"ה, שזהו מטעם מחשבת הבריאה, שהיא רצונו להטיב לנבראיו, נטבע באדם רצון וחשק לקבל הנאה.

אולם ההבדל הוא גדול מאוד, ממה שהאדם מסוגל לקבל הנאה. זאת אומרת, הנאה נקרא "אור". ו"אין אור בלי כלי". לפי זה יוצא, שהנאה, מה שהאדם רוצה לקבל, מונח באיזה כלי. כלומר, שיש תענוגים המלוּבשים בתענוגים גשמיים, כמו בתאוה. וגם בתאוה יש להבחין כמה בחינות, וכמו כן בכבוד, וכמו כן יש להאדם לקבל תענוג מלימוד חכמות, שכל אחד מסוגל להוציא תענוג מהכלים, הנקראים באופן כללי "תאוה", ו"כבוד", ו"חכמה".

אבל יש מדרגה ד', שהוא **עבודת ה'**, שאאמור"ר זצ"ל אמר בהקדמה לספר הזהר, שיש ד' מדרגות הנקראים, דצח"מ (דומם, צומח, חי, מדבר), שהם:

"דומם" נקרא תאוה,

"צומח" נקרא כבוד,

"חי" נקרא חכמה,

"מדבר" נקרא עבודת ה'.

ובהאמור יוצא, שכל אחד ואחד מוכרח לקבל הנאה, רק שיש הבדל מאיזו

התלבשות האדם מסוגל להוציא הנאה ותענוג. ודבר זה יש להבחין בין אחד להשני. ומשום זה יוציא לנו, שתחילת עבודת האדם בדרך האמת, היא להגיע לדרגת "והצנע לכת עם אלקיך".

פירוש, שהעבודה שלו בזה, שהוא עובד בהצנע לכת, שאף אחד אין לו שום מגע עם התו"מ שלו, מסיבת שהוא מוסתר מבני אדם. אבל יש כאן עוד דבר שצריך להיות, **ההצנע לכת עם אלקיך**. עם פירושו דבוק. שעבודתו הוא צריך להיות דבוק באלקיך ולא בפירודא. כי דוקא בעת שהוא עובד שלא על מנת לקבל פרס, אלא כולו להשפיע, אז יש לו השתוות הצורה, הנקראת "דביקות בה'". מה שאם כן אם כוונתו לקבל תמורה מה' עבור עבודתו, הוא אז בבחינת מקבל, והקב"ה הוא המשפיע, נמצא, שאין כאן דביקות בה', אלא להיפך, בחינת פירוד יש כאן, שהוא בהופכיות צורה מהבורא.

ובזה נבין מה ששאלנו, מה הפירוש "והצנע לכת עם אלקיך". יהיה הפשט, שכאן היא התחלת עבודה, הנקראת "לשמה". כמו שאמר רבי מאיר "הלומד תורה לשמה, ומכאן ואילך זוכה לדברים הרבה, ומגלין לו רזי תורה, ונעשה כמעין המתגבר".

ובהאמור יוצא, שיש לנו להבחין בין עבודת הכלל לעבודת הפרט:

עבודת הכלל. היינו להכלל ישראל, לומדים את התורה בבחינת עשיה, היינו למעשה, יש בעולם ע' אומות, ויש אנשים טובים עם מידות טובות, ויש להיפך רשעים, וכו'. כלומר, בעולם כללי יש הרבה פרטים. ושם סדר העבודה, עיקר הוא המעשה. ולא ניתן לדקדק שישגיחו על הכוונה, שתהיה לשמה. אלא אומרים להם "מתוך שלא לשמה באים לשמה".

וגם העבודה שלהם גם כן לא מוכרחת להיות בהצנע לכת. אלא הסדר הוא, שכל אחד מספר לחבירו כמה מעשים טובים שיש לו, וכמה זמן הוא נותן לתורה ועבודה. וזהו בכוונה תחילה. והתועלת מזה היא בבי אופנים:

א) לטובת המספר. כי בזמן שהוא רואה, שיש מי שהוא מקנא בו, זה נותן לו כח לעבודה. כלומר, שיש בידו כח לעבוד בשביל אחרים, היות שחושב, שבטח חבירו יכבד אותו עבור עבודתו. נמצא, שלוקח מזה חומרי דלק לעבודה.

והסיבה היא כידוע, שכל מי שנותן איזו יגיעה, מוכרח להיות תמורת זה שיקבל שכר. והשכר יכול להיות בכסף, או על ידי כבוד. כלומר, שיש לפעמים שעל ידי המעשה זו שהוא עושה, אנשים יכבדוהו. זה כבר נקרא "תמורה", כמו כסף. זאת אומרת, יש אנשים שעובדים תמורת כבוד, וכבוד שייך דוקא במקום, שיש מי שרואה את המעשים שלו.

אולם יש הבדל בין כסף לכבוד, בהנותן. כלומר, במקום שעובדים תמורת כסף, לא מענין אותו מי הוא נותן את הכסף. יכול להיות הנותן איש פשוט. ואם הוא משלם מחיר יותר גבוה מאיש מכובד, לגבי תשלום של כסף, לא אישיותו של הנותן קובע לו את הכדאיות של מקום עבודה, אלא סכום של הכסף הוא הקובעת מקום עבודה.

מה שאם כן מי שעובד תמורת כבוד, כאן דוקא הנותן קובע. אם הנותן הוא איש

מכובד, אז לא כל כך קשה לעבוד בשביל כבוד. אלא זה תלוי במידת, מה שהאיש מקובל ברחוב לאיש חשוב.

ובהאמור יוצא, שזה קשה לעבוד את ה' שלא עמ"נ לקבל פרס. אלא האדם מצפה לתמורה. ולא מספיק לאדם, בזה שמשמש את המלך, הוא מסיבת, שחסר להאדם, שיאמין בגדלות ה'. היות אחרת, שיש בטבע, שהקטן מתבטל לגבי הגדול. בזמן שהאדם זה מקובל ברבים, שהוא גדול.

ולכן, כשאין אדם עוד מסוגל להרגיש את גדלות הבורא, הוא מוכרח לעבוד בשלא לשמה. וזה הסיבה שהאדם עוסק בתורה ומצות, כדי שאנשים יכבדוהו. אבל זה רק במקום, שהוא נמצא בסביבה, שמכבדים עובדי ה'. אבל בטח שאדם הנמצא בין חילוניים, הוא עובד בהצנע לכת, מטעם שלא יקבל מהם בזיונות במקום כבוד. אלא לאחר שהאדם עבר את השלב של הכלל. ואז, אם האדם מתעורר, ורוצה לצאת מהכלל, היינו שיהא משועבד להכלל, היינו לפי מה שהכלל אומר, שזהו נקרא "עבודת ה'", הוא יכול לקיים.

אבל מה שלא מקובל בהכלל, והוא מרגיש שעבודת הכלל אינו סוף פסוק, אלא שיש לו דחף פנימי, שיש ענין עבודה, השייך דוקא לאנשים פרטיים, שכל פרט כולל את הכלל, אז מתחילים לגלות לו את ענין של לשמה, כמו שאומר הרמב"ם ז"ל (סוף הלכות תשובה) "עד שתרבה דעתן, ויתחכמו חכמה יתרה, מגלים להם רז זה מעט מעט. ומרגילין אותן לענין זה בנחת. עד ששיגוהו, וידעוהו, ויעבדוהו מאהבה". היוצא מכל האמור, שיש **שלימות המעשה ושלימות הכוונה**. ולאחר שהאדם כבר מקיים את שלימות המעשה, שזה שייך לכל הכלל, אז מתחיל העבודה של שלימות הכוונה. שהוא, שהאדם צריך להשתדל, שהסיבה המחייבו לקיים תו"מ, הוא הבורא, היות שהוא רוצה להשפיע להבורא, מחמת שהוא מאמין בגדלות וחשיבות ה'.

ומשום זה לזכיה גדולה יחשב לו, אם יעלה בידו לשמש את המלך. ועבודה זו נקראת "**עבודת הנסתור**". שכאן עיקר העבודה היא על הכוונה, שזה לא מגולה לאף אחד. כלומר, שאין שום אדם בעולם יכול לדעת את הסיבה, שיש לחבירו, מה שמחייב אותו לעבוד בתורה ומצות.

מה שאין כן בעבודת הכלל, הנקראת "שלא לשמה", זוהי "**עבודת הנגלה**", שהיא חלק המעשה, שפירושו, שהשלימות שלהם היא בבחינת המעשה. אבל לא ניתן להם לעבוד בעבודת הכוונה. כלומר, שגם הכוונה תהיה על דרך השלימות, שהוא לשמה. אלא מלמדים אותן לעסוק בתו"מ שלא לשמה, כדברי הרמב"ם הנ"ל.

ובזה"ק (נשא, דף י"ד, ובהסולם אות נ') כתוב "הנסתרות לה' אלקינו הם יראה ואהבה, שהם במוח ולב, שהם סוד י"ה. והנגלות לנו ולבנינו, היינו התורה והמצוה, שהם בחיצוניות הגוף והראש, שהוא סוד ו"ה. וסוד הדבר כך הוא ודאי, כי אם אדם מתיירא מהקב"ה או אוהב אותו, זאת אין אדם אחר יודע, משום שהוא דבר, שאינו מתגלה אלא בינו ובין קונו".

אבל אדם, העוסק בתורה והולך במצות עשה, זה מתגלה לכל אדם, משום

שהקב"ה עשה לו פה בגלוי לעסוק בתורה, ועינים להסתכל בה, ואוזניים לשמוע בה. ועשה הקב"ה באדם ידים, ורגלים, וגוף, לעשות בהם מצות. ידוע, ששם הויה כולל ה' עולמות, הנקראות "א"ק ואב"ע". שקוצו של יוד כולל א"ק. והם כוללים ה' פרצופים, המכונים: גלגלתא, ע"ב, ס"ג, מ"ה, וב"ן. והם כוללים ה' ספירות: כתר, חכמה, בינה, ז"א, ומלכות. זאת אומרת, כל בחינה ובחינה נכללה באות אחד של שם הוי"ה.

על הכתוב "זה שמי לעולם, וזה זכרי לדור ודור", אומר הזה"ק, שמי עם י"ה, גימטריא שס"ה, שזהו רמז על שס"ה לאווין. זכרי עם ו"ה, גמטריא רמ"ח, שזה רמז על מצות עשה.

ואאמו"ר זצ"ל אמר הסבר, מדוע י"ה שהם רומזים על חכמה בינה, מרומז בהם בחינת לאווין, ומצות עשה, שבטח שהם דברים, המשמשים עמהם לה', הם במדרגה יותר נמוכה, שהם מרומזים רק ב-ו"ה. ואמר, היות שבעולם התיקון, בכדי שלא יהיה עוד הפעם שבירת הכלים, שסיבת השבירה היתה מטעם, שהיו אורות גדולים וכלים קטנים.

לכן נעשה תיקון, שיאירו רק אורות קטנים, הנקראים "אורות דו"ק". ומשום שאסור להמשיך אורות דג"ר, וג"ר נקרא בשם י"ה, שהם חכמה ובינה, אבל אורות דו"ק כן צריכים להמשיך. לכן אורות דו"ק מרומזים בשם ו"ה. לכן מצות עשה הוא ב-ו"ה, שהם ו"ק. מה שאם כן אורות דג"ר, שאסור להמשיך, זה נקרא "לא תעשה", היינו שאסור להמשיך.

ובהאמור נוכל לבאר את ענין הוי"ה, שכולל יראה ואהבה, שהם בחינת י"ה. ותורה ומצוה, שהם בחינת ו"ה. ונבארם אחד אחד:

א) **יראה**. ענינו, שהאדם צריך לפחד, שמא ימעט בעשיית נחת רוח ליוצרו, כמו שכתוב בהקדמת ספר הזהר (דף קצ"א, ובהסולם אות ר"ג) "אמנם הן היראה הראשונה, והן היראה השניה, אינן חס ושלוש לתועלת עצמו, אלא רק מפחד, שמא ימעט בעשיית נחת רוח ליוצרו".

ויראה היא המצוה הראשונה, היות שאי אפשר להיות מאמין באמת באמונה שלימה, שלא יבוא חס ושלוש לידי כפירה, מטרם שזכה לבחינת יראה. כמו שכתוב בהקדמת ספר הזהר (דף קל"ח, ובהסולם אות קל"ח) "כי חוק הוא זה, שלא יכול הנברא לקבל רע מאתו יתברך בגלוי, כי הוא פגם חס ושלוש בכבודו יתברך, שהנברא ישיגו כפועל רעות. ועל כן בעת שהאדם מרגיש רע, הנה באותו שיעור שורה עליו כפירה על השגחתו חס ושלוש, ונעלם ממנו הפועל יתברך".

מה שאם כן בזמן שהאדם עושה כל המעשים בעמ"י להשפיע, שאז הכלים מוכשרים לקבל את הטוב והעונג, אז שורה עליו האמונה, מטעם שהוא משיג במצב הזה את הקב"ה בבחינת טוב ומטיב. כמו שכתוב בהסולם "ולפיכך אין פלא מה שאין אנו ראויים עוד לקבל הטבתו השלימה. ועל כן מוטעמת לנו השגחתו יתברך בבחינת טוב ורע". נמצא, הוא השורש להאמונה, שעל ידו יכולים לזכות לאמונה בקביעות, כנ"ל.

ב) **אהבה**. היות שעל ידי היראה הוא זוכה לטוב ועונג, מתגלה אז בחינת אהבה. וגם באהבה כמו שכתוב בהקדמה לתע"ס, יש להבחין אהבה התלויה בדבר, ואהבה שאינה תלויה בדבר.

ג) **תורה**. שזה נמשך מבחינת יראה, משום שדוקא על ידי תורה יכולים להגיע לבחינת רצון להשפיע, כמו שאמרו חז"ל "המאור שבה מחזירו למוטב". לכן דוקא על ידי תורה יכולים להגיע לידי פחד ויראה "אולי לא יוכל לעשות נחת רוח ליוצרו". ולכן תורה הוא גלוי על היראה. כלומר, **אם באמת הוא לומד תורה, שיהיה על דרך האמת ולא לשם חכמה, הוא שכוונתו שבהתורה להגיע לידי יראה**. ולכן סדר העבודה הוא ממטה למעלה. לכן מקודם תורה שהוא בחינת ו' דהוי"ה, שעל ידה הוא מגיע אח"כ לבחינת יראה.

אבל מי שלומד תורה על כוונה אחרת, לא בכדי להגיע ליראת שמים, זה לא נקרא בחינת "תורה", אלא נקרא בחינת "חכמה". וזהו על דרך שאמרו חז"ל (איכ"ר ב' י"ז) "אם יאמר לך אדם, יש חכמה בגויים, תאמין. יש תורה בגויים, אל תאמין". כי תורה שייך במי שלומד עמ"נ להגיע ליראת שמים.

ד) **מצוה**. בחינת ה' דהוי"ה. והיא נמשכת מן בחינת אהבה, שהיא בחינת ה' ראשונה דהוי"ה. ומשום זה עשיית המצות צריכים להיות באהבה ובשמחה לקיים מצות המלך. וגם כאן לומדים ממטה למעלה. היינו על ידי זה שהאדם משתדל לקיים מצות המלך באהבה, על ידי אתערותא דלתתא גורם אתערותא דלעילא, שהקב"ה מגלה אהבתו לישראל, כמו שכתוב "אהבת אותנו ורצית בנו".

נמצא, על ידי תורה מתגלה יראה, ועל ידי מצוה מתגלה אהבה. זאת אומרת, אדם צריך להתחיל סדר עבודה ממטה למעלה : מקודם מצוה, שהיא ה' אחרונה דהוי"ה. ואח"כ תורה, שהיא ו' דהוי"ה. ואח"כ אהבה, שהיא ה' ראשונה דהוי"ה. ואח"כ יראה, שהיא י' דהוי"ה.

אבל סדר השפעה הבאה מלמעלה, מתגלה מקודם בחינת יראה, ואח"כ אהבה, ואח"כ משיג האדם תורה, ואח"כ מצוה. אולם ענין התכללות הנשמות בשם הוי"ה, הוא דוקא בה' אחרונה. כמו שאומר האר"י הקדוש, שנשמת אדם הראשון היא מפנימיות בי"ע, ובי"ע יצאו ממלכות דאצילות, הנקרא ה' אחרונה דכללות אצילות. ולכן נקראת מלכות "כנסת ישראל", משום שכוללת בתוכה את כלל הנשמות.

ומשום זה עבודת האדם שייך למלכות. כלומר, שעל ידי זה שמקיימים תו"מ, הם גורמים בזה יחוד קוב"ה ושכינתיה. היות שמלכות נקרא "כלי קבלה של השפע העליון". וקוב"ה נקרא "המשפיע". ומשום זה אין כאן יחוד, הנקרא "השתוות הצורה". מה שאם כן כשעוסקים למטה במעשים דלהשפיע, כל אחד גורם בשורש נשמתו בחינת השתוות הצורה, שזה נקרא "יחוד", כדוגמת הקב"ה, שהוא המשפיע. וזהו מה שכתוב בזהר (נשא דף ח', ובהסולם אות כ"ט) "דאות ה' ודאי היא וידוי

דברים". וסוד הדבר, קחו עמכם דברים ושובו אל ה'. כי ודאי כשאדם חוטא, גורם שתתרחק ה-ה' מה-ו', כי בן י"ה שהוא ו', כולל יהו, נסתלק מן אות ה'. ומשום זה נחרב בית המקדש, ונתרחקו ישראל משם, וגלו בין העמים. ומשום זה כל מי שעושה תשובה, גורם להשיב את ה-ה' לאות ה-ו'. והגאולה תלויה בזה.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל רכוש הפרטי של אדם מהו

מאמר כ', תשמ"ז
ספר במדבר

הזהר הקדוש (קרח דף ב', ובהסולם אות ד') מפרש את הכתוב "ויקח קרח". "שואל, מהו "ויקח". ומשיב, לקח עצה רעה לעצמו, כל הרודף אחר שאינו שלו, הוא בורח מפניו. ולא עוד, אלא מה שיש לו, נאבד ממנו. קרח רדף אחר שאינו שלו, שלו אבד והאחר לא הרויח".

ויש להבין על דרך העבודה, מהו הדבר שיכולים לומר, שזה שייך להאדם. כלומר, שיכולים לומר, שזה שלו. ומהו הדבר שרוצים לומר עליו, שאינו שלו. כי הנה"ק אומר על קרח, שרדף אחר דבר שאינו שלו, וגם שלו אבד. מה מרמזים לנו אלה הדברים בדרך העבודה, בכדי שהאדם ידע לשמור את עצמו מעונש של קרח.

ידוע כי עיקר חידוש הבריאה הוא הרצון לקבל, כמו שכתוב (תע"ס, הסתכלות פנימית חלק א'), "שרצונו להטיב לנבראיו, שהוא הקשר בין הבורא להנבראים, שברא בחינת חסרון, כלומר בחינת רצון וחשק שישתוקק לקבל הנאה ותענוג, אחרת אי אפשר להנות משום דבר".

ידוע שאסור לדבר מלפני הבריאה. אלא כל מה שאנו מדברים, הוא רק מבחינת "ממעשיך הכרנוך". זאת אומרת, מה שישנם בנבראים אנו מדברים. אבל מדוע ה' עשה כך, מציאות כזאת, הלא הוא היה יכול לעשות אחרת, מזה אסור לנו לדבר.

ואנו רואים את הטבע, שיש בבריאה, שאי אפשר להנות משום דבר אם אין השתוקקות להדבר. ועוד יותר מזה, שהשתוקקות להדבר היא קובעת את שיעור ההנאה של התענוג, שיכולים להנות מהדבר שאנו משתוקקים.

ומשום זה אנו מיחסים את הכלי הזה, הנקרא "רצון לקבל הנאה ותענוג", כלי שהקב"ה עשה. ועל הכלי הזה אין לנו רשות ויכולת לבטל אותה, ולקלקל את הרצון לקבל הזה. ואחר שיצא הכלי הזה, וקבל את השפע מה שהבורא רצה לתת לה, הכלי הרגישה, שהשורש הוא המשפיע, והכלי היא המקבלת, שאין כאן השתוות הצורה. לכן חשקה הכלי להיות משפיע, כדוגמת השורש שלה. ועשתה צמצום על מידת קבלה. באופן שהכלי יהיה בחינת מקבל, והמאציל יהיה בחינת המשפיע. אלא אמרה, שהיא לא תקבל שום דבר, אלא בשיעור שהיא יכולה לקבל בע"מ להשפיע.

הכלי הזה, שמקבלת רק על אופן בע"מ להשפיע, אנו מיחסים להנברא, מטעם שזוהי פעולה הפוכה ממה שהבורא ברא. הבורא ברא, שהתחתון כן יקבל, שזוהי מטרת הבריאה, הנקראת "רצונו להטיב לנבראיו", שהנבראים יחנו. והתחתון עושה פעולה הפוכה, שהוא

רוצה, שהבורא יהנה. וזה המודד שלו, ולא חושב על עצמו, על מה שהוא יהנה. ובכל עשיה ועשיה הוא עושה חשבון, אם כדאי לעשות הפעולה הזאת או לא.

כלומר אם תצמח מזה נחת רוח להבורא, הוא יעשה את הדבר. ואם הוא לא רואה, שמזה תצא נחת להבורא, הוא מונע עצמו מלעשות את הפעולה. זאת אומרת, כל החשבונות שהוא עושה לפני כל מעשה, הם לפי שיעור, שתהיה לו היכולת להנות להבורא.

והשפע המתפשט על כלי זה, הנקרא "בעמ"נ להשפיע", נקרא "אור הקו". פירוש, שהאור מאיר לפי קו ומידה, שהמקבל יכול לכוון בע"מ להשפיע, שהיא בחינת השתוות הצורה. אבל על הנאת עצמו, על זה הוא לא מסתכל, מסיבת שהוא רוצה בדביקות. ולכן יוצא מזה, שכל רבוי עולמות ופרצופים וספירות נעשו מסיבת המקבלים.

פירוש, בזמן שהאור היה מאיר בכלי של הבורא, הנקרא "רצון לקבל בע"מ לקבל", המכונה "מלכות", הכלי הזה היתה בו היכולת לקבל את הטוב ועונג, שהיה במחשבת הבריאה. כי בטח בשיעור הטוב ועונג שרוצה לתת, בשיעור זה ברא את גדלות הכלי. וממילא קיבל כל האור, ולא היה שם רק אור אחד פשוט, כמו שכתוב בספר "עץ החיים", ש"לפני הצמצום היה אור העליון הפשוט ממלא כל המציאות".

כלומר, שכל השפע שרצה לתת, קבלה המלכות, המכונה "רצון לקבל", היות שהכלי זו באה מהמאציל. לכן בטח עשה הכלי בשלימותה, שתוכל לקבל מה שרוצה לתת. מה שאין כן אח"כ, שמלכות אמרה, שאינה רוצה לקבל על הכלי של הבורא, אלא יש לה כלי משל עצמה, היינו מה שהיא עשתה. והיות והתחתון, שהוא הנברא, אין לו היכולת לעשות כלי כמו הבורא, בבת אחת, אלא התחתון הוא מוגבל במה שהוא צריך לעשות, לכן הכלי הזה נעשה לאט לאט. היינו לפי שיעור שיכולים לכוון בע"מ להשפיע.

ומזה יוצאות לנו הרבה מדרגות. כלומר, שהאור מאיר לפי הכשרת הכלים של התחתונים. וכעין זה הוא מפרש (תע"ס חלק א'), מה שהעץ חיים אומר, שהאור נתפשט לאט לאט. הוא שואל "איך שייך לומר "לאט - לאט" ברוחניות, הלא אין שם זמן, ו"לאט - לאט" משמע ענין של זמן". הוא מפרש שם ב"אור פנימי", ש"לאט - לאט" הכוונה, שאין האור מתפשט בבת אחת, אלא בהבחן מדרגות, לפי מה שהתחתונים יכולים לקבל בע"מ להשפיע. זה נבחן "לאט לאט". ובהאמור יוצא, שיש לנו ב' כלים :

א) הכלי, מה שאנו מיחסים להבורא. שהוא הכלי, הנקרא "רצון לקבל בע"מ לקבל". והכלי הזה יצאה בשלימותה, כי מצד הבורא יש לה שלימות.

ב) הכלי, מה שאנו מיחסים להנברא. שהוא הרצון להשפיע. והכלי הולכת ונתקנת לאט לאט, מסיבת שאין התחתונים מסוגלים לעשות את הכלי הזה בבת אחת.

ויש לדעת, כי כל עבודתינו מתבססת רק על נקודה אחת, כלומר שהתו"מ, שאנו מצווים לקיים, הוא בכדי להשיג את הכלי, מה שאנו צריכים לעשות. והכלי הזה יכולים לעשות רק בסגולת תורה ומצות. כמו שאומר רבי חנניה בן עקשיא "רצה הקב"ה לזכות את ישראל,

לפיכך הרבה להם תורה ומצות, שנאמר, ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר". וכמו שכתוב בספר "פתיחה לחכמת הקבלה" "ונודע שזכות הוא מלשון הזדככות. והוא על דרך שאמרו חז"ל, לא נתנו מצות, אלא לצרף בהן את ישראל".

נמצא, שרק כלי אנו צריכים לעשות, הנקרא "כלי דהשפעה". ויותר לא חסר לנו. וזהו כמו שכתוב "וברכתך בכל אשר אתה תעשה". פירוש, שענין "עשיה" הכוונה על הכלי. ובאם אנו נעשה את הכלי, אז הקב"ה ימלא אותנו עם ברכה, היינו שפע, המכונה "רצונו להטיב לנבראיו".

והכלי דהשפעה מוכן לנו בין במוחא ובין בליבא. וזהו מסיבת, שהבורא נתן לנו כלי לקבל. ומשום זה יש לנו חשק להבין כל דבר עם השכל שלנו. כי הרצון הזה נתן לנו חשק לדעת חכמות. וזה גורם לנו חשק להבין את התורה והמצות. אבל יחד עם זה, יש לנו חשק להבין את ההשגחה העליונה, שהאדם נותן חשבון לעצמו, איך הקב"ה מתנהג עמו בבחינת השגחה של טוב ומטיב.

וכאן צריכים להאמין למעלה מהדעת. והיות שנקבע בהגוף רצון להבין ולהשכיל, מובן מאליו, שנתעורר בהאדם רצון להבין דרכי ה'. אבל הרצון הזה להבין ולהשכיל, נאמר על התורה ולא על ההשגחה העליונה. כלומר, שאנו צריכים עם הרצון להבין כל דבר, עם הכח הזה, רק על בחינת תורה ולא על ההשגחה העליונה.

ואאמו"ר זצ"ל אמר פעם פשט, על מה שאנו אומרים בברכת "אשר יצר את האדם וברא בו נקבים נקבים חלולים חלולים. גלוי וידוע לפני כסא כבודך, שאם יפתח אחד מהם, או יסתם אחד מהם, אי אפשר להתקיים ולעמוד לפניך". אמר, ההבדל בין "נקבים" ל"חלולים" הוא, שנקב צריכים לסתום, אבל חלל צריך להישאר חלל.

פירוש הדברים, היות שיש בחינת "חוק" ו"משפט". "חוק" נקרא, שצריכים לקבל את הדבר בבחינת חוק למעלה מהדעת. וזו היא בחינת אמונה, שקבלת אמונה צריכה להיות למעלה מהדעת. נמצא, שחסרון ידיעה, והבנה, ושכל שבדבר, נשאר בבחינת חלל ריק בלי דעת. וכל פעם האדם צריך להיות נזהר, שהחלל הזה לא יתמלא.

וזהו מה שאנו אומרים בברכת "אשר יצר": "אם יסתם אחד מהם, אי אפשר להתקיים". אלא שחלל, היינו מקום חסרון דעת, אסור להתמלאות, אלא תמיד צריכים ללכת בלמעלה מהדעת. וזה נקרא בחינת "מוחא בע"מ להשפיע".

מה שאין כן בחינת משפט, שהוא בחינת תורה, כאן דוקא המקום שהאדם צריך להשתדל ולעשות מה שביכולתו, בכדי להבין את התורה. כי תורה נקראת "שמותיו של הקב"ה". ומוטל עלינו להבין ולהשיג. וכאן, בתורה, החסרון שנקרא "נקב", צריכים לסתום. כלומר שלא יהיה שום חסרון. "וכל המרבה הרי זה משובח".

ומשום זה אנו אומרים "שאם יפתח, אי אפשר להתקיים". הכוונה "אם יפתח", כלומר

ש"הנקב" יפתח, שיהא נקב וחסרון בהבנת התורה. אז אין להאדם קיום והעמדה, אלא שצריך תיכף לראות, שהחסרון הזה יתמלא עם אור התורה, "כי המאור התורה הוא המחזירו למוטב", שהוא הכלי הראוי לקבל את השפע העליון. ואחר זה בא אליו האור המלוּבש בתורה, המכונה "תרי"ג פיקודין", כמו שכתוב בהקדמת ספר הזהר (דף רמ"ב).

אבל מסדר העולם הוא להיפך. כלומר, את העול מלכות שמים, שצריכים לקבל למעלה מהדעת, דוקא כאן כל אחד רוצה להבין את ההשגחה של הבורא עם הבריות, ורוצים להבין בתוך הדעת. מה שאין כן לגבי תורה, כאן מסכימים ללכת למעלה מהדעת, ולא נותנים לב להבין כל צרכו.

בזהר (חקת, דף א' ובהסולם אות ב') כתוב "זאת חקת התורה". וכתוב "וזאת התורה" ולא כתוב "חקת". "וזאת התורה" הוא להראות שהכל הוא ביחוד אחד, ולכלול כנסת ישראל, שהיא המלכות, בהקב"ה, שהוא ז"א, שימצאו הכל אחד בלא פירוד. "וזאת" הוא כלל ופרט יחד, דהיינו דכר ונוקבא יחד. כי ו' הוא דכר, דהיינו ז"א, שהוא כלל. "זאת" היא נוקבא, דהיינו המלכות, שהיא פרט. אבל זאת בלא תוספת ו', היא חקת התורה, ודאי שהיא המלכות, הנקראת "חוקה". ובאה מז"א, שנקרא תורה, והיא רק דין התורה, גזירת התורה, שהיא המלכות".

ויש להבין מהו הפירוש, שז"א נקרא "תורה", ונקרא "כלל", ונקרא "דכר", ונקרא "ו'". מה שאין כן מלכות נקראת "דין תורה", ונקראת "גזירת התורה", ונקראת "פרט", ונקראת "נוקבא", ונקראת "כנסת ישראל".

ובהאמור לעיל יכולים לפרש, שהקב"ה נקרא בשם "ז"א", כפי מה שאומר האר"י ז"ל, שהנהגת העולם היא בבחינת ז"א ומלכות, שז"א נקרא "כלל", היינו שממנו נמשך הכל. אבל המקבל ממנו הוא לוקח תמיד רק פרטים. כלומר, שכל פעם מתגלה ממנו חלק מהכלל לתוך הפרטים. ומצד זה נקראת מלכות "כנסת ישראל", שכונסת בתוכה כל פעם חלקים מישראל, הנקרא "ז"א". וזהו מצד שמלכות היא המקבלת שפע מז"א.

אבל יש עוד פירוש, שמלכות נקראת "כנסת ישראל" על שם שהיא כלל של כל הנשמות. ומבחינה זו יש לפרש, שמלכות לוקחת שפע מז"א ומשפעת לנשמת ישראל. אבל יש להבחין בין השפעת ז"א, המכונה "תורה", לבין השפעת מלכות, המכונה "דין תורה" או "גזרת התורה", שנקראת "חוקה".

ידוע שמלכות נקראת "אמונה", היינו שמלכות שמים צריכים לקבל בתור חוק למעלה מהדעת. כי כך היא גזירת התורה, שיקבלו האמונה למעלה מהדעת, כנ"ל. וזהו כנ"ל, היינו שהיא בחינת "מוחא". כמו כן בבחינת "ליבא" גם כן צריך להיות למעלה מהדעת, ולא להסתכל מה שהגוף מסביר לנו, מה שכדאי לנו לעשות ומה לא. אלא הכל מוכרח להיות למעלה מהדעת.

מה שאין כן תורה, היא בחינת כלל. כלומר, שהכל נמשך ממנו. שפירושו, הבחינה דלהטיב

לנבראיו, שהיא הטוב והעונג, נכללת בהשפעתו. וגם הכח לקבל על עצמו למעלה מהדעת, נכלל גם כן בהמשפיע. כלומר, שז"א הנקרא בחינת "קוב"ה", הוא צריך לתת הכח הזה, שהתחתון יהיה לו כח להתגבר על הדעת שלו, וללכת למעלה מהדעת. כי כח זה נקרא "אור". וכל אור בא מהעליון. ורק הכלי שייך להתחתון. וכלי נקרא "חסרון". וחסרון שייך להתחתון. כלומר, **אם התחתון מרגיש, שחסר לו הכח הזה, היינו שרוצה ללכת למעלה מהדעת, אלא שלא יכול, זה נקרא "כלי"**. ועל זה אמרו "אין אור בלי כלי". כידוע, ש"אין מילוי בלי חסרון".

מבחינה זו יכולים לכנות את ז"א בשם "כלל", היות שהוא כולל הכל. היינו הן בחינת האמונה למעלה מהדעת הוא נותן, והן בחינת התורה, הנקראת "שמותיו של הקב"ה". וכבר דיברנו מזה, שענין "שמותיו של הקב"ה" פירושו "את הטוב והעונג, המתגלה ע"י התורה", ששם הכללי של הקב"ה הוא "טוב ומטיב". ובהתורה מתבאר איך שכל אות ואות שבתורה מגולה שם אור מיוחד. ובחינה זו נקראת "אורייתא וישראל וקוב"ה חד הוא".

ובהאמור מובן לנו, מה שמכנה ז"א בשם "תורה", הוא מבחינת "שמותיו של הקב"ה". וזה נקרא "**תורה שבכתב**", ששם אין מה להוסיף ואין מה לגרוע. כי המשפיע, המכונה "הקב"ה", אין שם שום השגה. ומשום זה אין מה להוסיף או לגרוע. אלא כל מה שיש בהמשפיע, מתגלה בהמקבל. כלומר, בהמקבל ניכר מה שיש בהנותן.

אבל לא כל מה שיש בהנותן מתגלה בהמקבל, אלא כל פעם מתגלה פרט נוסף בהמקבל. ומשום זה המלכות, שהיא הכלי המקבלת, נקראת "פרט", וז"א נקרא "כלל". ומשום זה נקראת מלכות "**תורה שבעל-פה**", ש"פה" נקרא גילוי, שהוא מגלה מה שיש בתורה שבכתב, הנקרא "ז"א".

אולם מלכות נקראת "דין תורה". שפירושו, כי כל בחינת תורה המתגלה במלכות, היא לפי הדין, מה שמותר להתגלות. כלומר, היות שמלכות נקראת "מקבל", ועל כלי קבלה היה דין, שאסור לקבל רק בתנאי, לפי כמה שיכולים לכוון בע"מ להשפיע. ומשום זה במלכות נוהג ענין עליות וירידות.

ונקראת "חוקה", היות מבחינת אמונה הוא חוק בלי דעת. ואם נשאל לעצמנו, למה צריכה להיות אמונה בחינת חוק, על זה באה התשובה, שכך היתה גזירתו יתברך, שנעבוד אותו למעלה מהדעת. ולמה זהו חוק.

ומבחינה זו נקראת מלכות "גזירת התורה". שהתורה גזרה, שכך יהיה סדר העבודה, על בחינת עבודה למעלה מהדעת. וכמו שמביא רש"י על פסוק "זאת חקת התורה", "לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל לומר, מה מצוה הזאת, ומה טעם יש בה. לפיכך כתוב בה, חקה, גזירה היא מלפני, ואין לך רשות להרהר אחריה".

לכן אין לשאול, מדוע רוצה הקב"ה, שנעבוד אותו למעלה מהדעת גם על זה. כלומר, גם על השאלה הזו באה התשובה, שהוא למעלה מהדעת, היות שהשכל הפשוט מחייב, אם

העבודה שלנו תהיה בתוך הדעת, היינו שהגוף היה מבין את דרכי הנהגת ה' עם הנבראים, אז לא היה מקום לאפיקורסים ולחילוניים שיתרחקו מקדושה, אלא כולם היו עובדי ה'. ועל זה נאמר (ישעיה נ"ה) "כי לא מחשבותי מחשבותיכם, ולא דרכיכם דרכי, נאום ה'".

וזה שאומר הזה"ק, שלכן כתוב "וזאת עם ו'. להראות שהכל הוא ביחוד אחד, ולכלול כנסת ישראל, שהיא המלכות, בהקב"ה, שהוא ז"א. יש לפרש, שענין יחוד, ידוע שהוא השתוות הצורה. ומשום זה בזמן שהתחתונים עוסקים בתו"מ על הכוונה דלהשפיע, הם גורמים בזה, כל אחד בשורש נשמתו, שהוא המלכות, שתהיה בעמ"נ להשפיע, כדוגמת ז"א, שהוא נקרא, דכר, היינו משפיע.

וזה שאומר "ולכלול כנסת ישראל, שהיא המלכות, בהקב"ה, שהוא ז"א", שע"י זה מתגלה מה שיש בהכלל, שהוא ז"א המשפיע, בהמלכות, שהיא הנוקבא המקבלת. שע"י היחוד מתגלה כל פעם פרט במלכות. ומשום זה נקראת מלכות "פרט".

ובהאמור נבין מה ששאלנו, מהו הרכוש הפרטי, שעל זה יכולים לומר, שזה שייך לאדם לבדו. ולפי מה שהסברנו, שאין לאדם בעולמו אלא כלים שהוא עשה, הנקראים "כלים דהשפעה". רק זה שייך לאדם. אבל מה שנכנס בכלים דקבלה, זה לא שייך לאדם, היות שהכלי הזה הקב"ה עשה. לכן כל מה שנכנס בכלים האלו גם כן לא שייך לאדם. ואין לאדם רק מה שהכניס בכלים דהשפעה. לכן קרח, שרצה לקבל בכלים שאינו שלו, היינו בכלים דקבלה, לכן גם כלים שלו, שהיו לו מהרצון להשפיע, גם כן אבד.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו, גילוי טפח וכיסוי טפחיים, בעבודה

מאמר כ"ו, תשנ"א

ויש להבין ענין זה ד"גילוי טפח". כלומר, מקודם היה כאן מכוסה טפח. ובא אחד וגילה טפח, אבל כיסה טפחיים. אם כן נעשה עכשיו יותר מכוסה, ממה שהיה מטרם שגילה. שמשמע, שהוא בא ועשה כיסוי יותר גדול משהיה. הלא היה יותר טוב, אם לא היה מגלה את הטפח.

אלא שיש לפרש, זה שבא ואומר "גיליתי טפח וכיסיתי טפחיים", הוא בא ואומר לנו, שיש כאן מקום עיון. היינו, לעיין במה שהוא גילה. היות שאין הדבר צריך להיות גלוי לכולם, רק לאותם הנצרכים לדעת. לכן היה מוכרח לכסות טפחיים. זהו, בכדי לאלו אנשים שאין להם צורך, הם לא יתנו יגיעה, כדי להבין את הענינים. מה שאם כן אלו אנשים שמרגישים, שחסר להם ידיעות אלו לצורך השלמתם, הם יתנו יגיעה, בכדי לגלות את הענין, שהוא כיסה.

ובזה יש לפרש בעניני עבודה, שהיא התעסקותו של אדם בתורה ומצות בכדי להגיע להשלימות, שבגלל זה האדם נברא. ויש להבחין ב' בחינות:
(א) מטרת הבריאה. מטרת הבריאה היא, שהנבראים צריכים להגיע למצב שיקבלו טוב ועונג מה'.

(ב) תיקון הבריאה. תיקון הבריאה הוא, שיגיעו לידי דביקות, הנקראת "השתוות הצורה". היינו, שכל מעשיהם יהיו רק ע"מ להשפיע נחת רוח להבורא. לכן, בזמן שיש איזה גילוי, ואין האדם מוכן לקבל אותו בע"מ להשפיע, אז האדם פוגם בהדבר. לכן מוכרח להיות הכל בהסתר, עד שתהיה ביכולת האדם לקבל אותו בע"מ להשפיע.

לכן בזמן שאומר "גיליתי טפח וכיסיתי טפחיים", הכוונה היא, למי שאין לו צורך להדבר, לא יתן יגיעה לעבוד ולגלות. מה שאם כן אלו אנשים שיש להם צורך, בזמן שאומרים להם "גיליתי טפח וכיסיתי טפחיים", הם כבר מוכנים לעבוד, עד שישגו את הטפח שגילה. כי ה' הוא בעוזרו. שבזמן שהאדם נותן את האתערותא דלתתא, הוא מקבל עזרה מלמעלה.

נמצא, שכן גילה את הדבר למי שראוי להם. ומי הוא הראוי לזה. אלו שנותנים יגיעה. להם מתגלה הטפח, מה שהם גילוי. זאת אומרת, למי שאין לו את הבחינה של תיקון הבריאה, אין הוא יכול לקבל שום דבר ממטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו.

אולם ענין זה של גילוי טפח וכיסוי טפחיים, נוהג גם בזמן ההכנה לעבודה. כלומר, אפילו בתחילה, כשהאדם רוצה להכנס בעבודה, נוהג ענין זה. כי אלה אנשים, שיש להם זכיה משמים, מגלין להם מלמעלה קצת הארה, שמאיר להם. ומתחילים להכנס בעבודה בהתלהבות גדולה בכח גדול.

וזהו מטעם, שקבלו גילוי מלמעלה, ורואים, שעיקר חיים בעולם הזה הוא רוחניות ולא גשמיות. ומרגישים בבטחון, כי עוד מעט הם יזכו להכנס להיכל המלך, ולזכות לדביקות ה', ולטעמי ורזי תורה. וכל זה האדם מרגיש מכח גילוי הטפח, שגילה לו מלמעלה.

אולם אח"כ, כשעבר קצת זמן, היינו כשרואים למעלה, שהאדם כבר התחיל בעבודה דלהשפיע, אז, בכדי שהאדם יזכה מכח עצמו להתקרבות ה', וכמו כן להרגיש עכשיו מהו ענין של התרחקות מקדושה, וזהו בכדי שיבוא לידי הבחנה של "יתרון האור מתוך החושך", אז האדם בא אח"כ לידי מצב של "כיסוי טפחיים". ואין בידי אדם להבין, מדוע בתחילה, כשעוד לא היה יודע מהי עבודה דלהשפיע, היה מאיר לו הרוחניות בבחינת גילוי. ובטח אחר הגילוי הזה, האדם, לפי שכלו, מבין, שהוא היה צריך להתקדם וללכת קדימה. ולבסוף הוא רואה, שעכשיו הוא יותר גרוע, מכפי שהיה מטרם שהתחיל להכנס בעבודה דלהשפיע. ואין האדם יכול לתת תשובות על המצבים האלו.

והתשובה היא כנ"ל, שבכדי שיכנס לעבודה, אז היה מוכרח לתת לו מלמעלה את הגילוי, בכדי שזה יתן לו כח לצאת מהמצב שבו היה נמצא, מטרם שהתחיל בעבודה. וזה נקרא "אתערותא דלעילא". אבל אח"כ לקחו ממנו את הגילוי זה, בכדי שיהיה לו עכשיו מקום לתת את האתערותא דלתתא.

וזה שאומר האר"י הקדוש, שבליל פסח, שאז ה' היה צריך להוציא את עם ישראל ממצרים, נגלה עליהם אור גדול בבחינת אתערותא דלעילא. לכן היו מאירים אז

מוחין דחיה. וכל זה היה מכח אתערותא דלעילא. אבל אח"כ חזרו ונפלו כולם למקומו. היינו, שאח"כ היו עם ישראל צריכים לעבוד בבחינת אתערותא דלתתא, בכדי להמשיך בבחינת גדלות המוחין.

ועל דרך זה יש לפרש כאן, כשהאדם נכנס לעבודה, מגלים לו טפח, היינו שמראים לו מלמעלה איזו הארה, שההארה זו נותנת לו כח לעבוד עבודת ה', שהוא מתחיל להרגיש, שזה הוא המטרה שבגללה האדם נברא בעוה"ז. וההרגשה זו באה לו מכח גילוי מלמעלה, בכדי לתת לו תנופה לעבודת הקודש.

אי לזאת, לאחר כך, שהאדם רואה, שהוא לא מתקדם, אלא הולך אחורה, והוא רחוק עתה אפילו מהמצב שבו היה, מטרם שגילה לו טפח מעבודת הקודש, אז האדם חושב, שזהו מטעם שזרקו אותו מהעבודה.

לכן על האדם לדעת, כי כן היא דרך העבודה, שבכדי להכניס את האדם בעבודה, יש תיקון כזה, הנקרא "אתערותא דלעילא", שזה נותנים לאדם, המסוגל להכנס בעבודת הקודש. היינו, שלאחר כך יהיה האדם מסוגל לעבוד באתערותא דלתתא. כי כלים אמיתיים האדם משיג דוקא ע"י אתערותא דלתתא. לכן נאבד לו אח"כ האור הבטחון, שהיה בתחילת עבודתו.

ובהאמור יש להבחין במה שכתוב "גילוי טפח וכיסוי טפחיים":

(א) תחילת עבודתו היא בבחינת **זומם דקדושה**, היינו רק בבחינת המעשה, ולא חשב על בחינת מחשבה.

ב) **שמגלין לו טפח מלמעלה**. ומתחיל אז להרגיש, שיש עולם חדש. דהיינו, שהוא מרגיש, שאם יתן איזה השתדלות, אז הוא יזכה להכנס להיכל המלך, ויזכה להשגת אלקות. ורואה אז, איך הבטחון שלו כל כך חזק, שיגיע עתה לשלימות אמיתית. וכשהוא מסתכל על שאר אנשים, איך שהם עוסקים בתו"מ בבחינת הדומם, הוא אומר עליהם, שהם בבחינת מעשה בהמה, שעושים בלי דעת, ואין להם שום הרגשה, מה שיש בפנימיות תו"מ. וכל זה בנוי אצלו על סמך שזכה לבחינת גילוי טפח.

ג) שאחר זה, היינו לאחר העבודה, שהתחיל ללכת בבחינת הכוונה, מכח אתערותא דלעילא כנ"ל, הוא בא אח"כ למצב של **וכיסוי טפחיים**. היינו, שהוא בא לידי ירידה. שזהו בכוונה תחילה, בכדי שעתה יתן את האתערותא דלתתא. שדוקא מעבודה זו הוא מקבל כלים להאור.

כלומר, **שאי אפשר להבחין טעם בהאור מטרם שטועמים טעם בחושך**, כמו שכתוב "כיתרון האור מתוך החושך". זאת אומרת, הגם שכל אחד יכול להבחין בין אור לחושך, אבל להנות מהאור, כמו שיכולים להנות, זה אי אפשר. כמו שאנו רואים, שכך הוא בגשמיות.

ואנו צריכים להאמין, שכל זה נמשך מרוחניות בבחינת "ענף ושורש". כדוגמת מה שאנו רואים בעצמנו. אנו ברוך ה' הולכים על רגלינו וממשמשים בידנו. והגם שאנו שבעי רצון מזה שאנחנו בריאים, אבל יחד עם זה, אין אנו יכולים להוציא שמחה, מזה שאנו ברוך ה' בריאים.

אולם אם אנחנו נכנס לבית חולים, ששם נמצאים אנשים משותקים, אחד על רגל ואחד על ידיים. ואם יכנס מי שהוא, ויתן להם סגולה, שהם יחזרו לבריאותם, והם יוכלו לשמש עם הידים ורגלים שלהם, איזו שמחה תהיה להם, מזה שהם בריאים.

נמצא, החושך הזה, מה שהם סובלים, שאין הם מסוגלים לשמש עם ידיהם ורגליהם, זה הוא הגורם להם את השמחה. וזהו "כיתרון האור מתוך החושך". וברוחניות אין הענין שהאור יוסיף להם רק שמחה. כי אנו צריכים לדעת, כי ברוחניות השמחה היא רק משמשת להשגת האור, היינו שהשמחה היא לבוש לרוח ה'.

כלומר, כי ענין השגת אלקות מתלבש בהרבה שמות. ובאופן כללי נקראת זה בשם **אור תורה או חכמה**. כלומר, שאין ענין תענוג רוחני הוא הנאה בלבד, אלא שזה ענין גילוי שמותיו של הקב"ה. וזה זוכים על ידי החסרון, הנקרא "כלים וצורך". לכן אנו צריכים לאתערותא דלתתא, כי דוקא ע"י עבודה שלנו בתו"מ, משיגים אלו הכלים, הנקראים "צורך לאור התורה".

לכן האדם צריך להיות זהיר, שלא להתפעל, מזה שהוא מקבל ירידות. היות שמזה האדם לומד, איך להעריך את החשיבות של התקרבות ה', כנ"ל בבחינת "כיתרון האור מתוך החושך". נמצא, לפי זה יהיה הפירוש "גילוי טפח וכיסוי טפחיים" בעבודה, היינו כנ"ל, שיש להבחין ג' בחינות בעבודה, עד שמגיעים לבחינת דביקות ה':

א) כשהוא בבחינת **דומם דקדושה**, היינו שעובד רק בבחינת המעשה, המכונה **קו אחד**.

ב) כשמגלים לו טפח, היינו שמלמעלה מראים לו בבחינת אור מקיף, מה **שיש להשיג בענין אלקות**. ומקבל ע"י זה בחינת בטחון, ששיג השגות גדולות. שיבין, שבגלל זה כדאי לחיות, ולא יהיו החיים שלו כמו כל בני העולם, שחיים בלי תכלית.

ג) ואח"כ הוא בא למצב הג', שהוא בחינת **ירידה**, כנ"ל. שרוצים ממנו, שהוא יגלה בחינת האתערותא דלתתא. והמצב הזה נקרא "מכסה טפחיים". היינו, לא די שנתכסה ממנו המצב של הגילוי, אלא שנתכסה ממנו עתה גם המצב של בחינת הדומם. היינו, שקשה לו עכשיו לעסוק בתו"מ אפילו בבחינת המעשה בלי כוונה. נמצא, שיש לו עתה ב' כיסויים:

א) של מצב הגילוי טפח,

ב) גם המצב של בחינת הדומם, שהיה אז עוסק בתו"מ בהתלהבות, גם המצב הזה נעלם ממנו. וכל זה למה. היינו, למה צריכים עכשיו, שיהיה מכוסה יותר, אפילו מבחינת מצב הא', הנקרא בחינת "דומם דקדושה". התשובה היא, בכדי שהוא לא יהיה עכשיו מסתפק במועט, וישאר בבחינת הדומם. נמצא, שכל הגילוי טפח היה בחינם. היינו, שלא עשה שום פעולה להתקרבות לה'. מה שאם כן כי עתה אין בידו לעשות שום דבר, אלא בכפיה אצלו, אז הוא מוכרח לחשוב ולמצוא עצות, איך שיהיה בידו שוב לעבוד את עבודת הקודש, לכן מוכרח להיות עכשיו מכוסה טפחיים.

אולם האדם צריך להיות זהיר, שלא לזלזל בעבודת הכפיה, אף על פי שבזמן הכפיה, אין הגוף מוציא שום טעם בעבודה זו. וענין הכפיה יכולים ללמוד את החשיבות של העבודה הזו. כמו שאנו מבינים ורואים, איך שהעולם מתנהג בענייני הגשמיים.

ניקח לדוגמא, אכילה, שהוא דבר הנוהג בין בגדולים ובין בקטנים. ויש בזה ענין אהבה וענין יראה, היינו יראת העונש. אנו רואים, שיש ילדים קטנים שלא רוצים לאכול. מה עושים ההורים. לפעמים ההורים מספרים לילדים סיפורים יפים, בכדי שהילדים יאכלו. והיות שהילדים רוצים לשמוע סיפורים יפים, הם אוכלים. ולפעמים, שאין סבלנות לההורים, אז ההורים מרביצים להילדים, שיאכלו. ולפעמים יש, שאין להאדם בעצמו תאבון לאכול, הוא כופה את עצמו לאכול, גם כן מטעם יראה. היינו, שהאדם מפחד, שאם הוא לא יאכל כמה ימים, לא יהיה לו אח"כ כח, ויהיה חלש. ואף אם יאריך זמן ולא יאכל, הוא יכול למות. נמצא, שהוא אוכל בכפיה, היינו מחמת יראה. ואף אחד לא יגיד, שלא עושה יפה, בזה שהוא אוכל בכפיה. הגם שבטח היה יותר טוב, אם הוא היה אוכל מאהבה. אבל טוב אם הוא על כל פנים יכול לאכול בכפיה. אבל אדם בריא, ויש לפעמים, שהוא צריך לאכול מאיזו סיבה שהיא יותר מאוחר, הוא אוכל אז מאהבה. עד כדי כך, שיש לפעמים, שהוא מצטער, מדוע כשהוא מתחיל לאכול, אז אהבה מסתלקת ממנו.

כלומר, בשיעור שמתחיל לאכול, אחרי כל מה שהוא אוכל מעט, בשיעור זה נאבדת לו את האהבה לאכילה, מטעם שהשביעה מגרשת את האהבה מהסעודה. אבל ברור הוא לכל, שהאדם מוכרח לאכול, בין מטעם אהבה ובין מטעם יראה.

אותו דבר נוהג בעבודת ה', שהמעשים שהאדם עושה, שהוא מקיים תורה ומצות, גם כאן נוהג ענין של אהבה ויראה. כלומר, שלפעמים אדם נהנה מזה שהוא עוסק בתו"מ. ויש לו מזה מצב רוח מרומם, ולא חשוב הסיבות. זאת אומרת, שיש להאדם מצב רוח טוב, מזה שמקיים תו"מ, כי ע"י זה הוא יקבל אח"כ שכר, הנקרא "שלא לשמה".

או סיבה אחרת. היינו, שהוא שמת, בזה שהוא משמש את המלך. שיש להפריד את הסיבות מן המעשים. כלומר, מתחשבים מהרגשת האדם, ולא מהסיבה שהביאה לו את ההרגשה.

כלומר, זה שהאדם הוא בשמחה, הנקרא ש"עובד מאהבה". היינו, שיקבל שכר אח"כ. מזה הוא שמח. או שהוא שמח, מזה שהוא משמש את המלך, קודם כל הוא שמח. וזה נקרא ש"עובד מאהבה".

ויש לפעמים שהאדם עובד מיראה. היינו, שהוא מפחד, שיקבל עונשים בעוה"ז, או שיקבל עונשים בעולם הבא. שאז אין האדם שומח בזה, כי הוא עושה הכל על דרך הכפיה. ש"כפיה" נקרא, שהאדם היה יותר שבע רצון, אם דבר זה לא היה בעולם, וממילא לא היה מקבל עונש עבור זה.

ובהאמור אנו רואים, שהמעשים פועלים על הגוף בגשמיות, אפילו שעושים אותם מחמת יראה, היינו על דרך הכפיה. ומזה אנו צריכים ללמוד ולהאמין, שכך הוא גם בעבודה. היינו, אפילו דרך הכפיה. זאת אומרת, אפילו שאין האדם מוציא שום טעם בתורה ותפלה, שיעשה זה בבחינת הכפיה, כי "המעשה עושה את שלו". כמו במעשה הגשמי, שעושה פעולה על דרך הכפיה, הדבר פועל בין לטוב ובין לרע, אפילו שהוא עושה על דרך הכפיה. כן הוא בעבודה, שאפילו שהוא מקיים תו"מ על דרך הכפיה, היא עושה פעולה בהאדם.

אולם בטח יש הבדל בעבודה, אם הוא עושה מחמת אהבה, או שעשה מחמת יראה. אבל יש לדעת כנ"ל, שגם בבחינת עבודה, שעושה מחמת אהבה. יש להבחין, בין שהוא עושה מחמת אהבה, והוא אומר "היות שהבורא צריך אותי, שאני אקיים תו"מ, ולי אין שום חסרון, שאגיד, שזהו לצורך עצמי אני מקיים את התו"מ". היות שאומר, שאין הוא רואה לאיזה צורך הוא צריך לעשותם. כי אומר "מה יתן לי, זה שאני מקיים את התו"מ".

אלא שהאדם מאמין בשכר, שיקבל עבור זה. מסיבה זו הוא מקיים תו"מ. וזה לפי הכלל, שמי שצריך איזה דבר, שיתנו לו לצורכו, הוא צריך לשלם, לכן הוא עושה מאהבה, שבודאי ה' ישלם שכרו תמורת עבודתו.

מה שאם כן, אם האדם מקיים תו"מ, מטעם שתורה ומצות יתקן את האדם. היינו, שהאדם מרגיש, שהוא צריך תיקון. וזהו כמו שאמרו חז"ל "אמר הקב"ה, בראתי יצר הרע, בראתי תורה תבלין".

נמצא, שהאדם צריך לקיים תו"מ בשביל עצמו, בטח שאי אפשר לבקש מה',

שישלם לו עבור קיום תו"מ, היות שאינו מקיים תו"מ לתועלת ה', כי ה' אינו נצרך שתחתונים יקיימו תו"מ בשביל הבורא, אלא שזה לתועלת האדם. נמצא, שהוא עובד מאהבה, בגלל שע"י זה האדם יהיה אדם השלם, היינו אדם מתוקן, אז בטח שאין שום שייכות לומר, שה' יתן לו שכר תמורת עבודתו בקיום תו"מ. נמצא, שהוא מקיים תו"מ מחמת אהבה, אינו אהבה שלו מחמת שיקבל אח"כ שכר. אלא הוא מודה ומשבח לה', עבור זה שנתן לו תרופה לתיקון הגוף. כמו בגשמיות, שמי שנותן איזו רפואה למי שהוא, אז המקבל הרפואה הוא נותן שכר להרופא. ולא שהרופא משלם שכר להחולה, עבור שהחולה מקבל את הרפואה. אולם יש לשאול, איזה רע יש באדם, שצריכים לתקנו ע"י קיום תו"מ. כלומר, שבלי תו"מ הוא ישאר עם הרע שלו, ויהיה לו רע. אחרת, מה איכפת לו, אם הוא ישאר עם הרע, שיש בו. שמשמע, שמוכרח להוציא הרע שבאדם. אחרת האדם יסבול מהרע, ולא יהיה בידו מציאות, איך להתקיים בעולם, ויהיה מוכרח למות. אלא בסגולת תו"מ הרע יעבור ממנו, ואז יהיה לו חיים טובים, ושלוש בית. התשובה היא, הרצון לקבל, שעמו נברא האדם. והרצון הזה הוא דואג לתועלת עצמו. ולתועלת הזולת אין לו שום הרגשה והשגה מהו. והאדם יכול להבין לעבוד לתועלת הזולת, רק בזמן שע"י זה הרצון לקבל לתועלת עצמו ירויח מזה, שזה מכונה "המשפיע בע"מ לקבל".

לכן הולכים אנשים לעבוד, יהודים אצל גויים, וגויים אצל יהודים. והכל לפי התמורה, שיקבל הרצון לקבל לעצמו. אבל ממש לתועלת הזולת, אין להאדם שום הרגשה, שיכול להיות דבר כזה במציאות. ודבר זה האדם יכול רק להאמין, שיש דבר כזה "לעבוד לטובת הזולת". אבל יש לשאול, ובאמת בשביל מה האדם צריך לעבוד לתועלת הזולת.

על זה באה התשובה, שיש כאן ענין מטרת הבריאה ותיקון הבריאה. מטרת הבריאה היא, שרצונו להטיב לנבראיו. היינו שהנבראים יקבלו טוב ועונג. לכן שם הכללי של הבורא הוא "טוב ומטיב". רק שהיה תיקון, בכדי שלא תהיה בושה, בעת קבלת הטוב, לכן צריך האדם לקבל בע"מ להשפיע. והיות שהאדם נברא עם טבע "לקבל" ולא עם רצון "להשפיע", לכן האדם צריך לתקן עצמו, שיהיה בידו לעשות בע"מ להשפיע.

ומטרים שיש לו הרצון הזה, הוא נשאר בעירום וחסר כל, מטעם שינוי צורה בין הבורא להנבראים. וזה נקרא "רע". היינו, הרצון לקבל לעצמו, היינו, שאם לא יתקן אותו בע"מ להשפיע, הוא ישאר בחושך. לכן האדם צריך לקיים תו"מ, בכדי לתקן את הרע שלו, ושיקבל טבע שני, שהוא בע"מ להשפיע. נמצא, שהאדם מקיים תו"מ לתועלת עצמו. כלומר, שבקיום תו"מ, שהיא בחינת תבלין, הוא יבוא לבחינת מטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו.

ובזה יזכה האדם ל"שלוש בית". כי "בית" נקרא לבו של אדם. כמו שכתוב בזה"ק, שאומר "דירה נאה זה לביה". והיות לבו של אדם אינו שלום עם הבורא, היות שיש להאדם טענות להבורא, מדוע הבורא לא ממלא להאדם כל משאלותיו. והסיבה היא "מטעם שינוי צורה. לכן כשהאדם מתקן עצמו בע"מ להשפיע, אז הוא

מקבל את הטוב ועונג מהי. אז נעשה שלום. וזה נקרא "שלום בית".

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהי המתנה שהאדם מבקש מה'

מאמר כ"ב, תשמ"ז
ספר במדבר

בזה"ק פנחס (דף ס"ג ובהסולם אות ק"פ) כתוב שם וזה לשונו "כתוב, הושע עבדך אתה אלקי שמח נפש עבדך תנה עוזך לעבדך. ג' פעמים נעשה דוד עבד בתהלה הזו, שהוא כנגד ג' פעמים שהעמידו בעלי המשנה, שהאדם צריך להיות עבד בתפלה. בברכות ראשונות, צריך להיות כעבד המסדר שבחים לפני רבו. באמצעות, כעבד המבקש מתנה מרבו. בברכות אחרונות, כעבד המודה לפני רבו על המתנה שקבל ממנו, והולך לו".

ויש להבין, למה המשילו את תפלת האדם לעבד, המקבל מתנה מרבו, ולא לצדקה או לשאר דברים. מה בא זה ללמדנו בדרך העבודה. ידוע הוא, שמצד הבורא בא לנו באופן ישר ב' דברים:

(א) האור.

(ב) הכלי לקבל האור.

א' היינו שלמדנו, שמטרת הבריאה היא רצונו להטיב לנבראיו. נמצא לפי זה, שהבורא מצד עצמו בלי התעוררות של התחתונים רצה להטיב לנבראים, שעדיין לא היו נבראים בעולם, שיקבל מהם התעוררות. וזה נבחן, שהאור בא מצד הבורא ואין להתחתון שום יד בזה.

ב' הבורא ברא יש מאין, כלי, הנקרא "רצון והשתוקקות לקבל הנאה ותענוג". זאת אומרת, מה שאנו רואים בבחינת "ממעשיך הכרונך", כלומר שאנו מדברים רק ממה שאנו רואים מה שיש בטבע הבריאה. ואנו רואים, שאי אפשר להנות משום דבר, שיהיה מה שיהיה, לא חשוב, אלא אם כן שיש השתוקקות להדבר. ומשום זה למדנו, שמצד האור שברא את הכלי הזה, הנקרא "רצון לקבל", עבר עליו ד' בחינות, היינו ד' שלבים עד שהרצון לקבל, קבל גמר צורה של השתוקקות. והכלי הזה, לאחר שהאור ברא את הכלי, קבל את הטוב והעונג, מה שהיה ברצונו לתת. וב' דברים הנ"ל, היינו האור והכלי, מתייחסים להבורא. ומבחינה זו אנו לומדים, היתה שלימות גמורה, שאין על זה מה להוסיף.

אלא אח"כ נולד דבר חדש, מה שאנו מיחסים זה להנברא ולא להבורא. כלומר, שענין נתינה אנו מיחסים להבורא, שהוא המשפיע, כי רצונו הוא להטיב לנבראיו, שהוא לתת להנבראים כל טוב ולא לקבל מהם שום דבר. מה שאם כן אח"כ נעשה דבר חדש, כמו שכתוב בתע"ס (חלק א'), שהמקבל הראשון, הנקרא "מלכות דא"ס", השתוקקה לבחינת קישוט, הנקרא "קישוט בנקודת הרצון", שתהיה לה השתוות הצורה, המכונה "דביקות".

ומסיבה זו נעשה הצמצום. כלומר, שמעטה רצונה לקבל על כלי, הנקרא "רצון לקבל", וממילא נסתלק האור.

והמלכות המציאה כלי חדש, הנקרא "רצון להשפיע". כלומר, שלא לקבל הנאה ותענוג כפי מדת השתוקקות להאור, אלא לפי מדת הרצון להשפיע שלה. זאת אומרת, כי המלכות עשתה חשבון, כמה אחוזים מהשפע היא יכולה לקבל על הכוונה דלהשפיע. ועל החלק, שאם היא תקבל, יהיה בעמ"נ לקבל, את זה היא לא תקבל.

נמצא, הכלי הזה, מה שהתחתון נותן, זה אנו מיחסים להתחתון. כי הכלים דעליון, מה שהעליון עשה, בכדי שהתחתון תהיה לו האפשרות להנות מהאור, הוא רק הרצון לקבל. והכלי הזה אף פעם לא יתבטל, כי מה שהבורא ברא הוא מוכרח להתקיים בתמידות.

אלא התחתון יכול רק להוסיף על הכלי של הבורא. וזהו כמו שכתוב "אשר ברא אלקים לעשות", שפירושו, אלקים ברא את הכלי, הנקרא "רצון לקבל תענוג". והאדם צריך להוסיף עליו תיקון, המכונה "הכוונה בעמ"נ להשפיע", כנ"ל, שמלכות דאין סוף קישטה עצמה בנקודת הרצון, שפירושו, שהקישוט שלה היה במה שנתנה על הרצון לקבל כוונה בעמ"נ להשפיע.

שם, במלכות דאין סוף, היה רק שורש. וממנה נמשך להתחתונים, שכבר אסור לקבל בעמ"נ לקבל, כפי הכלל "מה שהוא רצון בעליון, נעשה חוק מחויב בתחתון". ומבחינה זו נמשכה עד שנולדה בחינת ס"א, שהיא ההיפך מהקדושה. שבהקדושה נוהג רק ענין של רצון להשפיע, שהוא בחינת דביקות, מה שאם כן אלו שרוצים לקבל בעמ"נ לקבל, הם נעשים מרוחקים ונפרדים מחיי החיים. ומשום זה אמרו בזה"ק "רשעים בחיים נקראים מתים", שאמרו את הפסוק "וחסד לאומים חטאת" על הרשעים, "כל טובו דעובדין לגרמייהו עובדין".

ובהאמור יוצא, **באופן ישר** הבורא נותן ב' דברים :

- הטוב והעונג.
- הרצון להשתוקק לתענוגים.

אבל **באופן בלתי ישר** נמשכת מהבורא בחינת אי נעימות, הנקראת בחינת "בושה". זאת אומרת, שרצון הבורא הוא, שהתחתון יקבל הנאה ולא יסורים. אבל באופן **בלתי ישר**, היינו שאין העליון, המשפיע, רוצה שהתחתון ירגיש בחינת בושה בעת קבלת הנאה.

ולכן נעשה בשביל זה תיקון הצמצום כנ"ל, שמסיבת הצמצום אין השפע בא לכלים מה שהבורא עשה, אלא אם כן שהנברא עשה תיקון על הכלי, שהוא הכוונה דעמ"נ להשפיע. ואם אין לאדם כלי זה, האדם נשאר בחושך בלי אור, והשם טוב ומטיב נסתר ממנו, מסיבת שאין לו הכלים המתאימים לקבלת השפע, המכונה "השתוות הצורה".

נמצא, שכל החידוש שנעשה אחר הצמצום הוא, שרק הכוונה דהשפעה חסרה, אבל

השתי בחינות, שהיו נמשכות מלפני הצמצום, לא נשתנו. כלומר, הן בבחינה א', שהיא רצונו להטיב, לא נעשה שנוי חס ושלום. אלא גם לאחר צמצום הוא גם כן רוצה לתת טוב ועונג. והן בבחינה ב', שהיא הרצון לקבל, גם כן לא קבלה שינוי. אלא כמו שלומדים, שברוחניות אין שינויים אלא רק הוספות, נמצא, שלאחר הצמצום אי אפשר לקבל שום שפע עליון, אם לא מוסיפים על הרצון לקבל כוונה דעל מנת להשפיע. וזאת היא כל עבודה שלנו בתו"מ לזכות לכלים דהשפעה.

ועל זה אמרו חז"ל (קדושין ל') "בראתי יצה"ר בראתי תורה תבלין". וכידוע שהרצון לקבל נקרא "יצה"ר", מסיבת שהוא גורם להיות מרוחק מה', היות שהוא בשינוי צורה מה'. שהקב"ה, כוונתו להשפיע, מה שאם כן היצה"ר, הוא אך ורק לקבל. ומסיבה זו כל הטוב והעונג שבמחשבת הבריאה נסתר ממנו.

אולם איך יכולים להשיג כלים אלו, היות שזהו נגד הטבע שלנו.

התשובה, בשביל זה ניתן לנו תו"מ, שעל ידיהם נוכל להשיג הכלים אלו. אבל מדוע לא כולם זוכים ע"י תו"מ להכלים דהשפעה. והטעם הוא, כידוע שאין אור בלי כלי. נמצא, שאם אין האדם יודע מאה אחוז שרק כלים אלו חסר לנו, אין לו עדיין כלים אמיתיים, כלומר אין לו צורך לכלים אלה. נמצא, האור שישנו בתו"מ, שסגולתו הוא לסייע להאדם, שישג הכלים אלו, אבל אין לו צורך אמיתי, שיתנו לו הכלים הללו.

ואם נסתכל קצת פנימה, כלומר שאם נעשה בדיקה יסודית באלו שמקיימים תורה ומצוות, אם הם רוצים שיתנו להם הכלים דהשפעה, והם רוצים לתת תמורתם את הרצון לקבל, יהיה מאלו העובדים רוב גדול, שיגידו שהם מוותרים על זה, אלא שרוצים לקיים תו"מ בעמ"נ לקבל. נמצא, שאין להם צורך לכלים דהשפעה. לכן איך יכולים לומר, שהתו"מ, בזה שהם מתייגעים, יתנו להם שכר דבר שאין להם צורך בהם. אלא אדרבא, הם מפחדים אם חס ושלום יפסידו את הכלי קבלה, הנקרא "אהבה עצמית".

וזהו כמו שאומר הרמב"ם (בסוף הלכות תשובה) וזה לשונו "ואמרו חכמים, לעולם יעסוק אדם בתורה ואפילו שלא לשמה, שמתוך שלה לשמה בא לשמה. לפיכך, כשמלמדין את הקטנים, ואת הנשים, וכלל עמי הארץ, אין מלמדין אותן, אלא לעבוד מיראה, וכדי לקבל שכר. עד שתרבה דעתן ויתחכמו חכמה יתירה, מגלים להם רז זה מעט מעט, ומרגילין אותן לענין זה בנחת, עד ששיגוהו ויעבדוהו מאהבה".

ובהאמור יוצא, שהאדם צריך להשתוקק להשיג כלים דהשפעה. והגם שהוא רואה, שהרצון לקבל לא מסכים לזה, היינו שלא נותן לו להתפלל, שהי' יתן לו הכלים האלו, **גם על זה מוכרח האדם להתפלל לה', שיתן לו רצון, שכן יבין את הנחיצות שיש בהכלים האלו, ומבקש מה', שיהיה הכח להתגבר על רצון הגוף, במה שהוא רוצה להישאר דוקא בכלים דקבלה. ולא עוד, אלא בזמן שהוא רואה, שמדבר זה יכול לצמוח רצון, שהאדם ירצה אח"כ לבוא לכלים דהשפעה, תיכף הוא מרגיש את זה ומתחיל על המקום להתנגד.**

אולם לא בקלות האדם רואה, שהוא לא יכול לעבוד בעמ"נ להשפיע. אלא שהאדם

חושב, עכשיו עוד אין לו רצון להשפיע, אבל מתי שירצה לעבוד בעמ"נ להשפיע, הבחירה בידו, היינו שתהיה לו היכולת לעבוד בעמ"נ להשפיע. הידיעה הזו, מה שחושב, נותנת לו הרגעה, שלא להתפעל מזה שלא עוסק בעבודה דהשפעה, מטעם, מתי שירצה זה הוא בידו. אי לזאת, אין הוא דואג על זה.

אבל האמת היא, כי זה לא בידי אדם, מטעם שהוא נגד הטבע של אדם. ועל זה אמרו חז"ל "יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, ואלמלא אין הקב"ה עוזרו, אינו יכול לו". אמנם בכדי לקבל עזרה, האדם צריך לראות ולהשתדל, שיהיה לו צורך לעזרתו יתברך. לכן אמרו "הבא לטהר", ואח"כ הקב"ה עוזרו.

ושאלנו, מדוע האדם צריך להתחיל בעבודה ורק אח"כ הקב"ה נותן לו עזרה. למה אין הקב"ה נותן לו הכח הזה תיכף, כלומר שאפילו האדם לא מבקש עזרה, יתן לו העזרה תיכף משהתחיל בעבודת ה'. אלא כנ"ל, לפי הכלל "אין אור בלי כלי", לכן אדם צריך להתחיל וכשאדם רואה שאינו יכול, נמצא שיש לו אז צורך, שה' יעזור לו. לכן דוקא כשהאדם התחיל בעבודה, ורואה שלא יכול במצב הזה, הוא מקבל כלי, שה' ישפיע לו הכח הזה, הנקרא "רצון להשפיע".

אולם, בדרך כלל שהאדם מתחיל בעבודה דלהשפיע, ורואה שקשה לו, ורואה שלפי דעתו הוא כבר בקש מה' הרבה פעמים שיעזור לו, ולא קבל שום עזרה, האדם בורח אז מהמערכה, ואומר, שהעבודה זו לא בשבילו. ובאמת, דוקא במקום זה, שבא לידי החלטה שזה קשה מצד עצמו, אלא שרק ה' יכול לעזור, והאדם צריך אז לבטוח בה', שה' כן יעזור לו, אלא שעוד לא נגמרה הכלי, היינו הצורך לעזרתו יתברך, וכל פעם שמבקש עזרה, הגם שהוא עוד לא מרגיש את עזרתו יתברך, צריכים להאמין למעלה מהדעת, שה' כן עוזרו, אלא האדם עוד לא צריך לראות, בכדי שהאדם יגלה את הצורך האמיתי להדבר.

ובהאמור יש לפרש מה שכתוב "כי ישרים דרכי ה', צדיקים ילכו בה, ופושעים יכשלו במ". פירוש, ממש בנקודה זו, שאדם בא לידי החלטה, שאין זה בידי אדם להגיע לכלים דהשפעה, היות שרואה, שאין שום אבר בגופו של אדם שיסכים לזה, אל כן הוא בא עתה לנקודת של אמת. והיה צריך עכשיו לתת תפלה אמיתית, שה' יעזור לו. ובטח הוא היה מקבל את העזרה מה', מה שהקב"ה יושב ומצפה, שהאדם יתן לו הכלי, היינו הצורך לזה. ודוקא כאן האדם בורח ממצב הזה, שדוקא עכשיו הוא המקום, שיכולה לבוא אליו העזרה. והוא בורח מהמערכה, והוא נקרא על זה "פושע".

מה שאם כן צדיק, הוא לא מתייאש, שדוקא עכשיו הוא זוכה לכלים דהשפעה. נמצא, באותו מקום ש"צדיקים ילכו", היינו שמקבלים עליה בדרגה, ממש באותו מקום "פושעים יכשלו במ", דוקא במקום הזה שצריכים לקבל העזרה, הם נכשלים ובורחים מהמערכה.

היוצא מכל הנ"ל, שהאדם צריך לבקש נתינה מה', כלומר שהקב"ה יתן לו במתנה את הכלים דהשפעה, כדוגמת שנתן לו את הכלי, הנקרא "רצון לקבל". זאת אומרת, שמצד אחד אנו אומרים, שהקב"ה נתן את הכלי ואת האור, כלומר הן הרצון וההשתוקקות לקבלת

התענוג, והן התענוג. ורק על ההוספה על הכלי, שהוא הרצון להשפיע, את זה מיחסים להנבראים, כנ"ל "אשר ברא אלקים לעשות", שהפירוש "אשר ברא" הכוונה על הרצון לקבל, הנקרא "ברא", שהוא דבר "יש מאין", הנקרא "בריאה". על זה האדם צריך לעשות עליו כוונה בעמ"נ להשפיע. משמע שזה ממש שייך להנבראים ולא להבורא.

אולם האמת היא, שגם הכלי הזה, הנקרא "הוספה", גם זה הבורא צריך לתת. ומה שאנו אומרים, שזה שייך להנבראים, הכוונה שהאדם צריך לבקש מהבורא, שיתן לו הכלי זה, הנקרא "כוונה דלהשפיע". כלומר, שרק החסרון, שחסר לו רצון להשפיע, זה צריך התחתון להשתדל שיהיה לו. מה שאין כן רצון לקבל, לא שייך לומר, שיש על זה התעוררות של תחתונים, היות אם עדיין הרצון לקבל אינו בעולם, מי יבקש שיתנו לו רצון שירצה לקבל תענוג. כי אי אפשר לומר, שמטרם שנולד האדם, הוא רוצה משהו. לכן אומרים, הרצון לקבל שייך כולו להבורא.

מה שאם כן לאחר שנולד הרצון לקבל תענוגים, אז בא הזמן, שהאדם ירגיש, שהרצון לקבל הזה, בלי הוספה, אלא כמו שהוא בא מצד הטבע, הוא רע. מסיבת שעל הרצון הזה לא יכול לקבל תענוגים אמיתיים, אלא רק מבחינת "נהירו דקיק", שהבורא נתן להקליפות שלא יתבטלו. וכשהאדם מגיע לידיעה זו, אז הוא מקבל צורך, שתהיה בידו היכולת לכוון בעמ"נ להשפיע. ומטרם שיש לו הצורך הזה, אי אפשר לתת לו הכלי, כנ"ל, כלומר, ש"אין אור בלי כלי". וכלי נקרא "צורך חסרון", והחסרון הזה אינו ניכר שיהיה חסרון, אלא בתנאי שיש לו יסורים וכאבים, מזה שהוא צריך להדבר ואין לו.

וסתם חסרון זה שאדם רואה, שאין לו את הדבר, שהוא מבין שחסר לו. אבל אם הוא יודע שיכול לחיות בלי זה, עוד לא יכולים לומר עליו, שהוא בעל חסרון אמיתי. אלא חסרון אמיתי נקרא, אם הוא יודע, שבלי זה שהוא מרגיש שחסר לו, אינו יכול להמשיך בחיים. זה נקרא צורך אמיתי.

כמו כן בעבודה, יש הרבה פעמים שהאדם יודע ומבין ומרגיש, שחסר לו את ענין של רצון להשפיע. ומבקש מה', שיתן לו את היכולת, שיוכל להתגבר על הגוף, הנקרא "רצון לקבל". והוא יודע בעצמו, שכבר ביקש מה' כמה פעמים, וה' לא רוצה לשמוע בקולו. ודבר זה, מה שהוא רואה, שעוד לא קבל הכח הזה מה', זה דוחה אותו, שאין לו כח עוד הפעם לבקש מה', שיתן לו מבוקשו, היות שהוא רואה, שאין ה' שומע בקולו, ולכן אין לו עוד מקום שיוכל להתפלל לה'.

אולם האמת, צריכים לומר כנ"ל, שעדיין אין להאדם צורך אמיתי שה' יעזור לו. כי הצורך שיש להאדם, שהוא רואה, שאין באפשרותו לכוון בעמ"נ להשפיע, עוד אין זה נקרא צורך אמיתי. אלא כנ"ל, צורך אמיתי נקרא, שהוא רואה, שאם לא יהיה לו זה שחסר לו, אין לו זכות קיום בעולם. זה נקרא חסרון אמיתי.

ולכן בזמן שהאדם בא לידי הכרה, שאם לא ישיג את הרצון להשפיע, הוא נפרד מהקדושה, ואין לו שום תקוה שיוכל לזכות איזה פעם לרוחניות, הנקרא "דביקות בה'",

אלא כל זמן שהוא שקוע באהבה עצמית, אין לו שום סיכויים להכנס לקדושה, אלא שישאר בהקליפות, וכאב לו זה, ואומר "אם כן, טוב לי מותי מחיי", זה נקרא צורך אמיתי. ואז כשהאדם נותן תפלה, שה' יתן לו את הכלים דהשפעה, זה נקרא צורך אמיתי, ורק זה אנו יכולים ליחס להתחוננים, כלומר החסרון, שחסר לו כלים דהשפעה. זה נקרא "כלי", היינו צורך.

והמילוי על זה, היינו הרצון להשפיע, זה שייך לה'. כלומר, כמו שה' נתן הכלי הראשון, שהוא "הרצון לקבל", כמו כן הוא נותן את הכלי, הנקרא "רצון להשפיע". וכל החידוש הוא בין כלי הראשון, הנקרא "רצון לקבל", לכלי, הנקרא "הרצון להשפיע", שכלי הראשון היה בלי התעוררות התחונן, כנ"ל כי מטרם שנולד מי יבקש. אלא אח"כ, כשנולד הרצון לקבל, אז החל להרגיש את מה שהרצון לקבל הזה גורם לו. וכפי הבנת הצורך לכלים דהשפעה, כך מתעורר האדם להרגיש את הצורך. ורק הצורך לכלים דהשפעה אנו מיחסים להנבראים.

ובהאמור נוכל לפרש מה שאנו אומרים ומבקשים "ומאוצר מתנת חנם חנני". ולכאורה קשה להבין זה, הלא אנו צריכים לעבוד את ה' שלא על מנת לקבל שכר, ומכל שכן שלא לבקש מתנת חנם. ומדוע כתוב (תפלת "יהי רצון" לפני אמירת תהילים) "ומאוצר מתנת חנם חנני".

אלא הפירוש הוא, תן לנו מתנה של חנם, חנני. כלומר, תן לנו המתנה הכלי של השפעה, כמו שנתת לנו הכלי של רצון לקבל. אנו מבקשים ממך, היות שאנו מרגישים את הצורך של הכלי דהשפעה. ומהו הכלי דהשפעה, שנוכל לעבוד בחינם בלי שום שכר, אלא כל עבודתינו תהיה אך ורק להשפיע. כלומר, כמו הכלי הראשון, הנקרא "רצון לקבל", אין האדם יכול לעבוד אלא רק בשכר, והכלי הזה נקרא "כלי חדש", שהוא בריאה חדשה, מה שלא היה לפני שבראה.

ותן לנו עכשיו כלי, היינו רצון מהאוצר שלך. ומהו הרצון להשפיע. זה היה גם מקודם שברא את הרצון לקבל, כי הרצון להשפיע הוא סיבה להרצון לקבל. שהרצון להשפיע נקרא "יש מיש", מה שאם כן רצון לקבל נקרא "יש מאין", היות כידוע שרצון לקבל אינו שייך בבורא, "דמי ומי יקבל". לכן אנו מבקשים "ומאוצר מתנת חנם", כלומר מהאוצר שלך, שיש לך רצון להשפיע, בחנם אתה משפיע את הרצון הזה, תן לנו, שגם אנחנו נוכל לעבוד בחינם בלי קבלת שכר.

ובזה יובן מה ששאלנו, איך אנו מבקשים, שה' יתן לנו מתנת חנם. והפירוש יהיה, שאנו מבקשים מהקב"ה, שהוא יתן לנו, שאנו נוכל לעבוד אותו בחינם. זאת אומרת, הכלי דהשפעה שהאדם מקבל, הכלי זה נקרא "מתנת חנם". נמצא לפי זה, מהי המתנה שהאדם צריך לבקש מה', שיתן לו. ושאלנו, איך שייך לבקש מתנות. הלא ידוע שמבקשים צדקה, אבל מתנה, מי הוא שמבקש מתנות. ודרך העולם היא, את מי שאוהבים נותנים לו מתנות.

התשובה היא, היות שהאדם רוצה לאהוב את ה', והיות שהרצון לקבל הוא המפריע, לכן האדם מבקש מתנה זו, הנקרא "כלי דהשפעה", שע"י המתנה הזו שיקבל מה', האדם יזכה

לאהבת ה' ולא לאהבה עצמית. לכן נקרא זה "מתנה", ואת זה מוטל על האדם לבקש.

וזהו ששאלנו, איזו מתנה האדם צריך לבקש מהקב"ה, ושזה מותר לבקש, ועל הביקוש הזה עומדת העבודה שלנו בתו"מ, שע"י קיומם נקבל צורך לביקוש הזה, שנבין "כי הם חיינו ואורך ימינו". הצורך הזה שחסרה לנו דביקות בה', הנקרא "השתוות הצורה", שע"י זה יכולים להיות דבוקים בחיי החיים. ואם חס ושלום לא נזכה לדביקות, ונשאר באהבה עצמית, ממילא נפרדים מחיי החיים, שזה ענין "רשעים בחייהם נקראים מתים" מחמת הפירוד שיש ביניהם.

וענין בקוש המתנה, עיקר הוא הצורך להדבר. וע"י תו"מ מקבלים צורך. וע"י הצורך יש מקום לבקש את המתנה הזו, הנקראת, שהוא יתן לנו הכלי, הנקרא רצון להשפיע לה'.

וזהו כמו שכתוב (חגיגה ז') "מה אני בחנם, אף אתם בחנם", כלומר שהאדם צריך להשתדל לעבוד בעל מנת להשפיע ולא ירצה לקבל שום תמורה. והגם שם בגמרא דורשין על זה דרש אחר, אבל גם זה נרמז שם, שזה נקרא "דביקות".

ובהאמור יכולים לפרש, מה שאנו אומרים בברכת המזון, שאפילו בשבת, שאסור לדבר בדברי חול, אנו מבקשים מהקב"ה "ואל תצריכנו, לא לידי מתנת בשר ודם". תפלה כזו מתאימה בימות החול, שמבקשים על פרנסה, אבל לא בשבת.

ויש לפרש, מה שאנו מבקשים בשבת "ואל תצריכנו, לא לידי מתנת בשר ודם", הכוונה להכלים של בשר ודם, שבשר ודם משתמשים, שהם כלים דקבלה. ומבקשים מה' שיעזור להם, שלא יצטרכו לשמש עם הכלים שלהם, אלא עם הכלים של הבורא, שהם כלים דהשפעה, ועל כלים אלו אנו מבקשים מה', שהם כלים דמתנת חינוס.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

שלום אחר מחלוקת יותר חשוב משאין מחלוקת כלל

מאמר כ"ג, תשמ"ז

במסכת עוקצין בענין שלום, אמר ר' שמעון בן חלפתא "לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל, אלא השלום. שנאמר, ה' עוז לעמו יתן, ה' יברך את עמו בשלום". הנה הכתוב אומר (ישעיה נ"ז) "שלום שלום, לרחוק ולקרוב, אמר ה' ורפאתיו".

ויש להבין דבריו, במה שאומר "לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה, אלא השלום". אומר "ברכה" ואומר "שלום". מכאן משמע, שעיקר הוא הברכה, והשלום הוא רק מחזיק את הברכה. ועוד יש להבין במה שאומר "כלי מחזיק ברכה לישראל". משמע, אבל לאומות העולם כאילו השלום אצלם אין זה דבר טוב להם. היתכן לומר, שיש מקום ששם אין טוב, שיהיה שלום. וכמו כן יש להבין במה שאמר הכתוב "שלום שלום, לרחוק ולקרוב". שמשמע, שה' נותן לרחוק שלום, בטח שנותן לקרוב של ה' שלום. אם כן מה משמיענו בזה שאומר "לרחוק ולקרוב".

ובכדי להבין זה על דרך העבודה, צריכים להבין את ענין מטרת הבריאה, וענין תיקון הבריאה, שכבר דברנו מזה הרבה פעמים. שמטרת הבריאה היא, שהאדם צריך לזכות להטוב והעונג, כי בשביל זה ברא את הנבראים. ונמצא, שכל זמן שהאדם עוד לא זכה לזה, אדם זה נקרא, שעדיין לא הגיע לשלימותו, היות שהוא רחוק מהמטרה. אלא שעל האדם מוטל להשתדל לזכות להמטרה, כלומר להטוב והעונג שבשביל זה הוא נברא.

אבל לפני שהאדם עוסק בתו"מ, בכדי שיגיע ע"י זה להמטרה, הוא צריך מקודם לעסוק בתיקון הבריאה. שענינו הוא, לדעת איך לקבל את הטוב ועונג, שתהיה לו היכולת להנות מזה. ואם הוא לא ידע את סדר התיקונים, הוא יקלקל את השפע. ולכן מוטל על האדם, מטרם שעוסק במטרת הבריאה, הוא צריך להשתדל וללמוד את סדר התיקונים. היינו לדעת מה יש לו לתקן, בכדי שלא יקלקל את המתנת הבורא, מה שיתן לו.

ידוע, שכל התיקונים הולכים על בחינת מלכות, כמו שכתוב "לתקן עולם במלכות שדי, וכל בני בשר יקראו בשמך". ומהו הפירוש של המלכות, שצריכים לתקן אותה. אלא היות שרצונו יתברך היה להטיב לנבראיו, לכן ברא יש מאין בחינת חסרון, הנקרא "רצון לקבל הנאה ותענוג". והמלכות הזאת היא מתפשטת עם הרצון לקבל שלה על כמה בחינות.

מסיבת, שיש כלל ברוחניות, ששינוי צורה מחלק את המדרגה לשתיים. לכן לאחר שהמלכות הזאת חשקה לבחינת קישוט בנקודת הרצון, ורצתה בהשתוות הצורה להבורא, בבחינת "מה הוא רחום אף אתה רחום", ולכן היא רצתה להיות משפיע, כמו הבורא שהוא המשפיע.

ונעשה אחר התיקון הזה, הנקרא "צמצום", בחינת דין, שאסור לקבל, אלא רק בזמן שיכולים לכוון בעמ"נ להשפיע. והדין הזה נעשה שורש, שנמשך מזה בחינת קליפות, שהם ההיפך מהקדושה. שקדושה נקראת "השפעה", כמו שכתוב "קדושים תהיו", פירוש "פרושים תהיו". כלומר, שיפרשו עצמם מלקבל בעמ"נ לקבל, אלא כל הכוונה צריכה להיות אך ורק להשפיע להבורא, כדוגמת שהבורא משפיע לנבראים.

וזה שכתוב "כי קדוש אני". דהיינו, כמו שהבורא הוא המשפיע, כמו כן עם ישראל צריכים להיות משפיעים להבורא. וההיפך מזה, היינו ההיפך מהשפעה, נקרא היפך מקדושה, שהוא טומאה או ס"א, או קליפה. לכן מהרצון לקבל נעשה אח"כ קליפות, שהם רוצים לקבל בעמ"נ לקבל.

ובהקדמה לספר הזהר (אות י') כתוב שם וזה לשונו "אכן יש להבין מקודם ענין מציאת מהות הטומאה והקליפות מה היא. ותדע שזה הרצון לקבל הגדול, שאמרנו, שהוא עצם מהותן של הנשמות, מבחינת עצם בריאתן. כי על כן הן מוכנות לקבל כל המילוי שבמחשבת הבריאה. הוא לא נשאר בצורתו זו בנשמות. כי אם היה נשאר בהן, היו מוכרחות להישאר תמיד בפירודא ממנו יתברך. ובכדי לתקן דבר הפירוד הזה, המונח על הכלי של הנשמות, ברא יתברך את כל העולמות כולם. והבדילם לבי מערכות, שהן ד' עולמות אבי"ע דקדושה, לעומתם ד' עולמות אבי"ע דטומאה. והטביע את הרצון להשפיע במערכת אבי"ע דקדושה. והסיר מהם את הרצון לקבל לעצמו. ונתן אותו במערכת העולמות אבי"ע דטומאה".

ובהאמור רואים אנו, מהו התיקונים שמוטל עלינו לעשות. הוי אומר, תיקון הכלים דקבלה, שיהיה עליהם כוונה דלהשפיע, כמו שאומר שם (באות י') וזה לשונו "ונשתלשלו העולמות עד למציאות עולם הזה הגשמי, דהיינו למקום שתהיה בו מציאות גוף ונשמה, וכן זמן קלקול ותיקון. כי הגוף, שהוא הרצון לקבל לעצמו,

נמשך משורשו שבמחשבת הבריאה, כנ"ל, ועובר דרך המערכה של העולמות דטומאה, כמו שכתוב, עייר פרא אדם יולד. ונשאר משועבד תחת המערכה ההיא עד י"ג שנה. והוא זמן הקלקול. ועל ידי עסק המצות מיי"ג שנים ואילך, שעוסק על מנת להשפיע נחת רוח ליוצרו, הוא מתחיל לטהר הרצון לקבל לעצמו, המוטבע בו. ומהפכו לאט לאט עמ"נ להשפיע. וכן מוסיף והולך לקנות ולהשיג מדרגות דקדושה ממחשבת הבריאה שבאין סוף ב"ה. עד שהן מסייעות לו להאדם להפוך את הרצון לקבל לעצמו שבו, שיהיה כולו בבחינת מקבל על מנת להשפיע נחת רוח ליוצרו, ולא כלל לתועלת עצמו".

ובהאמור אנו רואים, שכל העסק שלנו בתו"מ, הוא לתקן את המלכות, הנקראת משורשה באור ישר, מעולם אין סוף ב"ה, בשם "מקבל לעצמו". ומכאן נמשך סדר העבודה. ויש סדר עבודה למתחילים, ויש סדר עבודה באופן אחר למתקדמים. וזה כמו שכתב הרמב"ם, שאומר "כשמלמדין עם קטנים ונשים וכלל עמי הארץ, מלמדין אותן כדי לקבל שכר. עד שתרבה דעתן ויתחכמו חכמה יתירה, אז מלמדים אותן לשמה, כלומר שלא לקבל שכר".

ומזה אנו רואים, שיש סדר עבודה בבחינת הכלל, ויש סדר עבודה לאנשים

פרטיים, שסדר עבודה זה אינו בשביל הכלל. ולפי הכלל, שדברנו, שיש **קו אחד**, זהו עבודת הכלל. שקו אחד מתבאר, שיש מעלה ומטה. היינו מעלה בחשיבות ומטה בחשיבות. שהאדם הולך תמיד על דרך אחד, כלומר שאין עליו שום כוונות לכוון בעת עסקו בתו"מ, אלא כוונה אחת. היינו, שהוא צריך לכוון, שהוא עכשיו מקיים תורה ומצות, מה שהקב"ה ציווה לנו ע"י משה רבנו עליו השלום, ותמורת זה אנו נקבל שכר בעולם הזה ובעולם הבא.

ובדרך הזה, שהוא בחינת קו אחד, אנו מבחינים, שכל פעם הוא תמיד מרויח. מסיבת שכל פעולה שהוא עושה, יש לה שלימות מצד המעשה, ואין מה להוסיף עליה, כמו שכתוב "לא תוסיף ולא תגרע". נמצא, שהאדם הזה אין לו ענין שלא ירויח, אלא פעמים מרויח הרבה, היינו בזמן שעובד הרבה שעות בתו"מ. ובזמן שעובד פחות, הוא מרויח פחות.

ובהאמור יוצא, **קו אחד נקרא, בזמן שהולך בדרך ה' בדרך אחד**. מה שאם כן אם אינו עוסק בתורה ומצות, אין לו שום קו, כלומר אין לו שום דרך בעבודה. אלא כל המדובר הוא, בזמן שהוא הולך בדרך ה' ומקיים תו"מ, זה נקרא, שהולך לפי קו אחד. ונקרא כך על שם שהוא עובד רק בבחינת המעשה. מה שיש לקיים, הוא מקיים בכל פרטיה ודקדוקיה.

ואלה, שרוצים לעבוד בבחינת הפרט, היינו שרוצים לזכות לבחינת "ה' אלקיך" באופן פרטי, הם צריכים לעבוד על הכוונה. פירוש, מהי הסיבה, שמחייב אותו לקיים תו"מ. כלומר, לשם איזו כוונה הוא מקיים תו"מ. היות שאין פעולה בלי סיבה, לכן האדם צריך לברר לעצמו, מהי הסיבה האמיתית, שבשביל זה הוא מקבל על עצמו לעבוד "כשור לעול וכחמור למשא", ולעסוק בתו"מ.

אולם בזמן שהוא מסתכל על הסיבה, שגורמת לו לעסוק בתו"מ, אז הבקורת הזו על המעשים נחשבת לו ל **קו שמאל**. והמעשים שעושה יוצאים עכשיו מבחינת קו אחד, ונבחנו בשם חדש, היינו **קו ימין**. כלומר, שבזמן שאין יותר מקו אחד, אי אפשר לומר שיש לי קו ימין, הלא אין לו אלא קו אחד. מה שאם כן כשיש לו עוד קו, אז שייך לומר, שאחד נקרא "ימין" ואחד נקרא "שמאל".

אולם יש להבין, מדוע אנו מכנים את העבודה במעשה בשם "קו ימין", ועבודת הכוונה בשם "קו שמאל". והענין הוא, שיש כלל "דבר, שלא צריך תיקון, נקרא "ימין". מה שאם כן דבר שכן צריך תיקון, נקרא בשם "שמאל".

והוא על דרך שאמרו חז"ל (מנחות ל"ז), הגמרא שואלת "הנחה דבשמאל מנא ליה (מאיפה אנו יודעים, שהנחת תפילין של יד, הוא ביד שמאל, ולא ביד ימין). רב אשי אמר, מידכה כתיב בה"י כהה. ופירוש רש"י, מדכתיב בה"י כהה, משמע לשון נקבה, שמע מינה בשמאל קאמר, דאין בה כח כנקיבה". ולכן בכל מקום שאנו לומדים צד חלש, או דרך חלש, או מקום חולשה, מכנים אותן בשם "שמאל". כלומר, כל דבר הצריך תיקון, שמצד עצמו הוא חלש, נקרא "שמאל".

ובהאמור יוצא, שבבחינת המעשה, שאין שם מה להוסיף, כדוגמא, שלא

אומרים, היום הנחתי תפילין על יד שמאל, ומחר אני אניח תפילין גם על יד ימין. או היום קבעתי מזוזה על צד ימין של הדלת, ומחר אני אשתדל לקבוע מזוזה גם על צד שמאל של הדלת.

אלא כידוע, במעשי המצות אומרים "לא תוסיף ולא תגרע". לכן אלו אנשים, שהולכים רק בקיום המעשה, וכל כוונתם הוא, שהמעשה יהיה בסדר, ולא חושבים על הכוונה, כלומר איזו תמורה הם רוצים לקבל שכר עבור עבודתם. כלומר, כיון שעובדים ומקיימים תו"מ, בטח צריכה להיות איזו סיבה, שמחייבו לעשות. והיות שיש הרבה סיבות, היינו יראת העונש, או מחמת אהבה, או לקבל תענוגים בעוה"ז ובעוה"ב, הם לא נכנסים לתוך בירור הסיבות. כלומר, לבירור הסיבה האמיתית. היינו, סיבה של אמת, שפירושו, שהבורא רוצה שיתנו עבודה, בכדי להשיג את זה, שהבורא רוצה.

ומהי הסיבה, שאפשר לומר, שהבורא רוצה שנעבוד בשבילה. צריכים מקודם להבין, מה אנו יכולים לומר, שחסר להבורא, שע"י עבודתנו הוא יקבל הנאה, מזה שניתן לו מה שהוא צריך.

על זה יש תשובה אחת, היינו אם אנו נסתכל על מטרת הבריאה, אז נדע מה שחסר לו. והיות שמטרת הבריאה היא "להטיב לנבראיו". זאת אומרת, שברא נבראים, בכדי לתת להם כל טוב. והכלים, שבהם יכולים לקבל הנאה ותענוג, הוא הרצון לקבל תענוגים. כידוע, בדבר שאין השתוקקות לא יכולים להנות. לכן יש בכל נברא השתוקקות לתענוגים. אלא בכדי שלא תהיה בחינת בושה, צריכים להוסיף תיקון על הרצון לקבל, שיהיה בעמ"נ להשפיע. והיות שתיקון הזה הוא "שלא לקבל", ולכן תיקון זה מיחסים להנבראים, כלומר שהנבראים לא רוצים לקבל, מטרם שיש להם כוונה בעמ"נ להשפיע.

מה שאם כן להבורא אנו מיחסים כל הדברים שהוא כן נותן. והיות שהבורא רוצה, בעת שהנבראים יקבלו את התענוגים, לא יהיה בהם שום חסרון של בושה, ומשום זה אומרים, שהעליון קיבל והסכים להצמצום שהתחתון עשה. כלומר, שלא ישפיע שפע להתחתונים, אלא לפי התיקון שעשתה מלכות דא"ס.

נמצא, שעיקר התיקון אנו מיחסים להתחתון. אלא במה שהעליון הסכים כאילו לדעת התחתון. לכן אי אפשר לקבל שום רוחניות, אם יש שם ההגבלות והצמצומים, שהתחתון עשה. אלא שהעליון משפיע לפי מה שהתחתון יכול לקבל בעמ"נ להשפיע. ומשום זה, לאחר השתלשלות העולמות, שהאדם נברא אחר שנתגלו קליפות בעולם, לכן רוצה האדם לקבל בכלים דקבלה עצמית, ואין לו קשר עם התיקון, שמלכות דקדושה עשתה.

אי לזאת, אין העליון יכול להשפיע שפע למטה, מטרם שהתחתונים קיבלו על עצמם להשתמש רק בכלים דהשפעה, כנ"ל, שהעליון הסכים להצמצום, שעשתה מלכות דא"ס, הנקראת "שורש של כל המקבלים", שיצאו אח"כ.

לכן העליון מחכה לכלים דהשפעה, שהתחתון יתן להבורא, בכדי שתהיה היכולת לתת לו טוב ועונג בתכלית השלימות. היינו, שלא תהיה בעת קבלת השפע בחינת בושה.

אולם איך האדם יכול לקבל כלים דהשפעה, היות שזהו נגד טבעו, שנולד עם

רצון לקבל לעצמו, כיון שנמשך אחר שיצאה מערכת הקליפות. ומסיבה זו, כלומר בכדי שיהיו לאדם כלים דהשפעה, שתהיה להבורא יכולת לתת כל טוב כנ"ל, נתן לנו תורה ומצות, כדברי חז"ל "רצה הקב"ה לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצות, שנאמר "ה' חפץ למען צדקו, יגדיל תורה ויאדיר".

ובהאמור יוצא, **הסיבה האמיתית המחייבת את האדם לקיים תו"מ, היא כי ע"י התו"מ הוא יזכה את עצמו לצאת מהעביות שלו, שהוא קבלה עצמית, ויקבל כלים דהשפעה.** להכלים האלו מצפה הקב"ה, כי דוקא בכלים דהשפעה האדם מוכשר לקבל הנאה ותענוג מהקדושה.

לכן מוטל על האדם, הרוצה ללכת בדרך האמת, שלפני עשיית כל מעשה, הן בתורה והן בתפלה והן במעשים טובים, שישתכל שתהיה לו סיבה אמיתית, שבשביל הסיבה הזו הוא עוסק בתורה ומצות, כלומר, שהתורה ומצות יביאו לו את המטרה, שבשבילה הוא עובד ועושה, מה שביכולתו, בכדי להשיגה.

אולם יש לדעת, כמו במעשה המצות יש עבודה, אם לעשות מעשים טובים או לא, היינו ששם נוהגת בחירה, צריכים לדעת, שעל הכוונה עבודת הבחירה יותר קשה. והטעם הוא, כי ענין **כוונה היא עבודת האדם** בבחינת "אתם קרויין אדם ולא אומות העולם". שפירשנו "אדם" נקרא משפיע, שהוא גימטריא מ"ה, שנקרא בחינת "זכר", היינו משפיע. מה שאם כן "בהמה" נקרא בחינת "נקבה", שהבהמה גמטריה ב"ן, שהיא בחינת המקבלת.

נמצא, שבבחינת המעשה ולא חושב על הכוונה, אז הוא מקיים תו"מ על סיבה בהמיות. כלומר על השכר שהוא מחכה לקבל תמורת עבודתו, הוא בחינת קבלה, הנקרא "בהמה" ולא "אדם", כמו שאומר הזה"ק על פסוק "וחסד לאומים חטאת", ש"כל טוב דעובדין, לגרמייהו עובדין".

זאת אומרת, בבחינת עבודה, נקראת עבודה בבחינת קבלת שכר לבחינת "אומות העולם שבאדם". והגם שגם בבחינת המעשה הוא גם כן קשה לעסוק בתו"מ, אבל זה נקרא "שלא לשמה", שהוא לתועלת עצמו. אבל צריכים לדעת שזוהי מדרגה ראשונה, שמכאן מוכרחים להתחיל, שאין עצה אחרת, כמו שאמר הרמב"ם כנ"ל.

וזה כבר בחינת "אדם" ולא "בהמה". ומה שאנו אומרים, שהם בחינת "אומות העולם", אבל זה בחינת "אומות העולם שבאדם". ובחינה זו היא "בהמה שבאדם". מה שאם כן אלו שאין להם שייכות אפילו בבחינת המעשה, נקראים "עם הדומה לחמור".

ולכן צריכים לדעת, שמדרגת "שלא לשמה" היא מדרגה חשובה מאוד, ואין לנו שכל להעריך את חשיבות של תו"מ שלא לשמה. ואאמו"ר זצ"ל אמר "עד כמה שהאדם מבין להחשיב את העבודה דלשמה, שהיא עבודה חשובה, הוא צריך לדעת, אפילו השלא לשמה עוד יותר חשוב מהלשמה, שאדם נתן שיעור לחשיבותה. כי אין האדם מוכשר להעריך את החשיבות של קיום תו"מ אפילו שלא לשמה. אבל בטח ששלימות קיום של תו"מ צריך להיות לשמה".

ובהאמור יוצא, הגם שהסיבה אמיתית של קיום תו"מ צריכה להיות "כדי לזכות לכלים דהשפעה", שדוקא באלו כלים יש להקב"ה היכולת לתת את ההשפעה עליונה, היות שהבורא רוצה שהתחתונים ירגישו בעת קבלת שפע רק תענוג ולא שום

בושה, לכן הוא מחכה לעבודה שלנו בתורה ומצות על הכוונה לזכות ע"י זה לכלים
דהשפעה.

אולם התחלת עבודה היא בבחינת המעשה דוקא. ואז אין לחשוב ולברר בדיוק,
איזה שכר הוא מקווה לקבל מהבורא תמורת עבודתו. אלא שמקיים תו"מ רק
מטעם, שמקיים ציווי ה'. זה נקרא "עבודה מספקת עבור הכלל". היינו, שעל הכוונה
אין לחשוב כנ"ל, אלא כל מחשבותיו הוא נתון איך לקיים את התו"מ בבחינת
המעשה.

ובודאי, שיש כאן ענין של בחירה, ומלחמת היצה"ר, שלא ניתן לו לקיים תו"מ
אפילו בבחינת שלא לשמה. ובודאי, ששכרו גדול מאוד, כנ"ל כדברי זצ"ל, שמאוד
חשוב לפני הקב"ה השלא לשמה. כי קיום תו"מ אפילו במעשה דורש הרבה כוחות.
והאדם מוכרח לעשות הרבה ויתורים מדברים גשמיים, בכדי שתהיה לו היכולת
לקיים מה שציווה ה'. מכל מקום, עבודה אמיתית מתחילה בעת שהאדם רוצה לברר
את הכוונה של לשמה, היינו שרוצה לעבוד בעמ"י שלא לקבל פרס.

ובעבודה דכוונה, שהוא סיבה אמיתית, שבשבילה הוא מקיים תורה ומצות,
כאן מתחילה המחלוקת האמיתית של טוב ורע. כי האדם רוצה לעבוד בשביל
הבורא, כי הבורא נקרא "טוב ומטיב", שהוא המשפיע. אז בא הגוף, הנקרא "רע",
ומפריע לו. כי הרצון לקבל לעצמו נקרא "רע". כי עליו שורה מידת הדין, מסיבת
שהיה דין וצמצום, שהוא ישאר בחושך. ואין הוא ראוי לקבל שום אור.

כי היות שהאדם מצד הטבע נולד עם הרצון לקבל, והאדם צריך לעבוד נגד
הטבע. כאן היא המחלוקת האמיתית. עד כדי כך, שאין בכוחו של אדם לנצח
ולהכניע הרצון לקבל שלו, ושתהיה לו אפשרות לעבוד לשם שמים ולא לתועלת
עצמו.

וכאן אפשר לומר, שהם נקראים "שני דברים, המכחישים זה את זה". ממש
שהרצון לקבל הוא ההיפך של הרצון להשפיע. ואז "בא השלישי ויכריע ביניהם".
כלומר, עד שבא הקב"ה ועושה שלום ביניהם. זאת אומרת, שהקב"ה נותן לו מתנה,
את הרצון להשפיע. ואז נגד נתינת הבורא נכנע הרע, שהמקבל הנ"ל תחת הטוב של
האדם.

כלומר, שאנו לומדים, שיש ב' כוחות בהגוף, היינו שני מיני רצון. אבל כנ"ל,
שזה הענין של רצון להשפיע מתחיל לפעול באדם רק בזמן שהוא רוצה להתחיל
בעבודה דכוונה. מה שאם כן בעבודת הכלל, עוד לא ניכר שיש בהגוף רצון וצורך
לכוון בעמ"י להשפיע, ולומר על זה, שהרצון לקבל מתנגד, היות שעדיין אין למי
להתנגד.

אלא דוקא בעת שהאדם מתחיל לעבוד בעל מנת להשפיע, ואדם חושב, אם הוא
רוצה לעבוד בעמ"י להשפיע, זהו בידו, כלומר שזה תלוי רק ברצון שלו, אבל
כשמתחיל בעבודה הוא רואה, שאין הוא בעל הבית לעשות מה שהוא רוצה, אלא
שיש לו עוד דיעה אחרת עמו, היינו הרצון לקבל מתנגד.

ובמצב הזה מרגישים את העבודה הקשה ביותר. שזה עוד יותר קשה מעבודת
הבחירה, שהאדם צריך לעשות על בחינת מעשה מצות, היות שזוהי ממש עבודה
נקיה לשם שמים הוא רוצה לעבוד, כנ"ל שהוא רוצה לעבוד עבודה דקדושה, שהוא
בעמ"י להשפיע.

אז מתחילה המחלוקת האמיתית בין טוב לרע. מה שאם כן בבחינת המעשה, עוד לא היה ברור להגוף, שהוא רוצה ללכת בדרך שלא לקבל לעצמו כלום, אלא שיהיה הכל לשם שמים, וחשב שהכל יהיה עבור המקבל.

והיות שהם שני כוחות שבאדם. והרצון לקבל בא לאדם תיכף מעת שנולד, כמו שכתוב בזה"ק (וישב דף א', ובהסולם אות ג', ד') וזה לשונו "מלך זקן וכסיל. מלך זהו היצה"ר, שהוא נקרא מלך ושליט בעולם על בני אדם. זקן וכסיל הוא. ודאי זקן, שמיום שהאדם נולד ויצא לאויר העולם, הוא נמצא עם האדם. ועל כן הוא מלך זקן וכסיל".

עוד שם (אות ח') וזה לשונו "על כן הקדים עצמו היצה"ר להתחבר עם האדם מיום שנולד בו, בכדי שיאמין לו. וכשיבוא אח"כ היצה"ט, אין האדם יכול להאמינו, ודבריו דומים עליו למשא".

עוד שם (אות ט') כתוב "ומשום שהקדים היצר הרע וכבר טען טענותיו לפניו, כשיבוא אח"כ חבירו, שהוא היצה"ט, רע לאדם להיות עמו, ואינו יכול להרים ראשו, כאילו הטעין על כתפו כל המשאות שבעולם".

ובהאמור רואים אנו, שיש ב' כוחות באדם, אבל כח הרע הוא יותר חזק, משום שהוא בא עם טענותיו, שצריכים לדאוג בשביל תועלת עצמו. לכן שליטתו יותר חזקה, היות שבא לפני היצה"ט. וזה נקרא "צדיק הראשון בריבו", כמו שכתוב שם (אות י') "ועל כן כל דיין, המקבל דבריו של בעל דין, מטרם שיבוא חבירו, דומה כאלו מקבל עליו אל אחר להאמין בו".

עוד שם (אות י"א) כתוב "אבל צדיק ההוא, שהוא ירא את רבונו, כמה רעות הוא סובל בעולם הזה, כדי שלא יאמין ולא ישתתף עם היצה"ר. והקב"ה מצילו מכולם. זה שכתוב "רבות רעות צדיק ומכולם יצילנו ה'", שפירושו הוא, שהסובל רבות רעות הוא צדיק, משום שהקב"ה חפץ בו. כי הרעות שסובל מרחיקות אותו מן יצר הרע. ומשום זה הקב"ה חפץ באדם ההוא, ומציל אותו מכולם".

ולפי דברי הזה"ק יוצא, מתי הקב"ה מציל את האדם, רק בזמן שהאדם סובל רעות רבות, לאחר זה בא הקב"ה ומציל אותו. ולכאורה קשה, מדוע צריך האדם לסבול הרבה צרות, ואח"כ הקב"ה עוזר לו. ומאי איכפת ליה לקב"ה, אם יציל את הצדיק מטרם שישבול הרבה רעות.

והתשובה היא, שידוע "אין אור בלי כלי", כנ"ל, ש"כלי" נקרא צורך. ואם נותנים לאדם דבר שאין בו צורך, הוא לא ישמור זה, ודבר זה ילך לאיבוד. ולכן כשאדם מתחיל לעבוד בבחינת הכוונה דעל מנת להשפיע, שזהו נגד הטבע, אז הגוף מתנגד, היות שהוא ההיפך מתכונתו.

ואז מתחילה המחלוקת בין שניהם. והיות כנ"ל, שהמקבל בא הראשון להאדם, וצדיק הראשון בריבו כנ"ל, לכן שליטתו חזקה מאוד. וכפי ההשתדלות, שהאדם נותן, בכדי לנצח את המקבל לעצמו שלו, והוא לא יכול, ולכן הוא מרגיש עצמו ברע. וכל פעם שהוא מתגבר וחושב שכבר הוא על הסוס, וכבר המקבל נכנע תחתיו, משום שמגולה לעינו את ההפסדים, מה שהמקבל עושה לו צרות, שלא נותן לו לכוון לשם שמים, ועכשיו הוא כבר רואה את האמת, פתאום הוא נופל שוב לרשותו. ואפילו לא מרגיש את רגע יציאתו מקדושה למצב של שפלות. שאחר כך, לאחר

כמה זמן, הוא בא לידי הכרה, שהוא נמצא ברשות המקבל לעצמו עם כל השפלות שלו. עד שהאדם מתפלא, איך יכול להיות דבר כזה.

כלומר, ידוע שכל דבר הולך ומדרדר בסדר ובהדרגה. וכאן, הוא רואה, שבזמן שהאדם היה מרגיש, שעתה הוא נמצא ברום רקיע, ופתאום הוא רואה, שנפל לתחתית הארץ, ולא היתה תחנת ביניים. והכרתו שנפל, הוא לא באמצע הנפילה, אלא שכבר מונח בארץ, אז חזרה אליו הכרתו, ורואה שהוא נמצא בארץ. וגם אין זמן קבוע, כמה זמן הוא בין הנפילה לבין הכרת נפילתו.

ובאמת יש להבין, מדוע הוא כך. שמשמע, שכן הוא סדר העבודה. והענין הוא כנ"ל, שע"י העליות וירידות מתרקם אצלו צורך גדול לישועת ה'. וזה שכתוב "רבות רעות צדיק". שמי שרוצה להיות צדיק, כידוע, ש"צדיק" נקרא מידת היסוד, ש"ייסוד" נקרא משפיע. זאת אומרת, מי שרוצה ללכת בעבודה דלהשפיע, הוא נקרא "רוצה להיות צדיק", הוא סובל הרבה רעות, כלומר, הרבה ירידות, שכל ירידה וירידה גורמת לו כאב וצער, מזה שהוא נמצא תחת שליטת המקבל.

ולפי רבות רעות, שהוא מרגיש, אז נתרקם בו צורך, הנקרא "כלי", שה' יעזור לו ולהציל אותו, מצד שהוא רואה, שאין שום מוצא להחלץ משליטת זו, רק הקב"ה יכול לעזור לו. נמצא, שע"י היסורים שהוא סובל, הרעות האלו נותנות לו צורך, שנקרא "כלי", שה' יתן לו המילוי של החסרון הזה.

מה שאם כן מטרים שהוא סובל, מזה שהוא לא יכול לעבוד בעמ"נ להשפיע, אם ה' יתן לו איזו הארה, שמחזירו למוטב, הוא לא יחשיב אותה, מטעם כי הדבר הזה אצלו שלא לצורך. הגם שביקש, שיתנו לו רצון להשפיע, אבל תיכף הוא מתחרט. היות שהצורך לזה עוד לא נקבע בלבו.

וזוהי התשובה, למה שאין ה' עוזר לו תיכף, על המקום שהוא מתפלל. ובפרט שהתפלל לה' כמה פעמים, וה' לא שמע לתפלתו, האדם מתרעם על ה'. ולפעמים באות מחשבות לאדם, שיש לו תערומות, ואומר "אם אני הייתי מבקש מה', שיעזור לי לטובתי, אני יכול להבין, שאני עוד לא ראוי, שה' ישמע בקולי. מה שאם כן כשאני בא לבקש מה', שאני רוצה, שיעזור בכדי שאני רוצה לעבוד לטובתו, היינו לטובת ה', מדוע לא רוצה לעזור לי". ומשום זה האדם בורח מהעבודה.

ועתה נבאר השאלה מה ששאלנו. ההגיון מחייב, במקום שאין מחלוקת, בטח המקום הזה הוא יותר חשוב, ממקום שיש מחלוקת. הגם שאח"כ מי שהוא נכנס בעובי הקורה ועשה שלום ביניהם. ומוכרחים לומר, שבטח היה יותר טוב, אם לא היתה מחלוקת, ולא היו צריכים לעשות שלום.

ובסדר העבודה אנו רואים אחרת, שחז"ל אמרו (ברכות ה') "לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע, שנאמר רגזו ואל תחטאו". ופירוש רש"י "ירגיז יצר טוב", שיעשה מלחמה עם יצר הרע.

משמע, שהגם שיש שם שלום, שהיצה"ר לא מפריע לו מלעסוק בתו"מ, מכל מקום האדם צריך לעשות עמו מלחמה. ועוד יש לשאול, אם הוא לא מפריע לו מלעסוק בתו"מ, מדוע הוא נקרא "יצה"ר". אלא עוד שצריכים להרגיז. מדוע צריכים להרגיז אותו, אם היצה"ר לא עושה לו שום רע.

ועל דרך העבודה יש לפרש בפשיטות, שהוא רגיל מצד החינוך לעסוק בתו"מ בכל פרטיה ודקדוקיה, ואין לו מה להוסיף על המעשים. אלא לפי סדר תיקון

הבריאה, האדם צריך לתקן את המקבל לעצמו, שיהיה בעמ"נ להשפיע. לכן כשהאדם מתחיל לחשוב על הכוונה כנ"ל, כלומר שמתחיל לסדר לעצמו לפני עשיית המצות, לשם איזו סיבה הוא הולך לעשות את המצות, ובא לידי כוונת האמת, זאת אומרת, שהתו"מ נתנו לצרף את הבריות, כלומר שמהיום והלאה הוא מקוה בסגולת תו"מ, שהוא לא יתן להמקבל שלו שום דבר.

לזה ירגיז אותו, שאומר להגוף, שיעבוד ולקיים תו"מ, והשכר שלו יהיה תמורת עבודתו, שהוא לא יתן לו שום דבר. ולא כמו שהיה עד עכשיו, שכל מחשבתו היתה רק איך להנות המקבל שלו. ועכשיו אומר להמקבל, אני מבקש ממך, שתעסוק בתו"מ על כוונה חדשה, היינו שאני לא אתן לך שום דבר.

וכי דבר זה לא ירגיז. הלא הצדק הוא עם היצה"ר. וכי נשמע דבר כזה בעולם. הלא זה הוא חוצפה ממש, שאומרים לאדם, אני רוצה שאתה תעבוד אצלי, והטובת הנאה עבור מה שאתה עובד, אני אתן לאחר. ועוד יותר מזה, אני אתן את השכר, מה שמגיע לך בעבור העבודה, למי ששונא אותך.

ועל זה אמרו חז"ל "לעולם ירגיז יצר טוב על יצר הרע". וזהו כמו שכתוב בזה"ק, שהקב"ה שונא את הגופות (וישב, אות כ"ח). אבל מכל מקום, זהו שאדם מרגיז את היצה"ר, הוא נגד ההגיון. הלא הוא לא עושה לו שום רע, ומדוע מגיע לו שירגיז אותו.

הנה שלמה המלך היה קורא ליצה"ר בשם "שונא", כמו שכתוב "אם רעב שונאך, האכילהו לחם". ויש להבין, מה בא זה ללמדינו. אלא דרך העולם הוא, מי שיש לו שכן רע והוא שונא אותו, מדרך של שונא ואיש רע לעשות רעות להשכנים. ויש לפעמים, שאדם פוגש את חברו, ושואל אותו, איפה אתה גר. הוא אומר לו, בבית של פלוני, ואנחנו רק ב' שכנים. והוא שואל, איך מסתדר עם השכן שלך, הלא שמעתי, שהוא איש רע מאוד. אז הוא משיב לו, אני לא יודע מזה, כי אף פעם לא עשה לי שום רע. והוא אומר לו, היתכן. והוא שואל, איך אתה מתנהג עמו. והוא מספר לו, כי כל יום מטרם שאני יוצא מהבית, אני שואל אותו, מה שהוא צריך. אפילו מה שהוא לא אומר לי, גם כן אני מבין שנחוץ לו. וגם בשאר דברים, מטרם שהוא מבקש ממני, תיכף אני ממלא את רצונו. והוא השיב לו, עכשיו אני מבין, שבאמת הוא איש רע, אבל אין לו על מה לעשות לך רע, היות שהוא מפחד, שהוא יכול להפסיד את השרות, מה שאתה משרת אותו. תנסה שלא לשמש אותו, ותראה אז את הרע שלו, שבאמת הוא שונא אותך, אלא שלא רוצה להפסיק את השרות, מה שאתה נותן לו.

והנמשל הוא, כי בזמן, שכל מה שאנו עושים בין בתו"מ ובין בדברים גשמיים, הכל לטובת המקבל, לכן אין הוא מגלה את הרע שלו. ורק בו בזמן שאומרים לו, עד כאן עבדתי בשבילך, ומכאן ולהבא אני רוצה לעבוד בעמ"נ להשפיע לה', ולא עוד אלא אני רוצה, שאתה גם כן תעבוד בשביל הקדושה, ולא בשביל הטומאה, וכשהוא שומע הדברים האלה, מיד הוא מתרגז.

ובזה נבין מדוע חז"ל אמרו, להרגיז אותו. אין הכוונה שצריכים להרגיז אותו, אם לא עושה לנו שום צרות ורעות. אלא אנו צריכים ללכת בעבודת האדם, שהוא בחינת כוונה, לכוון בעמ"נ להשפיע לה'. ואם האדם רוצה לדעת, אם באמת הוא רוצה ללכת מכאן ולהבא רק לשם שמים, אז הסימן הוא, אם היצה"ר מתרגז, זהו

סימן שהאדם רוצה ללכת בדרך בנין דקדושה. ולכן היצה"ר מתרגז. כלומר, שהרוגז הוא תוצאה מזה שהאדם רוצה לעבוד לשם שמים. מה שאם כן אם זה שהאדם אומר, שרוצה לעבוד לשם שמים, הוא רק משפה לחוץ, אין היצה"ר מתרגז מזה, כי מה איכפת ליה, שהאדם מדבר ולא יודע אפילו מה שהוא אומר. כלומר, שהאדם לא יודע מהו הפירוש "לשם שמים".

ולפי זה יוצא, שהפירוש הוא, מה שרש"י אומר "ירגיז", היינו שיעשה עמו מלחמה. ויש להבין, מה רש"י מוסיף לנו, בזה שמפרש, שיעשה עמו מלחמה. והתשובה היא כנ"ל, שענין "ירגיז" הכוונה שיעשה עמו מלחמה. היינו, שלא ישמש אותו, אלא שיעשה עמו מרד. ולאמור לו "עד כאן עבדתי אותך בכל כוחי, ועכשיו אני כבר לא אתן לך שום דבר, אלא להיפך, אני רוצה לשעבד אותך, שתעבוד לשם שמים".

וע"י זה הוא יראה, שהיצה"ר נעשה ברוגז על היצה"ט. ואם אתה עושה מלחמה, ואין אתה רואה, שיצה"ר יהיה ברוגז עליך, זהו סימן, שאין אתה יודע אפילו, מה זה "לשם שמים". רק שמעת שכתוב בספרים, שצריכים לעשות הכל לשם שמים. אתה אומר שגם אתה רוצה זה, אבל לאמיתו של דבר, אין אתה יודע אפילו במה מדובר.

ובהאמור יוצא, שבאמת הרע נמצא באדם ולא רואים אותו. ורק ע"י מחלוקת הוא מתגלה. לכן אם האדם יחיה עמו בשלום, הוא אבוד מכל. כי אף פעם לא תהיה לו היכולת להגיע למטרת הבריאה, מסיבת שאין לו כלים דהשפעה, רק כלים דקבלה, שכלים אלו אינם יכולים לקבל שפע עליון, מסיבת הופכיות הצורה.

והאדם לא יודע את כוחו של הרע, שידע, שצריכים לברוח מפניו, מטרם שמרגיש מה שהרע גורם לו. ולכן דוקא ע"י המלחמות שעושה עמו, יש לו כל פעם ופעם ירידות ועליות. ולפי הרגשת הירידות, שכואב לו, זה מביא לו שישנא את הרע.

וזה פירוש "אוהבי ה' שנאו רע, שמר נפשות חסידיו, מיד רשעים יצילים". שמי שרוצה להיות אוהב ה', כלומר שכל כוונתו בהחיים שלו הוא, שיהיה לו רק רצון אחד, שיהא בידו לעשות נחת רוח להקב"ה, הוא מוכרח מקודם להיות שונא את הרע. מסיבת שאי אפשר לעבוד לשם שמים, רק בזמן שלא עובדים לתועלת עצמו. והיות שהמקבל, הנקרא "יצר הרע", הוא מפריע לו מלעבוד עבור תועלת ה', וזה גורם שהאדם ישנא את הרע שלו, הנקרא "תועלת עצמו".

וזהו כנ"ל, שדוקא ע"י שהאדם משתדל כן לעבוד לשם שמים, והאדם רואה, שהוא המפריע, זה גורם לו כל פעם ופעם שיעור שנאה להרע שלו. כי אינו דומה שמי שעושה רע לשני פעם אחד, למי שהוא עושה רעות להשני כל יום ויום. נמצא, שיעור השנאה נמדד לפי שיעור רע, שהוא סובל ממנו. לכן אמרו "יצרו של אדם מתגבר עליו כל יום ומבקש להמיתו. ואלמלא הקב"ה עוזרו, אינו יכול לו. שנאמר, ה' לא יעזבנו בידו" (קידושין ל').

ובהאמור נבין, מדוע צריכים שיצרו של אדם יתגבר בכל יום, ואח"כ הקב"ה עוזרו. ומדוע ה' לא עוזרו בפעם אחד ולתמיד. למה לי העבודה הזאת, כל יום ויום אותו דבר. והאדם מבין, שכל יום ויום הוא צריך להתקדם, כי כן הוא הסדר, שבכל דבר שהאדם רוצה לקנות משהו, כל יום ויום הוא מתקדם, פעם פחות ופעם יותר.

וכאן האדם רואה ממש ההיפך, שלא די שלא מתקדם, אלא שכל פעם הוא רואה, שהוא הולך אחורה.

אולם האמת הוא, כמו שאמר אאמו"ר זצ"ל, שכל יום ויום האדם, הרוצה ללכת בדרך האמת, הוא מתקדם כל יום יותר קרוב להאמת, שהפירוש הוא, שכל יום ויום האדם רואה יותר האמת, שהרצון לקבל לעצמו הוא רע. והיינו כנ"ל, שע"י זה שהמקבל עושה לו רעות, בזה שמרחיק אותו מלעבוד לתועלת ה', נמצא, שכל יום ויום, שמקבל האדם צרות ורעות, בזה שה' לא נותן לו לעבוד לשם שמים, נמצא, הרעות, שהאדם מקבל מהיצה"ר, גורמים לאדם, שישנא יצה"ר.

וזה שכתוב "אוהבי ה' שנאו רע". כלומר, שאוהבי ה' מוכרחים לבוא מקודם לשנאת הרע. וזה באה לו ע"י שהרע, עושה לו צרות. זוהי הסיבה שישנא אותו. ורק אז האדם בא לידי יראה גדולה, שמא הוא ישאר תחת שליטת אהבה עצמית, ואף פעם לא יוכל להשתחרר ממנו.

אז באה ההבטחה, שה' עוזרו. כמו שכתוב "ה' לא יעזבנו בידו של הרע". מה שאם כן אם האדם עוד לא הגיע לידי יראה, אולי הוא ישאר בידו של הרע לעולמים, מכיוון שהוא רואה, שהוא לא מפחד, שישאר בידו של המקבל, כי עדיין לא כואב לו, שירגיש צרות ורעות, מזה שלא יכול לעשות שום דבר לשם שמים, נמצא, שעדיין אין לו צורך.

ואיך הקב"ה יעזור לו. היות מדבר שלא לצורך, אין האדם מחשיב. ולכן אם הקב"ה יתן לו עזרה, הוא תיכף יאבד אותה. היות שעזרת ה' היא, כמו שכתוב בזה"ק, שאומר על מה שאמרו חז"ל "הבא לטהר מסייעין אותו. ושואל, במה. והשיב, בנשמתא קדישא".

וכשישיג זה ואין לו צורך גדול, אין יכולת בידו להחשיב את השפע העליון. ויאבד את זה, והקליפות יקחו ממנו. כי לא יבין את החשיבות של הקדושה, שצריכים לשומרו מן החיצוניים, היינו מאלו שהם מחוץ לקדושה.

אולם כאן מתעוררת שאלה, מתי האדם יכול להרגיש את הרע, כלומר שהרצון לקבל נקרא "רע". כי בזמן הירידה, שהאדם נפל לתוך עולם הגשמי, אז בכלל לא חושב על עבודה, כי ראשו ורובו שקוע רק בתאוות עוה"ז. ובמצב זה הוא עבד לאדון המקבל, ואוהב אותו בלב ונפש. ואיך הוא יכול להרגיש שהמקבל נקרא "רע". כי אם היה מרגיש שהמקבל לעצמו נקרא "רע", לא היה עובד אותו בלב ונפש. אם כן, מתי הזמן של רע. כלומר, מתי הזמן שהאדם מרגיש, שהמקבל לעצמו נקרא "רע".

ואאמו"ר זצ"ל אמר, שעיקר החטא אצל בעלי עבודה, שרוצים ללכת בדרך האמת, הוא דוקא בזמן העליה. שזהו הזמן, שאדם יכול לעשות חשבונות בנוגע לעבודת ה'. מה שאם כן בזמן הירידה, אין ממי לדבר. כי אז הוא לא אדם, רק בהמה, היות שאין לו אז דאגות אחרות אלא מתאוות בהמיות. לכן בזמן העליה, אם אין האדם רואה, שהעבודה שלו תהיה על סדר הנכון, זורקים אותו החוצה, ונופל לשאול תחתיות, מחמת שהוא לא היה נוהג בזמן העליה כמו שצריך להיות, ולא שם לב לזה.

אי לזאת, האדם, בזמן העליה, הוא צריך לעשות חשבון, ממה שהפסיד בזמן

הירידה. ומה עליו להשיג ולעלות במעלות הקדושה. ומדוע הוא לא עולה עכשיו למצב של יותר שלימות, מכפי שהוא נמצא עכשיו. וגם צריך לראות, אולי באמת הוא עכשיו ברום המעלות, ואין שום מדרגה יותר גבוהה מהמצב, שהוא נמצא בו עתה. וגם לעשות חשבון, כמה יקר וערך חשיבות הוא מרגיש, בזה שהוא מרגיש, שהוא נמצא בזמן עליה. ומה עליו לעשות הלאה. האם כבר זכה לרזי תורה, ואם בכלל הוא מקוה לזכות לזה, וכדומה. הכל הוא יכול לחשוב רק בזמן העליה. נמצא לפי זה, שרק בזמן עליה, אז כשעושה חשבון, מה שעליו להרויח ומה הוא מפסיד, ע"י שהוא משועבד להרצון לקבל, שהוא לא יכול להרויח והוא רק מפסיד, החשבון הזה כשהוא עושה, הוא יכול להרגיש, איך שהיצר שלו עושה לו רעות. ומכל עליה ועליה הוא צריך לעשות חשבון, מה שהפסיד מן הירידה. וע"י זה הוא רואה, שהיצר עושה לו הרבה רעות. ובכדי שיקבע בלבו צורך לעזרת ה', זה בא לו ע"י הרבה רעות, שהוא סובל ממנו, כנ"ל בדברי הזה"ק, שדרשו על הכתוב "רבות רעות צדיק", שהצדיק סובל הרבה רעות מהיצר.

ולפי שהסברנו, יש לפרש את הכתוב "רבות רעות צדיק". כלומר, לאחר שהצדיק סבל הרבה רעות, כי "צדיק" נקרא על שם העתיד. היינו, מי שרוצה להיות צדיק. זאת אומרת, שרוצה לעבוד לשם שמים, הוא סובל הרבה רעות, עד שיתאסף הרבה רעות. וזה שכתוב "ומכולם", היינו שיש לו כבר הרבה רעות, אז יצילנו ה'. **מסיבה, שאז יש לו צורך אמיתי שהקב"ה יעזור לו. וכבר ידע איך להחשיב את ישועת ה'.** שזהו מטעם, שאין אור בלי כלי, כנ"ל.

ועתה נבאר השאלה, ששאלנו מה שכתוב "לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל, אלא השלום". משמע, שדוקא לישראל השלום הוא דבר. מה שאם כן לאומות העולם אין השלום טוב בשבילם. היתכן, למי אינו טוב השלום. כלומר, שמכאן משמע, שבשביל הרשעים יותר טוב מחלוקת משלום. איך אפשר להיות דבר זה.

ולפי שהסברנו לעיל, שענין "רשעים" הכוונה על הרע שבגופו של אדם, הרשעים האלו צריכים לקבל תיקון. כמו שלמדנו, שהרצון לקבל צריך לקבל תיקון, שישמש להקדושה. שזה ענין "ואהבת ה' אלקיך בכל לבבך בשני יצריך". ואיך היצר הרע יכול לקבל תיקון הזה. וזה יכול להיות דוקא ע"י המחלוקת עם היצה"ט, כנ"ל, שהיצר הטוב צריך להרגיז אותו, היינו שיעשה עמו מלחמה.

וע"י המלחמות האלו מתגלה הרע שבו. כלומר, הוא מרגיש את הרעות, מה שהיצר הרע גורם לו. ואז האדם קובע, שהמקבל לעצמו נקרא "יצר הרע". ואם המקבל לעצמו לא עושה לו רעות, אז הוא להיפך, האדם עובד הכל בשבילו בלב ונפש, וכל דאגותיו ומחשבותיו הם אך ורק לטובת המקבל.

וממילא, כל פעם שהמקבל הזה, העושה הרבה דברים שהם נגד דקדושה, נקרא המקבל לעצמו בשם רבים, היינו "רשעים". ולהרשעים האלו, לא טוב להם השלום, כי אם מחלוקת כנ"ל, שע"י המחלוקת הם יקבלו תיקון. כמו שכתוב (ישעיה נ"ז) "אין שלום, אמר אלקי, לרשעים".

ובהאמור יש לפרש את ענין, שזדונות נעשו לו כזכיות, איך יש לומר לפי ההגיון דבר זה. כלומר, שאם היצר רע גורם לו כל פעם ירידות, שמוכרח כל פעם לרדת שוב לשאול תחתיות, ששם הוא נעשה נפרד לגמרי מקדושה, שדברים ומעשים כאלו יהיו

פעם זכויות.

ובהנ"ל, שע"י רבות רעות שהצדיק סובל מהרשע, זאת אומרת, מזה שהיצר עושה לו כל פעם רעות, ומזה הוא מקבל צורך, שהקב"ה יעזור לו, אחרת הוא אבוד מכל וכל. ומכולם, היינו שמתקבץ הרבה רעות, עד שהאדם נותן תפלה מעומק הלב, ואז הקב"ה עוזרו.

וכמו שכתוב (תהילים פ"ה) "אשמעה, מה ידבר האל ה', כי ידבר שלום אל עמו, ואל חסידיו, ואל ישובו לכסלה". ולפי זה יוצא, מי היה הגורם ש"ידבר האל ה', כי ידבר שלום אל עמו, ואל ישובו לכסלה". כלומר, שלא יחטא עוד. זה היו דוקא אלו הרעות והצרות, מה שהרשעים שבו שגורמו לו לזדונות, וכבר הגיע לתכלית השפלות, שאפשר להיות בעולם, כנ"ל "רבות רעות צדיק".

כמו שכתוב בזה"ק, ע"י זה שהצדיק סובל רבות רעות. כי הרעות שסובל, מרחיקות אותו מן יצר רע. ומשום זה הקב"ה חפץ באדם ההוא, ומציל אותו מכולם. והיינו כנ"ל, כי זה שסובל רעות, הוא בא לידי הכרה, שהיצר, היינו המקבל לעצמו, הוא רע.

נמצא, שהסבל, שהוא מקבל מן היצר, הוא מרחיק אותו, שלא ירצה לעבוד בשבילו. ואז יש לו צורך לצעוק לה', שיעזור לצאת משליטתו. נמצא, מדוע חפץ ה' דוקא באדם ההוא. הוא מסיבת, שאדם ההוא יש לו צורך וכלי, שה' יעזור לו, כנ"ל, אין אור בלי כלי.

נמצא, שדוקא הזדונות, שהיצר הרע השפיעו לאדם ההוא, הם גרמו לו כלי. והקב"ה ישפיע לו את בחינת השלום לכלי זה. וזה נקרא, ש"זדונות נעשו לו לזכויות". היות שכל מה שזכה לשמוע שלום מה', היה מכוח הזדונות האלו. לכן הם נעשו לזכויות.

ועתה נוכל להבין את מה ששאלנו, במה שאמרו חז"ל "לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל, אלא השלום". ושאלנו, מהי הברכה, ומהו השלום. יש להבין לפי הכלל "אין אור בלי כלי". היינו, אין לשום דבר מציאות, שיתקיים בלי צורך להדבר. אם אין צורך, מוכרח הדבר להתבטל. לכן אמרו חז"ל "הכלי, שיחזיק את הברכה, אין כלי אחרת, אלא השלום". אחרת הברכה מוכרחה להסתלק. כלומר, **הברכה הוא האור, והשלום הוא הכלי**. כמו שכתוב "כלי מחזיק ברכה לישראל".

אולם יש להבין, מהי הסגולה שיש בשלום, שדוקא על השלום יכולה להתקיים הברכה, אחרת מוכרחה להסתלק. ידוע, **האור נקרא ברכה**. כי בזמן שהאדם זוכה לאורו יתברך, כבר לא חסר לו כלום, אלא הוא נמצא בתכלית השלימות. כי אי אפשר לומר, שהאדם הזה הוא שלם, אם חסר לו משהו.

וזהו כמו שכתוב "וה' ברך את אברהם בכל". מהו "בכל". צריכים לומר "בכל", היינו שלא חסר לו שום דבר, אחרת לא נקרא "ברכה", אם יש איזה חסרון. והאור הזה, שישאר באדם ולא יסתלק ממנו, הוא צריך לכלי, שיוכל להתקיים בו, ולא יתקלקל. אחרת, אם רואים, למשל, אם המשקה ישאר בכלי, זה מוכרח להתקלקל, מוציאים את המשקה מהכלי.

והנמשל הוא, כי ברוחניות, היות האור הוא המשפיע, ובכדי שהשפע יתקיים בהכלי, גם הכלי צריכה להיות כוונתה להשפיע, אחרת האור יתקלקל. פירוש הדבר

הוא, היות שהחיצונים, היינו הקליפות, רוצים להנות מהאור, וזה נקרא, שהיין מתקלקל, כלומר יין הזה כבר אינו ראוי לשתיית אדם, מבחינת "אתם קרויין אדם ולא אומות העולם", ומשום זה מטרם שהכלי מקלקל את היין, מוציאים את היין.

כמו כן מטרם שהכלי יפגום בהשפע, מוציאים את השפע והאור נסתלק. כמו שאמרו חז"ל "אין אדם עובר עבירה, אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות" (סוטה ג'). ועל זה מקשים העולם, אם כן, מדוע יוצא רוח החכמה מהאדם. שלא יצא, וממילא האדם לא יחטא.

ואמרו"ר זצ"ל תירץ. ידוע, ש"עין רואה והלב חומד". שפירושו, בזמן שהאדם רואה איזה דבר, הראיה הזו גורמת לו, שיבוא אח"כ לידי חמדה. ועל הראיה אין האדם יכול לעשות שום דבר, כי זה לא בידו. וראיה לאו דוקא בראיית עין באים לידי חמדה, אלא אפילו בראיית השכל. היינו, שבאה לו איזו מחשבה, המחשבה הזו מביאו לידי חמדה.

אי לזאת, אם האדם אינו רוצה לבוא לידי חמדה, שהחמדה כבר הוא חטא, העצה לזה הוא לעשות תשובה על הראיה. אז הוא לא יבוא לידי חמדה. אחרת הוא מוכרח לבוא לידי חמדה, והחמדה הוא כבר חטא.

לכן נעשה תיקון. בכדי שהאדם לא יפגום בקדושה, תיכף אחרי הראיה, אם לא עושה תשובה, אור החכמה מסתלק ממנו, ונכנס במקומו רוח שטות, וממילא הפגם לא כל כך גדול. וזה תירוץ, מדוע רוח חכמה מסתלק ממנו, שחז"ל הודיעו לנו, איזה תיקון נעשה מלמעלה עבור האדם, שרוח החכמה מסתלק ממנו.

ולענינו נבין עכשיו, מדוע צריכים כלי, שיכול להחזיק את הברכה, שנותנו לו מלמעלה, ושלא יצטרכו ליטול ממנו חזרה. הוא כנ"ל, שרוח החכמה שלוקחים ממנו, הוא בכדי שלא יפגום בהקדושה. כמו כן, אם האדם זכה לברכה מן השמים, שקבל שפע מלמעלה, ואם האדם לא יהיה בסדר, כלומר הכלי שהשפע משובש בה, איננו בסדר, כנ"ל שיכול לקלקל השפע, כדוגמת היין, אז יש תיקון מלמעלה, שלוקחים הברכה בחזרה.

על זה בא ר' שמעון בן חלפתא ואומר "לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל, אלא השלום". והוא נותן לנו עצה, איך שהברכה יתקיים ולא יפסק, הוא השלום. אבל מהו שלום. צריכים לפרש, כנ"ל בסוד הכתוב "אשמעה, מה ידבר האל ה', כי ידבר שלום אל עמו, ואל ישובו לכסלה".

כי הסברנו לעיל, שצריכה להיות מחלוקת בהאדם, כמו שכתוב "לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע". וכמו שפירש רש"י "שיעשה עמו מלחמה". ודוקא ע"י המלחמה יתגלה הרע שיש בו. וכל פעם שמתגלה רע, נקרא "מתגלה רשע". וע"י הרבה גילויים מתגלים שיש באדם הרבה רשעים, כנ"ל בדברי הזה"ק "רבות רעות צדיק ומכולם יצילנו ה'".

והרשעים האלו, שמתגלים באדם, הם נותנים הצורך, הנקרא "כלי לעזרת ה'". כמו שכתוב "הבא לטהר מסייעין אותו. ובמה. אומר הזה"ק, בנשמתא קדישא. היינו, שהוא זוכה לאור עליון, המכונה "נשמה". וזה מחזירו למוטב".

ועכשיו נבין מהו השלום, שכתוב "כי ידבר שלום, ואל ישובו לכסלה". זה

שהקב"ה עוזר לו, במה שנותן לו נשמה, בתור סיוע לנצח את הרע, זה נקרא "שלום". היינו, שהרע נכנע תחת הטוב, ומשמש עכשיו להקדושה, כנ"ל "ואהבת ה' אלקיך בכל לבבך בשני יצריך". כלומר, שגם היצה"ר נעשה אוהב ה'. זאת אומרת, שעכשיו הוא מסוגל לעבוד בעמ"נ להשפיע נחת רוח להבורא.

השלום הזה, שנעשה באדם, שכבר לא ישיב לכסלה. הכלי הזו כבר שומרת להאור, שלא יתפסק. כי מה שאמרנו, שהכלי יכול לפגום בהשפע, זה יכול להיות, באם נתעורר בהכלי הרצון לקבל לעצמו, אז השפע יכול להמשך להקליפות. לכן מוכרח השפע להסתלק. מה שאם כן כשהקב"ה אומר לו "שלום, שלא ישיב לכסלה", זה הכלי המחזיק את הברכה.

ובזה נבין מה ששאלנו, אם הקב"ה אומר "שלום לרחוק", בטח שאומר "שלום לקרוב". אם כן מה משמיענו בזה שאומר "לקרוב". ובהנ"ל יהיה הפירוש, מתי אומר ה' "שלום". בזמן שיש בחינת רחוק. כלומר, שכבר מגולה הרע ע"י המחלוקת, וניכר, שהמקבל לעצמו הוא המרחק אותו מה', שזה נקרא "רחוק".

ובטח שיכול ענין הנ"ל דוקא אם יש מי שרוצה להיות מקורב לה', שהוא עושה עמו מלחמה. והוא נקרא "קרוב". ודוקא ע"י שניהם, כלומר בזמן שיש לעשות שלום להרחוק ולקרוב ביחד, אז אומר הקב"ה "שלום". וזה שכתוב "שלום שלום לרחוק ולקרוב".

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

שנאת חינם בעבודה מהו

מאמר כ"ד, תשמ"ז

חז"ל אמרו (יומא ט', ע"ב) "מקדש שני, שהיו עוסקים בתורה ומצות וגמילות חסדים, מפני מה חרב, מפני שהיתה בו שנאת חינם". ויש להבין, מהו החומר של שנאת חינם. עד כדי כך שאמרו חז"ל, אף על פי שהיתה שם תורה ומצות וגמילות חסדים, ומכל מקום אם היתה שנאת חינם, כלום לא שוה, שיהא כח להגן על חורבן בית המקדש.

ועוד יש להבין, בשביל מה היה צריך לחרב המקדש, אם יש שם כל אלה שלושה דברים, שמשמע, אם יש שם שנאת חינם, כבר אין מקום שהמקדש ישאר על קיומו, אלא שהוא מוכרח להיחרב.

אם כן צריכים להבין, מהו הקשר "שנאת חינם" ל"מקדש". ועוד יש להבין, שמשמע שבשביל שנאת חינם, מה שאם כן אם היתה שנאה ולא חינם, לא היה איסור כל כך חמור, והמקדש כן היה יכול להתקיים. ובתורה כתוב (קדושים, שלישי) "לא תשנא את אחיך בלבבך". ששם משמע, כמו שמפרש רשב"ם שם "אם גמלך רעה". אם גמלך רע, מכל מקום אסור לשונאו. ומכל שכן בחינם ודאי אסור. וזה הוא רק איסור באופן אחד. ואם האיסור הזה היה **בחינם**, כבר אין זכות קיום למקדש, ולא היתה ברירה אחרת אלא שיחרב. כלומר, אם היתה שם שנאה, והשנאה לא היתה בחינם, המקדש לא היה נחרב. וכל הסיבה לחורבן המקדש, היתה רק משום, שהשנאה היתה בחינם. אם כן יש להבין הקשר בין שנאת חינם למקדש.

בתפילת "יהי רצון", שאומרים לפני אמירת תהילים, כתוב וזה לשונו "וזכות דוד המלך עליו השלום יגן, שתאריך אפך, עד שובנו אליך בתשובה שלמה לפניך, ומאוצר מתנת חינם חנני".

ויש להבין, מהו הקשר, שמבקשים על תשובה שלימה, משמע, שלא חסר לנו שום דבר, ואין אנו מבקשים שום דבר בעולם, ואח"כ תיכף אנו מבקשים "מאוצר מתנת חינם חנני", שמשמע שאנחנו רוצים עוד משהו חוץ מתשובה שלמה. ועוד משמע מכאן, שבאמת אנו רוצים שכר תמורת עבודתנו, רק מסיבת שאנחנו מלא עוונות ופשעים, ואנחנו מבקשים שתכפר על פשענו, ואנחנו רוצים לשוב בתשובה. לכן לא מגיע לנו שכר. מסיבה זו לא מבקשים שכר. ומשום זה אנו מבקשים ממך "מאוצר מתנת חינם חנני".

וזה יש להבין, הלא אנו צריכים לעבוד לשם שמים ולא לקבל שכר. ואנו כן מבקשים ממנו, שיתן לנו. ולא שיכולים לומר "תן לנו שכר". משום שלא מגיע לנו, משום שאנחנו חוטאים. לכן אנו רוצים מתנת חינם. ולפי זה, איך מותר לבקש

בחינם שיתן לנו. הלא אין לנו צרכים שום דבר בשבילנו, אלא הכל בשביל תועלת ה'. אם כן, איך לנו מבקשים, שיתן לנו "מאוצר מתנת חינם". וכי משם כן מותר לקבל לעצמנו.

אולם כפי שלמדנו, שעיקר עבודתנו היא, היות שהבורא ברא כלי לקבל את הטוב ועונג, הנקרא "רצון לקבל לעצמו". זאת אומרת, בלי השתוקקות לא יכולים להנות משום דבר, מטעם שכך לנו רואים בטבע שלנו, לכן הכלי המקורי שיכול להנות, נקרא "רצון לקבל הנאה".

אמנם נעשה אח"כ תיקון, המכונה "השתוות הצורה", שהוא, שלא להשתמש עם הרצון לקבל לעצמו, אלא כפי שיכול לכוון בעמ"נ להשפיע. כלומר, כמו שהבורא ברא את העולם, המכונה "רצון לקבל הנאה", והרצון הזה נקרא, שברא אותו "יש מאין", כי הרצון להשפיע, שיש בו יתברך, ברא דבר חדש.

ובכדי שלא תהיה בחינת בושה, לנו צרכים להמציא לנו את הרצון להשפיע, מה שיש לו יתברך, מטרם שברא אותנו עם הרצון לקבל. והיות שהרצון להשפיע הזה הוא נגד הטבע שלנו, לכן לנו מבקשים ממנו, שכמו שנתן לנו את הרצון לקבל, הוא יתן לנו עכשיו את הרצון להשפיע, שיש לו, שמסיבתו ברא לנו רצון לקבל. כי אין לנו כח ללכת נגד הטבע. אלא הבורא, שנתן לנו את הטבע הזה, הוא יכול לתת טבע שני. כלומר, שרק הוא יכול לתת לנו, שאנחנו נשתמש בכלים דהשפעה.

ובזה יש לפרש, מה שאנו מבקשים "מאוצר מתנת חינם חנני", הכוונה, מרצון של הבורא, שברא העולם, היה מתנת חינם. כי למי היה חייב. כמו כן לנו מבקשים ממנו, שיתן לנו מאוצר הזה, הנקרא "מתנת חינם". כלומר, שגם לנו יהיה הכח הזה לעבוד עבודת הקודש בחינם, הנקרא "שלא עמ"נ לקבל פרס".

ובזה נבין מה ששאלנו, מהו הקשר בזה שאנו מבקשים ואומרים "שתאריך אפך עד שובנו אליך בתשובה שלמה לפניך". ואח"כ לנו מבקשים, שיתן לנו מאוצר מתנת חינם. מתחיל בתשובה, שרק זה חסר לנו. ותיכף לנו אומרים "תן לנו". שתשובה משמע, שאנו רוצים לחזור להשורש, כמו שכתוב בזה "תשובה נקרא, תשוב ה' לגבי ו", שפירושו הוא, שה', הנקרא מלכות, שהיא בחינת קבלה, תשוב לגבי ו', הנקרא המשפיע.

כלומר, שע"י זה שאנו רוצים לעשות כל מעשינו שיהיו בעמ"נ להשפיע, גורמים, שגם בהשורש נשמה של כל אחד ואחד, שהיא המלכות, יהיה הכל בעל מנת להשפיע. נמצא לפי זה, שתשובה, שאנו מבקשים, הוא, אנחנו רוצים לעשות מעשים רק להשפיע. ותיכף לנו אומרים "תן", היינו שאנו מבקשים "מאוצר מתנת חינם חנני". ולפי מה שהסברנו לעיל, יהיה הפירוש של "אוצר מתנת חינם" הסבר על תשובה. כלומר, איזו בחינת תשובה לנו מבקשים. על זה תיכף לנו מסבירים. זאת אומרת, לנו רוצים, שתיתן לנו הרצון להשפיע, הנקרא "אוצר מתנת חינם". כלומר, את הרצון הזה, שעמו בראת את העולם, הנקרא "רצונו להטיב לנבראיו" בלי שום תמורה, אלא רק בחינם, כידוע שבריאת העולם נקרא "בנדבה". את הרצון הזה תן לנו. נמצא, מה שאנו מבקשים "מאוצר מתנת חינם", זה הסבר על איזו בחינת

תשובה אנו רוצים, כנ"ל כמו שכתוב בזה"ק "שתשובה נקראת תשוב ה' לגבי ו". ובהאמור נבין מה ששאלנו, מה שאמרו חז"ל, שמקדש שני נחרב, הגם שהיה שם תורה ומצות וגמילות חסדים. ומכל מקום כיון שהיתה שם שנאת חינם, לא היה יכול להתקיים. ותו"מ וגמילות חסדים לא היה להם כח להציל מחרבן בית המקדש. ובהנ"ל שהסברנו, כי ענין "מתנת חינם" פירושו, שצריכים כלים שהקדושה יתקיים בהם. אחרת הקדושה מוכרחת להסתלק, מטעם שאין השתוות הצורה בין האור להכלי. כי קדושה הוא להשפיע. ואם הכלי הוא בעמ"נ לקבל, אז האור מוכרח להסתלק. ומסיבה זו אנו מבקשים "מאוצר מתנת חינם חנני".

והיות בבית שני היתה שנאת חינם, כלומר שהם היו שונאים את הבחינת "חינם", שהכוונה הוא **לעבוד בחינם בלי שום תמורה**, אלא שלא עמ"נ לקבל פרס, לכן אפילו שהיו עוסקין בתורה ובמצות ובגמילות חסדים, מכל מקום, כיון שלא היתה להם הכוונה דעמ"נ להשפיע, אין אז מקום להקדושה, שתוכל להתיישב שם, כנ"ל מטעם הופכיות הצורה שיש ביניהם. ומשום זה היה המקדש מוכרח להיחרב. אלא סדר העבודה הוא, שאנו צריכים לתורה ומצות ולגמילות חסדים, בכדי שזה יביא לנו כח לעבוד בחינם, שזהו רק בחינת **אמצעי להגיע להמטרה**. והמטרה היא להגיע לידי דביקות בה', שהיא השתוות הצורה, כמו שכתוב "ולדבקה בו". וכדרשת חז"ל "מה הוא רחום, אף אתה רחום".

והתרי"ג מצות במצב זה הם האמצעים להגיע לידי דביקות. ונקראים בלשון הזה"ק "תרי"ג עיטין". כמו שכתוב (הקדמת ספר הזהר, דף רמ"ב, מראות הסולם אות א') וזה לשונו "המצות שבתורה נקראים בלשון הזהר בשם **פקודין**. ונקרא אמנם גם בשם תרי"ג עיטין. וההפרש ביניהם הוא, כי בכל דבר יש פנים ואחור, שבחינת ההכנה אל הדבר נקרא **אחור**, ובחינת השגת הדבר נקרא **פנים**. וכשמקיימין תורה ומצות בבחינת **עושי דברו**, מטרם שזוכים לשמוע, נקרא המצות בשם **תרי"ג עיטין והן בחינת אחור**. וכשזוכים לבחינת **לשמוע בקול דברו**, נעשים תרי"ג המצות בבחינות פקודין. והוא לשון פקדון. כי יש תרי"ג מצות, אשר בכל מצוה מופקד **אורה של מדרגה מיוחדת**".

ובהנ"ל מוסבר לנו, שסדר העבודה הוא בזמן ההכנה, שצריכים לקיים תו"מ, שזהו עצה, שבזכותם יכולים להגיע לידי דביקות, הנקרא "השתוות הצורה". ורק לאחר כך, שיהיה להם כלים המוכשרים לקבל אור עליון, אז נעשים התרי"ג מצות לבחינת פקדון. היינו, שזוכים לכל האורות, המיוחדים לכל מצוה ומצוה, כפי בחינתה.

והיות ששם היתה שנאת חינם, שהיו שונאים את העבודה בחינם בלי שכר, כלומר שלא היה להם שום צורך לעבוד בשלא עמ"נ לקבל פרס, אלא התורה והמצות, וגמילות חסדים, היה הכל בעמ"נ לקבל שכר, ומשום זה נקרא עבודה זו "לא זכה, נעשית לו סם המוות". ולכן הקיום של התורה ומצות וגמילות חסדים, שהיה בבית שני, זה לא היה יכול להציל את חורבן המקדש. כי כדי להחזיק את הקדושה, צריכים כלים דהשפעה, כנ"ל. וזה לא היה להם. ולכן נחרב המקדש.

ובהאמור יוצא, שהגם שהאדם נולד מהכלי, שהבורא נתן לו, הנקרא "רצון לקבל לעצמו", וכל מה שהאדם עובד ומרויח, הכל שייך לרשותו של המקבל, ואין לאף אחד שייכות להרכוש הזה, מה שהאדם רוכש. כלומר, הן האדם והן הרכוש, הכל שייך להמקבל לעצמו.

וזהו כמו שאומר (הקדמה לספר הזהר, אות י"א) וזה לשונו "כי הגוף, שהוא הרצון לקבל לעצמו, נמשך משורשו שבמחשבת הבריאה כנ"ל, ועובר דרך המערכה של העולמות דטומאה, ונשאר משועבד תחת המערכה ההיא עד י"ג שנה". לפי זה יוצא, באמת הכל שייך להמקבל. אם כן איך אומרים לו "אחר י"ג שנה, תדע לך, שהגם עד עכשיו הכל היה שייך לך, אבל מכאן ולהבא, אתה וכל הרכוש, מה שאתה רואה, הכל צריכים להעביר לרשותו של הקב"ה, ובשבילך אין שום דבר, כלומר שעד עכשיו היית בחינת "גוי", ועכשיו לוקחים כל, מה שיש להגויים, ומעבירים הכל לרשותו של "ישראל".

ו"רשותו של ישראל" מהו. זהו רשותו של הקב"ה, המכונה **ישר-אל**. שפירושו, שהכל, מה שיש לישראל, הכל נכנס לרשות היחיד. נמצא עכשיו, שכל מה שהיה ברשותו של המקבל, שלכל פרט ופרט מוכרחים עתה כל הפרטים ביחד, שנקראים "אומות העולם", משום שהכל היה שייך להם, אומרים להם עכשיו, שכל פרט ופרט של המקבל לעצמו, צריך לוותר על מה שיש לו, ולהעביר את הכל לרשותו של ישראל. ומהו "רשותו של ישראל". כנ"ל, **הקב"ה הוא רשותו של ישראל**, כי אין להם שום רשות בפני עצמם, אלא כולם רוצים להיבטל להקב"ה. ובזה יש לפרש דברי רש"י, על מה שמפרש על כתוב "בראשית". וזה לשונו "אמר ר' יצחק, לא היה צריך להתחיל התורה, אלא מ"החודש הזה לכם", שהיא מצוה ראשונה, שנצטוו ישראל. ומה טעם פתח ב"בראשית". משום כח מעשיו הגיד לעמו, לתת להם נחלת גויים. שאם יאמרו עכו"ם, ליסטים אתם, שכבשתם ז' אומות. הם אומרים להם, כל הארץ של הקב"ה היא. הוא בראה, ונתנה לאשר ישר בעיניו. ברצונו נתנה להם. וברצונו נטלה מהם, ונתנה לנו".

ויש להבין זה על דרך העבודה, מה בא זה ללמדנו. וכפי שהסברנו, נבין זה בפשטות. כי הבורא ברא את העולם על הכוונה להטיב לנבראיו. שהיא, המקבל לעצמו הוא יהנה. ובכדי שתהיה בחינת דביקות בה', הנקרא "השתוות הצורה", נעשה תיקון שלא לעבוד עבור המקבל לעצמו, אלא לתועלת ה', שזהו הנקרא "בעמ"נ להשפיע".

וידוע שבעמ"נ להשפיע נקרא "ישראל", ובעמ"נ לקבל נקרא "אומות העולם". והיות שיש ז' מידות דקדושה, שהם חג"ת נהי"מ, כמו כן יש בהקליפות גם כן ז' מידות רעות, שהם נקראים "ז' אומות". וצריכים להוציא הכל מרשותם, ולהעביר אותם לישראל. כלומר, שהבעלות על הז' מידות יהיו לישראל ולא אומות העולם, שהם ז' אומות, שהם כנגד ז' קליפות.

וכמו שאומר (בהקדמה, שם) "שעד י"ג שנה האדם ברשות הקליפות. ולאחר כך הוא צריך לצאת מהקליפות, שאז הוא הזמן שנקרא "עכו"ם". ולכנס לקדושה,

הנקרא "ישראל". אז באים הקליפות עם הטענות "הלא הקב"ה ברא אותנו, היינו הרצון לקבל לעצמו. ונתן אתכם תחת שליטתנו. ומדוע אחר י"ג שנה אתם רוצים לצאת משליטה שלנו. ולא עוד, אלא אתם רוצים לשלוט עלינו". וזוהי טענת הגוף לאדם, בזמן שרוצה לצאת מבחינת עכו"ם, הנקרא "קבלה עצמית", ולהיות "ישראל", שהוא לעשות הכל בעמ"נ להשפיע לה'.

וזה שכתוב "לסטים אתם, שכבשתם ז' אומות. הם אומרים להם, כל הארץ של הקב"ה". שפירושו, הלא מי הוא בעל הבית של העולם. כלומר, הבורא, שברא את העולם בכדי להטיב לנבראיו. מקודם ברא, שהמקבל לעצמו, הוא יקבל ממנו הטוב והעונג. ואח"כ, בכדי שהנבראים לא ירגישו שום חסרון בעת קבלת הטוב והעונג, נעשה דין, והאור נסתלק מהמקבל לעצמו. והאור ניתן להמקבל בעמ"נ להשפיע. והמקבל לעצמו נשאר בחושך בלי אור.

ומזה נמשך אח"כ, בבריאת הנשמות ובעולם התיקון, ב' מערכות, אבי"ע דקדושה ואבי"ע דטומאה. והאדם יוצא ונולד ונמצא עד י"ג שנה בשליטת אבי"ע דטומאה. ואח"כ, בסגולת תו"מ, הוא יוצא משליטתם, ולוקח הכל עם עצמו לצד הקדושה. זהו שהאומות העולם טוענים "ליסטים אתם", שכבשתם ז' אומות. שהכוונה, שהאומות העולם שבאדם טוענים להאדם "מה אתם מרעיש עולמות, הלא אתה רואה, שהקב"ה ברא את הרצון לקבל עצמו. ובטח הוא רוצה, שהרצון לקבל הוא יהנה מהעולם. ומדוע אתה רוצה לעשות ההיפך. כלומר, להוציא כל ההנאות מקבלה עצמית, ולתת הכל לבחינת "ישראל", הנקרא בעמ"נ להשפיע. אם כן, אתה רוצה להיות גנב. ואתה אומר, שהקב"ה מסכים לזה. היתכן".

ועל זה באה התשובה, שזהו כמו שכתוב "מים גנובים יומתקו" (משלי ט'), שע"י הגנבה זו יומתקו, שמוצאים הכל מהמקבל לעצמו, הנקרא "בחינת עכו"ם", שהם בחינת ז' אומות. **ימתקו**, זאת אומרת, דוקא ע"י בחינת ישראל, שלוקחים חלקים מן הקליפות ומעלים אותם לקדושה, זה יהיה התיקון שלהם. שרק ע"י הגנבה, מה שהם חושבים, שלוקחים מהם מה שיש להם, יקבלו תיקון.

כי בכלים שלהם, היינו בבחינת עכו"ם, שהם בחינת ז' אומות, הם רוצים לקבל. ובאמת הם מקבלים. אבל זהו רק בחינת "נהירו דקיק" בערך מה שהבורא רוצה לתת. כמו שכתוב "להטיב לנבראיו הוא בהרחבה, ולא באור דק מאוד, שזה ניתן להם רק בכדי שיתקיימו, שיהיה להם קיום, עד שיקבלו באמת כל האור, שהיה במחשבת הבריאה. ובגמר כל התיקונים, אומר הזה"ק, "עתיד מלאך המוות להיות מלאך קדוש". וכמו כן אומר "עתיד ס"מ להיות מלאך קדוש".

נמצא, שדוקא ע"י הגנבה, שאומרים אומות העולם "ליסטים אתם", ע"י זה הם מקבלים מיתוק, שכל פעם עובר חלק מהם לקדושה. והם מקבלים תיקון בזה. וזה שכתוב "מים גנובים ימתקו". מה בא להשמיענו הכתוב הזה בדרך העבודה. שאנחנו נדע, בשיעור שאנחנו יכולים להוציא רכוש מהס"א והקליפות, שהם בחינת קבלה, בשיעור זה אנו ממתיקים את הרע ומקבל תיקון שלם. ובזמן שיצאו כל הבחינות, שנפלו לתוך הקליפות, ויכנס לתוך הקדושה, אז יהיה גמר התיקון. והכל יבוא על

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

כובד ראש בעבודה מהו

מאמר כ"ה, תשמ"ז

חז"ל אמרו (ברכות ל', ע"ב) "אין עומדין להתפלל, אלא מתוך כובד ראש".
ופירוש רש"י "כובד ראש פירושו הכנעה". עוד שם תנו רבנן "אין עומדין להתפלל
לא מתוך עצבות, ולא מתוך קלות ראש". ופירוש רש"י "קלות ראש פירושו חילוף
של כובד ראש".

ויש להבין, כשהוא אומר "אלא מתוך כובד ראש", משמע אם אין לו כובד ראש
אין להתפלל. ואח"כ כתוב "אין עומדין להתפלל, ולא מתוך קלות ראש". משמע, אם
אין שם קלות ראש, כבר יכולין להתפלל, ולא צריכים עד שיהיה לו כובד ראש.
אלא מכאן משמע, שאם אין לו קלות ראש, אז יש לו כובד ראש. וכן להיפך, שאם
אין לו כובד ראש, כבר יש לו קלות ראש. כלומר, שאין שום אמצע בין כובד ראש
לקלות ראש. ומשום זה אין שום סתירה בין הלשונות. אבל צריכים להבין, איך הוא
דבר זה, שלא יהיה בחינת אמצע בין כובד ראש לקלות ראש.
ובעיקר צריכים להבין, מה זה תפלה, שאמרו "אין עומדין להתפלל, אלא" לפי
התנאים שחז"ל אמרו. כלומר, מהי תפלה, שמוכרחים להיות שם תנאים אלו, אחרת
לא יכולים להתפלל.

חז"ל אמרו (תענית ב') וזה לשונם "לאהבה את ה' אלקיכם, ולעבדו בכל לבבכם".

איזו היא עבודה שהיא בלב, הוי אומר, זו תפלה.

ויש להבין, מדוע נקרא תפלה "עבודה שבלב", יותר משאר מצות התורה, וכי
לימוד התורה אינו עבודה גדולה כמו תפלה.
ועוד יש לשאול, למה דוקא תפלה נקראת "עבודה שבלב". ואין לומר, שרק תפלה
שייכת ללב ולא תורה, הלא גם תורה שייכת ללב, כמו שאמר הרי אבן עזרא ז"ל
(מובא בהקדמה לספר "פנים מסבירות") וזה לשונו "ודע כי התורה לא נתנה, אלא
לאנשי לבב". אם כן יש להבין:

(א) מדוע נקראת תפלה, "עבודה" יותר משאר מצות.

(ב) מדוע נקראת תפלה עבודת הלב דוקא, ולא עבודה שבמוח. ולתפלה, שהיא
עבודה שבלב, חז"ל אמרו לנו "אין עומדין להתפלל, אלא מתוך כובד ראש".
שמשמע, שדוקא ע"י זה התפלה שלו תהיה בסדר. אם כן יש להבין מהו "כובד
ראש".

ולהבין את הנ"ל, צריכים להקדים ולחזור את דבר הידוע, בענין מטרת הבריאה.
הגם שהוא ברור, אבל כדאי לחזור, בכדי לזכור המטרה, שזה סגולה, שלא יחטיאו
את המטרה. בענין מטרת הבריאה, יש לדבר רק משני נושאים:

א) מהבורא, שהוא המשפיע,

ב) מהנבראים, שהם מקבלי השפע.

כי מטרת הבריאה, שהיא "רצונו להטיב לנבראיו", ברא נבראים, שיקבלו את מה שהוא רוצה לתת להם. כלומר, שהם יקבלו הנאה מה שהוא רוצה לתת להם. כי זה פירוש "להטיב". כי לא שייך לומר, שמקבל משהו טוב ולא נהנה. כלומר, אם הוא לא נהנה מהדבר, מדוע נקרא זה "טוב".

אמנם אנו רואים, שאין האדם נהנה, אלא רק מדבר שהוא משתוקק אליו. ומשום זה ברא בהנבראים רצון להשתוקק לקבל תענוגים. וזה מכונה "רצון לקבל לתועלת עצמו". ובעולמות העליונים מכונה הרצון לקבל לתועלת עצמו, בשם "מלכות". וכן מכונה בחינה זו בשם "עביות", לאחר שנפסלה הרצון לקבל לעצמו, ואסור להשתמש עם כלי זה בלי תיקונים.

אולם נעשה כאן תיקון על הרצון לקבל, שלא להשתמש עמו כמו שהוא יצא מתחילת בריאתו, היינו בשורש הראשון כשנולד, מסיבת שינוי צורה שיש בינו לבין הבורא, היות שהבורא הוא המשפיע והנבראים יהיו מקבלים.

ובכדי שיהא השתוות הצורה, כלומר שגם המקבל יהיה נבחן לבחינת משפיע, אחרת אם לא תהיה השתוות הצורה, זה יגרום שהנבראים, בעת קבלתם הטוב והעונג, ירגישו בזה אי נעימות, המכונה "בושה". ובכדי להציל מהנבראים הבושה הזו, נעשה תיקון, המכונה "מקבל בעמ"נ להשפיע". כלומר, הגם שהוא מקבל עם הכלי, הנקרא "השתוקקות".

זאת אומרת, שאי אפשר להנות מהטוב, אם הוא לא משתוקק לקבל את הטוב.

רק התיקון הוא, שהוא צריך לתת כוונה על המעשה. כלומר הוא צריך לראות, אף על פי שהרצון לקבל להדבר, הוא בכל תקפו, מכל מקום אם אין הוא יכול לכוון בעמ"נ להשפיע נחת רוח ליוצרו, הוא מוותר על התענוג, אף על פי שהוא משתוקק מאוד.

והסיבה שהוא מוותר, צריכה להיות רק מטעם, שהוא רוצה בדביקות ה', המכונה "השתוות הצורה", בסוד מה שאמרו חז"ל "מה הוא רחום, אף אתה רחום". ומתיקון הנ"ל נמשך לנו בחינת צמצום והסתר. כלומר, שמטרים שיש לתחתונים הכוונה הזו, שיוכלו לוותר על התענוגים הכי גדולים, אם הם לא יכולים לכוון בעמ"נ להשפיע, שורה חושך בעולם.

כלומר, שהבורא נסתר מהנבראים, שלא מרגישים אותו. וצריכים להאמין למעלה מהדעת, שיש לו קשר עם הנבראים, שהוא ברא אותם בעמ"נ לתת להם טוב ועונג. מה שאם כן מה שנגלה לעינינו, מטרים שאדם יכול לכוון בעמ"נ להשפיע, הוא מונח תחת שליטת החושך, ואינו מאיר שום דבר רוחני, ולא נגלה אז המטרה של הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו, מסיבת שרואים אז רק סבל ומכאובים בעולם, ולא רואים את ההשגחה של טוב ומטיב. ורק מוטל עלינו להאמין, שמטרת הבריאה, להטיב לנבראיו, הוא אמת ויציב. ומה שאנו לא רואים, זה הוא מטעם תיקון בשבילנו, הנקרא "צמצום והסתרת פנים".

וזהו כמו שאומר (במאמר "פתיחה לחכמת הקבלה", אות י') וזה לשונו "והנך

מוציא איך שהנפש הזאת, שהוא אור החיים המלוּבש בגוף, נמשכת יש מיש, ובעברה דרך ד' עולמות אבי"ע, כן היא הולכת ומתרחקת מאור פניו יתברך, עד שבאה לכלי המיוחד לה, הנקרא גוף, ואם אמנם גם האור שבה נתמעט מאוד, עד שאין ניכר שורש מוצאו".

וזה גורם לנו, שיש לנו עבודה של האמונה, מסיבת שכבר לא ניכר בנפש שלנו, שהיא באה מהבורא, אלא שצריכים עבודה מיוחדת, להאמין בה', שהוא המנהיג את כל הנבראים. לפי זה יוצא לנו, שכל הכבידות שאנו מרגישים בעבודה דלהשפיע, הוא אינו מטעם שקשה לנו לעבוד בלא תמורה, מטעם הטבע שבנו, הנקרא "רצון לקבל", אלא שיש כאן ענין אחר לגמרי, היות לפי הכלל שאמו"ר זצ"ל אמר, כי יש בטבע שלנו ענין, שכל תחתון רוצה להתבטל לגבי העליון, החשוב לו ביותר. ויש הנאה לאדם פשוט, שהוא משמש לאדם חשוב, כדרשת חז"ל (קדושין ז') "שבאדם חשוב, נתנה היא, ואמר הוא, הרי זו מקודשת", כי קבלתו, שהיא עמ"נ להנות לנותנת לו, נחשבת להשפעה ונתינה גמורה אליה.

והטעם הוא, כי מצד הטבע יש הנאה, שהאדם נותן ומשפיע לאדם חשוב. ולפי זה מתעוררת השאלה, מדוע קשה לנו לקיים תו"מ בעמ"נ להשפיע. והתשובה היא כנ"ל, היות שמסיבת תיקון הנהמא דכסופא נעשה תיקון, הנקרא "צמצום", "הסתר", ו"חושך". שכל זמן שהנבראים נמצאים בשליטת המקבל לעצמו, כל כך נתרחקו משורשם, עד שאינו ניכר מקור מוצאם כנ"ל.

וניתן לנו עבודת אמונה למעלה מהדעת, שאף על פי שאין אנו רואים ומרגישים שום ענין רוחני, עלינו לעבוד הכל למעלה מהדעת, זה גרם לנו הכבידות בעבודה דלהשפיע. ובהאמור יוצא, כשאנו רוצים ללכת בעבודה על דרך האמת, אנו צריכים לבקש מהקב"ה, שיתן לנו כח האמונה.

וכמו שכתוב (בתפלת רבי אלימלך "תפלה קודם התפלה") **"ותקבע אמונתך בלבנו תמיד בלי הפסק"**. זאת אומרת, כשהקב"ה יתן לנו את כח האמונה, שנרגיש שאנו משמשים מלך מלכי המלכים, בטח שהגוף שלנו יתבטל "כנר בפני האבוקה". אולם היות שאנו נולדנו מצד הטבע, שיש לנו שכל ודעת, שהוא המנהיג שלנו, שהוא המורה דרך, והוא אומר לנו מה שטוב ומה שהוא רע בשבילנו, לכן כל דבר שהוא לא מבין זה בהדעת שלו, הוא אומר לנו, שדבר זה לא טוב בשבילנו. אם כן כשניתן לנו עבודת האמונה למעלה מהדעת, בא הדעת שלנו ונותן לנו להבין, שלא כדאי ללכת בדרך הזו. אלא הוא בא בטענה "וכי בחנם נתן לנו הקב"ה שכל, בטח כל מה שברא הוא לטובתנו". כלומר, שאנחנו נשמח בזה. ומביא לנו ראיה ממה שכתוב "כפי שכלו יהלל איש".

פתאום בא האדם ואומר להגוף "נכון, עד עתה אתה היית המורה דרך שלי. ואף פעם לא עשיתי שום דבר מה שהוא נגד הדעת, כלומר, מה שאתה מצוה לי לעשות. אבל מכאן ולהבא, תדע לך, שכל מה שאתה תגיד לי לעשות, אני לא אשמע בקולך. רק כפי ששמעתי מפי ספרים וסופרים. אני מקבל עלי עול מלכות שמים בלמעלה מהדעת, ואני רוצה לשמש להבורא כראוי לפני מלך גדול, ומעתה אני לא רוצה לדאוג משהו בשבילי, אלא כל מחשבותי יהיו רק לטובתך, הבורא.

ובהאמור יוצא, שלא חסר לאדם שום דבר, שתהיה לו היכולת להגיע להאמת, אלא רק בחינת אמונה למעלה מהדעת. שעל זה הגוף עומד בכל תוקף, ומתנגד לזה, ומזה נמשך שאין אנו מתקדמים בעבודת ה'. וזה נקרא "כובד ראש", ש"ראש" נקרא

בחינת הדעת שבאדם. ואם האדם הולך לפי מה שהדעת אומר לו, נקרא זה "קלות דעת". היינו, שדבר זה קל להדעת לסבול, שהאדם יעשה מעשים לפי מה שהדעת מחייב אותו.

מה שאם כן אם האדם רוצה ללכת למעלה מהדעת, זה נקרא "כובד ראש". פירוש, שקשה להדעת, הנקרא "ראש", לסבול, בזמן שהאדם רוצה ללכת נגד הדעת, וזה אצלו לעול ולמשא. וזה נקרא "כובד ראש".

ובזה יש לפרש מה שכתוב "אין עומדין להתפלל, אלא מתוך כובד ראש". כלומר חז"ל מיעצים לנו, מה יש לאדם להתפלל. אומרים לנו "אלא מתוך כובד ראש". כלומר, כי האדם צריך לראות מטרם שהוא מתפלל, מה חסר לו, שעל החסרון הזה הוא מתפלל, שהקב"ה ימלא חסרונו.

לכן כדאי מקודם שיבדוק עצמו, אם הוא יכול לקבל על עצמו ללכת באמונה למעלה מהדעת, הנקרא "כובד ראש". ורק אז ילך להתפלל, שהקב"ה יתן לו קביעת האמונה בלבו. כי אם תהיה אמונה למעלה מהדעת, כבר יש לו הכל, כנ"ל, שקטן מתבטל בפני גדול.

וזהו שפירש רש"י, שכובד ראש הוא הכנעה. ומהי הכנעה. זהו שהאדם מכניע עצמו בפני הגדול ושומע דעתו של הגדול. זאת אומרת, אם ילד קטן אומר לאדם גדול איזה דבר, והגדול רואה, שזהו לפי ההגיון, מה שהילד אומר לו, בודאי הגדול ישמע בקולו. ואיננו אומר, שהגדול מכניע עצמו בפני הקטן.

אלא מה נקרא "הכנעה". אם אדם בא ושואל בעצת הגדול "מה לעשות". והגדול אומר "לעשות כך וכך". והאדם רואה, שזהו ממש נגד השכל. ואם ישאל את מי שהוא, אם כדאי לשמוע, מה שהגדול אמר לו, ובטח יגיד לו, הלא זהו נגד ההגיון, ואסור לך לשמוע בקולו. ומכל מקום אדם זה מכניע עצמו, היינו הוא מכניע את דעתו, וגם דעת העולם, שהם נגד דעת הגדול, ושומע בקולו. זה נקרא "הכנעה", שהוא שומע בקולו של הגדול למעלה מהדעת.

וזה קשה מאוד לעשות, שזה נקרא "כבד הדבר לעשות". וגם זה נקרא "כבד פה וכבד לשון אנכי", הנאמר אצל משה רבנו עליו השלום. היות שמשה נקרא "רעיא מהימנא", היות שבחינת משה נקראת "אמונה". ובאמונה אין שם "פה ולשון", כי "פה ולשון" משמע, שמסביר את הדברים בשכל ובדעת. ובחינת משה היא בחינת אמונה למעלה מהדעת.

ומזה נוכל להבין, מה שרש"י מפרש על "קלות ראש" פירושו חילוף של "כובד ראש". מדוע הוא לא מפרש ישר, אלא הוא אומר בלשון חילוף של "כובד ראש". זהו משום שרוצה לפרש לנו ביתר בהירות, מה זה "כובד ראש", שהוא ענין אמונה למעלה מהדעת. לכן הוא אומר לנו על קלות ראש, שהיא ההיפך מבחינת אמונה למעלה מהדעת.

כלומר, להסביר לנו, שאין בחינת אמצע ביניהם. אלא אמונה למעלה מהדעת, הנקרא "כובד ראש" או "בתוך הדעת", הנקרא "קלות ראש", משום דבר המלושב בשכל ודעת זה קל לראש להסכים, שהאדם יבצע את הפעולות האלו, הנבנים על יסוד שהשכל החיצון מבין.

מה שאם כן אם אומרים להאדם, שיעשה מעשים מה שהוא נגד השכל והדעת, זהו כובד ראש. כלומר, שזהו כובד משא, שהשכל יוכל לסבול. ולכן כשאומרים לאדם, שיקבל על עצמו עול מלכות שמים "כשור לעול וכחמור למשא", הוא מתנגד ובהאמור נבין, מדוע המשנה אומרת "אין עומדין להתפלל, אלא מתוך כובד ראש". משמע, שאם אין לו כובד ראש, אין לו להתפלל. וגמרא אומרת "אין עומדין להתפלל, ולא מתוך קלות ראש".

ושאלנו, שכאן משמע, שאם אין לו קלות ראש, ואפילו שאין לו כובד ראש, כבר יכול להתפלל. משמע, שאין כאן תחנת ביניים. ולפי הנ"ל, אין באמת תחנת ביניים, אלא או שיש לו אמונה למעלה מהדעת, שנקראת "כובד ראש", או שיש לו אמונה תוך הדעת, שזה נקרא "קלות ראש", מסיבת שזה קל לראש להבין ולהסכים, אם השכל מחייב אותו, שנחוץ לו לעשות הפעולות האלו. אבל באמצע אין שום דבר. אי לזאת, בטח שמי שרוצה להתפלל לה', בטח שיש לו אמונה, אחרת לא היה הולך להתפלל. אלא:

(א) או שמתפלל על בסיס אמונה בתוך הדעת, הנקראת "קלות ראש", כפירוש רש"י, שאין לו הכנעה.

(ב) או שמתפלל בכובד ראש, שיש לו הכנעה. כלומר, שמכניע את דעתו ולא מסתכל עליו, כאילו הוא כלום לא שוה, אלא כל הבסיס שלו בנוי על אמונה למעלה מהדעת.

ועתה נוכל להבין את השאלה מה ששאלנו, מדוע נקראת תפלה "עבודה". ולא עוד, אלא שנקראת "עבודה שבלב". ידוע, **עבודה** נקרא, אם האדם צריך לעשות

איזה דבר, שהגוף לא נהנה מעשייתה. זה נקרא "עבודה". ולכן אין האדם מסוגל

לעבוד בלי שכר. מה שאם כן אם האדם נהנה מהעבודה, זה לא נחשב ליגיעה. זאת אומרת, אותו המעשה שהאדם עושה, אצל אדם זה שאינו נהנה מעשייתה, נקרא אצלו "יגיעה". ולהשני, שהוא כן נהנה מהמעשה שהוא עושה, אצלו לא נחשב זה ליגיעה ועבודה. וממילא הוא לא צריך לקבל תמורתה שום שכר, מטעם כי אין האדם מסוגל לעשות מעשה בלי הנאה. ולכן כשהוא כן עושה מעשה ולא נהנה ממנו, אם כן מדוע הוא כן עושה את המעשה.

התשובה היא, כי הוא מצפה שע"י היגיעה שהוא עשה עכשיו, הוא יהנה ממנה אח"כ, היינו שיקבל שכר תמורת העבודה, והוא יהנה. נמצא, בזמן שהאדם עושה איזה מעשה, ואין לו הנאה, איך הוא מקבל כח עבודה. אלא מוכרחים לומר, שהוא מסתכל על התמורה. ומזה הוא מקבל חומרי דלק לעבודה.

לדוגמא, נגיד, כשבא אדמו"ר מלובביץ' לשדה תעופה, ויש לו איזה תיק, והוא נותן לסבל, בטח הסבל עובד, ולוקח התיק בכדי להביאו להמונית. ואח"כ הוא ידרוש תמורה עבור עבודתו. והוא מטעם, שאינו מכיר בחשיבות הרבי. מה שאם כן

אם הרבי יתן התיק לאיזה חסיד מהחסידים שלו, והרבי ירצה לשלם לו תמורת עבודתו, בטח החסיד לא ירצה לקבל. מטעם, היות שהוא כבר קיבל הנאה בעת העבודה. כי להון תועפות יחשב לו, בזה ששימש את הרבי.

וכפי שהסברנו, שענין תפלה צריך להיות בכובד ראש. היינו, בזמן שהאדם מרגיש בעצמו, שאין אמונה למעלה מהדעת. פירוש, שאין הדעת מחייב אותו לעבוד בעמ"נ להשפיע. והאדם מבין, שעיקר המטרה צריכה להיות "לזכות לדביקות ה'". והיות הדעת מתנגד לזה, והוא צריך ללכת נגד הדעת, זוהי עבודה גדולה מאוד.

היות שהוא מבקש, שה' יתן לו דבר, שכל האברים שבו מתנגדים לזה. נמצא, שכל תפלה ותפלה שהוא נותן לה', יש לו עבודה מיוחדת. לכן נקראת תפלה "עבודה שבלב". היינו, שהוא רוצה ללכת נגד השכל והמוח, שהם אומרים לו ממש להיפך.

ומשום אין זה נקרא "עבודת המוח". כי עבודת המוח נקראת, שהאדם מתייגע עצמו, להבין איזה דבר עם השכל ודעת שלו. מה שאם כן כאן אין הוא רוצה להבין עם הדעת, שצריכים לעבוד ה' בבחינת ידיעה, אלא הוא רוצה דוקא לעבוד את ה' באמונה למעלה מהדעת. ומשום זה נקראת תפלה "עבודה שבלב".

ולפי זה יש לפרש "אין עומדין להתפלל", כי תפלה הוא חסרון, שחסר לאדם משהו, ואין ביכולתו ובכוחות עצמו להשיג את מבוקשו. הוא מבקש לאחרים, שיעזרו לו. ולכן כשאדם הולך להתפלל לה', שיעזור לו, הוא צריך מקודם לראות, מה חסר לו באמת. כלומר, אם יתנו לו את מבוקשו, הוא כבר איש שלם, ואינו חסר לו כלום.

וזה שייך לומר דוקא על בחינת אמונה, כי בזמן שהאדם זוכה לאמונה למעלה מהדעת בקביעות, כבר הוא זוכה להכל. לכן אמרו "אין עומדין להתפלל, אלא על חסרון של כובד ראש". היינו, שה' יתן לו את אור האמונה.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהי מצוה קלה

מאמר כ"ו, תשמ"ז

הכתוב אומר "והיה עקב תשמעון, ושמר ה' אלקיך לך את הברית אשר נשבע לאבותיך, ואהבך וברכך". ורש"י מפרש "והיה עקב תשמעון", אם המצות קלות, שאדם דש בעקביו, תשמעון, ושמר, ישמור לך הבטחתו, עד כאן לשונו.

ויש להבין מה שכתוב, אם המצות קלות, שאדם דש בעקביו, תשמעון, הקב"ה יכול לתת מה שהבטיח להאבות. ואם לא יקיימו המצות קלות, אין הקב"ה יכול לתת את מה שהבטיח לנו.

ואין לומר, שהכוונה, שאפילו מצות קלות צריכים לשמור, היה צריך לומר פשוט, שאם יחסר מצוה אחת מתרי"ג מצות, לא תקבלו את מה שהבטיח להאבות. אלא ממה שכתוב "מצות קלות" משמע, משום שהם מצות קלות. ומשום זה אין הקב"ה יכול לתת את הטוב והעונג. אם כן יש להבין, מדוע דוקא מצות קלות הן הסיבה, כאילו הן מעכבות על נתינת טוב ועונג להנבראים.

הנה חז"ל אמרו (אבות פרק שני) "והווי זהיר במצוה קלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות". גם זה יש להבין, מה נקרא "מצוה קלה" ומה נקרא "מצוה חמורה". אולם גם הסיבה שצריכים להיזהר במצוה קלה כבחמורה, גם זה יש להבין. שכאן משמע, שאנו צריכים להיות זהירים במצוה קלה כבחמורה, הוא רק מסיבת, שאין אנו יודעים שכר המצות. אבל אם כן היו יודעים מתן שכרן של מצות, כן היה מותר לעשות הבדל בזהירות, היתכן לומר כך.

ובכדי להבין את הנ"ל, צריכים קודם כל לדעת את ענין תרי"ג מצות, שניתן לנו לקיים, לטובת מי הם ניתנו. הנה חז"ל אמרו (אבות פרק ראשון) וזה לשונם "רבי חנניא בן עקשיא אומר, רצה הקב"ה לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצות".

ובמאמר "פתיחה לחכמת הקבלה" (אות א') מבאר שם את הענין "לזכות את ישראל", שהוא מלשון "זכות והזדככות", שפירושו, שע"י התורה ומצות אנו נגיע לידי הזדככות. ומבאר שם, מה יש לנו להזדכך. ואומר, היות שאנו מצד הטבע נולדנו עם הרצון לקבל לתועלת עצמו, ודבר זה הוא מפריד אותנו מהבורא, כי ברונחיות שינוי צורה גורם ריחוק ופירוד, ובכדי שתהיה לנו השתוות הצורה, הנקרא "כח דהשפעה", וזה נגד הטבע שלנו, לכן קשה לעבוד בעמ"נ להשפיע. ומסיבה זו ניתן לנו תורה ומצות, שע"י נוכל לקבל כח התגברות, ונוכל לעבוד בעמ"נ להשפיע.

ובהאמור יש לפרש "רצה הקב"ה לזכות את ישראל", בכדי שע"י הזיכוך הם יהיו ראויים לקבל את הטוב והעונג, מה שהיה ברצונו לתת לנו, ולא היו לנו כלים, שיהיו מותאמים להשפע. נמצא, שהתורה ומצות ניתן לנו בתור הכשרה, שע"י זה שאנחנו נזכך עצמנו, נוכל לקבל את הטוב והעונג.

היוצא מזה, שענין קיום תו"מ הוא לטובתנו, כלומר שע"י נוכל לקבל את הטוב והעונג. נמצא לפי זה, מתי האדם יכול לקבל את הטוב והעונג, דוקא בזמן שהוא יכול לעבוד בלי שכר. כלומר, שדוקא שהוא לא דואג לתועלת עצמו, וכל המעשים שהוא עושה, הם רק לתועלת ה', אז הוא מוכשר לקבל את הטוב. מטעם שיש לו כבר בחינת השתוות הצורה, שאז נבחן, שיש לו כלים, שהשפע יוכל להתקיים שם ולא

יתקלקל, שזה נבחן לכלים נקיים מאהבה עצמית. אלא שהם מתוקנים ברצון להשפיע. לכן יש להם השתוות עם השפע, שהיא באה רק מטעם שרצונו להשפיע. ובכלים כאלו השפע יכול להתקיים.

ולכאורה משמע, שמי שרוצה לקבל טוב ועונג ולהנות מהעולם, ושיהיה לו חיי אושר, מה עליו לעשות, להשיג כלים דהשפעה, בכדי שיוכל לקבל אח"כ טוב ועונג. ולפי זה יש לומר, שהוא עוסק בהשפעה, בכדי להשיג אח"כ בחינת קבלה. וזה דומה למשפיע עמ"נ לקבל, הנקרא "שלא לשמה".

והתשובה היא, שבאמת האדם צריך להשתוקק להידבק בה', כלומר להגיע לידי הרגשה באברים, שכל הנאה שהוא רוצה לקבל, תהיה על דרך האמת. שהאמת היא, שהאדם צריך להגיע לידי מצב, שיהיה בידו היכולת לומר בפה מלא "ברוך אלקינו שבראנו לכבודו".

פירוש, שהאדם נותן תודה רבה לה', בזה שברא אותו לכבוד ה', היינו שירבה כבוד ה' בעולם, היינו שכולם יראו את גדולתו יתברך בעולם.

וזהו כמו שכתוב (מדרש רבה, בראשית) "בשעה שרצה הקב"ה לברא את האדם, המלאכים אמרו לפניו יתברך, מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו, הצרה הזאת למה לך, למה הדבר דומה, למלך, שהיה לו מגדל מלא כל טוב, ואין לו אורחים. מה הנאה למלך, שמלאו. מיד אמרו לפניו, עביד מאי דהניי לך".

וצריכים להבין מה מלמדנו ויכוח זה שהיה בין הקב"ה להמלאכים, כאילו הקב"ה היה צריך, שהם יסכימו עם בריאת אדם. ויש לפרש, שענין הוויכוח עם המלאכים, בא ללמדנו על מטרת בריאת אדם, כלומר על איזו מטרה נברא האדם. ואמר להם הקב"ה, מהי השאלה שלכם, מה האדם כי תזכרנו.

שפירושו, ששאלו המלאכים, מה האדם יכול לקבל, מזה שאתה בראת את העולם לשם מטרה להנות לנבראיו, ובזה הטביע בו רצון לקבל הנאה ותענוג, הלא הוא יהיה בשינוי צורה ממך, ואין שום דביקות וחיבור עמך, ואיך הוא יהיה מסוגל לקבל את הטוב ועונג. על זה באה תשובת הבורא, שהאדם יעבוד בעמ"נ להשפיע ולא בעמ"נ לקבל, כמו שאתם חושבים.

אלא הם יגידו, הלא המלך ברא את המגדול מלא כל טוב. ומה הנאה דעביד אם אין לו אורחים. על משל הזה, האדם יקבל את הטוב והעונג, כלומר, האדם על תועלת עצמו הוא מוותר, ואינו רוצה לקבל שום דבר, אלא הוא רוצה להיות בבחינת משפיע בעל מנת להשפיע. אלא, היות שאין הנאה להמלך בזה שברא מגדול מלא כל טוב, ומסיבה זו הם רוצים לקבל את הטוב והעונג.

ובזה נבין מה ששאלנו, שלכאורה משמע, זה שהאדם עובד בכדי להשיג כלי דהשפעה, הכוונה היא, שעל ידם תהיה לו היכולת לקבל את הטוב והעונג. וכנראה, שזה כמו שהוא משפיע בעמ"נ לקבל, שזה נקרא "שלא לשמה".

והתשובה היא, היות לאחר שהאדם הגיע לדרגת לשמה, כלומר שבשביל עצמו אין לו צורך לקבל הטוב ועונג, כי כבר זכה לבחינת לשמה, אז בא המשל, מה שהקב"ה השיב להמלאכים, שזה דומה למלך, שיש לו מגדול מלא כל טוב ואין לו אורחים, איזה הנאה יש להמלך, בזה שעשה את המגדול מלא כל טוב.

על כוונה זו הולך האדם לקבל את הטוב והעונג. וזה נקרא, שהוא "מקבל את הטוב ועונג בעל מנת להשפיע". כי בכדי שתהיה הנאה להבורא, בזה שעשה המגדול מלא כל טוב, ויהיו לו אורחים, לכן האדם משתדל להיות בין האורחים שיקבלו הטוב והעונג, היות שמזה תהיה הנאה להבורא.

וזה נקרא, שאנו צריכים לומר "ברוך הוא אלקינו, שבראנו לכבודו". כלומר, שזה שאנחנו מקבלים ממנו טוב ועונג, הוא על הכוונה, שנוכל לומר לכולם את כבוד ה', בזה שהם מקבלים את מטרת הבריאה, שהיא רצונו להטיב לנבראיו, שזה נקרא "גילוי אלקותו יתברך לנבראיו". וזוהי הסיבה שרוצה לקבל את הטוב והעונג.

ובהאמור יוצא, שאין בכוונת התחתון, שיקבל שכר תמורת עבודתו. אלא כל מה שהוא רוצה ומבקש מה', שיעזור לו, הוא רק שיוכל לעשות נחת רוח להבורא. כלומר, היות שכל הגוף מתנגד לדעה זו, היינו שלא יעשה שום דבר לתועלת עצמו, אלא רק מה שיצא מזה נחת רוח להבורא. ועל זה הוא עומד ומבקש מה', שיעזור לו, שיוכל לנצח את גופו, ויהיה לו כח התגברות על אהבה עצמית.

ובהאמור יש לפרש מה שאמרו חז"ל "הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות". ושאלנו, שמכאן משמע, שאנחנו מסתכלים על השכר, כי אמרו, שאין אתה יודע מתן שכרן, משום זה יש להיזהר במצוה קלה כבחמורה. הלא הם אמרו, "הוי כעבדים המשמשים את הרב שלא על מנת לקבל פרס". אם כן מהו הפירוש, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות.

יש לפרש, היות שהמטרה של הנבראים היא להגיע לידי דביקות ה', היינו לעשות הכל בעמ"נ שתהיה נחת רוח להבורא, לכן אמרו, שאין אתה יודע, כלומר, שאין אתה רוצה לדעת מתן שכרן של מצות, כי אתה עובד בלי שכר. אם כן מהו הבדל בין מצוה קלה לחמורה, כי בין כך ובין כך אין אתה רוצה לעבוד בשכר אלא בחינם.

אולם איך האדם יכול לדעת, אם באמת הוא עובד בעמ"נ להשפיע. לזה נתנו לנו חז"ל מקום הבחנה, שאם הוא יכול להיות זהיר במצוה קלה כבחמורה, ואומר לעצמו, הלא אני לא עובד בשכר, אלא כל מעשי הם להשפיע להבורא, אם כן אפילו דבר קל אני נזהר, כאילו היה זה דבר גדול.

נגיד דרך משל, האדם יודע בעצמו מאה אחוז, כשהוא מדבר בבית הכנסת אין זו עבירה. כי בטח על עבירה לא היה עובר ברבים, שכולם יראו, שהוא עובר כל כך הרבה עבירות בשעה אחת. אבל באמת, לדבר בבית הכנסת בשעת תפלה כן נקרא עבירה. אבל האדם לא מחשיב אותה לעבירה, שזה נקרא ש"אדם דש בעקביו", מטעם אי הרגשה שזוהי עבירה כל כך גדולה, שיהיה כדאי כל כך להיות נזהר עליה.

אולם אם האדם עושה חשבון לעצמו, ואומר, מה חשוב לי אם היא עבירה גדולה או קטנה. זאת אומרת, אם אני הייתי עובד בשכר, אז יש לי להבחין בין מצוה קלה לחמורה. אבל אני עובד בלי שכר, ואני עובד רק לשמש את המלך, אם כן מה חשוב לי מה שאני עושה בין מצוה קלה לחמורה. אלא להיפך, אני רוצה להיות זהיר במצוה קלה כבחמורה, בכדי שאני אדע בעצמי, שאני עובד רק לשם שמים. ובזה אני יכול לדעת, אם אני מסתכל על השכר או על השימוש למלך. ואם אדם יכול לתת אותם כוחות על מצוה קלה כבחמורה, הוא בטוח בעצמו, שמעשיו הם בסדר גמור.

ואם הוא רואה, שאינו מסוגל לתת אותם כוחות, שנותן על מצות חמורות, גם על מצות קלות, זהו סימן, שכל כוונתו היא רק על השכר, ולא על המעשים שרוצה להנות להבורא. אלא הכל לתועלת עצמו.

ומה שנתתי משל, ממי שמדבר בשעת התפלה בבית הכנסת, איננו אומר שזוהי מצוה קלה או חמורה, רק לקחתי לדוגמא, מטעם שנהוג לזלזל בענין זה. אבל מה זה מצוה קלה או חמורה, זהו ענין פרטי, שכל אחד ואחד באופן פרטי קובע לעצמו, שזהו ענין חמור וזהו ענין קל.

ובהאמור נבין מה ששאלנו, שמשמע שאין הקב"ה יכול לתת את מה שהבטיח להאבות, כמו שכתוב "ושמר לך הברית, אשר נשבע לאבותיך, ואהבך וברכך, כי לא יקיימו את המצות קלות, שאדם דש בעקביו".

התשובה היא, היות בכדי שנוכל לקבל את הטוב והעונג, שהבטיח להאבות, מוכרחים להיות להאור הזה כלים המתאימים לזה, היינו כלים דהשפעה. אי לזאת, אם יהיו לנו הכלים דהשפעה, הוא יכול לתת לנו את הטוב והעונג. מה שאם כן אם יש להנבראים רק כלים דקבלה לתועלת עצמם, אין מקום שהאור ה' יוכל לשרות שם, מטעם שנוי צורה, כידוע.

וזה שכתוב "והיה עקב תשמעון". כלומר, שמצות קלות, שאדם דש בעקביו, תשמעון, כאילו זה היה חמור שבחמורות. וזה יכול להיות רק בזמן, שאין האדם מסתכל על השכר. לכן לא חשוב לו אם זו מצוה קלה או חמורה, היות שהוא משמש את הרב שלא עמ"נ לקבל פרס, אלא כולו להשפיע. אם כן מה חשוב לו מה שהוא עושה להמלך, בעיקר שהוא עושה נחת רוח להמלך. נמצא, שדוקא במצות קלות, שם ניכר שהאדם עושה לשם שמים.

ובהאמור יהיה הפירוש, שהתנאי שבעקב אין הפירוש, שדוקא אם תשמעון את המצות שאדם דש בעקביו, אז הוא יתן את הטוב והעונג. אלא הפירוש יהיה, שהקב"ה נתן לנו סימן בענין קיום תו"מ, שאמרנו, שהוא כידוע, שבסגולת תו"מ נוכל להשיג את הכלים דהשפעה, שעמהם נוכל לקבל את השפע, בא הכתוב ללמדנו, אם אנחנו נשמור את המצות הקלות, שאדם דש בעקביו, זהו סימן, שאנו הולכים על הקו לזכות לכלים דהשפעה.

מה שאם כן מי שבוחר בין מצוה למצוה, אומרים, במה הוא בוחר, במה שהוא יכול להרויח יותר, בזה הוא בוחר. וזה מראה, שאין כוונתו עם קיום תו"מ לזכות לכלים דהשפעה, אלא הוא עוסק בתו"מ שלא לשמה, אלא לשם לקבל שכר. לכן הוא מסתכל על כל מצוה ומצוה, שיש שמה יותר שכר.

לדוגמא, אנו רואים שחז"ל אמרו "גדולה מילה, שהיא שקולה כנגד כל המצות שבתורה" (נדרים ל"ב), "גדולה גמילות חסדים יותר מן הצדקה" (סוכה מ"ט). ויש עוד הרבה דוגמאות בחז"ל.

נמצא, כשאדם אומר, אני רוצה לעשות דבר זה בכדי להשפיע להבורא נחת רוח, ואין לו שום חשבון עם השכר, כאן יש מקום, שהקב"ה יכול לתת את כל הברכות, היות שיש כאן מקום, הנקרא "כלים דהשפעה". וזה נקרא מה שכתוב "כל מקום, את אשר אני אזכיר את שמי, אבוא אליך וברכתיך".

והקושיא, "את אשר תזכיר" היה צריך לומר. אלא הפירוש יהיה כנ"ל, היינו אם הקב"ה יכול לומר, המקום הזה הוא שלו, מטעם שהאדם נתן את המקום הזה להקב"ה, ואת רשותו עצמו ביטל, לכן הקב"ה יכול אזכיר, היינו שיכול לומר, שהאדם אומר, שזה מקום של הקב"ה.

רבי ברוך שלום הלוי אשלנ זצוק"ל מהו קללה וברכה בעבודה

מאמר כ"ז, תשמ"ז

כתוב "ראה, אנכי נותן לפניכם היום, ברכה וקללה. את הברכה, אשר תשמעו אל מצות ה' אלקיכם, אשר אנכי מצוה אתכם היום. והקללה, אם לא תשמעו אל מצות".

ויש כאן להבין:

(א) למה מתחיל בלשון יחיד "ראה", ואח"כ אומר לשון רבים "לפניכם".

(ב) מה שכתוב "היום".

(ג) ברכה וקללה. הלא כתוב "מפי עליון לא תצא הרעות והטוב" (איכה ג'). אם כן איך כתוב "אני נותן לפניכם היום ברכה וקללה".

(ד) אנו רואים בעולם הגשמי, שיש מקום ששם שורה הברכה. ויש מקום, שאין שורה שם ברכה, אבל גם קללה אינו שם, ויש מקום ששורה שם קללה. אם כן יש אמצע בין ברכה לקללה. וכאן כתוב "אני נותן לפניכם היום ברכה וקללה". משמע, שאין ביניהם שום דבר, אלא או ברכה או קללה.

מפורשי התורה שואלים אלו שאלות. ולהבין את כל הנ"ל, צריכים לחזור על מה שדברנו עד כה. שיש לנו להסתכל, מהו כל הענין שיש לנו לדעת, בכדי שנדע, מה מוטל עלינו לעשות, כל זמן שאנו נמצאים בעוה"ז. הנה ידוע, שיש לנו לדעת ב' מטרות:

(א) מטרת הבורא, שאנו לומדים, שהוא להטיב לנבראיו.

(ב) מטרת הנבראים, שהיא להטיב להבורא.

ועלינו לדעת שמטרת הבורא הוא בסדר גמור, שאנו צריכים להאמין, שהוא מנהיג את העולם במידת טוב ומטיב. אולם המטרה שלנו, שאנו צריכים להטיב להבורא, זהו ממנו והלאה. היות שהמטרה שלנו היא ממש להיפך ממטרת הבורא. והיות שמטרת הבורא היא מוכרחה להתקיים, כלומר שבטח הנבראים יקבלו טוב ועונג, כמו שהבורא רוצה.

אי לזאת, זה שהטביע בנו רצון וחשק להשתוקק אחרי קבלת תענוגים, זהו קבוע וקיים בנו, ואי אפשר לבטלו. זאת אומרת, אין זכות קיום לאדם בעולם, אם הוא לא יכול להנות בעולם, ולא חשוב ממה הוא נהנה, אבל בלי הנאה לא יכולים לחיות.

אי לזאת, בזמן שאנו מתחילים לעבוד על המטרה שלנו, שהיא להטיב להבורא, ולא להשתמש עם הרצון לקבל שלנו, שהוא מצד הטבע שהבורא נתן לנו, אין לנו כח ללכת נגד הטבע. ולכן כשמתחילים לעבוד עבודה דלהשפיע, שהאדם חושב, שזהו בידו לבטל את הטבע, אבל סוף כל סוף הוא בא לידי

הכרה, שאין זה בידו.

ואין לו עצה אחרת אלא תפלה. כמו שאמרו חז"ל "הבא לטהר מסייעין אותו". ורק ע"י סיוע מלמעלה הוא יכול להגיע להמטרה של הנבראים, שהם צריכים להיות בהשתוות הצורה עם הבורא. כלומר, כמו שהבורא רוצה להטיב לנבראיו, כמו כן הנבראים צריכים להיות ברצון להשפיע להבורא, שזהו נקרא "להטיב להבורא".

וסדר העבודה צריך להיות, שאנו צריכים להאמין למעלה מהדעת את חשיבות וגדלות הבורא. כי בזמן שמרגישים את גדלות המלך, אז מצד הטבע האדם מתבטל להמלך. ועל זה הוא לא צריך להתאמץ. כי בהטבע אנו רואים, שנתן הבורא כח לקטן להתבטל להגדול. וזהו מטעם שהקטן, בזמן שהוא משמש את הגדול, הוא מרגיש בזה תענוג. נמצא, שהתענוג שהוא מרגיש בעת השימוש להגדול, אינו סותר את הטבע של הנברא, הנקרא "רצון לקבל הנאה", הלא הוא מקבל הנאה בעת שהוא עובד בשביל הגדול.

כידוע מהמשל, שבא איזה אדמו"ר מפורסם. ויש בשדה התעופה הרבה אנשים שבאו לקבל פניו. והוא נותן למישהו את התיק שלו, שיקח להמונית. ובודאי אם הרבי נותן את התיק לאיזה סבל, שאינו מכיר בגדלות הרב, בטח שהרב צריך לשלם להסבל. וגם יש פעמים, שהסבל עומד על המקח, שהוא רוצה יותר כסף מכפי שהרב נותן לו. אבל אם הרב נתן את התיק שלו לאיזה חסיד מחסידיו, והרב רוצה לשלם לו, בטח שהחסיד לא יקבל. מטעם שיש כלל, שאין אדם יכול לעשות שום פעולה, אם אינו מרגיש בה הנאה. והעבודה שאין בה הנאה בשעת עבודה, זה נקרא "יגיעה". כלומר שהאדם לא היה עושה את המעשה הזו, אם לא היה יודע שיקבל שכר עבור היגיעה.

נמצא, אם הוא משמש את הגדול, ויש בטבע הנאה, בזמן שנותנים איזה שרות להגדול, נמצא, שהוא אינו זקוק לשכר, כי זה שכרו. היינו שהוא מקבל שכר, הנקרא "הנאה", בזמן השרות. ובהאמור יוצא, מה חסר לנו שנוכל לעבוד בעמ"י להשפיע. רק שנכיר בגדלותו יתברך, ואז הגוף ממילא מתבטל אליו יתברך, כנ"ל.

אולם היות שהיה הסתר והעלם על אורו יתברך, מטעם תיקון, שהרצון לקבל יהיה בעמ"י להשפיע, ומשום זה ניתן להאדם עבודת האמונה, להאמין בגדלות ה', ולצייר לעצמו כל פעם את גדלותו יתברך, בכדי שתהיה לו היכולת לעבוד בעמ"י להשפיע, ולא לקבל שום תמורה חזרה.

נמצא, שהאדם מבקש מה', שיסלק ממנו את ההעלם והסתר. אם כן נשאלת השאלה, איך האדם מתפלל לה', שיסלק ממנו את ההסתר, הלא ההסתר ניתן לטובת האדם. זאת אומרת, בכדי שיתוקן את ענין הבושה, ואיך הוא מתפלל, שיקח ממנו ההסתרה.

והתשובה היא, כי ההסתר שנעשה הוא מסיבת, היות שהאדם נולד עם רצון לקבל לתועלת עצמו, ואין תענוג גדול יותר מלהיות בהיכל המלך, וכשיקבל הנאה זה יהיה לתועלת עצמו, שזה נקרא "שינוי צורה".

ומשום זה נעשה הסתרה. כלומר, שמטרים שהאדם זוכה לכלים דהשפעה, שיוכל לקבל בעמ"י להשפיע, האדם מרגיש רק צמצום והסתרת פנים. לכן עתה, הגם שהאדם עוד לא זכה לכלים דהשפעה, אלא כל עבודתו עכשיו הוא בכדי שיוכל להיות משפיע בעמ"י להשפיע, ולא רוצה לקבל בשביל תועלת עצמו כלום, אבל הוא לא יכול, מסיבת שהגוף משועבד לאהבה עצמית.

לכן הוא מבקש מה', שיסלק ממנו את ההסתר, לא מטעם שיהיה לו עכשיו היכולת להנות מאורו יתברך, אלא להיפך, הוא רוצה שה' יסיר ממנו את ההסתרת פנים, בכדי שיהיה בידו היכולת להשפיע

להבורא. נמצא, מהי הכוונה שהוא רוצה, שה' יתן לו, היכולת אך להשפיע.

ואין כוונתו, שה' יאיר עיניו ויתן לו גילוי פנים בעמ"נ לקבל הנאה לתועלת עצמו. שרק זה נקרא "שינוי צורה". מה שאם כן שהוא רוצה מה' להיפך, שיהיה לו השתוות הצורה. כלומר, שיהיה בידו כח להשפיע להבורא, הנקרא "השתוות הצורה".

ואחר שהאדם כבר זכה לקבל כלים דהשפעה, היינו שיכול לעשות מעשים, בכדי להשפיע להבורא, באה עכשיו העבודה בבחינת כלים דקבלה. כלומר, שהוא אומר להבורא "אני רוצה לקבל עכשיו הנאה, מסיבת, היות שהרצון שלך הוא להטיב לנבראיו. לכן אני רוצה לקיים את רצונך, מה שאתה רוצה לתת לנו.

והוא על דרך שפירשנו את המדרש רבה בראשית, במה שהקב"ה השיב למלאכים, שקטרגו על בריאת אדם. ואמר, למה הדבר דומה. למלך, שיש מגדול מלא כל טוב, ואין לו אורחים. ומסיבה זו האדם רוצה לקבל את הטוב והעונג מה', בכדי שיהיה הנאה להמלך, כנ"ל (במאמר כ"ו, תשמ"ז).

ובזה נוכל לבאר את השאלה הג', מה שכתוב "אני נותן לפניכם היום ברכה וקללה". הלא כתוב "מפי עליון לא תצא הרעות והטוב". ולפי שלמדנו, שמטרת הבריאה היא להטיב לנבראיו, אם כן אין שם במטרה זו, שום טוב ורע, אלא כולו טוב. ומאין נמשכות אלו שתי בחינות, טוב ורע.

זה נמשך מנקודת הצמצום, שהוא שורש הדין. כי מלכות דאין סוף, שקבלה את האור בכלי דקבלה, חשקה להשוואת הצורה, כמו שיש בהאור. לכן עשתה צמצום, שלא רצתה לקבל יותר על כלי זו. נמצא, שכל הגבלה בין אור וחושך עשתה המלכות, ולכן מתייחסים הצמצום להתחתון.

כמו שכתוב (בפירוש "פנים מסבירות", דף כ"ט) וזה לשונו "כי אין שום כח נגלה מצד המאציל לבחינת גבול. ואור זה, המגיע להם, הוא נקרא "אור פנימי". אלא שהיא הארה מצומצמת, לסיבת הנקודה עצמו".

פירוש, שהגבול, שלא לקבל אלא בעמ"נ להשפיע, זה הנקודה עצמה, שהיא בחינת מלכות, הנקראת "כלי לקבל לעצמה", היא עשתה את הטוב, היינו לקבל בעמ"נ להשפיע, ואת הרע, שלא לקבל בעמ"נ לקבל. ומכח מה שרצון בעליון, נעשה חוק מחויב בתחתון, לכן כבר מורגש בחינת רע והפרדה מחיי החיים, מי שרוצה לקבל בעמ"נ לקבל.

נמצא, הסיבה לטוב ורע נעשה מצד התחתון. כלומר, שהתחתון עשה, שתהיה מציאות טוב ורע, כנ"ל, שע"י זה שמלכות רצתה בהשתוות הצורה, מכאן נמשך בעולם טוב ורע. זאת אומרת, אם התחתונים ילכו לפי דרך הצמצום, שהוא שירצו לעסוק רק בעל מנת להשפיע, אז יהיה להם טוב ועונג, ואם חס ושלום לא ילכו לפי הקו הזה, היינו למדוד כל דבר, שיהיה בדיוק רק בעמ"נ להשפיע, יהיה להם חושך ולא אור.

נמצא, מפי עליון, היינו השפע, שיצא מהעליון, היה כולו טוב. ולא היה אז שום מקום לרע, כמו שכתוב (בתחילת ספר "עץ חיים") "לפני הצמצום היה הוא ושמו אחד". היינו, שעוד לא היה ענין המרחק בין אור, הנקרא, הוא, לבין הכלי, הנקרא שמו. אלא אחר הצמצום נעשה הרצון לקבל לשינוי צורה.

ובזה נבין גם שאלה הד', מה שכתוב "ברכה וקללה". משמע, שאין בחינת אמצע ביניהם. ובגשמיות אנו כן רואים, שיש מקום ששם ישנו ברכה, או מקום, ששם ישנו קללה. ויש מקום, שאין שם לא ברכה,

אבל גם קללה אין שם.

ועל פי רוב, בן אדם שעושה איזה מסחר או הולך לגור באיזה עיר, אינו מדייק דוקא, שיהיה מקום ברכה. כי מדרך עולם הוא, אם אין שם מקום קללה, המקום הזה נקרא, שהוא מקום שאפשר להשתמש שם. וכאן משמע, מה שכתוב "אני נותן לפניכם ברכה וקללה", אין שום דבר ביניים.

והתשובה היא, כי הטוב ומטיב, הנקרא "חיים", אם נותנים הכלים דהשפעה, אז אפשר להיות דבוק ב"חיי החיים". נמצא, רק באופן כזה האדם יכול לזכות לטוב ועונג, שזה נקרא "ברכה".

מה שאם כן אם אין להאדם רק כלים דקבלה, הוא מוכרח להיות נפרד מ"חיי החיים", ואין לו כלים לקבל את הטוב ועונג. נמצא, שהוא נמצא בחושך, ואין לו אור, ואין לו חיים רוחניים. ואין לך קללה יותר מזו.

מה שאם כן בעולם הגשמי, אנו כן רואים בחינת אמצע בין ברכה לקללה. והסיבה, היות שסדר העבודה, שהאדם רוצה להכנס בעבודת ה', לעבוד לשם שמים, הוא מוכרח להתחיל בבחינה ממוצעת, היינו שהוא רוצה לצאת מבחינת קללה, ולהכנס לתוך בחינת ברכה.

והיות מצד הטבע הוא נמצא בבחינת קללה, כלומר על הרצון לקבל שהאדם נולד, היה עליו צמצום והסתר, שאור החיים לא יבוא לשם להאיר, והוא רוצה לצאת משם, לכן מוכרחת להיות בחינה אמצעית, הנקראת בשם "שלא לשמה". שפירושו, מעשים שהוא עושה, מעשים שהם להשפיע. הן בין אדם למקום, והן בין אדם לחבירו. אבל הכוונה דלהשפיע אין לו עדיין.

והיות מתוך שלא לשמה באים לשמה, לכן נקרא זה "אמצע", הנמצא בין קללה לברכה. היות שלא חסר כאן לזכות לברכה רק הכוונה דלהשפיע. והיות עוה"ז נקרא "עולם המעשה", כלומר מקום עבודה, לכן לפי סדר עבודה, יש בחינת אמצע.

אבל לגבי המטרה אין שני דברים, אלא דבר אחד. זאת אומרת, או שזכה להמטרה, שנקראת "ברכה", או חסר ושלוש שלא זכה להמטרה. נמצא, שהוא נשאר בתוך הקללה, שהיא בחינת מוות, כמו שכתוב "רשעים בחייהם נקראים מתים". לכן אין כאן אמצע. אלא, או קללה או ברכה, בזה שהוא זוכה לדביקות ה'.

ובהאמור נבין את השאלה הא', ששאלנו, מדוע מתחיל בלשון יחיד "ראה", ואח"כ אומר "לפניכם", לשון רבים. היות שיש כאן ענין נותן, שהוא הבורא, וענין מקבל, שהם עם ישראל. וידוע, שלגבי הבורא אין ענין של הבחן מדרגות. כמו שכתוב "אני ה' לא שניתיי". אלא כל השינויים הוא רק מצד המקבלים.

אי לזאת, כשמדברים מצד הנותן, הוא אומר, אני נותן לפניכם דבר אחד. היות מצד הנותן נקרא האור דלהטיב לנבראיו, בשם "אור אחד פשוט", לכן הוא מדבר לכל הכלל כולו, ואומר "אשר אני נותן דבר אחד לפניכם". מה שאם כן כשמדברים מצד המקבל, הלא יש הרבה מדרגות במקבלים, כמו שאמרו חז"ל "כשם שאין פרצופיהם שווים זה לזה, כן אין דעתן שווה" (ברכות נ"ח).

לכן כשמדברים להמקבלים, אמר "ראה" בלשון יחיד, מסיבת שכל יחיד ויחיד יש לו ראייה מיוחדת. לכן מילת יחיד "ראה", שהוא, שכל אחד ואחד יראה בפני עצמו, ואין אף אחד לסמוך על ראייתו של חבירו, כמו שכתב האר"י ז"ל, שאין אדם יכול לתקן מה שמתקן חבירו, אלא כל אחד יש לו תקון בפני עצמו.

לכן מה שכתוב "ראה", הכוונה להמקבלים, שהם מקבלים כל אחד ראייה מיוחדת בפני עצמו. וכשמדבר מצד המשפיע, הוא נותן דבר אחד לכולם. לכן כתוב "אשר אני נותן לפניכם", הוא מדבר לכל הכלל כולו.

ועתה נבין מה ששאלנו, מה מרמז לנו, בזה שאומר "אשר נותן לפניכם היום". הכוונה הוא, שענין הזה של ברכה וקללה נוהג בכל יום ויום, שכל יום ויום יש תקונים מיוחדים, כמו שאומר האר"י ז"ל (בכתבי האר"י, ספר "שער הכוונות" בתחילת כוונות דשבת) וזה לשונו "ולא עוד אלא שבימי חול עצמם יש שינוי גדול בין תפלת יום זה לתפלת יום של אחריו. ואין לך שום תפלה, מיום שנברא העולם עד סוף העולם, שתדמה לחברתה כלל". לכן אומר לשון "היום", שזה נוהג בכל יום ויום.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל מהו "לא תוסיף ולא תגרע" בעבודה

מאמר כ"ח, תשמ"ז

הנה הכתוב אומר (ואתחנן, פרשה ראשונה) "לא תוסיפו על הדבר אשר אנכי מצוה אתכם, ולא תגרעו ממנו, לשמור את מצות ה' אלקיכם, אשר אנכי מצוה אתכם".

המפורשים שואלים, בשלמא "לא תוסיפו" התורה צריכה לומר, שאל יעלה בדעתך להוסיף, היות שיש לומר, שכדאי להוסיף, שע"י זה יתרבה כבוד שמים. אבל "ולא תגרעו ממנו" לאיזה צורך בא הכתוב לומר שלא לגרוע. זה דבר פשוט, אם ה' נתן לנו תורה ומצות, בטח צריכים לשמור אותם ולא לעבור על מצות ה'. ועל דרך הפשט יש הרבה תירוצים.

אולם על דרך העבודה מה בא זה ללמדנו. וגם יש להבין, באמת מדוע אסור להוסיף. והשכל מחייב, אדרבה שכדאי להוסיף על המצות, ובפרט בדרך העבודה הסדר הוא, שכל פעם האדם מוסיף והולך.

ידוע, שיש בסדר העבודה ענין של קו אחד, ויש ב' קוים, המכוונים ימין ושמאל, ויש קו אמצעי, כמו שמובא במאמרים הקודמים. ונחזור כאן לפי הענין. וגם יש לדעת, שיש ענין כלל, כלומר כלל אחד, שענין זה נוהג בין כולם, זאת אומרת, הכלל ישראל, וכמו כן יש פרטים בישראל. דהיינו שיש אנשים שאינם יכולים להתדמות להכלל, כלומר, שיתנהגו בענין תו"מ כמו הכלל, אלא הם מבינים ומרגישים שהעבודת הכלל ושאיפתם, זאת אומרת, למה שהכלל שואף להשיג ע"י עבודתם בתורה ומצות, אינו מספקות להם. אלא מחפשים שאיפות ומטרות אחרות מהכלל. מכל מקום, בענין קיום התורה ומצות, אומרים "תורה אחת יהיה לכם" (בשלח שביעי), אין הבדל בין צדיק גמור לאיש פשוט. אולם זהו מבחינת המעשה, היינו שצריכים לכוון, שעושים מצות ה' כמו שצוה לנו ע"י משה בנו עליו השלום, וזה נקרא "כוונת מעשי המצות", ובזה כולם שווים.

מה שאם כן מבחינת הכוונה, כלומר מהי כוונתו בזה שמקיים את התו"מ, היינו מה הוא רוצה תמורת עבודתו, בזה שמוותר על שאר דברים, ונותן את זמנו וכל מרצו בכדי לקיים תו"מ, בזה יש כבר הבחנות, שבאופן כללי הם נקראים "שלא לשמה" או כוונתו היא "לשמה". ובאופן פרטי יש הרבה בחינות בשלא לשמה, ויש הרבה בחינות בלשמה.

ובענין שלא לשמה, זה שהכלל כולו מתחילים כולם בשלא לשמה. ואח"כ יש יחידים, שיוצאים מבחינת שלא לשמה ונכנסים לתוך דרגת לשמה. ואז יש להבחין ביניהם על דרך קוים. כלומר, כל אלה שכל זמן שהם מסכימים עם בחינת שלא לשמה, יש בהם ענין תיקון, שזה נקרא, שלא יכולים לראות את דרך האמת של עבודה, אלא שהם צריכים להרגיש, שהם הולכים בדרך האמת. אחרת אי אפשר להם להמשיך בתו"מ. כי מדרך העולם הוא, שהאדם צריך להרויח מעבודתו. ואם שלא לשמה אינו אמת, ומהו האמת, שלא לשמה הוא דבר חשוב מאוד. והיות ששלא לשמה לא יחשבו, לכן יש תיקון, שיחשבו שהם עושים לשמה, בכדי שיחשבו את מעשיהם. איך אפשר להרויח משקר.

ואאמו"ר זצ"ל אמר, שצריך להאמין, שבשיעור שהאדם מצייר לעצמו, שענין לשמה הוא חשוב מאוד, אז עליו להאמין, שאפילו השלא לשמה הוא יותר חשוב מכפי שהוא מעריך את הלשמה. וחשיבות של לשמה, אין בכח האדם להעריך את גודל וחשיבות שיש בה.

ובעבודת הכלל יש רק קו אחד, היינו בחינת המעשה כנ"ל. שזה הוא דרך אחד. כלומר, שהוא צריך לדעת, שכל מעשה ומעשה שהוא עושה, הוא הולך ומתקדם, ופרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול. על דרך שאמרנו על זה משל, מהאדם שהוא מקבל שכירות מאיזה בית חרושת, שהשכיר למי שהוא, וכל שנה ושנה הוא מקבל סכום מסויים. אז הוא בטוח, שכל שנה ושנה שעוברת, ההון שלו מתגדל.

וכמו כן בעבודת הכלל. כדוגמא, אם האדם הגיע לגיל עשרים שנה, יש לו הון של תו"מ של שבע שנים. ואם הגיע לגיל ארבעים, הוא יודע שיש לו הון של עשרים ושבע שנים, וכן הלאה. נמצא, שאין לו על מה לדאוג, היות ששכרו בטוח. ובאמת הוא כך, שגם עבור שלא לשמה מקבלים שכר, כנ"ל. וזה נקרא "קו אחד" או "דרך אחד", שאין כאן שום סתירות בדרך העבודה שהוא הולך.

אולם בזמן שהאדם רוצה לצאת מדרך הכלל, והוא רוצה להכנס בעבודה דלשמה, אז יש להבחין ב' קוים :

(א) ימין. שימין נקרא שלימות, שאין לו שום חסרון. וזה יכול להיות בב' אופנים :

אופן הא' יש בימין - שהוא עושה חשבון לעצמו, ואומר, הכל הוא בהשגחה פרטית, ואין לאדם שום בחירה לעצמו. אל כן מה שעושה חשבון לעצמו, ורואה כמה אנשים ישנם בעולם, שאין הקב"ה נתן להם מחשבה ורצון לקיים מצות ה', והוא כן קבל מה' מחשבה ורצון, שתהיה לו קצת אחיזה בתורה ומצות. והגם שהוא רואה, שיש אנשים, שזכו לדרגות יותר גבוהות, הן בכמות והן באיכות, מכל מקום כשהוא מסתכל אחורה, הוא רואה, שיש אנשים שאין להם כלום אחיזה ברוחניות. אלא כל החיים שלהם הוא רק מה שהם יכולים למצוא בתאוות גשמיות, ואין להם שום הרגשה יותר מכל בעלי חי. ולא חושבים על שום תכלית, שהעולם נברא לשם איזו מטרה. אלא שמסתפקים בזה אם הם יכולים למלאות את חסרונם כשהיו ילדים, אותם השאיפות אם הם יכולים למלאותם, כבר הם חושבים שהם מאושרים בחייהם.

והוא רואה, שה' נתן לו שכל ודעת לא לחיות כסתם בעלי חי. אלא שהוא יודע שהוא אדם, שבחינת אדם מתבטאת שהוא מדרגה יותר גבוהה מבעלי חי. היינו שיש לו מגע עם הבורא, שהוא יכול לקיים מצות ה'. והוא מאמין, שהוא מדבר לה', הן בברכת תפלה והן בברכת הנהנין, ומתפלל אליו על קצת אחיזה זו שיש לו ברוחניות, הוא הולך בשמחה ומרגיש אושר בחיים. כי יש לו הרגשה שאינו דומה לשאר אנשים, שכל מגמת חייהם היא רק כמו ילדים קטנים, שאין להם מושג רוחני. זה נקרא ימין, כי מרגיש עצמו לאיש שלם, שאינו חסר לו כלום.

אופן הב' יש בימין - כמו שאמר אאמו"ר זצ"ל, שהאדם צריך להאמין למעלה מהדעת, כאילו הוא כבר זכה לאמונה שלימה, שכך הוא צריך לצייר לעצמו, כאילו כבר יש לו הרגשה באבריו, שהבורא מנהיג את כל העולם בבחינת טוב ומטיב, היינו שכל העולם מקבלים ממנו יתברך רק טובות. והוא אחד מהם. ואיזה מצב רוח הוא צריך להרגיש בעת ההוא שהולך למעלה מהדעת, וכאילו יש לו עולם מלא כל טוב, ואין לו אלא רק להודות ולהלל לה', בזה שזיכה אותו להשיג את הטוב והעונג. וזה נקרא שלימות גם כן מבחינת ימין.

והקו ימין הזה נותן לאדם, שרק כאן יש לו מקום שיכול לתת תודה לה', בזה שנתן לו טובות. ורק באופן כזה הוא נקרא "שלם" ו"ברוך", היות שלא חסר לו שום דבר. ואז הזמן שיכול להיות דבוק בה', היות ש"ברוך מתדבק בברוך". ומזה האדם יכול לקבל חיים, כי אין האדם יכול לחיות משלילה. נמצא, שע"י קו ימין הוא מקבל חיות בעבודת ה', מטעם שרק משלימות האדם יכול לקבל שמחה, וחיים בלי שמחה אינה נקראת חיים.

ועוד מעלה יש בקו ימין. כי ע"י זה שהאדם נותן תודה לה', בזה שקירב אותו אליו, אף על פי שאין לו רק אחיזה קטנה ברוחניות, ואם הוא נותן תודה על דבר קטן, זה גורם לו שהמטרה של עבודת ה' מקבלת אצלו כל פעם יותר חשובות. והיות ששכינתא בגלותא, או כמו שכתוב שכינתא בעפרא, היינו שאין לעבודה הרוחנית בחינת חשיבות, ורק דברים גשמיים, שהכלל מחשיב אותם.

והאדם מושפע מהכלל. לכן גם אצלו הגשמיות יותר חשובה מרוחניות. וע"י זה שהוא הולך בקו ימין, כלומר בזה שהוא נותן תודה לה' על כל דבר ודבר שיש לו אחיזה ברוחניות, בזה מתגדלת חשיבות הרוחניות.

ואאמו"ר זצ"ל אמר, בזה שרואים למעלה, איך שהאדם מחשיב כל דבר רוחני, וראיה לזה, כיון שנותן תודה על כל דבר, זה גורם שיתנו לו מלמעלה קצת הארה, כיון שרואים שהוא ידע לשמור אותה, וזה כמו שאמרו חז"ל "איזה שוטה המאבד מה שנותנים לו". וזה כלל, כל דבר שאינו כל כך חשוב לא שומרים שלא ילך לאיבוד, לכן לא נותנים מלמעלה איזה הארה אם האדם לא יודע לשמור אותה, וכיון שרואים שהאדם הזה מחשיב כל דבר קטן של קדושה, אז בודאי ישמור מה שיתנו לו, נמצא לפי זה, מה שהאדם משתדל לתת שבח והודאה להבורא, במה שנתן לו שכל ודעת להתקרב קצת לקדושה, זה הוא הגורם שיתנו לו מלמעלה איזה הארה.

אבל יש ללכת בקו שמאל גם כן, שענין ימין ושמאל הם בבחינת "שני כתובים המכחישים זה את זה", כי שמאל נקרא "דבר הצריך תיקון". והיות שענין קו שמאל הוא ענין של בקורת, שהאדם צריך לראות באמת מה מצבו ברוחניות, אם הוא באמת הולך על דרך של רצון להשפיע, או הוא מרמה עצמו, או בכלל לא שם לב.

ידוע שעיקר הוא, להגיע לידי דביקות ה', שהוא לחשוב רק בדברים המביאים לידי השתוות הצורה, ולא להיפך, כלומר שהוא עושה בקורת על סדר עבודתו, אם הוא כבר התקדם בעבודתו בכדי להגיע להמטרה. או להיפך, היינו שהוא הולך אחורה, ולחשוב מה עליו לעשות, בכדי שכן יהיו מעשיו בשלימות. כלומר שהוא צריך לראות את כוחותיו בעבודה, אם יש לו כח דהתגברות. ואם אין לו, מה עליו לעשות.

ואז הוא רואה, שרק הקב"ה יכול להציל מצבו. זאת אומרת, שתהיה לו היכולת לצאת מאהבה עצמית ולעבוד רק לתועלת הבורא. זאת אומרת, שרואה, שרק הבורא בעצמו הוא יכול לעזור לו, כמו שכתוב "אנכי ה' אלקיך, אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים". שפירושו הוא, שעם ישראל היו משועבדים לבחינת מצרים, שהוא הרצון לקבל לעצמו, ושהיו עבדים למצרים, ולא היו להם שום רכוש בקדושה, כי הכל לקחו המצרים, היינו אהבה עצמית.

וזה נקרא "רשעים בחייהם נקראים מתים", כי "עני חשוב כמת", כי הס"א לקח כל רכושם. ולא נכנס לרשות דקדושה שום דבר, עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים וגאלם. וענין זה נוהג תמיד. כלומר, שתמיד מתי האדם נמצא בגלות, ומתפלל לה', שיוציא אותו מהגלות, אז הקב"ה מוציא אותו.

וזה ענין "הבא לטהר מסייעין אותו". אבל האדם בלבדו אינו מסוגל לצאת מהגלות ומהשעבוד של אהבה עצמית. נמצא, שבקו שמאל הוא מקום שיש לו להתפלל לה', שיוציאו מהגלות. אחרת, דהיינו בלי קו שמאל, הוא לא יכול לדעת אף פעם, שהוא נמצא באהבה עצמית, כיון שבקו ימין אין לראות שם שום חסרון, וממילא אין מה לתקן.

ובהאמור נבין מה שיש לנו בסדר התפלה ענין של זמירות, שירות ותשבחות, וענין של תפלה ובקשה. וכמו שאמרו חז"ל (ברכות ל"ב) "לעולם יסדר אדם שבחו של הקב"ה, ואח"כ יתפלל".

והשאלה היא, אם האדם רוצה לבקש משהו מהקב"ה, הוא צריך לסדר מקודם שבחו של הקב"ה, לשם מה הוא צריך לעשות זה. בשלמא לגבי בשר ודם, שהולכים לבקש ממנו איזו טובה, שייך לומר, מקודם הוא צריך להראות לו, שהוא אדם חשוב אצלו. וזהו כאילו נותן לו שוחד, שתהיה לו הנאה, ואחר זה הוא מבקש ממנו שיעשה לו טובה, כאילו שגם הנותן יעשה טובה עם המקבל, כמו המקבל עשה טובה עם הנותן, שהוא השפיע לו ניחא דרוחא בזה שהוא משבח אותו. אבל לגבי הקב"ה וכי אפשר לומר דבר כזה.

וכפי שהסברנו בענין נחיצות הב' קוים ימין ושמאל, יש להבין, כי האדם, כשהוא רוצה להכנס לעבוד עבודת הקודש, הוא צריך מקודם לדעת במה המדובר. כלומר את מי הוא רוצה לשמש. זאת אומרת, הוא צריך מקודם להעריך את גודל חשיבות המלך, אשר הוא רוצה שהמלך יקבל אותו בתור עבד, היינו שיהיה בבחינת "עבדים, המשמשים את הרב שלא עמ"נ לקבל פרס". אלא מי הוא הנותן לו רצון לשמש את המלך בלי שום תמורה. רק גדלותו וחשיבותו של המלך, זה נותן לו חומרי דלק, שירצה לעבוד בלי שום תמורה.

לכן הסדר הוא, שמתחיל ללכת קודם בקו ימין, שאז כל עבודתו היא לצייר לעצמו את חשיבותו של המלך, ונותן לו תודה, בזה שנתן לו רצון ומחשבה לקחת איזה חלק ברוחניות. אפילו שיהיה משהו, גם דבר קטן שניתן לו, שתהיה לו קצת אחיזה ברוחניות, לדבר גדול וחשוב הוא אצלו, כנ"ל בביאור קו ימין. וכן לפירוש השני של קו ימין, כמו שכתוב בשם אאמו"ר זצ"ל, שענין "ימין" פירושו הימין.

כלומר, שהוא צריך להאמין למעלה מהדעת ולצייר לעצמו, כאילו כבר זכה לאמונת ה' בהרגשה באברים שלו, ורואה ומרגיש שהבורא מנהיג את כל העולם כולו בבחינת טוב ומטיב. והגם כשהוא מסתכל בתוך הדעת, הוא רואה להיפך, מכל מקום הוא צריך לעבוד למעלה מהדעת, ושיהיה דומה בעיניו, כאילו זה נמצא כבר בהרגשה באברים, שכך הוא באמת, שהקב"ה מנהיג את העולם בבחינת טוב ומטיב.

וכאן הוא קונה חשיבות המטרה, ומכאן הוא מקבל חיים, היינו שמחה מזה שיש התקרבות לה', ויש להאדם מקום לומר, שה' הוא טוב ומטיב, ומרגיש עצמו שיש לו הכח לומר לה' "אתה בחרתנו מכל העמים, אהבת אותנו ורצית בנו", מסיבת שיש לו על מה לתת תודה להבורא. ולפי שהוא מרגיש את חשיבות הרוחניות, כך הוא מסדר שבחו של הקב"ה.

ולאחר שהאדם כבר בא להרגיש את החשיבות שיש ברוחניות, שזה נקרא "לעולם יסדר אדם שבחו של הקב"ה", אז הזמן שהוא צריך לעבור לקו שמאל. כלומר לעשות בקורת איך הוא מרגיש באמת בתוך הדעת את חשיבות המלך, אם באמת הוא מוכן לעבוד רק לתועלת ה'.

וכשהוא רואה שבתוך הדעת הוא בעירום וחוסר כל, המצב הזה, שהוא רואה מה היא החשיבות של הרוחניות, אבל כל זה אינו אצלו אלא למעלה מהדעת, החשבון הזה הוא יכול להוליד לו חסרון וכאב, על זה שהוא נמצא בתכלית השפלות, ויש לו היכולת לתת תפלה אמיתית מעומק הלב, על מה שחסר לו.

מה שאם כן אם אין קו הימין, אפילו כשהוא מתפלל להקב"ה שיעזור לו, אבל זה הוא דומה שמבקש מהמלך, שיעשה לו טובה, שיציל אותו וירחם עליו. היות שהמלך הוא מלך רחמן, לכן הוא מבקש ממנו שיתן כסף, שיקנה עבור עצמו ככר לחם. בו בזמן שהאדם לא יודע, שהוא נמצא בבית אסורים, בין אלה שנשפטו למשפט מות, ויש לו הזדמנות עכשיו לבקש מהמלך, שיציל את חייו. היינו שיתן לו חנינה, והמלך ירחם עליו, שתהיה לו הזדמנות לחיות חיי אושר. והוא מבקש מהמלך שירחם עליו, ושיתן לו

ככר לחם, ובזה הוא כבר מסתפק. וזהו מטעם שהוא יושב כל כך הרבה זמן בבית האסורים, שכבר שכח הכל, שיש עולם שיכולים לחיות חיי אושר.

וזאת התועלת, שהאדם צריך מקודם לסדר שבחו של הקב"ה ואח"כ יתפלל. והטעם הוא כנ"ל, כי לאחר שהוא יודע מהי חשיבות של רוחניות, שהיא "כי הם חיינו ואורך ימינו", לכן כשהוא מתפלל, כבר הוא יודע מה שחסר לו, ועל מה הוא צריך לבקש רחמים מהקב"ה שירחם עליו, ושיתן לו חיים. היות שבזמן שהיה נמצא בקו ימין, היה מרגיש על חיים הגשמיים, שהם בחינת "רשעים בחייהם נקראים מתים".

ובזה נבין מה ששאלנו, מהו הענין שצריכים לסדר שבחו של הקב"ה ואח"כ יתפלל. הלא זה מתאים לבשר ודם, שצריכים מקודם להעריך אותנו ולשבחו, שע"י זה נעשה הנותן למשפיע ולרחמן, כמו שהמבקש אמר לו, שמידות טובות יש לו להנותן. אבל בשביל מה להקב"ה צריכים לסדר שבחו קודם שיתפלל.

ובהאמור זה הוא פשוט, שזהו בכדי שידע מה חסר לו, שאז ידע על מה לבקש מהקב"ה שיעזור לו. וזה דומה להמשל שאמרתי פעם: אדם שהיה חולה מסוכן, בא אליו חבר רופאים, לעיין מהי מחלתו ובודקו. החולה מראה להחבר רופאים, שיש לו פצע קטן על האצבע, שכואב לו. והם לא רוצים להסתכל על הפצע הזה. והוא שואל להרופאים, מדוע אין אתם מתחשבים עם זה שאני אומר לכם, שאף אחד לא רוצה להסתכל על זה. והם משיבים לו, הלא אתה עומד בסכנה בין החיים והמוות, ואתה מבקש מאתנו שנסתכל על דבר של מה בכך.

כמו כן אצלנו, בשעה שהאדם אין לו שום מושג מה שחסר לו, והוא מבקש דבר קטן, כדוגמת הפצע הנ"ל, והאמת היא, שהוא נמצא ברשות הטומאה, בבחינת "רשעים בחייהם נקראים מתים", ואיך יכולים להסתכל עליו מלמעלה, בשעה שהוא נמצא ברשות המתים, שהוא צריך לבקש שיתנו לו חיים, כמו שכתוב "זכרנו לחיים". אבל הגם שאומרים "זכרנו לחיים", אבל לאיזה חיים הוא מצפה. וזהי השאלה.

אבל לאחר שהאדם התחיל ללכת בקו ימין כנ"ל, אז הוא מתחיל לדעת מה שחסר לו. כלומר אח"כ, כשעובר לקו שמאל, אז יש לו דוגמא מימין. אבל גם זה לא קונים בפעם אחת, אלא זוהי עבודת תמיד, כמו שכתוב בתפלה של כל יום, שצריכים לסדר שבחו של הקב"ה ואח"כ להתפלל.

אולם השני קוים צריכים להיות מאוזנים. כלומר, שלא יהא אחד יותר גדול מהשני, אלא תמיד הוא צריך ללכת, כמשל הגשמי, בשתי רגלים, הן ברגל ימין והן ברגל שמאל. ולא שייך לומר שילך ברגל אחת יותר מהשניה. וברגל אחת ללכת בכלל לא בא בחשבון. לכן אלו שרוצים ללכת בדרך האמת ולהגיע לדביקות ה', מוכרחים ללכת הן בימין והן בשמאל, אבל כנ"ל, שלא ילך עם רגל אחת יותר מהשניה.

ועל זה יש לפרש מה ששאלנו, מה שייך "לא תוסיפו, ולא תגרעו ממנו". ושאלנו, איך זה שייך בדרך העבודה, שאסור להוסיף בעבודה. ומצד השני קשה: "לא תוסיפו" שייך לומר שבאה התורה לומר לנו "לא תוסיפו". אבל בשביל מה בא ציווי "לא תגרעו". איזה הוי אמינא יש לחשוב, שמותר לגרוע מתרי"ג מצות, אלא שהתורה צריכה לומר לנו שאסור לגרוע.

ולפי סדר עבודה יש לפרש זה בענין ב' קוים. כלומר שאסור להוסיף על דרך הימין, אלא שהאדם שרוצה ללכת בדרך האמת, עליו להקציב זמן מסוים על דרך ימין, ואח"כ הוא צריך ללכת בקו שמאל. ועל זה בא הציווי, שאסור להוסיף על איזו דרך יותר מהשניה, ולא תגרעו מהקוים. זאת אומרת, שאל

יאמר אדם, אני רוצה היום ללכת בקו ימין, או להיפך, שאומר, אני רוצה היום ללכת בקו שמאל. ועל זה בא הציווי "לא תוסיפו ולא תגרעו". אלא כמו שאמרו חז"ל "לעולם יסדר אדם שבחו של הקב"ה ואח"כ יתפלל".

דרך ימין נקראת בחינת שלימות, שאז האדם יכול לתת תודה רבה להבורא. ואח"כ הוא צריך לעבור לקו שמאל, שבדרך שמאל הוא הזמן לראות את מצבו האמיתי, כפי שנראה לו בתוך הדעת. ואז יש לו מקום לתפלה, כי תפלה שייכת דוקא למקום חסרון. וכל שהחסרון גדול ביותר, אז התפלה יותר מעומק הלב.

וזהו כמו שכתוב "ממעמקים קראתיך ה'". לכן השני קוים צריכים להיות שקולים זה כנגד זה, "עד שבא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם". שאז, אחרי העבודה בבי' קוים, אז הוא זוכה לדביקות ה', שזה נקרא "הכתוב השלישי". כלומר, שבי' קוים שייכים לעבודת האדם, מה שאם כן קו האמצעי זה שייך להקב"ה. זאת אומרת, ע"י הליכה בבי' קוים, מבי' אלה נעשה מקום, שהקב"ה יתן שם את הברכה שלו. וזה נקרא "עד שיבוא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם".

ובהאמור יש לפרש מה שזה"ק אומר (פנחס דף קי"ח, ובהסולם אות שכ"א) וזה לשונו "ועוד רגליהם רגל ישרה. אמרו בעלי המשנה, שמי שמתפלל צריך לתקן את רגליו בתפלתו כמלאכי השרת, שרגליו תהיינה ישרות".

ויש להבין, אם אין הרגלים ישרות, אין תפלתו יכולה להתקבל. משמע שרגליו מרמזות על משהו, שמסיבת זו בעת שמתפלל, שהוא מרגיש שחסר לו, ובא להקב"ה, שימלא את חסרונו, צריך שרגליו יהיו ישרות.

ובהנ"ל יובן הענין "רגליו". "רגל ימין" הכוונה קו ימין או דרך ימין, שהוא המקום לתת שבח והודיה לה', ו"רגל שמאל" הכוונה על קו שמאל ועל דרך שמאל, שאין התפלה מושרת לקבל ממילא, מטרים שבי' קוים הם ישרים, ולא שזה גדול מזה.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו לפום צערא אגרא

מאמר כ"ט, תשמ"ז

הנה אנו מוצאים בדברי חז"ל (אבות פרק חמישי) וזה לשונם "בן הא הא אומר, לפום צערא אגרא". ויש להבין התנאי הזה, מהו זה ניתן להבין "לפי העבודה הוא השכר".

כמו שכתוב (בשיר של "כל מקדש") וזה לשונו "שכרו הרבה מאוד על פי פעלו". אם כן יש להבין, מהו "לפי הצער כך הוא השכר". אלא היה צריך לאמר "לפום עבודתו כך שכרו". אם כן מהו הפירוש "לפום צער הוא השכר".

וכעין זה מצאנו בזהר (כי תצא, דף י"ט, ובהסולם אות נ"ד) וזה לשונו "וכעין זה יהיה הגאולה. אם זכו, יצאו ברחמים, זה שכתוב, בטרם יבוא הבל לה, והמליטה זכר, ויצאו ברחמים. ואם לא מקדים רחמים, יצאו בצער. וטוב שיקדים צער ודין, להמשיך הרחמים. ומשום זה העמידו חכמים בעלי המשנה, לפום צערא אגרא", עד כאן לשונו. וכמו כן דברי הזה"ק צריכים ביאור:

(א) מדוע בכדי להמשיך רחמים, צריכים להקדים צער ודין, כמו שכתוב "טוב שיקדים צער ודין, להמשיך הרחמים".

(ב) במה שאמרו "לפום צערא אגרא", היינו "לפום הצער כך הוא השכר". הלא חז"ל אמרו (אבות, פרק ראשון) וזה לשונם "הוא היה אומר, אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס". אם כן, איך מותר לעבוד על השכר. והם אמרו "לפי צערא אגרא". הלא אסור לעבוד בשביל שכר.

ולהבין זה, צריכים מקודם לדעת, את מה הם מכנים "צער", "יגיעה", "דין". ולא יזהו שכר הם אמרו "לפי הצער, כך הוא השכר". ידוע, כי "אין אור בלי כלי". כלומר, שלא יכולים למלאות את החסרון במקום שאין חסרון. אלא במקום שיש חסרון, שם שייך לומר, שצריכים למלאותו. ומשום זה ברא הקב"ה חסרון, הנקרא "רצון והשתוקקות לתענוג".

ובחינה זו נקראת "מלכות דאין סוף ב"ה", שזהו המכונה "בריאה". כידוע, שזהו הנקרא "ובורא חושך", בכדי לתת לה אור ותענוג. ולמדנו, שנקראת בחינה זו "אין סוף", מסיבה, שבחינה זו הנקראת "רצון לקבל", בכדי למלאות החסרון שבהשתוקקות לתענוג, לא עשתה סוף, כלומר שעוד לא אמרה "אני לא רוצה להשתמש בכלי זה", אלא כן קבלה את הטוב והענוג.

ואח"כ הכלי הזה שלקח השפע, אמרה "אני לא רוצה להיות מקבל, אלא אני רוצה להיות כדוגמת הבורא, כלומר גם כן להיות משפיע". אבל איך זה אפשר. כלומר, אם אנו מדברים ברוחניות, שהיא משתוקקת להיות בדביקות הבורא, ואיך היא יכולה לומר "אני לא רוצה לקבל". הלא זה נגד כוונת הבורא, היות שרצון

הבורא הוא להטיב לנבראיו. ואיך המלכות אמרה "אני לא רוצה, שכוונת הבורא תצא לפועל". **כי רצון הבורא לא יכול להתקיים, אלא בזמן שהתחתון מקבל, מה שהוא רוצה לתת.** ואם אין התחתון מקבל, אף פעם לא תצא כוונת הבורא לפועל. והתשובה היא, שמלכות אמרה "כן אני רוצה לקבל, אני לא רוצה ללכת נגד רצון הבורא, שהוא רוצה לתת, כמו שכתוב "רצונו להטיב לנבראיו", אלא אני לא רוצה לקבל מטעם להרגיע את ההשתוקקות שלי, והגם שאני מרגישה חסרון גדול, ואני רוצה למלאות את רצוני עם שפע עליון, מכל מקום מסיבה זו אני לא רוצה לקבל. אלא על כוונה זו הוא תקבל, זאת אומרת, בשביל הרצון לקבל שיש בי. על זה אני רוצה לוותר, היינו שזה ישאר בחלל פנוי בלי שפע. והיות שהמאציל רוצה, שהתחתון יקבל טוב ועונג, מטעם זה אני כן אקבל. כלומר, אני מקבל מטעם שהבורא רוצה לתת. שהנאה שלו היא שהוא משפיע. מסיבה זו אני הולך לקבל. וזה נקרא "מקבל על הכוונה דלהשפיע", כי בזה אני משפיע להבורא, שהרצון שלו הנקרא "רצונו להטיב", יצא לפועל.

ובלשון הקבלה נקרא זה, שעושה מסך על השפע עליון, ואינה מקבלת אותו, עד שעושה חשבון על השפע הזה, כמה אחוזים היא יכולה לקבל בעל מנת להשפיע, תקבל. והשאר, אם תקבל, זה יהיה בעמ"נ לקבל, זה ישאר פנוי בלי שפע.

ולפי הכלל "מה שרצון בעליון, נעשה חוק מחויב בתחתון", נמצא, זה שהמלכות אמרה, "אני לא רוצה לקבל בעמ"נ לקבל", המכונה "צמצום", גרם שממנה ולמטה כבר יש איסור לקבל בעמ"נ לקבל. ואם כן רוצים לקבל, כבר נעשים נפרדים מהבורא, היות שהוא המשפיע, והמקבל הוא בהפכיות הצורה, ו"שינוי צורה עושה פירוד ברוחניות". ומכאן נעשה מקום לקליפות, שהם נפרדים מ"חיי החיים" והם נקראים "מתים".

ומזה יצאו אח"כ ב' מערכות, **קדושה וקליפה.** וזהו כמו שכתוב (הקדמה לספר הזהר, אות י') וזה לשונו "ובכדי לתקן דבר הפירוד הזה, המונח על הכלי של הנשמות, ברא יתברך את כל העולמות כולם, והבדילם לב' מערכות, שהן ד' עולמות אבי"ע דקדושה, ולעומתם ד' עולמות אבי"ע דטומאה. והטביע את הרצון להשפיע במערכת אבי"ע דקדושה, והסיר מהם את הרצון לקבל לעצמו, ונתן אותו במערכת העולמות אבי"ע דטומאה. ונשתלשלו העולמות עד למציאות עולם הזה הגשמי, דהיינו למקום, שתהיה בו מציאות גוף ונשמה, וכן זמן קלקול ותיקון. **כי הגוף, שהוא הרצון לקבל לעצמו, נמשך משורשו שבמחשבת הבריאה, כנ"ל, ועובר דרך המערכה של העולמות דטומאה, ונשאר משועבד, עד י"ג שנה, והוא זמן הקלקול.** וע"י עסק המצות מ"ג שנים ואילך, הוא מתחיל לטהר הרצון לקבל לעצמו, המוטבע בו, ומהפכו לאט לאט על מנת להשפיע. שבזה הולך וממשיך נפש קדושה משורשה במחשבת הבריאה. והיא עוברת דרך המערכה של העולמות דקדושה, והיא מתלבשת בגוף. והוא הזמן של התיקון".

והנה הסדר הנ"ל שאומר, שעד י"ג שנה האדם נמצא בשליטת הקליפות, האדם ממלא כל צרכו בשלימות גמורה, ואין אף אחד מי שלא ילך בתלם זה של זמן

קלקול, היות שהדרך הזה הוא טבעי. כלומר, שכל מה שהוא עושה, הוא חס ושלום לא פוגם בהרצון לקבל לעצמו. אבל לאחר י"ג שנים, שהאדם מתחיל לעבוד בתו"מ על הכוונה לצאת משליטת הטומאה, אלא רוצה לעבוד להיפך, היינו שבכח תו"מ שהוא מקיים, יהיה לו הכח לבטל הרצון לקבל, הנמשך מהמערכה של טומאה, כן העבודה הולכת בכבידות, מסיבת שזהו נגד הטבע. (ואני, מ. לייטמן, שמעתי מרבי מורי רבי"ש ז"ל, שאת המספר י"ג, בעל הסולם כתב כדי לטשטש העניין).

היות שהאדם נולד ברצון לקבל לעצמו. ופתאום הוא בא להגוף, ואומר לו, שמע, עד עתה היית עובד במחשבה דיבור מעשה לטובת עצמך. ומכאן ולהבא, אני רוצה שאתה תעבוד רק לטובת הבורא. כלומר, שכל המעשים שאתה עושה, יהיה הכל על הכוונה להשפיע נחת רוח ליוצרו.

כשהגוף שומע דברים כאלו, הוא מתנגד בכל תוקף, הן במוחא והן בליבא. ולפי ההתגברותו של אדם, בשיעור זה הוא מגלה את התנגדותו בכל מיני טענות, כמו הטענות של המרגלים, שדברו על ארץ ישראל, כמו שמפרש הזה"ק (שלה, דף כ', ובהסולם אות נ"ט) וזה לשונו "ויעלו בנגב". פירוש, שבני אדם עולים בתוכה, בנגב היינו בלב עצל. כמי שמשתדל בחנם, ביבשות, שחושב שאין בו שכר, הוא רואה שעושר עולם הזה אבד בשבילה, הוא חושב שהכל אבד.

עוד שם (באות ס"ג) "וישובו מתוך הארץ". היינו, שחזרו לצד הרע, וחוזרו מדרך האמת, שאמרו "מה יצא לנו. עד היום לא ראינו טוב בעולם. עמלנו בתורה, והבית ריקם. וישבנו בין הירודים שבעם, ולעולם ההוא מי יזכה, ומי יבוא לתוכו. מוטב לנו שלא היינו יגעים כל כך, טוב הוא עולם העליון ההוא, אבל מי יכול לזכות בה".

ובהאמור רואים אנו, שטענת המרגלים באה רק לאחר היגיעה, שכבר התחילו לעבוד בעמ"נ להשפיע, כמו שכתוב בזה"ק, שאמרו "עד היום לא ראינו שום טוב בעולם. עמלנו בתורה". ועוד אמרו "מוטב שלא היינו יגעים כל כך". שפירוש, שכבר השקיעו עבודה רבה בכדי להגיע בעמ"נ להשפיע, שזה נקרא "ארץ ישראל". כי "ארץ" נקרא רצון, "ישראל" נקרא ישר-אל, כלומר שהרצון שלהם הוא, שהכל יהיה ישר-אל, ישר להבורא, ולא להקליפות, ששליטתם היא ברצון לקבל לעצמו, כנ"ל.

אבל אמרו המרגלים "טוב עולם העליון ההוא, אבל מי יכול לזכות בה". רואים אנו, שהרע שבאדם המפריע מלכנס לדרך האמת, שהוא לעבוד רק בעמ"נ להשפיע, הוא לא מתגלה בפעם אחד. אלא הכל הולך על דרך "זה לעומת זה". כפי שיעור ההתגברות בעמ"נ להשפיע, בשיעור הזה מתגבר העל מנת לקבל. ומשום זה האדם חושב, שהוא הולך אחורה ולא קדימה. אבל האמת היא, שהוא כן מתקדם. והוא יכול לראות בזה, שכל כמה שהוא משתדל ללכת בעבודה דהשפעה, הוא מקבל יותר משיכה להרצון לקבל. כלומר, שמטרים שהשקיע כוחות ללכת בדרך של השפעה, לא היה לו כל כך משיכה לאהבה עצמית.

מה שאם כן לאחר שנכנס בעבודה דלהשפיע, הוא רואה, במקום שהרצון להשפיע

צריך להיות אצלו יותר חזק, והרצון לקבל יותר חלש. והוא שואל, מהו הרויח מעבודתי דעמ"נ להשפיע, שהרצון לקבל נעשה יותר חזק. כלומר, שקיבל אצלו עליה בדרגה, היינו שנעשה יותר חשוב, והרצון להשפיע יותר חלש. כלומר, שהוא אצלו במדרגה יותר נמוכה, לאחר שהתחיל בעבודה זו לקנות כלים דהשפעה. נמצא, שרק בזמן שהתחיל בעבודה דלהשפיע, באים טענת המרגלים. כלומר, מטרים שהתחיל בעבודה דלהשפיע, ועבודתו היתה כמו כל הכלל, הוא היה יודע, שהוא לומד תורה ועוסק במצות, ולא היה לו שום צער בזמן שהיה עובד עבודתו בתו"מ. מה שאם כן לאחר שהתחיל בעבודה דלהשפיע, אפילו בזמן עבודתו, הוא מרגיש צער ויסורים.

ובאמת טענת המרגלים, שבאה אז במוחו, הוא רואה, שכל מה שהם אומרים, הם צודקים. וזה גורם לו, שהוא "תוהה על הראשונות". כלומר, הוא ברוגז על מי שהכניס אותו בעבודה זו דלהשפיע. הלא הוא היה חי בעולם שכולו טוב, וממש היה מרגיש "אשריך בעולם הזה וטוב לו לעולם הבא". וכאן ממש הוא שומע מהגוף שלו טענת המרגלים "עמלנו לריק, ובעולם העליון מי יכול לזכות לזה".

נמצא, שהוא מרגיש עצמו מחוסר כל. זאת אומרת, כי עכשיו הוא רואה את האמת, שהרע שבו שולט עליו, ואין לו רשות להמיר את פיו, וללכת נגד רצונו ודעתו של הרצון לקבל לעצמו. וממש הוא מרגיש, איך שהוא נפרד לגמרי מהקדושה, והוא נמצא בקבוצת המתים, היינו בבחינת "רשעים בחייהם קרויים מתים", משום שהם נפרדים מ"חיי החיים", עכשיו הוא מרגיש זה בפועל ממש.

מה שאם כן מטרים שנכנס לעבודה דלהשפעה, הוא היה אומר על עצמו, הוא שייך לקבוצת עובדי ה'. וכל המרץ שהיה לו בעבודה, היה מביא לו כאב וצער, בזה שהיה רואה, שיש אנשים שלא הולכים בדרך ה'. אבל על עצמו היה בטוח פחות יותר, שהוא נקרא "עובד ה'".

ועכשיו הוא רואה, מה עלה בגורלו, בזה שיעצו לו ללכת בדרך הנ"ל. רק צער וכאב, בזה שאין לו עוה"ז. היינו, בעוה"ז הוא רואה, שהוא לא בסדר עם ה'. היינו, שירגיש שהוא רוצה לעבוד לתועלת ה', ולתועלת עצמו אינו רואה סיפוק בה. והגם שלא יכול לצאת מתועלת עצמו, אבל סיפוק גם כן לא מוצא בתועלת עצמו. ועכשיו בעוה"ב, איך הוא יכול לקוות ולומר לעצמו, שיהיה לו שכר בעוה"ב. הלא הוא רואה עכשיו האמת, שאין לו שום כוונה שיעבוד לתועלת הבורא, שתהיה לו היכולת לומר, מגיע לי שכר בזה שעבדתי עבור ה'.

ובהאמור אנו רואים, שדוקא בזמן שהאדם מתחיל ללכת בדרך של השפעה, אז הוא בא למצב של כאב וצער, ולהרגשת היגיעה שישנה בעבודת ה'. כלומר, כי היגיעה מתחלת לפעול בזמן שרוצים לעבוד לטובת ה'. שרק אז באות אליו טענות המרגלים, ומאוד קשה להתגבר עליהן. ויש הרבה שבורחים מהמערכה ונכנעים לטענת המרגלים.

ואלו שלא רוצים לזוז, אלא שהם אומרים, אין לנו לאן לפנות, הם סובלים מזה שלא יכולים תמיד להתגבר עליהן. והם נמצאים במצב עולה ויורד. וכל מה

שמתגברים, הם רואים שהם יותר רחוקים מהמטרה, שהם רוצים לזכות לדביקות ה', שהוא בחינת השתוות הצורה.

ושיעור הצער שהם צריכים לסבול, הוא מטעם, שאליבא דאמת, אין האדם מסוגל בכוחות עצמו לצאת משליטת קבלה עצמית, משום שהוא הטבע שהבורא ברא את האדם, ורק הבורא בעצמו הוא יכול לשנות. כלומר, כמו שנתן להנבראים רצון לקבל, כמו כן הוא יכול לתת להם אח"כ רצון להשפיע. אלא לפי הכלל "אין אור בלי כלי, אין מילוי בלי חסרון", משום זה צריך האדם להשיג מקודם חסרון. כלומר, שירגיש שחסר לו הכלי הזה, הנקרא "רצון להשפיע". וענין הרגשה, שאי אפשר להרגיש שום חסרון, אם לא יודעים מה הוא מפסיד, ע"י זה שאין לו הכלי, הנקרא "רצון להשפיע". ומשום זה מוטל על האדם לעשות חשבון נפש, מה גורם לו, שאין לו הרצון להשפיע.

ולפי ערך ההפסד, בשיעור זה הוא מרגיש צער ויסורים. וכשיש לו החסרון אמיתי, כלומר שכבר יכול להתפלל לה' מעומק הלב, על מה שאין לו הכח שיוכל לעבוד לתועלת ה', אז כשיש לו הכלי, היינו חסרון אמיתי, זהו הזמן אמיתי שתפילתו מתקבלת. ומקבל סיוע מלמעלה, כמו שאמרו חז"ל "הבא לטהר, מסייעין אותו".

ובזה נבין מה ששאלנו, מהו הפירוש "לפום צערא אגרא". הכוונה, לפי החסרון שיש לו, כלומר לפי מה שהוא מרגיש צער, בזה שאינו יכול לצאת משליטת הרע. ו"רע" נקרא, שהוא מרגיש שזה דבר רע. כלומר, שרואה איזה רעות הכלי קבלה גורמים לו. אז הוא מרגיש צער ממש. וזה נותן לו צורך, שה' יעזור לו. ומקבל "אגרא", היינו שכר על הצער שהיה לו. וזה שכתוב "לפום צערא", כפי שיעור השלם שיש בצער, כלומר בהבנת החסרון, "אגרא", אז הזמן שיבוא השכר כנ"ל, "כי אין אור בלי כלי".

וממילא מובן לנו מה ששאלנו, לפי מה שאמרו חז"ל "אל תהי כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס". היינו, שאסור לעבוד בכדי לקבל שכר. והוא מטעם, שע"י קבלת השכר הוא נעשה נפרד מהבורא, שהוא המשפיע, והאדם רוצה לקבל.

התשובה היא, השכר שהוא מבקש עבור היגיעה שלו, הוא שיוכל להתגבר על הכלי קבלה, ויוכל לעבוד בעמ"י להשפיע. אם כן שכר כזה אדרבה, השכר הזה יביא אותו להיות דבוק ב"חיי החיים". זאת אומרת, השכר הזה שהוא מצפה, הוא שיתנו לו כוחות לעבוד בלי שכר המגיע לכלי קבלה, שע"י נעשה נפרד, אלא השכר המגיע לכלי השפעה, שבזה הוא נעשה מקורב לה'.

ובזה נבין גם כן מה ששאלנו, מה שאנו שרים בזמירות של שבת "שכרו הרבה מאוד על פי פעלו". ויש להבין:

א) וכי מותר לעבוד בשכר. אם כן מדוע אומר "שכרו הרבה מאוד".
ב) "שכרו הרבה מאוד על פי פעלו". מהו החידוש, הלא בכל דבר מקבל יותר שכר, אם הוא מרבה יותר עבודה. אם כן מהו "שכרו הרבה מאוד". הייתי מבין אם הוא אומר "שכרו הרבה מאוד, אפילו שלא נתן כל כך יגיעה, ומכל מקום יש לו הרבה

שכר".

ובהנ"ל יש לפרש, שענין "פעלו" אינו דומה לעבודה גשמיות. כי מקבלים שכר לפי התוצרת שאדם נותן. כי תוצרת נקרא חיוב. כלומר, שיש על מה שהפועל עשה. ולפי ריבוי תוצרת, כך הוא מקבל שכרו.

מה שאם כן כאן "על פעלו" פירושו, לפי מה שהוא עבד ונתן יגיעה, ולא רואה שום חיוב בעבודה, אלא להיפך, כל פעם הוא רואה יותר שלילי בעבודתו, כלומר שכל פעם הוא רואה, שלא רוצה לעבוד לטובת ה'. אם כן, איך הוא יכול לבקש שכר, שנגיד, ש"שכרו הרבה מאוד על פי פעלו", אף על פי לא רואה שום התקדמות. אלא להיפך, שכל פעם הוא הולך אחורה, ומכל מקום הוא לא בורח מהמערכה, ולא מתרשל בעבודה. אלא הוא עובד, כאילו הוא כן מתקדם. נמצא, ש"על פי פעלו" יהיה הפירוש, **כפי מה שמתגבר בכל פעם, וכן לפי הצער והיגיעה שהוא משקיע בעבודה זו, זה גורם לו, שיוכל להשיג כלי וצורך אמיתי, שה' יעזור לו.**

נמצא, שזה לא דומה לגשמיות, ששם מקבלים שכר לפי התוצרת, כלומר שיש על מה להסתכל על עבודתו, שהוא עשה, וכאן להיפך.

וגם, מדוע מותר כאן לקבל שכר. הוא כנ"ל, כי השכר שהוא דורש, הוא לא שהשכר יפריד אותו מלהידבק בו יתברך. אלא שכל שכרו, שהוא מקוה שיתנו לו, הוא שתהיה לו היכולת להשפיע להבורא, שע"י השכר הזה הוא יהיה דבוק בו יתברך.

וזהו מה שכתוב "וטוב שיקדים צער ודין להמשיך הרחמים". ושאלנו, בשביל מה צריכים צער ודין, אם רוצים רחמים. והפירוש הוא כנ"ל, **שהצער הוא הכלי והצורך.** כי "אין אור בלי כלי". ומהו "האור". הוא רחמים. פירוש, כמו שאמרו חז"ל "מה הוא רחום, אף אתה רחום", שיתן לו זה.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל מהי מלחמת רשות בעבודה

מאמר ל', תשמ"ז

הנה רש"י מפרש את הפסוק "כי תצא למלחמה על אויביך", במלחמת הרשות הכתוב מדבר. ואח"כ כתוב "ונתנו ה' אלקיך בידך, ושבת שביו, וראית בשביה אשת יפת תואר, וחשקת בה, ולקחת לך לאשה, וגלחה את ראשה, ועשתה את צפורניה".

ויש להבין את כל זה, מה בא זה ללמדנו בדרך העבודה. היות שהתורה היא נצחיות, אם כן יש להבין את הנ"ל:

(א) מה זה מלחמת רשות.

(ב) מה משמיענו בזה שאומר "ונתנו ה' אלקיך בידך". בטח כל יהודי מאמין, שכל המלחמות יכולים לכבוש רק בעזרת ה'.

(ג) מה נקרא בדרך העבודה, אשת יפת תואר.

(ד) מהו ענין התיקונים, מה מרמז לנו בדרך עבודה "וגלחה את ראשה, ועשתה את צפורניה".

ובכדי להבין את כל הנ"ל בדרך העבודה, צריכים מקודם לדעת מהי עבודה. כלומר, איזו בחינה נקראת "עבודה", כשהולכין בדרך ה'. ולאיזה שכר אנו מצפים להשיג תמורת עבודה. כידוע, שאף אחד אינו מסוגל לעבוד בלי שכר, כי היות שהשורש שלנו הוא במצב של מנוחה. אי לזאת, אין אנו מסוגלים לתת יגיעה, אלא רק תמורת שכר, שהוא בחינת תענוג, שמשגיגים אחר היגיעה.

והיות שבלי תענוג אין יכולים לחיות, וזהו גם כן מטעם, שהשורש שלנו הוא מקור התענוג, נמצא, שזהו הגורם, שאנו זקוקים לתענוג. ועוד סיבה יש לזה, שאין אנו יכולים לחיות בלי תענוג, היות שהבורא ברא את הנבראים מסיבת שרצונו להטיב לנבראיו, וממילא נטבע בהנבראים רצון וחשק לקבל הנאה ותענוג.

ומשום זה, היות שאין בהשורש שלנו בחינת יגיעה, ולכן אם אנו צריכים לעשות דבר שאינו בשורש שלנו, קשה לנו לעשות את הדבר. ומכל מקום אנו עושים את העבודה, מסיבת שבלי תענוג אי אפשר לחיות, לכן אנו מוותרים על המנוחה ונותנים יגיעה, בכדי להשיג על ידי זה הנאה ותענוג.

נמצא, מהו יגיעה, דבר שאין בזה הנאה ותענוג. אם כן כיון שאין בו תענוג, מדוע אנו עושים זה. והתשובה היא, שבזכות העבודה אנחנו נקבל תמורת זה שכר, ששכר נקרא "הנאה ותענוג". ואת זה אנו רואים שנהוג כך בגשמיות. אבל ברוחניות, מהי עבודה, שאין אנו נהנין מזה, שנקראת "עבודה". ומהו ברוחניות השכר, שמזה אנו יכולים לקבל הנאה ותענוג.

דבר זה ידוע, שיש ב' בחינות באורות:

א) אור הנקרא "מטרת הבריאה". שהוא, מה שהאדם צריך לקבל את הטוב והעונג, מה שהבורא רצה לתת להנבראים, שמסיבה זו ברא בהנבראים רצון והשתוקקות לקבל הנאה. אלא מטעם בכדי להוציא לאור שלימות פעולותיו, עשה צמצום והסתר, שע"י זה יתוקן את ענין של "נהמא דכסופא" (ענין הבושה) בעת קבלת התענוג, וזה בא מטעם שינוי צורה שיש בין המשפיע להמקבל.

ב) אור של תיקון הבריאה. שהוא כנ"ל, כלומר התיקון הוא, שהתחתון יקבל את האורות בעמ"נ • להשפיע, שע"י זה תהיה השתוות הצורה, המכונה "דביקות בהבורא". ואז יתבטל את ענין הבושה.

נמצא, שאור הזה מכונה "אור דחסדים", על שם שהוא רוצה לעשות חסד להבורא, כלומר להשפיע להבורא. מה שאם כן אור דמטרת הבריאה נקרא "אור החכמה" או "אור החיים", שזהו האור מה שהבורא רוצה להטיב לנבראיו.

ובהאמור יוצא, היות שנעשה דין, שאסור להשתמש בהכלי, הנקרא "רצון לקבל לעצמו", הגם שהבורא ברא את הרצון הזה בהנבראים, אבל באופן בלתי ישר מושפעת להמקבלים בחינת בושה. ולתקן זה צריך האדם לבטל את הכלי הזה, שבא לו מצד הטבע, וזה נקרא "עבודה", מסיבת שהוא נגד הטבע. כי הטבע הוא, שאנו צריכים לקבל הנאה ולא לוותר על הנאה. כי בזמן שהאדם לא מקבל את הנאה, זוהי יגיעה, כנ"ל, משום שהוא נגד הטבע. ומדוע הוא עושה עבודה זו, הוא מסיבת שרוצה • בדביקות, הנקרא "השתוות הצורה".

אולם בעבודה זו, שהוא מוותר על ההנאה ולא מקבל אותה, בזה עוד לא נעשה בבחינת השתוות. כלומר, בזה שלא רוצים לקבל שום הנאה, זה לא נקרא, שהגיע למדרגת השתוות הצורה, וזהו מטעם, כמו שהבורא הוא המשפיע, כמו כן באם האדם רוצה להגיע לדרגת השתוות הצורה, גם האדם צריך • להיות משפיע. היינו להגיע לרצון שירצה להשפיע לאחרים, כמו שהבורא הוא משפיע.

וכמו כן צריכים לומר, שעם זה שהוא כבר עוסק באהבת הזולת, שעוסק בהשפעה, אינו מגיע עוד לידי השתוות הצורה, אם אין לו הנאה, בזמן שהוא עושה מעשים דלהשפיע, ולא לקבל שום תמורה חזרה. וזהו מסיבת, היות שיש להבורא הנאה בזה שהוא משפיע להנבראים, כנ"ל, כי רצונו להטיב לנבראיו, כמו שאמרו חז"ל (זהר וירא קיי"ח, אות שצ"ט) "אמר ר' יהודה, לא היתה שמחה לפני הקב"ה • מיום שנברא העולם".

ולכן, אם האדם עוסק בהשפעה ואין לו הנאה, בטח שאין לו שמחה. כי שמחה היא רק תוצאה מהנאה שיש לאדם מאיזה דבר, זה גורם לו שמחה. אי לזאת, אם האדם משתדל לעסוק בהשפעה, אבל אין לו הנאה מזה, שעוסק בהשפעה, עדיין חסר בהשתוות הצורה, כי להבורא, בזמן שהוא משפיע, יש לו תענוג. מה שאם כן האדם, אין לו תענוג. לפי זה יוצא, שהאדם, בזמן שהוא רוצה לזכות לדביקות, • צריך שיהיו לו ג' תנאים:

• א) שלא להשתמש עם הרצון לקבל לעצמו.

• ב) שיעסוק במעשים דהשפעה.

• ג) שתהיה לו הנאה בזמן שהוא משפיע.

אמנם יש להבין, איך האדם יכול להנות, מזה שנותן הכל לה' על דרך הכפיה. אפשר לומר, הגם שהגוף לא מסכים, שיעבוד רק עבור ה', כלומר שכל מה שהוא עושה, יעשה חשבון מקודם, אם הקב"ה

יהנה מהמעשה שהוא הולך לעשות עכשיו, הלא זהו נגד הטבע, והגם שיכולים להבין, שהוא עושה זה על דרך הכפיה, שהוא כופה ומסגף עצמו, בכדי לעשות דברים שהקב"ה יהנה מזה.

אבל מה שעושים על דרך הכפיה, אין הנאה. נגיד על דרך משל, אדם הולך לבית חולים, ושם • מנתחים אותו. ובטח הוא עושה זה על דרך • • • הכפיה, הגם שהוא בעצמו הולך לבית חולים, ואף אחד לא מכריח אותו. וכמו כן הוא משלם כסף סכום הגון עבור הרופא המנתח. אבל זה נקרא גם כן כפיה, מטעם שלא נהנה מהדבר, אלא שעל ידי זה, כלומר שע"י שהוא עושה לעצמו נתוח, הגם שזה יסורים וחשש סכנה, מכל מקום הוא יודע, שעל ידי זה הוא יכול להציל את חייו. אבל בטח היה יותר שבע רצון, אם הוא היה בריא ולא היה צריך להנתוח.

נמצא, הגם שהוא עושה מעשה, שמהמעשה עצמו הוא לא שבע רצון, מכל מקום, בזה שהוא יודע, שיציל את חייו, מהידיעה זו יש לו הנאה, ועושה את הנתוח. לכן יש כאן להבחין, שהוא עושה מעשה, שהגם מהמעשה עצמו לא נהנה, אלא להיפך, יש לו יסורים מזה, ומכל מקום, כיון שהוא מסתכל על השכר, בזה שירוויח את חייו, יש לו כח לעשות דברים, שהוא לא לפי רוחו.

וכמו כן בגשמיות, שהאדם עובד ונותן יגיעה, הגם שהעבודה אינה לפי רוחו, היות שרוצה במנוחה, • מכל מקום, כשהוא מסתכל על השכר, יש לו כח לעבוד ברצון, ואינו נקראת "עבודה על דרך הכפיה", היות שאינו אומר, אני מוותר על העבודה ושיתנו לי שכר בחינם. אלא מסיבת הבושה הוא מסכים על העבודה, רק בתנאי כנ"ל, שיהיה לו שכר. מה שאם כן חולה, שנכנס לבית חולים לעשות לעצמו נתוח, הוא בודאי יותר שבע רצון, אם לא היה צריך למעשה זה.

• ובזה אנו רואים, שיש להבחין בעבודת האדם בגשמיות ג' אופנים:

א) עבודה מה שהאדם נותן יגיעה, בכדי לקבל שכר, שאז עבודתו היא לפי רוחו. כלומר שאינו אומר, • אני מוותר על העבודה, ואני רוצה רק השכר לבד. וזהו מסיבת שהאדם מתבייש לאכול לחם חסד.

ב) האדם עובד בכדי לקבל שכר, אבל עבודתו היא לא לפי רוחו. כלומר, הוא היה יותר שבע רצון, • אם לא היה צריך לתת העבודה, כנ"ל במשל, במי שנכנס לבית חולים לעשות לעצמו נתוח. הגם שהוא עושה עבודה זו ברצון, ואין אף אחד שיכריח אותו, והוא עשה זאת מטעם השכר או העונש. כלומר, שירוויח את החיים שלו, או שיכולים לומר, שלא ימות, שזה נקרא, שאם הוא לא יעשה את הדבר הזה, הוא יקבל עונש מיתה.

ג) שהוא עובד עבודה לשם הזולת. כלומר שהוא לא רוצה שום שכר, רק מטעם לטובת הזולת. • כדוגמת שהוא הולך לעבוד באיזה מקום, והשכר של העבודה הוא יתן לצדקה. וכאן נשאלת השאלה, מאין הוא לוקח חומרי דלק לעבודה זו, היינו לעבוד בלי שום תמורה. הטעם הפשוט הוא, היות שיש ענין של כבוד, והוא נמצא בסביבה שמכבדין את מי שעובד לטובת הזולת, זו הסיבה שנותן לו כח • לעבודה.

וכמו שאומר בספר "מתן תורה" (מאמר "השלום" דף צ"ג) וזה לשונו "אולם בעת אשר שיעור • העבודה בהשפעה לזולת מתבסס על שם החברה לבד, הרי זה יסוד רעוע, כי מי ומה יחייב את היחיד • להרבות תנועות להתייגע לשם החברה".

ולעבוד לטובת החברה לשם כבוד, זה לא כל אדם מוכשר לעבוד לשם כבוד, כי זהו כבר מדרגה • שניה לתאוה. כידוע שיש ארבע בחינות בדרגות האדם, הנקראות: דומם, צומח, חי, מדבר.

וכמו שאומר ב"מבוא לספר הזהר" (אות כ') וזה לשונו, "ותמצא שבחינה א', שהיא מידת קיומו • ההכרחי, ובחינה ב', שהיא מידת תאוות הבהמיות היתרות על מידת קיומו, הוא מקבל וניזון מדברים הנמוכים ממנו, שהם דומם, צומח, וחי. אבל בחינה ג', שהיא תאוות אנושיות, כגון ממשלה וכבוד, הוא מקבל וניזון מבני מינו, השווים אליו. ובחינה ד' של המזונות, שהיא המושכלות, הוא מקבל וניזון מבחינה •עליונה ממנו, דהיינו מעצם החכמה והשכל, שהם רוחניים".

הרי שאין האדם מסוגל לעבוד בלי שום תמורה. ואפילו בשביל תמורת כבוד, גם לא כל אדם מסוגל לעבוד, אלא שהם נחשבים כבר למדרגה יותר גבוהה מסתם עמך. אבל יש לפעמים, אדם יכול לעבוד לטובת הזולת מטעם קנאה. היינו שהגם על כבוד הוא מוותר, כלומר שאין הוא מסוגל לעבוד ולתת יגיעה, הגם שע"י זה שלא יעבוד לטובת הזולת, הוא לא ירויח כבוד. אבל מטעם קנאה, בזה שהוא רואה, שלא לו אנשים שעובדים בשביל כבוד, בזמן שהוא רואה שמכבדים אותם, ועליו אין מי שיסתכל עליו, היסורים האלו, שיש להשני כבוד, זה כואב לו. ומסיבת היסורים האלו, יש גם כן מציאות, שהאדם •יעבוד לטובת הזולת.

אולם כשמתחילים לעבוד ברוחניות, היינו לקיים תו"מ, כאן אנו מוצאים הרבה דברים מסובכים. והסיבה העיקרית היא, משום שברוחניות יש ענין של אמונה. כלומר שהאדם צריך להאמין בשכר ועונש. ובמקום שצריכים להאמין, כבר אין הגוף מסכים. היות שהרצון לקבל לעצמו, הוא נהנה בזמן שהוא מבין ורואה את הכדאיות שבדבר. מה שאין כן שאומרים לו, שהוא יאמין, כבר מתחיל את העבודה בכבידות. וזהו לפי הכלל "אין ספק מוציא מידי ודאי". כלומר, שהגיעה, הוא רואה, שבודאי •הוא צריך לוותר על המנוחה והשכר אצלו בספק.

אי לזאת, גם השלא לשמה כבר קשה לעבוד, מסיבת שהוא צריך מקודם לקבל על עצמו בחינת אמונה למעלה מהדעת, ולהאמין בשכר ועונש. ולאחר שקבל על עצמו אמונה במלכות שמים באופן כללי, בא הזמן לחשוב על פרטים. כלומר יש להבחין באמונה חלקית או אמונה שלימה, כמו שאומר ב"הקדמה לתע"ס" (אות י"ד) וזה לשונו "בדומה לאדם, שמאמין לחבירו ומלוה לו כסף. אפשר שיאמין לו על לירה אחת, ואפשר שיאמין לו על כל רכושו בלי שום צל של פחד. ואמונה זו האחרונה נחשבת לאמונה שלימה. אבל באופנים הקודמים נבחנת לאמונה בלתי שלימה. אלא שהיא אמונה חלקית, אם •פחות או יותר".

ובזה יש הבדל בין עבודה רוחנית לעבודה גשמיות, משום שכל השכר נבנה על בסיס אמונה. והיות •שהבסיס של יהדות הוא אמונה, לכן יצא לנו הרבה הבחנות:

א) יש לו אמונה חלקית, כנ"ל, וחופץ מזה הוא משתתף קצת ידיעה, כלומר שהשכר הוא בידיעה. וזה אפשר להיות בזמן, שהוא עובד שלא לשמה, אלא על דרך שיתנו לו כסף או כבוד. שהכסף והכבוד הוא לא צריך להאמין, אלא הוא רואה, אם הוא יכול לקבל כסף או כבוד, או שלא יהיה לו בזיונות. כלומר שהוא מקבל בפועל ממש בזיונות. וזה גורם לו שיתן עבודה ויגיעה. או שנותנים לו כבוד וכסף, הוא •בפועל ממש. לכן אין בזה ענין אמונה.

• נמצא, שגם בשלא לשמה יש להבחין ב' הבחנות:

א) שהעבודה, שהוא עובד, היא לא לפי רוחו, כנ"ל במשל למי שעושה לעצמו נתוח. כלומר, כי מי שעובד מחמת כפיה, נמצא שהעבודה שלו הוא לא לפי רוחו, כי הוא היה יותר שבע רצון, אם הוא לא היה צריך לעבוד. וזה נוהג רק במי שעובד ומקיים תו"מ מסיבת עונש. כלומר, אם הוא פועל אצל בעל הבית דתי. והוא אמר לו, שאם אין אתה מקיים תו"מ אני אפטר אותך מעבודה, והוא ישאר בלי פרנסה. נמצא, מה שהוא צריך לקיים תו"מ, הוא מחמת עונש. לכן הוא מצפה ליום, שתהיה לו היכולת

• להשתחרר מלקיים תו"מ.

וכמו כן מי שהוא מקיים מחמת בזיון. כלומר, נגיד שהוא רגיל ללמוד כל לילה דף היומי. ומטעם • מצות לימוד התורה, הוא עכשיו במצב, שהאמונה שלו היא חלשה, ואין לו חשק לבוא להשיעור של דף היומי. אלא מטעם שהוא מתבייש מפני החברים, שיבזו אותו ולא יכבדו, ומסיבה זו הוא בא ללמוד תורה. נמצא, שהעבודה הזו היא לא לפי רוחו, כלומר שהיה שבע רצון, אם סיבה זו לא היתה, • שבשבילה הוא מוכרח לתת יגיעה.

(ב) השלא לשמה, שהוא לומד בכדי לקבל שכר, או כבוד, או כסף, וכדומה. העבודה זו היא כן לפי • רוחו. כלומר, שאינו אומר, הלואי שלא היה צריך לעבוד. זה הוא לא יכול לומר, מסיבת שהאדם לא רוצה • להפסיד רווחים.

אולם יש בחינה, הנקראת "לשמה", היינו שהוא עובד מטעם אמונה, ולא מטעם שאנשים מחייבים • אותו לעבוד. אלא האמונה בה' זוהי הסיבה שהוא מקיים תו"מ. וזה נקרא "העובד לשם שמים" ולא לשם בריות. וזוהי מדרגה חשובה מאוד. ויש לפעמים, שהוא רוצה להיות בטוח, שאין לו שום מחשבה, שיעבוד מסיבת הבריות. לכן הוא עושה הכל בהצנע לכת, ואין אף אחד בעולם, שידע את שיעור • עבודתו, וכמה כוחות הוא משקיע בעבודת ה', אלא רק הקב"ה יודע.

אולם גם מדרגה זו, שהיא כולה לשם שמים, עוד לא נקראת "עבודה של שלימות". מסיבת כי • שלמות עבודה היא להגיע לידי דביקות ה', הנקרא "השתוות הצורה". כמו שאמרו חז"ל "מה הוא רחום, אף אתה רחום". כלומר, שהאדם צריך לעבוד שלא עמ"נ לקבל פרס. אלא הוא רוצה לבטל את רשותו לגמרי, ואינו רוצה אלא שיהיה רשות אחד בעולם, היינו רשות היחיד, שרק רשותו של הקב"ה • תהיה בעולם, ורשותו עצמו הוא רוצה שתבטל.

• ובהאמור יוצא, שענין מלחמת היצר, שיש לו לאדם, נוהג בכמה אופנים:

(א) מלחמת מצוה, שיש לו מלחמה עם היצה"ר, בענין שישלוט על היצה"ר, שלא יפריע לו מלקיים • מצות. או שהמלחמה היא, שיהיה לו כח להתגבר על היצה"ר, שלא יעשה עבירות. זה נקרא "מלחמת מצוה", שכל המלחמה שלו היא בענין קיום תורה ומצות.

(ב) מלחמת רשות, שהאדם עושה מלחמה עם היצה"ר על הרשות. כלומר, היצה"ר טוען שיש שתי • רשויות: א' של הקב"ה, ב' של האדם. וטענתו היא, שכך היתה מטרת הבריאה. היינו שהמקבלים יקבלו מהבורא טוב ועונג. נמצא, שהרשות של הנבראים צריכה להישאר. ולמה אתה רוצה לבטל את הרשות של הנבראים. והאדם טוען להיפך.

ועבודה זו של מלחמת הרשות, אין בידי האדם שום כח, שיוכל לכבוש את הרשות של הגוף, • ולהעבירו לרשותו של הקב"ה. ועל זה אמרו "הבא לטהר מסייעין אותו". היות שביטול הרשות הוא נגד הטבע, כי כנ"ל, כמו שהגוף טוען, הלא הבורא ברא את העולם בכדי להטיב לנבראיו, לכן נטבע באדם • טבע לקבל הכל לתוך רשותו.

וזה שכתוב "כי תצא למלחמה על אויביך, ונתנו ה' אלקיך בידריך". ושאלנו, מה בא הכתוב להשמיענו. • והלא ידוע, שכל המלחמות, שעם ישראל יוצא לכבוש, הוא רק בעזרת ה'. ולפי הנ"ל בא הכתוב ללמדנו, שנדע, שאין בידינו לכבוש את מלחמת הרשות. ואנו צריכים לדעת, שידיעה זו מצילה אותנו מיאוש. היות שאדם, לאחר שהשקיע כוחות, לכבוש את הרשות הזו, שיכנס לקדושה, ורואה, שאדרבה, שלפי • דעתו של האדם, הוא נעשה יותר גרוע, מכפי שהתחיל ללכת במלחמת הרשות. כלומר, בזמן שהיה

עוסק במלחמת מצוה כנ"ל, האדם ראה איך שהוא מתקדם בעבודה, כי כל יום ויום היה רואה, שכובש תחת ידו מצות ומעשים טובים. מה שאם כן במלחמת הרשות הוא הלך אחורה לפי דעתו. על זה בא הכתוב להודיענו, שדוקא עתה, שבאת לידי הכרה, שאין בידך לכבוש את המלחמה הזאת, שאל יברח מהמערכה, אלא עכשיו הזמן, שאדם יכול לתת תפלה מעומק הלב, היות שהוא רואה, שמצד עצמו אין • הוא מסוגל לעשות שום דבר.

• נמצא, שהרויח ע"י עבודה זו, שהשקיע עד עכשיו, צורך לישועת ה'. וכיון שיש לו עכשיו כלי, הנקרא "צורך", יש עכשיו הזמן האמיתי, שהאור יכול לבוא ולהתלבש בתוך הכלי הזה. וזה שכתוב "ונתנו ה' אלקיך בידך", שרק ה' בידו הוא לתת לך, שתוכל לכבוש את מלחמת הרשות.

• נמצא, שידיעה זו כל כך חשובה, עד שקשה להאדם להאמין בזה, ונופל ליאוש. מה שאם כן אם האדם מאמין בזה, היינו דווקא עכשיו הוא הזמן שה' יעזור לו, בטח לא יברח מהמערכה, וילך עתה בדרך האמת, ויזכה לכבוש את הרשות הזו, ולהוציא את הרשות מיד הקליפות, ולהכניס אותה • לקדושה.

• ובהאמור יש לפרש מה שאמרו חז"ל (סנהדרין צ"ז) וזה לשונם "גי' באין בהיסח הדעת. אלו הן משיח, מציאה ועקרוב". שענין היסח הדעת, זאת אומרת, כי כפי דעתו, הוא בא כל פעם לכלל יאוש, וכבר הסיח דעתו מזה, כלומר שכבר חשב הרבה פעמים, שענין להוציא את הרשות מהקליפות ולמסור • לידי קדושה, עבודה זו של מלחמת רשות, אינה בשבילו. שהוא רואה, שהוא אינו מוכשר לזה.

• והסיבה היא פשוטה מאוד. כי כבר השקיע הרבה כוחות, ולפי דעתו הוא הלך אחורה ולא קדימה. וכל פעם הוא מתגבר למעלה מהדעת, ולא עוזר לו שום דבר. לכן אומרו, שהאדם צריך לדעת, שאל יסתכל על מה שהוא רואה, אלא יאמר, שענין "משיח" הנקרא, שיגאל אותו מהגלות, שיושבים בין העמים. פירוש, שהרשות הזו, שהוא משועבד לע' אומות, משיח יגאל ויוציא הכל מרשות הקליפות, שהם מכונים "ע' אומות העולם", שהם נגד "ז' מידות דקדושה", המכונים "חג"ת נהי"מ", וכל ספירה כלולה מעשר, הרי הם ע'. וכנגדם יש ז' קליפות. וכל אחד כלול מעשר, הרי הם "ע' אומות". ובחינת "ישראל" היא תחת שליטתם, ומשיח יגאל אותנו. וכל מה שיש בכלל, כמו כן לומדין בפרט, כל אחד • ואחד צריך לזכות לגאולה פרטית.

• ובהאמור יש לפרש מה שאמרו שם וזה לשונם "אין בן דוד בא עד שתכלה פרוטה מן הכיס". ויש להבין, מה פירוש "עד שתכלה פרוטה מן הכיס", בעבודה. ענין כסף, ידוע שהוא דבר, שע"י קונים דברים טובים, הנחוצים לאדם. שכסף נקרא, תחליף של יגיעה. כלומר, האדם נותן יגיעה ועבודה, • ותמורת זה הוא מקבל כסף, ובזה הוא קונה לעצמו דברים, הנחוצים לו.

• ולפי זה יש לפרש, שהאדם, כל מה שבידו כבר עשה, וכבר כל היגיעה, שהוא חושב שיש בידו לעשות, כבר עשה, ואין לו מה להוסיף על היגיעה. זה נקרא, ש"אין בן דוד בא", כלומר, שהגאולה, שגואל את הרשות מהקליפות ומכניסו לרשות של הקדושה, לא תהיה מטרם, שהאדם כבר נתן כל הכוחות שהיו ברשותו, ואין לו עוד כוחות ויגיעה לתת. זה נקרא, שכבר אין לו פרוטה. זאת אומרת, • שאין לו עוד במה לקנות קדושה.

• אז בא הזמן, שמשמים מרחמים עליו, ומכניסים אותו לקדושה, שהנקראת "בן דוד", שהכוונה היא על הגאולה. ואז מקוים הכתוב "ונתנו ה' אלקיך בידך", שבאה אז עזרה מלמעלה. וזה שכתוב "ושבית • שביו". שהאדם כבר כבש את רשות של הגוף, שהיה תחת שליטת הס"א, והאדם הוא המושל.

• ועתה נבאר את השאלה הג', ששאלנו, מהי אשת יפת תואר בעבודה. כמו שכתוב "וראית בשביה

אשת יפת תואר, וחשקת בה, ולקחת לך לאשה". הנה (אבות, פרק שישי) "ר' מאיר אומר, כל העוסק בתורה לשמה, זוכה לדברים הרבה, ומגלים לו רזי תורה". ידוע, שתורה נקראת "אשה", כמו שכתוב (קדושין ל' ע"ב) וזה לשונם "ללמדו אומנות, מנא לן, אמר חזקיה דאמר, קרא, ראה חיים עם אשה, אשר אהבת... אש אשה ממש היא. כשם שחייב להשיאו אשה, כך חייב ללמדו אומנות. אם תורה היא, כשם שחייב ללמדו תורה, כך חייב ללמדו אומנות". הרי שמפרשים שאשה היא תורה.

הנה הנשמות הן באות מבחינת מלכות, שהיא בחינת "רחל", שהיא בחינת עלמא דאתגליא. שפירושה היא, שבחינת חכמה מגולה בה, היא נקראת "יפה", כמו שכתוב (ויצא שני) "ורחל היתה יפת תאר ויפת מראה".

ואמור"ר זצ"ל אמר, איפה שכתוב "יפה" הכוונה על חכמה, שחכמה נקראת "יופי", כמו שכתוב "יפה עינים", ש"עינים" נקרא חכמה, כמו שכתוב "עיני העדה", שהם חכמי העדה. זאת אומרת, שתורה נקראת "אשת יפת תואר", וגם הנשמות הנמשכות ממלכות מבחינת עלמא דאתגליא, נקראות "אשת יפת תואר", כנ"ל.

ובזה יכולים לפרש "וראית בשביה אשת יפת תואר", פירוש "לאחר שנתנו ה' אלקיך בידך", את הרשות הזה שהיה בידי הקליפות. ואז כשאתה תעסוק בתורה, יהיה הכל לשמה. וממילא תזכה לרזי תורה. כלומר, שהתורה היא בחינת נשמת ישראל, כמו שכתוב בזה"ק "אורייתא וקוב"ה וישראל חד הוא". וראית בשביו את נשמת התורה, וחשקת בה. כלומר שאז מתחיל עבודת המסכים.

זאת אומרת, אז האדם מתחיל לעבוד עם רצון לקבל על רוחניות. שידוע, שבכל מדרגה שהיא יותר גבוהה מחברתה, צריך להתחיל לעבוד מחדש, שיקבלה בעל מנת להשפיע. כי הגם שכבר זכה ללמוד לשמה, אבל בזמן שמקבל מדרגה יותר גדולה, ממה שהיה לו, אז צריכים תיקונים חדשים, בכדי שיקבל אותה לא מחמת חשק, הנקרא "רצון לקבל", אלא צריך לעשות תיקונים, הנקרא בלשון קבלה "מסכים". כפי שאנו לומדים, שיש ה' בחינות מסך, כמו שכתוב בספר "פתיחה לחכמת הקבלה" (אות י"ז) "והתיקונים האלו אמרה התורה, וגלחה את ראשה ועשתה את צפורניה".

ועתה נבאר שאלה הד', ששאלנו, מהו "וגלחה את ראשה ועשתה את צפורניה" על דרך העבודה. ידוע, ש"שערות" נקראים דינים, כמו שכתוב בזה"ק (נשא דף כ"ג ובהסולם אות ע"ח) וזה לשונו "אמר ר' יהודה, שערות ראשה של האשה שנגלו, גורמים לשער אחר להתגלות, דהיינו כוחות ה"ס"א, הנאחזים בשערות, ולפגום אותה. משום זה צריכה האשה, שאפילו קורות ביתה לא יראו שער אחד מראשה, כל שכן לחוץ. צא וראה כמה פגמים גורמים שערות של האשה, גורמות למעלה, גורמות למטה".

ומדוע השערות פוגמים למעלה ולמטה. יש להבין מה זה שערות ברוחניות. למדנו "בתחילה ברא את העולם במידת הדין. ראה שאין העולם יכול להתקיים, עמד ושיתף עמה מידת הרחמים". ידוע ש"דין" נקראים כלים דקבלה, היות שעליהם היה דין, שאסור להשתמש עמהם, אם לא יכולים לתת עליהם כוונה דעמ"נ להשפיע. ודבר זה קשה מאוד, ללכת מקצה אל הקצה, היינו מרצון לקבל לעצמו, ולעשות הכל בעמ"נ להשפיע. לכן "שיתף עמה מידת הרחמים", שהיא בחינת בינה, שהיא בחינת השפעה, וע"י זה תהיה יכולת בסגולת תו"מ להפוך אותה בעמ"נ להשפיע.

כמו שכתוב בספר "פתיחה לחכמת הקבלה" (אות נ"ח) וזה לשונו "וראה, שאין העולם מתקיים. דהיינו כנ"ל, שבאופן זה לא היה שום אפשרות לאדם, הצריך להבראות מבחינה ד' הזו, שיוכל לסגל מעשיו של השפעה, שעל ידו יתקיים העולם במדת התיקון הנרצה. לכן הקדים מידת הרחמים ושתפה למידת הדין. שע"י השתתפות הזו, נעשה גם בחי"ד, שהיא מידת הדין, כלולה מניצוצי השפעה, שבזה

נעשה הכשר לגוף האדם, היוצא מבחי"ד, אשר יוכל לעשות מעשים טובים עמ"נ להשפיע נחת רוח •ליוצרו, שע"י זה יתקיים העולם לתיקון הנרצה מבריאת העולם כנ"ל".

ובהאמור נבין את ענין השערות, כי שערות הם כלים דקבלה, הבאים ממידת הדין, שהם שייכים • להעולמות שלפני התיקון, ששם עוד לא היו נקראים "שערות". אבל שם על כלים האלו, שהיו מקבלים האורות, גרם זה לשבירת הכלים. ולכן נעשה תיקון, שלא ישתמשו עוד בכלים האלו. ומשום זה, כשבאו האורות עם הכלים האלו לעולם התיקון, האורות נסתלקו. והכלים האלו קבלו שם "שערות", מלשון •"סערה", משום שחסר להכלים האלו האורות, שהיה להם.

כמו שאומר בתע"ס (חלק י"ג דף א'-תע"ו תשובה קי"ב) וזה לשונו "ונקראים שערות, מלשון • הכתוב, אשר בשערה ישופני, שפירושו סערה. ונקראים כן, משום חוזק הדינים, הנמצא בהם, להיות באים ממלכות דצמצום א"י". כלומר שמלכות דצמצום א' נקראת "מידת הדין", שלא משתמשים עמה •בעולם התיקון.

ובזה יש לפרש, מה שכתוב בענין התיקונים של אשת יפת תואר "וגלחה את ראשה". היינו, לא • להשתמש עם הכלים דקבלה, הנקראים "מידת הדין", שאז האור היה מאיר בגדלות, שזה נקרא "וגלחה את ראשה", היינו השערות, שהם הכלים, הבאים ממידת הדין. אלא להשתמש עם הכלים המתוקנים עם מידת הרחמים, שהיא מדרגה יותר קטנה. לכן יהיה לו יותר קל לכוון בעמ"נ להשפיע את בחינת רזי תורה, הנקרא בחינת "נשמה", כנ"ל. מה שאם כן אם יקבל כמו שהוא, נמצא שיקבל את התענוג של אור הנשמה מחמת "וחשקת בה", ולא מטעם רצון להשפיע. כי לא יהיה לו הכח לכוון על הכלים דמידת הדין, ולקבל את האור בעמ"נ להשפיע. וזה כמו שאמרו חז"ל "ראה הקב"ה, שאין העולם יכול •להתקיים, עמד ושותף עמה מידת הרחמים".

ועל דרך זה יש לפרש תיקון השני, מה שכתוב "ועשתה את צפורניה". ותרגום אונקלוס מפרש • "ועשתה את צפורניה", ותרבי את טופרייהא, שפירושו, שתגדיל את צפורניה. ויונתן בן עוזיאל מפרש, ותיצמי את טופרייהא, שמפרש שם הוא לשון גידול צפורניה, שהמשמעות הוא בעניני עבודה, •שהגדלות שלה תיקח מהצפורנים ולא מבשר האצבעות.

ובכדי להבין את ענין האצבעות, צריכים לדעת מה שכתוב בזה"ק (בראשית כרך ב' דף ק"כ • ובהסולם אות קכ"ט, מאמר "מאורי אור ומאורי האש") וזה לשונו "האצבעות של אדם הם הנסתרות שבהמדרגות, וסודות עליונים, ויש בהם פנים ואחורים". ובה תבין דברי חז"ל, שאמרו (תענית ל"א) "עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים, והוא יושב ביניהם בגן עדן, וכל אחד ואחד מראה באצבעו, הנה אלקיננו זה, כי האצבעות הן סוד מוחין דחכמה כנ"ל, ומוחין דחכמה הן סוד ראייה ואור עינים כנודע, ועל כן אמרו מראה באצבעו, האחורים של האצבעות הם בחיצוניות שלהן. והם רמז לצפורנים של האצבעות. ומשום זה יש רשות לאדם להסתכל בצפורנים במוצאי שבת, שהרי מאירים אז מאותו הנר, ומאירים מאותה האש, לשלוט בימות החול. וזה סוד הכתוב, וראית את אחורי ופני לא יראו, דהיינו שלא יסתכל האדם בפנימיות האצבעות בשעה שמברך במוצאי שבת, בורא מאורי האש, להיותם נבחנים •לבחינת פנים פנימיים, שעליהם נאמר, ופני לא יראו".

נמצא לפי זה, אשר ענין "הצפורנים" בעבודה מרמז, שאור, המכונה "מאורי האש", יכולים לקבל • בבחינת "הראיה", הנקראת חכמה, רק בחינת "אחורים", הנקראת "צפורנים", שהוא בחינת "קטנות", ולא בחינת "פנים", שהיא "גדלות". והאיסור הוא, שמדרגה גדולה, שיש בה אור יותר גדול, אז •התשוקה יותר גדולה, לפי שהתענוג הוא יותר גדול וקשה להתגבר.

וזה שכתוב "וחשקת בה". לכן בחינת הנשמה, שמשגי לאחר כיבוש הרשות של הגוף, הנקרא •

"אהבה עצמית", וכל רצונו הוא אך ורק להשפיע נחת רוח ליוצרו, מכל מקום יש ענין הבחן מדרגות • בקבלת השפע, שתהיה לו היכולת לעשות הכל בעמ"נ להשפיע, כידוע, שיש ד' מדרגות באופן כללי:

• (א) מקבל בעמ"נ לקבל. זה נקרא, מה שהאדם נולד מצד הטבע. והוא לא יכול להבין, איך אפשר • לעשות משהו ללא תועלת עצמו.

• (ב) משפיע, אבל בתנאי שיקבל תמורה. וזה נקרא "שלא לשמה".

• (ג) משפיע בעמ"נ להשפיע. וזה נקרא "לשמה".

• (ד) שהוא כבר יכול לקבל תענוג, וכוונתו תהיה בעמ"נ להשפיע.

נמצא, לאחר כיבוש המלחמת הרשות, שנקרא זו מדרגה ג', שהיא בחינת לשמה. וזהו כמו שאומר ר' מאיר "הלומד תורה לשמה, זוכה לדברים הרבה, ומגלין לו רזי תורה", כנ"ל. והוא צריך אז להגיע לדרגה ד', שהוא מקבל את התענוג של אור הנשמה, הנקראת "אשת יפת תאר וחשקת בה", רזי תורה מתלבשים בכלים דקבלה, ולשמה הוא בכלים דהשפעה, היות שהאור הזה מתלבש בכלים דקבלת התענוג, ולא בכלים דהשפעה, שהם כלים שנותנים ולא שהם מקבלים, אז מתחיל סדר התיקונים, שעל ידם יש לו יכולת לקבל בעמ"נ להשפיע.

וזה שכתוב "וראית בשביה", שענין "ראיה" הכוונה על גילוי אור הנשמה כנ"ל. ועל זה בא הרמז • "ועשתה את צפורניה", כמו שמפרש התרגום, ש"תגדיל את צפורניה", שהפירוש הוא כנ"ל, שהגדלות • שלה תהיה מבחינת אחוריים, הנקרא "קטנות", שהיא בחינת "צפורנים", כנ"ל בדברי הזה"ק.

ובהאמור נבין מה שאמרו חז"ל (ברכות ס"ג) "אין דברי תורה מתקיימין, אלא במי שממית עצמו • עליה". והשאלה היא, אם הוא ממית עצמו עליה, אז מי הוא מקיים את התו"מ. הלא כתיב, "למתים חפשי". ואמרו רבותינו ז"ל "כיון שאדם מת, נעשה חפשי מן המצוות" (ירושלמי כלאים ט"ו ג'). ויש לפרש "ממית עצמו עליה", שהוא צריך לבטל את הרשות, שהוא אומר, שזה לעצמו, את הרשות הזה הוא צריך לבטל ולהעבירו לרשותו של הבורא, היינו לומר, שאין שום רשות בעולם, אלא הכל שייך • להבורא, שזה נקרא "ביטול רשות".

ואז הוא הזמן, שהתורה מתקיימת בו. כלומר, כי כל מה שהתורה הבטיחה לאדם, אם יקיימו • התורה, שכל הדברים האלו לא יכולים להתקיים באדם, אלא עד שאדם תהיה לו היכולת לקבל בעמ"נ להשפיע. וזה אי אפשר להיות, אלא דווקא בזמן שאדם מבטל את רשותו, הנקרא "אהבה עצמית". אלא הוא נעשה אז עבד ה'. כלומר, שהוא בחינת "מה שקנה עבד קנה רבו". שפירושו, שאין שום רשות לעבד, שיהיה לו מקום להכניס את הטוב והעונג, מה שהתורה הבטיחה. אלא הכל, כלומר כל הטוב והעונג, שהוא מקבל, הוא מכניסו לרשותו של הקב"ה. ואין אצל האדם רשות אחר בעולם. וזה נקרא • "אין התורה מתקיימת, אלא במי שממית עצמו עליה".

מה שאם כן "דעת בעלי בתים היא הפוכה מדעת תורה". אלא כל מה שהוא רואה, שכדאי לקבל, • הכל הוא רוצה שיהיה נקרא על שמו, היינו לרשותו, שהוא בעל הבית על כל הדברים. כלומר, שרוצה • להוציא מרשותו של הקב"ה ולהכניסו לרשות עצמו. ובזה נבין מהי "מלחמת הרשות".

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו כריתת ברית בעבודה

מאמר ל"א, תשמ"ז

הכתוב אומר "לעברך בברית ה' אלקיך, אשר ה' אלקיך כורת עמך היום". ופירוש רש"י, "לעברך בברית" דרך העברה. "כך היו כורתי בריתות עושין, מחיצה מכאן, ומחיצה מכאן, ועוברים בינתיים. עוד שם הכתוב אומר "ולא אתכם לבדכם אנכי כורת את הברית הזאת, כי את אשר ישנו פה עמנו עמד היום לפני ה' אלקינו, ואת אשר איננו פה עמנו היום".

ויש להבין:

(א) מהו ענין "כריתת ברית" בעבודה. כלומר, מה זה נותן לנו את הכריתת ברית, שע"י זה יהיה לנו תיקון בעבודה.

(ב) מה שפירש רש"י, שכורתי בריתות היו עושין מחיצה מכאן. מה מרמז לנו זה בעבודה.

(ג) מה מרמז לנו בעבודה "את אשר ישנו פה עמנו עמד היום, ואת אשר איננו היום". מהו הב' זמנים בעבודה.

אאמו"ר זצ"ל אמר, מהו המעלה של "כריתת ברית". כי לכאורה הוא דבר מיותר. כי מדוע הם כורתים ברית ביניהם. היות שבאו לכלל דעה, שהם צריכים לאהוב אחד את השני. וממילא כיון שאוהבים זה לזה, מה מוסיף לנו הכריתת ברית. ואמר, היות שיש לפעמים, שיכולים לבוא לידי מצב, שכל אחד רואה על השני, שהוא לא מתנהג עמו בסדר. אם כן הוא צריך לשנאו את השני.

וכשהוא כורת ברית עמו, הכוונה, אפילו שיראה שהוא לא מתנהג עמו כשורה, אז הוא הולך למעלה מהדעת, ואומר "היות שכרתי ברית עמו, אני לא מפר את בריתי". נמצא, שהברית הוא לא על ההווה, אלא על העתיד. שיכול להיות שאהבה שביניהם יתקרה, לכן כורתים ברית, שגם העתיד יהיה כמו עכשיו בהווה.

הנה עיקר עבודה בתו"מ הוא, כשמתחילים ללכת בדרך המביא לשמה. כלומר, שבזמן שהאדם התחיל את העבודה, מתחילים בשלא לשמה, כמו שאמרו חז"ל "לעולם יעסוק אדם בתורה שלא לשמה, ומתוך שלא לשמה באים לשמה".

ומשום זה תחילת עבודתו היתה בחשק, מתוך שהיה רואה, שע"י קיום תו"מ הוא יגיע לבחינת אושר בחיים. אחרת לא היה מתחיל. לכן בתחילת עבודתו, כלומר, זמן שעדיין עוסק בשלא לשמה, זאת אומרת, שכל זמן שהוא עובד, הוא מסתכל על השכר שיקבל לאחר עבודתו, לכן יש לו כח לעבודה.

היות כמו בגשמיות, האדם רגיל לעבוד במקום, שידוע שיקבל שכר תמורת עבודתו. אחרת אין האדם מסוגל לעבוד בחנם, אם לא בשביל תועלת עצמו. ורק בזמן שהוא רואה, שיצא מעבודה זו לתועלת עצמו, יש לו כח לעבוד בחשק וברצון. היות שהוא מסתכל אז על השכר ולא על העבודה.

אף העבודה לא עולה בחשבון, אם האדם מבין, שהוא מקבל כאן אצל בעל הבית זה פי כפל שכר מכשהיה עובד אצל בעל הבית הקודם, מטרים בא למקום עבודה שמשלמים פי כפל. זאת אומרת, כפי גודל השכר, כן נעשה בשיעור זה העבודה יותר קלה ויותר קטנה.

ובזה יש לפרש על דרך העבודה, שענין "כריתת ברית" יהיה הפירוש, כשהאדם מקבל על עצמו העבודה, אפילו בשלא לשמה, הוא צריך לכרות ברית עם הקב"ה, שיעבוד אותו בין שיש לו חשק ובין שאין לו חשק.

אבל יש להבין, במה תלוי החשק. זה תלוי רק בהשכר. כלומר, בזמן שנותנים הרבה שכר, אז החשק לעבודה לא מתפסק. ורק בזמן שהשכר מוטל בספק, אז עובר חשק של עבודה, ועובר למנוחה. כלומר, שמרגיש אז יותר טעם במנוחה. עד כדי כך, שהוא אומר "אני מוותר על העבודה, עבודה זו יכול לעבוד מי שרוצה, כי זה לא בשבילי".

וכריתת ברית הוא, בזמן שהתחיל ללכת בעבודה אפילו של שלא לשמה. והיות כעת יש לו חשק לעבודה, אחרת מי היה מכריח אותו להכנס בעבודת ה'. לכן האדם צריך לכרות ברית עכשיו, ולומר "אפילו שיבוא איזה זמן של ירידה, כלומר, שלא יהיה לו חשק לעבודה, מכל מקום הוא מקבל עליו, שלא יסתכל על החשק שלו, אלא יעבוד כאילו היה לו חשק". וזה נקרא "כריתת ברית".

אולם יש להבין, מהי הסיבה שהוא בא למצב של ירידה. הלא אנו רואים בגשמיות, שהאדם עובד בכדי לקבל שכר, האם נוהג שם ענין של ירידה ועליה. ומדוע בעבודת ה' אנו רואים, שיש עליות וירידות. וענין זה יש להבין בב' אופנים:

א) אפילו במצב דשלא לשמה, היינו שהוא עובד עמ"נ לקבל שכר. אבל השכר יכולים להבין רק בבחינת אמונה, כי "שכר מצוה בהאי עלמא ליכא". פירוש, שאין שכר המצות מקובל בעוה"ז, אלא השכר הוא יקבל בעוה"ב, כמו שכתוב "היום לעשותם ומחר לקבל שכרם", היינו בעוה"ב.

והיות שהבסיס של השכר תלוי בהאמונה, כמו שכתוב (אבות, פרק שני) "ונאמן בעל מלאכתך, שישלם לך שכר פעולתך, ודע שמתן שכרן של צדיקים לעתיד לבוא". וידוע, שבענין האמונה יש עליות וירידות, כי כל ענין אמונה, להאמין למעלה מהדעת.

פירוש, שהאדם יש לפעמים בכוחו ללכת למעלה מהדעת, במקום שהאמונה היא בסתירה להדעת. נגיד על דרך משל, עשרים אחוז האמונה נגד הדעת, ועל עשרים אחוז שהוא נגד הדעת הוא יכול להתגבר.

אבל לפעמים הוא רואה, שנעשה עכשיו שינוי, היות שהוא רואה, שהאמונה היא בסתירה שלושים אחוז. ובשיעור כזה הוא עוד לא מחוסן, שיהיה לו כח להתגבר וללכת בבחינת אמונה. לכן הוא מוכרח אז לרדת ממצבו, שהיתה אצלו מאירה בחינת אמונה. וזהו הגורם לו ירידות ועליות, שזה הלא לפי כח ההתגברות שלו. מה שאם כן בשכר גשמי, שאין ענין אמונה נוהג על השכר. לכן אין בגשמיות מקום לומר, שיש לו ירידה בעבודה גשמיות, כנ"ל. והוא, שענין השכר הוא בעוה"ז, ואינו צריך

לאמונה.

ב) במצב דלשמה, שאינו שום תמורה עבור עבודתו. שהגורם לירידות הוא גם כן הטעם, היות שהוא בנוי כל עבודתו, על בסיס אמונה. אלא שיש הפרש, לא על השכר, אלא על בעל הבית. כלומר, בשיעור שהוא מאמין בבעל מלאכתך, שהוא כל כך חשוב, שכדאי לשמש אותו. היינו, שזו זכיה גדולה לשמש את מלך מלכי המלכים, שישלם שכר פעולתך.

זאת אומרת, ששכר עבור העבודה הוא בשיעור אמונה בגדלות ה'. היות שיש בטבע הבריאה הנאה גדולה לאדם, אם הוא משמש לאדם חשוב. כמשל הידוע, שאנו רואים, אם בא רב חשוב, ורוצה לתת למישהו, שיקח את החבילה שלו למונית. הסבל בטח יקבל כסף עבור זה. ואם הרב יתן זה להתלמיד, בטח התלמיד לא יקבל שום תמורה עבור העבודה. כי השימוש, מה שהוא משמש את הרב, זהו שכרו, ולא צריך יותר.

ולפי זה יהיה הפירוש "ונאמן בעל מלאכתך", כלומר, לפי שיעור האמונה, שהוא מאמין בגדלות ה', בשיעור זה הוא גודל השכר, שהוא נמדד בשיעור האמונה שהוא מאמין בגדלות ה'.

נמצא לפי זה, בזמן שהוא מאמין, שה' הוא גדול מאוד, אז השכר שלו גדול מאוד. ואם האמונה שלו בה' אינו כל כך גדולה, ממילא גם השכר אינו גדול כל כך. ונמצא לפי זה, בין זה שעובד לשמה, ובין זה שעובד שלא לשמה, כל הבסיס הוא רק על האמונה. אלא ההבדל הוא בזה:

בשלא לשמה האמונה היא על השכר,

בלשמה האמונה הוא למי אנו עובדים. כלומר, שגדלות הנאה תלויה בגדלות של הבורא. כמו שאמרו חז"ל (אבות, פרק שני) "ר' אלעזר אומר, ודע לפני מי אתה עמל, ומי הוא בעל מלאכתך, שישלם לך שכר פעולתך".

וזה הוא כנ"ל, שצריכים להאמין בגדלות של בעל מלאכתך. כי בזה תלוי, שישלם לך שכר פעולתך. כלומר, גדלות השכר תלויה בגדלות של הבעל מלאכתך, שהוא הבורא. זאת אומרת, יש הבדל בהנאה, אם האדם משמש גדול העיר, או שמשמש גדול המדינה, או שמשמש גדול העולם. ובזה נמדד השכר, היינו לפי גדלות המלך.

והיות שהבסיס הוא אמונה, לכן יש כאן עליות וירידות. וזה הוא מטעם, שכל זמן שהאדם לא זוכה לאמונה בקביעות, מוכרח להיות עליות וירידות. ובהאמור יוצא, היות שיכול לבוא זמן, שאהבה שביניהם תתקרה, לכן עכשיו, בתחילת עבודתו, הוא מקבל עליו עול מלכות שמים, שיהיה בכריתת ברית, בין שהגוף יסכים להיות עובד ה', ובין שהגוף לא יסכים, הכל הוא מקבל על עצמו, שלא יהיה שום שינוי. אלא שיאמר, אחת דברתי ולא אשנה. אלא אני אלך למעלה מהדעת, על סמך שקבלתי על עצמי בעת כריתת ברית בתחילת העבודה.

בזה נבין מה שפירש רש"י "לעברך בברית דרך העברה, כך היו כורתי בריתות עושין, מחיצה מכאן ומחיצה מכאן, ועוברים בינתיים". וזה יש לפרש על דרך הנ"ל, שדרך הכורת בריתות היו מרמזים, שלפעמים יבוא זמן שיהיה מחיצה מכאן, היינו

מחיצה המפרדת לזה, ומחיצה מכאן, היינו גם להשני יש מחיצה המפרדת. כלומר, אפילו שיהיה לשניהם מחיצה המפסקת לאהבה שהיה ביניהם, מכל מקום הם מקבלים על עצמם עכשיו, שלא יפרידו את עצמם זה מזה. אלא שיזכרו לעצמם את הכריתת ברית שעשו. ובזה תהיה האפשרות, שהברית לא תופר. ועוברים בינתיים. פירוש, שהם עוברים על הפירוד שנעשה ביניהם. והכל הוא מכח שעשו את הברית.

ובעבודה יהיה הפירוש, שהאדם מחויב לכרות ברית עם הקב"ה. שכמו שהתחיל עתה בעבודה, ובטח יש לו עכשיו בחינת אהבה לה', אחרת מי גורם לו, שיקבל עכשיו על עצמו את עול קבלת מלכות שמים. והוא צריך עכשיו לכרות ברית עם הקב"ה לעולמים. כלומר, אפילו שיבוא זמן, שהוא ירגיש, שאהבת ה' נתקרר אצלו, יזכור את הברית שעשה עם ה'.

אולם בעבודה, צריכים לזכור, שענין כריתת ברית בין הקב"ה להאדם, יכול להיות שהאהבה יכולה להתקרר רק בין האדם להבורא. אבל מה שייד לומר, שאצל הקב"ה תתקרר האהבה. כלומר, כיון שהכריתת ברית חל על שניהם. משמע, שיכול להיות ירידה בין שניהם בענין כריתת ברית. אבל מה שייד שינויים או ירידה בהבורא.

ואאמו"ר זצ"ל אמר, שאצל האדם והבורא נוהג ענין "כמים הפנים לפנים, כן לב האדם לאדם". ופירש על מה שכתוב (כי תשא, רביעי) "ועתה אם נא מצאתי חן בעיניך, הודיעני נא את דרכך, ואדעך למען אמצא חן בעיניך". ושאל, מאיפה ידע משה, בזה שאמר "אם נא מצאתי חן בעיניך". והשיב, היות שלפני זה כתוב "ואתה אמרת ידעתיך בשם, וגם מצאת חן בעיני", מכאן ידע משה, שמצא חן בעיני ה', היות שהקב"ה מצא חן בעיני משה, שזה לפי הכלל "כמים הפנים לפנים, כן לב האדם לאדם", (משלי כ"ז).

ובהאמור יש לפרש, זה שאומרים, שאהבה מתקררת אצל האדם, והאדם מרגיש שהוא במצב ירידה, כלומר שאין לו עכשיו כל כך אהבה לה', כמו שהיה לו בתחילת עבודתו, זה גורם שהאדם מרגיש, שגם ה' לא אוהב אותו, ואינו שומע לתפלתו, למה שהאדם מבקש מה'. וזה גורם לאדם ירידה יותר גדולה. כי האדם מקבל ספיקות בענין מה שכתוב "כי אתה שומע תפלת כל פה". והוא חושב אז, שהקב"ה אין לו שום קשר עם הנבראים. וזה גורם לו ירידות גדולות, היות שהוא נעשה כל פעם יותר חלש בבחינת האמונה.

נמצא, שהגם אצל ה' לא שייד לומר שינוי, אבל האדם, מטעם "כמים הפנים לפנים" מרגיש כך. וזהו לפי הכלל, **שכל השינויים שלומדים ברוחניות, הכל הוא לפי ערך המקבלים.**

ובהאמור נבין מה ששאלנו, מהו בעבודה "את אשר ישנו פה עמנו, עמד היום לפני ה'". שהכריתת ברית היא, בין שהוא עומד היום לפני ה', שהוא בזמן עליה. אלא הוא לוקח על עצמו, שאפילו, שיבוא זמן ירידה, הנקרא "ואת אשר איננו פה עמנו היום לפני ה' אלקינו", שאינו מרגיש, שהוא עומד "לפני ה' אלקינו", מכל מקום מקבל על עצמו למעלה מהדעת, שלא ישגיח על שום דבר, אלא שהוא יזכור בכריתת ברית,

